CORINA IORDAN

Oameni, locuri, amintiri...

Interviuri cu profesorul Ion Moraru

R-enaissance

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

CORINA IORDAN

OAMENI, LOCURI, AMINTIRI…

INTERVIURI CU PROFESORUL ION MORARU

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

CORINA IORDAN

OAMENI, LOCURI, AMINTIRI...

INTERVIURI CU PROFESORUL ION MORARU

PUBLICAȚIILE MUZEULUI JUDEȚEAN TELEORMAN
(VII)

Editura Renaissance
București
2012

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

PUBLICAȚIILE MUZEULUI JUDEȚEAN TELEORMAN
(VII)

Editorul seriei: Pavel Mirea
Tehnoredactare: Corina Iordan
Prelucrare ilustrații: Adrian Iordan
Corectură: Mădălina Dumitru
Copertă: Pompilia Zaharia

DESCRIEREA CIP A BIBLIOTECII NAȚIONALE A ROMÂNIEI

IORDAN, CORINA
Oameni, locuri, amintiri… Interviuri cu profesorul Ion Moraru/ Corina Iordan. - Bucureşti: Renaissance, 2012.
ISBN 978-606-637-107-0

I. Moraru, Ion
821.135.1-83

Acest volum a fost editat cu sprijinul financiar al familiei Constantin şi Teodora Moraru şi al Muzeului Județean Teleorman.

Editura Renaissance 2012
www.editurarenaissance.ro
Editor: Sorin Alexandru ŞONTEA
Telefon/fax: 031.808.91.97/0744.652118
E-mail: sorinsontea@rdslink.ro

©Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii Renaissance şi Muzeului Județean Teleorman

ISBN 978-606-637-107-0

Tipar: ABSTRACT MEDIA SRL
Tel/fax: 031.808.91.97

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

S U M A R

	Despre... un Mare Om	7
I	Viața economică a Alexandriei de altădată	14
II	Viața muzicală a Alexandriei de altădată	21
III	Oameni politici de odinioară ….....	26
IV	Despre instituții medicale şi medici teleormăneni	42
V	Avocați şi magistrați de altădată	52
VI	Librari şi librării de altădată	60
VII	Prefecți de altădată	70
VIII	Generali teleormăneni	78
IX	Călători străini prin Teleorman	90
X	Ocupați şi ocupanți	97
XI	Preoți teleormăneni de altădată	105
XII	Despre haiduci şi haiducie	115
XIII	Procese de răsunet din Teleorman	121
XIV	Inventatori şi aviatori teleormăneni	131
XV	Teleormănence ilustre	142
XVI	Teleormăneni la Academia Română	152
XVII	Teleormăneni uitați	171
XVIII	Danii şi acte de generozitate făcute de locuitorii Alexandriei de-a lungul timpului	180
XIX	Teleormăneni în diasporă	186
XX	Teleormăneni prin adopție	198
XXI	Preoți teleormăneni eruditi	210
	Ilustrații …….....	218

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

DESPRE... UN MARE OM

Despre viața unui om se pot spune multe, cu atât mai mult cu cât acel om nu a fost o simplă trecere prin lumea efemeră. Este o lecție pe care am învățat-o ani de-a rândul de la Profesorul Ion Moraru, cel care, cu încăpățânarea istoricului pasionat şi onest, a considerat că nu este drept ca fapte şi gânduri ale unor oameni de excepție, fie țărani, fie dascăli, preoți, medici ori demnitari de pe aceste meleaguri să rămână ascunse în pagini îngălbenite de vreme.

Urmându-şi firescul drum, viața face ca astăzi să ne vină rândul să nu lăsăm să piară amintirile despre un Mare Om: eruditul Profesor Ion Moraru.

De obârşie de prin părțile Vasluiului, soarta nu avea să-i surâdă prea din timp lui Ion Moraru. După o copilărie frumoasă şi liniştită, la numai 16 ani, pe 4 septembrie 1949, liceanul Ion Morau este arestat în plină noapte de Securitate şi condamnat la 6 luni de închisoare. Cauza: trădarea de către un coleg care demască la Securitate faptul că tânărul Ion Moraru face parte dintr-o organizație secretă de elevi - „Scutul Patriei” - organizație care lupta împotriva Uniunii Sovietice şi a comunismului. Din acel moment, Ion Moraru este exmatriculat din toate liceele din țară, chemat lunar la Securitate şi bătut, iar mai apoi trimis în armată în Detaşamentele de Muncă de la Roman şi Bacău. Tânărul Ion Moraru reuşeşte să termine liceul în particular, iar în 1956 se înscrie la Facultatea de Istorie din Iaşi. Însă, imediat după admitere, este dat afară din cauza dosarului dar şi a faptului că tatăl său, negustor fiind, era declarat de către comunişti „chiabur”. În 1957, după ce tatăl se înscrie în Colectiv, Ion Moraru este admis la Facultatea de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Istorie din Bucureşti. Nu va scăpa însă de ochii vigilenți ai Securității, lucru care, de altfel, va continua până la sfârşitul anilor ’80.

La terminarea Facultății, în 1962, Ion Moraru se hotărăşte să plece ca profesor în Transilvania. Însă, prietenia cu tânăra studentă Teodora îi schimbă planurile. Considerând că din această prietenie va ieşi ceva bun şi durabil, lucru care avea să se confirme, acceptă postul de profesor la Poroschia, în Teleorman, pentru a fi mai aproape de cea care avea să-i devină, la numai doi ani, soție şi alături de care avea să păşească în viață aproape 40 de ani. Aşa cum mi-a mărturisit Domnul Profesor într-una din convorbirile noastre private - se întâmpla în ultimul an de viață al dumnealui - căsnicia cu Teodora a fost una reuşită, care s-a bazat pe multă dragoste, pe respect reciproc, corectitudine, sinceritate, pe multă muncă. În 1968, se naşte Costel, singurul copil al Profesorului Ion Moraru, făcându-l cel mai fericit om din lume, cum avea să spună o viață întreagă tuturor, cu atât mai mult cu cât băiatul merge pe urmele tatălui fiind în prezent cercetător istoric la Arhivele Naționale Centrale din Bucureşti.

Odată cu naşterea copilului, Profesorul Ion Moraru avea să-şi atingă cele trei mari obiective pe care şi le propusese pentru această viață: de a fi profesor şi de a preda într-o şcoală, lucru care s-a realizat, de a-şi constitui o familie şi de a avea un copil, în special un băiat, vis care s-a realizat şi de a scrie o carte, obiectiv care de asemenea s-a împlinit, Profesorul Moraru publicând mai multe cărți şi articole de specialitate.

Dorința de a scrie a Domnului Profesor, de a transmite celorlalți din vastele sale cunoştințe, a fost incontestabilă şi s-a concretizat odată cu debutul publicistic în 1968, în Ziarul „Teleormanul”, urmat la scurt timp de debutul editorial cu volumul de documente „Zile fierbinți în Teleorman”.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Toate acestea sunt completate apoi de o serie de lucrări istorice, monografii, culegeri de documente, amintiri şi mărturii.

În cei 70 de ani de viaţă, Profesorul Ion Moraru a lăsat în urma sa peste 600 de articole publicate în reviste de specialitate şi în ziarele locale şi din ţară. A susţinut peste 100 de comunicări ştiinţifice, a realizat zeci de emisiuni la posturile locale de televiziune şi radio, dar mai cu seamă, a rămas în conştiinţa oamenilor de prin părţile locului atât prin opera sa vastă, prin cultura sa cât şi prin marea sa onestitate.

Pe lângă activitatea de profesor şi publicist, Ion Moraru este cunoscut şi ca om cu o bogată activitate obştească. A fost preşedinte al Filialei Teleorman a Societăţii de Ştiinţe Istorice din România, Preşedinte al Comisiei Judeţene pentru Monumente, iar în perioada fierbinte 22 decembrie 1989 - 9 ianuarie 1990 a fost Preşedinte al Consiliului Judeţean Teleorman al Frontului Salvării Naţionale. Însă, toate aceste funcţii au fost departe de a scoate la iveală un om măcinat de ambiţii de mărire şi avantaje materiale, lucru confirmat de toţi cei care l-au cunoscut.

Istoric, publicist, om de aleasă cultură şi de mare onestitate, soţ, tată şi un prieten adevărat, sunt calităţi pe care puţini oameni le mai au în ziua de astăzi. Sunt calităţi pe care eu i le-am descoperit în cei 7 ani în care am colaborat săptămână de săptămână, lună de lună.

L-am cunoscut pe Domnul Profesor Ion Moraru în anul 1994 când abia terminasem facultatea şi îmi începeam cariera de jurnalist la primul post de televiziune locală nou înfiinţat în Alexandria, Net Wire Tv.

Prima întâlnire pe care am avut-o cu Profesorul Ion Moraru a fost la 1 decembrie 1994, la ceremonia organizată de oficialităţile judeţene cu ocazia Zilei Naţionale a României. Atunci l-am auzit prima dată pe Domnul

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Moraru vorbind. M-a acaparat. Auzisem că este o persoană erudită şi un orator desăvârşit, dar nu avusesem ocazia de a-l întâlni şi de a-l asculta. În timpul cât l-am ascultat vorbind despre faptele de vitejie ale eroilor români şi despre sacrificiul şi jertfa aduse de teleormăneni la înfăptuirea Marii Uniri de la 1918, mi-a încolţit ideea de a realiza o emisiune în care să pot prezenta oameni deosebiţi din partea locului, faptele lor, locurile încărcate de istorie din Teleorman, lucruri despre care eu nu ştiam mai nimic şi intuiam că, la fel ca şi mine, majoritatea concetăţenilor mei nu le ştia. Aveam însă convingerea că Domnul Profesor Ion Moraru este cel care îmi va putea răspunde tuturor curiozităţilor mele. Şi aşa a şi fost. La terminarea ceremoniei nu am îndrăznit însă să mă apropii şi să-i vorbesc. La trei săptămâni distanţă, la 22 decembrie 1994, aveam să-l întâlnesc din nou cu ocazia ceremoniei închinate Revoluţiei din 1989. L-am ascultat şi atunci evocând cu multă emoţie, durere în glas câteodată, momentele dramatice din 22 decembrie ’89 aşa cum s-au petrecut aici, la noi, în Teleorman. După terminarea ceremoniei am îndrăznit să mă apropii de dânsul. M-am prezentat şi l-am rugat să accepte o întâlnire în studioul nostru de televiziune. A acceptat. A doua zi ne-am întâlnit, i-am vorbit despre ceea ce intenţionam să realizez şi despre sprijinul dumnealui de care aveam atâta nevoie. A fost de acord imediat. În 1995, lua fiinţă emisiunea „Oameni, locuri, amintiri...”, emisiune difuzată săptămânal, în prima zi a săptămânii, la ora 21.30. „Oameni, locuri, amintiri...” avea să-şi păstreze neschimbat locul în grila de program a televiziunii locale (ce avea să-şi schimbe, de-a lungul timpului, mai mulţi patroni şi mai multe denumiri) din 1995 şi până 2003, adică încă un an după ce domnul Profesor Ion Moraru încetase să mai vorbească pământenilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Timp de 7 ani, emisiunea „Oameni, locuri, amintiri...” s-a impus în conştiința publicului, avea fani, lumea îmi cerea să vorbim despre anumiți oameni, despre anumite locuri... Rând pe rând, în interviurile realizate cu Profesorul Ion Moraru, am evocat oameni de excepție pe care i-au dat aceste locuri: țărani, medici, dascăli, preoți, inventatori, generali, avocați, academicieni, oameni politici, muzicieni, haiduci. Am evocat viața economică a Alexandriei de odinioară, viața muzicală, viața politică, viața culturală; am vorbit despre omenia şi generozitatea locuitorilor acestui județ, despre boierii teleormăneni; am evocat eroismul tinerilor ostaşi teleormăneni căzuți pe câmpul de luptă pentru apărarea țării şi am rememorat marile evenimente istorice şi jertfa plătită de teleormăneni în toate aceste evenimente; am prezentat legendele satelor teleormănene şi faptele deosebite ale oamenilor de aici.

De la emisiune la emisiune descopeream un om „tobă de carte” - o expresie dragă Domnului Profesor, pe care avea s-o utilizeze de nenumărate ori în interviurile noastre - un om foarte bine documentat în biblioteci şi arhive, un om care nu făcea gratuit nici o afirmație, un om care mergea la sursă şi orice fapt evocat era însoțit de litera documentului. La toate acestea, se adăugau carisma proprie, talentul desăvârşit de orator şi talentul actoricesc. Prezentarea faptelor unor oameni nu era o simplă expunere. Totul prindea viață întrucât Domnul Profesor reînvia atmosfera, dialoguri de mult stinse, cu atâta veridicitate în glas, intonație şi gest încât aveai impresia că te afli exact alături de acei oameni evocați, că participi efectiv la dialogul lor, că trăieşti în prezent vremuri de mult trecute.

Aşa am cunoscut istoria locală a oraşului nostru şi a județului nostru. Dovada generozității Profesorului Ion Moraru, a istoricului Ion Moraru, este

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

că a împărtăşit tuturor din cunoştinţele sale strânse cu multă muncă şi mult studiu, absolut gratuit. Pentru cele peste 100 de emisiuni pe care le-am realizat împreună, Profesorul Ion Moraru nu a fost remunerat, nu a primit nici un ban. Ţin să precizez acest lucru, întrucât nu pot uita o întâmplare la care am fost martoră. Un cetăţean, văzându-ne împreună pe stradă, i-a strigat maliţios: „Morarule, să nu-mi spui că nu te-ai umplut de bani de la ăştia de la televiziune!”. Domnul Profesor nu a zis nimic, a dat din cap şi-a ridicat respectuos pălăria în faţa respectivului cetăţean şi mi-a mărturisit că nu este singura persoană care îl „fericeşte” pentru acest lucru.

Acesta era Profesorul Ion Moraru: generos, onest, inteligent, înţelept şi cu multă dragoste faţă de oameni, faţă de judeţul acesta care l-a adoptat.

Faptul că şi-a iubit semenii, că a iubit locurile în care a trăit şi că şi-a iubit „meseria”, cea de profesor de istorie, de cercetător istoric, toate acestea l-au făcut pe Domnul Profesor Ion Moraru ca până în ultima zi a vieţii să găsească puterea de a vorbi, de a scormoni în arhive, de a nu lăsa să se piardă mărturii despre tot ce înseamnă istoria acestui judeţ şi geniul oamenilor de aici.

În ultimele luni de viaţă, deşi era slăbit fizic, nici nu a acceptat ideea de a opri înregistrarea interviurilor. Ultimul interviu pe care l-am realizat cu Domnul Profesor a fost în luna aprilie 2002, un interviu dedicat „Preoţilor teleormăneni eruditi”. La numai câteva luni, Profesorul Ion Moraru avea să-şi înceapă munca de cercetare dincolo, în ceruri.

Când mi-a mărturisit că Dumnezeu ştie cât îl va mai ţine printre pământeni, întrucât este bolnav, atunci am îndrăznit să-i cer acceptul ca, într-o bună zi, să pot publica toate interviurile pe care le-am realizat

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

împreună. Fără ezitare, răspunsul a fost afirmativ şi am văzut atunci că pe faţa dumnealui s-a aşternut un zâmbet de mulţumire, de împăcare.

Iată că acea bună zi a fost să fie acum, în 2012, când Domnul Profesor Ion Moraru ar fi împlinit 80 de ani şi când se împlinesc 10 ani de când nu mai este printre noi.

Am strâns în această carte doar o foarte mică parte din interviurile pe care le-am realizat împreună cu Domnul Profesor. De ce doar atât? În primul rând din motive de ordin tehnic. Materialele fiind înregistrate pe banda video, bandă care se deteriorează în timp, multe au avut de suferit din această cauză şi în primul rând a avut de suferit sunetul. Apoi, împărţindu-le pe tematică - oameni şi locuri, evenimente istorice, istoria satelor teleormănene - am considerat că locul tuturor în acelaşi volum nu ar duce decât la o aglomerare de informaţii, nu ar mai urmări firul logic al înlănţuirii unor fapte, evenimente. Şi nu în ultimul rând, am considerat că această primă carte ce apare exact într-un moment omagial trebuie să conţină acele mărturii, acele istorii ale unor oameni, locuri şi amintiri de excepţie în rândul cărora a intrat şi Profesorul Ion Moraru.

Pentru mine, realizarea acestei cărţi a fost o datorie morală şi un semn al recunoştinţei mele eterne.

Despre viaţa unui om se pot spune multe, cu atât mai mult cu cât acel om nu a fost o simplă trecere prin lumea efemeră... Este o lecţie pe care am învăţat-o ani de-a rândul de la Profesorul Ion Moraru şi tot de la dânsul am învăţat că în orice moment este bine să nu uiţi niciodată de unde ai plecat, locurile unde ai trăit şi mai ales să dăruieşti gânduri bune semenilor tăi.

6 noiembrie 2012

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

I

VIAȚA ECONOMICĂ A ALEXANDRIEI DE ODINIOARĂ

– Domnule Profesor, vă propun astăzi, o evocare a vieții economice a Alexandriei de odinioară, cu meseriaşii şi negustorii de renume de atunci. Câți erau, cine erau, ce meserii practicau?

– Din momentul întemeierii sale, adică din 1834, Alexandria a fost aici, în Câmpia Munteniei, un important centru meşteşugăresc pentru că, în fond şi la urma urmei, cine a întemeiat oraşul acesta? Trei categorii de oameni: meseriaşii, negustorii şi agricultorii. În marea lor majoritate veneau de la Mavrodin, de la Zimnicea dar şi din localitățile rurale din jurul actualei Alexandria. Toți erau nemulțumiți de prevederile Regulamentului Organic. Vroiau un oraş liber. Ori, cine doreşte să plătească impozite mai mici decât le fixau autoritățile vremii? Meseriaşii care aveau ateliere proprii, negustorii ori comercianții, micii negustori şi agricultorii care aveau micile lor loturi de pământ. Aceştia sunt sau acestea sunt cele trei categorii socio-profesionale, ca să mă exprim în termenii la modă de astăzi, care au înființat oraşul nostru, ctitorii oraşului nostru. Alexandria a atins apogeul activității meşteşugăreşti şi comerciale în perioada interbelică. Datele statistice privind evoluția meseriaşilor, care au fost foarte bine ținute să ştiți de către un funcționar administrativ al Primăriei din anii aceia, Petrică Iliescu, arată că în Alexandria erau în 1935 înregistrați la Primăria oraşului 1203 meseriaşi din care 325 croitori, 280 de cizmari, 97 de zidari, 80 de croitorese, 72 de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

tâmplari şi foarte mulți cojocari. Iată, deci, profilul oraşului nostru acum 60 de ani.

– Domnule Profesor, eu v-aş ruga să prezentați câteva nume de meseriaşi din Alexandria de altădată.

– Da. Am să lărgesc puțin răspunsul. Printre meseriaşii de altădată cu dever mare, adică cu vânzare mare, căci aici era bătălia, să vinzi cât mai mult din ceea ce realizezi în atelierul tău meşteşugăresc, se numărau şi cojocarii. În atelierele lor meşteşugăreşti, de cojocari - oameni care confecționau căciuli, mantouri, manşoane, cojoace - se lucra până noaptea, târziu. Ei cumpărau piei şi pielicele din Moldova şi din Basarabia, canafuri şi astrahanuri şi confecționau în atelierele lor, repet, căciuli, mantouri, gulere, pe care le vindeau la preț mare fie direct din atelierele sau prăvăliile lor, căci unii aveau şi prăvălii de desfacere, fie la diverse târguri din județ: la Mavrodin, la Roşiori, la Videle, la Turnu Măgurele. Dintre cojocarii de altădată ai Alexandriei, aş vrea să pomenesc câteva nume şi anume: pe Călin Luca, un personaj foarte cunoscut, pe Ştefan Petrov, pe Ilie Flămânzeanu, Iordan Flămânzeanu, Ştefan Marinescu şi mulți alții. Erau cojocari de înalt calibru. Şi ştiți de ce? Pentru că am văzut ce a ieşit din mâinile lor şi am purtat şi eu, nu mantouri sau nu ştiu ce, dar am purtat căciuli confecționate, de dânşii, artistic.

– Domnule Profesor, ce ne puteți spune despre breasla cizmarilor?

– Se spune în general că cizmarii sunt oameni oropsiți, muncesc din greu, chiar dacă stau pe scăunelul acela al lor, trebuie să fie foarte atenți la ceea ce fac. Ei… În centrul oraşului erau ateliere de reparat încălțăminte, dar şi de comandă. Cizmarii erau o categorie de meseriaşi foarte bine reprezentată la Alexandria, atât prin număr, cât mai ales prin calitatea

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

produselor realizate în atelierele lor. Cei care comandau o pereche de pantofi erau mai mult decât mulțumiți. Bineînțeles că erau şi clienți chițibuşari, dar marea majoritate a clienților era mulțumită. Ceea ce m-a impresionat a fost faptul că o parte din clientela unor cizmari din Alexandria nu era din oraşul nostru sau din județul nostru. Veneau direct de la Bucureşti ca să-şi facă pantofi, cizme la atelierele din Alexandria, ceea ce înseamnă că aveau o încredere deosebită în mâna de maeştrii ai meseriei de cizmar din Alexandria. O parte din aceştia, renumitul cizmar Stoenescu, Costică Ionescu „Durabilul", cum i se spunea, vă dați seama că încălțămintea făcută de dânsul nu se mai rupea, Alexandru Moldoveanu, Stelian Popescu, aveau nu numai ateliere, ci şi prăvălii de desfacere, ceea ce însemna că erau atât meseriaşi cât şi comercianți. Răposatul Stoenescu a participat cu pantofi confecționați în atelierul lui, la concursuri internaționale organizate la Madrid, Paris, vă dați seama, în patria eleganței şi a rafinamentului şi unde Alexandria, prin cizmarul Stoenescu, a obținut premii de talie europeană. Şi acum spun, ca o apreciere postumă, bravo lui! Iată ce meseriaşi am avut din breasla cizmarilor.

– Domnule Profesor, să ne amintim acum şi despre croitorii de altădată.

– Croitorii erau breasla cea mai numeroasă. De la atelierele de abagerie - haine făcute din aba, din material țesut în casă, foarte greu de realizat, materialul era scorțos, bățos, nu se lăsa aşa cu una cu două nici la ac, nici la maşina de cusut - conduse în parte de Birmangiu, cel mai bun specialist în vremea aceea, până la atelierul lui „Parizianul" unde lucra numai protipendada Alexandriei de altădată, iar de la aceştia până la Petrică Mavrodineanu, până la Mitică Palade şi alții, toți lucrau, toți aveau de lucru,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

toți câştigau un ban. Şi nu numai ei ca patroni, ci şi ucenicii lor care învățau meserie.

Desigur, vă anticipez întrebarea, mai erau şi alte categorii, un alt profil. Mi-a fost greu să-i scot din registrele Camerei de Comerț, pentru că oamenii erau înscrişi la Camera de Comerț imediat după Primul Război Mondial şi de atunci au trecut decenii întregi, noroc că cerneala se menține şi am putut să-mi dau seama de numele lor. Plus că am stat de vorbă cu o serie întreagă de locuitori ai Alexandriei care i-au cunoscut. Şi aş da un exemplu: atelierul de mecanică al lui Nicolae Mecanicul, zis „Vârtej". El se numea Ionescu. Eu aşa l-am găsit în registru, că nu puteam să-l găsesc cu porecla. Şi atunci am întrebat lumea: „– Domnule, era un meseriaş aici care se numea Nicolae Ionescu? – Nu-i, domnule. Poți să cauți mult şi bine. Poate întrebați de „Vârtej". Păi de ce nu spui, domnule, aşa. Avea ateliere în cutare loc, pe urmă şi l-a mutat în cutare loc…". Lumea se cunoştea după poreclă. L-am cunoscut şi eu. El nu s-a supus, cum să vă spun eu, la colectivizare. Nu a intrat în cooperație. Avea atelier propriu. Se pricepea la toate. Are şi un fiu care i-a continuat tradiția, e în viață, tot meseriaş desăvârşit ca şi tatăl său. Dar, în afară de atelierul acesta arhicunoscut al lui Nicolae Ionescu, mai erau şi atelierele de ceasornicari. Eu nu spun că toată populația Alexandriei purta ceas la mână. Nici nu erau ceasuri la mână. Era vorba de ceasul de vestă sau ceasul acela cu emblema CFR pe care omul îl ținea pe noptieră acasă să ştie la ce oră trebuie să sune şi să se ducă la treabă. Şi în atelierele de ceasornicărie ale lui Paul Cimpoeru, Ion Oprescu, Ghiță Moscu veneau alexăndrenii de odinioară să-şi repare ceasurile stricate.

Şi nu numai ateliere de mecanică sau de ceasornicărie erau în Alexandria, ci şi atelierele de tâmplărie ale lui Ilie Conțeşteanu şi Toma

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Cância. Nu i-am cunoscut. Acum 36 de ani când am venit eu nu i-am cunoscut, nu ştiu dacă mai erau în viaţă. Dar am văzut lucrări realizate de dânşii. Meseriaşi desăvârşiţi. Obiectele ieşite din mâna lor nu aveau moarte.

Aş pomeni şi atelierele plăpumarilor. Era o meserie… Până atunci oamenii se înveleau cu cerga, cu pături. Iată că în Alexandria a apărut o serie de ateliere de plăpumari care confecţionau saltele, plăpumi, perne. Doi dintre aceşti meseriaşi au excelat. Mă refer la Andrei Păun şi la Ispas Voicu, cei care au asigurat, în perioada interbelică şi după Al Doilea Război Mondial, un timp, cerinţele locuitorilor oraşului nostru.

Faptul că Alexandria a fost un puternic centru meşteşugăresc rezultă şi din aceea că, încă din 1904, deci de la începutul secolului nostru, s-a înfiinţat aici Corporaţia Meseriaşilor „Sfinţii Constantin şi Elena", patronii întregii bresle a meseriaşilor, care avea ca scop să-i unească pe meseriaşi, să le facă educaţie morală şi totodată să le apere interesele specifice.

– Ce ne puteţi spune, Domnule Profesor, despre negustorii din Alexandria de odinioară?

– În legătură cu negustorii de altădată, vreau să spun că, referindu-mă în special la activitatea comercială din perioada interbelică, trebuie să facem o precizare şi anume: Alexandria era un oraş comercial, dar un oraş care avea douăzeci de mii de locuitori numai şi cu toate acestea, la douăzeci de mii de locuitori, existau 300 de negustori care excelau în comerţul cu cereale, în comerţul cu vite, cu cherestea dar şi în băuturi alcoolice. În oborul de cereale, înfiinţat în 1926 pe terenul unde este astăzi parcul de lângă Primărie, se vindeau anual, după datele de care dispun din registrele comerciale ale Primăriei, cam optzeci de mii de tone de cereale pe care le cumpărau cerealiştii alexăndreni, pe care le exportau prin cele două schele

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

sau porturi: Turnu Măgurele şi Zimnicea. Dintre cerealiştii de altădată aş aminti pe Mitică Daravelă, cum îi spuneau locuitorii, pe Milan Iatan, pe Sufleris, pe Ştefănescu, pe Tănase Simionescu şi alţii.

Un alt gen de comerţ practicat pe scară largă la Alexandria, dar cu impact în întreg judeţul Teleorman, era comerţul cu vite de care se ocupau acei negustori denumiţi generic de către locuitori „geambaşi". Vitele cele mai căutate de către alexăndreni şi de către teleormăneni, în special de către ţăranii din judeţul Teleorman, erau boii de muncă moldoveneşti aduşi de aceşti geambaşi de la Botoşani, de la Roman, Vaslui, Iaşi, Paşcani, Bârlad, de la Bălţi din Basarabia. Printre negustorii de vite cei mai renumiţi din Alexandria de atunci erau: Radu Băduţă, Anghel Selea, Mituş Selea, Ion Ţene, Voică Slăbescu, Petre Ţene, Nicolae Ţene, Mitică Ignat, Dinu Nedu sau Dinu Miruţă. Şi totuşi, cei mai numeroşi negustori, din cei 300 înregistraţi la Primăria Alexandria, erau cârciumarii. 61 de cârciumari în Alexandria care, în micile lor localuri, eu le-aş spune cârciumioare, cu vinuri bune, cu mititei şi antricoate la grătar, atrăgeau zilnic sute de clienţi, mai ales în zilele de târg. Vinerea era zi de târg la Alexandria şi a rămas prin tradiţie până în ziua de azi. Nu putem să nu pomenim numele câtorva dintre cârciumarii de altădată ai Alexandriei: pe Ilie Andreescu, pe Mitică Pană, pe Florea Lale, pe Jean Târnăcop, pe fraţii Ştefan cu renumita lor cârciumă „La ţărăniştii", cum li se spunea, pe Nicu Florescu, pe Marin Chiriţă, pe Ilie Bălan, pe Marin Ristea, pe Nicolae Ulmeanu şi mulţi alţii. Bineînţeles că pe o parte din aceşti cârciumari i-am cunoscut când dânşii erau oameni în vârstă, trecuţi de 60-70 de ani şi care mi-au dat, la vremea respectivă, la începutul anilor '60, o serie de date şi informaţii cu privire la comerţul de altădată din Alexandria.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Manufacturile, 37 de manufacturi în Alexandria, ocupau de fapt centrul oraşului. Băieţii de prăvălie făceau reclamă mărfurilor şi îi atrăgeau pe clienţi să cumpere de la Traian Tintof, de la Mielu Groze, de la Nae Constantinescu, de la Marin Dumbravă şi de la mulţi alţii.

Pentru copiii din Alexandria de atunci, din perioada dintre cele două Războaie Mondiale şi după Război, clipele cele mai fericite erau atunci când ei călcau pragul cofetăriei lui nea Niţă Cofetarul, cum i se spunea, sau când se delectau cu un pahar de bragă rece la Ilie Bragagiu, la Tudor Bragagiu. Şi nu numai bragă consumau acolo, ci şi alte delicatesuri cum ar fi alviţa, uitată astăzi, susan, ciubuce şi alte asemenea dulciuri pentru care copiii se dădeau în vânt.

Numărul negustorilor crescând mereu în perioada interbelică, un grup de iniţiativă din rândul acestora a luat hotărârea şi în 1927 a înfiinţat Sfatul Negustoresc din Alexandria al cărui prim preşedinte a fost sirichigiul Marin Angelescu. Iată deci, care a fost viaţa economică a Alexandriei de altădată cu meseriaşii ei, cu negustorii ei. Noi nu putem decât să ne facem o datorie de conştiinţă evocându-i, atât pe ei cât şi faptele lor, fapte care au făcut ca Alexandria să ajungă la ceea ce este astăzi.

– Domnule Profesor, vă mulţumesc!

6 noiembrie 1995

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

II

VIAȚA MUZICALĂ A ALEXANDRIEI DE ALTĂDATĂ

– Deoarece nu mulți dintre noi ştiu că Alexandria este un oraş cu vechi tradiții muzicale, ne-am propus să ne întoarcem în timp şi să evocăm câteva aspecte din viața muzicală a Alexandriei de odinioară. Alături de profesorul Ion Moraru, am invitat, pentru a discuta despre acest subiect, şi doi oameni care au făcut şi fac muzică, continuând tradiția urbei noastre şi anume: Jean Momoc şi Liviu Vasilică.

Mai întâi, Domnule Profesor, v-aş ruga să ne vorbiți despre viața muzicală a Alexandriei de odinioară. Iubeau alexăndrenii muzica?

– Alexăndrenii sunt oameni veseli, comunicativi, le place muzica şi dansul. Aşa e firea, în general, a românului nostru. Acest lucru rezultă din numărul mare de societăți corale, de formații corale, de tarafuri, formații de dansatori care s-au impus de-a lungul anilor. S-au impus în viața artistică a oraşului, a județului, a țării şi chiar în viața artistică europeană. S-ar putea ca cineva să zâmbească, însă Alexandria s-a impus în peisajul artistic pe plan european. Mă gândesc la premiile obținute de Ansamblul „Alunelul” la o serie de festivaluri internaționale care au avut loc în Italia, în Austria, în Marea Britanie, în Franța şi în alte țări europene.

Aş vrea să spun că Alexandria a avut o viață artistică muzicală organizată. Am găsit-o în documente. Şi anume, din 1885, când s-a înființat Societatea Corală Filarmonica, condusă de maestrul Filip, cel care a compus

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

şi „Marşul Alexandriei”, astăzi uitat, şi îmi pare rău că s-a uitat acest „Marş al Alexandriei”. Corul acestei Societăți Corale va trece în 1893 sub bagheta dirijorului Ştefan Nămuleanu, profesor de muzică la Gimnaziul „Ghica” din Alexandria. Gimnaziul era atunci pe Strada Gării, unde este acum Şcoala nr. 2. În 1910 se înființează o altă Societate Corală numită „Farmecul”, dirijată de către maestrul Bragadiru, iar după plecarea acestuia în 1912, la Slatina, Societatea Corală „Farmecul” va fi condusă de doi ieşeni stabiliți în Alexandria şi anume: Vasile Trifan şi Simion Botez. Ambii veneau de la Iaşi din corul celebrului Gavrilă Muzicescu.

În 1923, deci imediat după Primul Război Mondial, în urbea noastră se pun bazele Asociației Muzicale. Corul acestei noi asociații era alcătuit din oameni cu o frumoasă şi bogată cultură muzicală. Aş aminti pe câțiva dintre ei şi anume, pe tânărul avocat de atunci Alexandru Colfescu, devenit mai târziu şi primarul Alexandriei, iar după aceea prefect al județului Teleorman, pe profesorul Tase Botez, cunoscut de toată urbea noastră, pe Jean şi Leonida Simulescu, doi oameni înzestrați cu calități muzicale, pe Maria Botez, pe doamna Florica Cojocaru, pe doamna Florica Colfescu şi pe alții. Corul avea un repertoriu care rivaliza cu cele mai serioase coruri din țară.

Această tradiție va fi continuată după cel de-Al Doilea Război Mondial de către Tase Botez, de către profesorul Norica Andreescu, de către profesorul Ion Militaru, de către doamna profesoară Cecilia Huțanu, de profesorul Bebe Grosu de la Şcoala 3, de profesorul Nicolae Brănescu, Aceştia şi alții au fost nu numai dirijori, ci au fost şi animatori de viață culturală artistică în oraşul şi în județul nostru.

Exista în Alexandria noastră şi o tradiție lăutărească. Vreau să vă spun că primii viorişti menționați în documentele care se păstrează în arhive, în

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

presa vremii, aici la Alexandria, au fost Dumitru sau Mitică Vlădescu, Marin Cârlig, Pavel Cârlig, pe care alexăndrenii îl dezmierdau şi îi spuneau „Vavilică”, cobzarul Tudorică Govedie, soliştii vocali Mitică Burcescu, Ilie Manolescu, Iancu Atanasescu. Aceştia au încântat pe vechii locuitori ai Alexandriei cu cântecele lor la nunți, la petrecerile câmpeneşti sau chiar la localuri, la cârciumi şi la restaurante. Practic, Alexandria din perioada interbelică la care eu mă refer, a avut un singur restaurant, „La Tonopol”, celelalte cincizeci şi ceva erau cârciumi, dar pline întotdeauna de clienți sau de „muşterei”, cum se mai spunea altădată, pentru că aveau şi mâncăruri proaspete şi bune şi aveau şi vinuri bune. Şi atunci, lăutarii, la aceste localuri, câştigau, fără discuție, un ban.

– Se spune că fiecare oraş are un Barbu Lăutarul al său. Barbu Lăutarul al Alexandriei l-am găsit întruchipat în persoana lăutarului Radu Ion, cunoscut alexăndrenilor sub numele de Jean Momoc. Domnule Momoc, de când ați început să cântați?

– Eu am cântat de mic copil, de la etatea de 10 ani. Am început să cânt la vioară, profesor nu am avut, am învățat-o „pe prispă”, cum se spune. Totuşi, eu m-am ridicat prin studiu. Îmi plăcea foarte mult să cânt. Am cântat la diferiți patroni, pe care domnul Moraru i-a descris şi la restaurant. În ultimul timp, am fost dirijorul Formației „Burnasul”. Am fost dirijorul orchestrei şi am condus această orchestră câțiva ani de zile. Dar înainte, am cântat la diferiți patroni care nu mai sunt în viață şi am trăit din meseria pe care am făcut-o până să ies la pensie.

– Ce melodii iubeau alexăndrenii pe timpuri?

– Erau foarte vechi melodiile de petreceri, romanțele, melodiile de ascultare. Le plăcea felul cum interpretez eu la vioară şi, bineînțeles, eram cunoscut şi

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

plăcut şi apreciat totodată de tot judeţul. Erau oameni care veneau în restaurant cu familia, ba şi fără familie, veneau şi ascultau la restaurantul la care cântam şi le plăcea felul cum interpretam eu muzica de ascultare, muzica de café-concert, de dragoste, de dor.

– Dar viaţa muzicală a Alexandriei nu s-a oprit. Continuatori ai tradiţiei existau, iar un culegător de folclor autentic este binecunoscutul nostru interpret Liviu Vasilică. Domnule Vasilică, cum v-aţi început activitatea artistică?

– Am pornit în drumul meu artistic culegând folclor teleormănean, folclor adevărat teleormănean. Bineînţeles, înainte de a porni la drum, am studiat toate culegerile existente, adică o parte din culegerile existente de folclor teleormănean. Nu mică mirarea mi-a fost atunci când am văzut că sunt multe şi bogate. Aş aminti pe: Adameşteanu, Tocilescu, D.D. Stancu şi mulţi alţii. Le-am studiat, am văzut ce a fost cules şi o mică parte din repertoriu am luat din culegerile vechi. Am pornit la drum culegând ce nu au cules alţii. Tot culegând, mi-am dat seama că folclorul teleormănean este extraordinar. Mai am avantajul de a veni dintr-o comună cu o tradiţie veche, comuna Plosca, cu vechi lăutari ţărani, cu un anumit stil de interpretare pe care l-am luat şi eu şi am încercat să-l transmit şi mai departe. Grupul „Teleormanul” pe care îl conduc, ce are 11 ani vechime, bineînţeles, de-a lungul timpului, a suferit diverse modificări în componenţă, oameni care nu au mai putut să stea sau oameni care nu au mai avut ce căuta în grup. A rămas de bază stilul de interpretare şi bineînţeles repertoriul. Încă o dată spun, cred că nu sunt subiectiv când zic că folclorul românesc, teleormănean ocupă locul întâi. Şi aşa cred eu că se explică popularitatea de care ne bucurăm şi mă bucur că acest grup a reuşit să fie cunoscut. În ţară este

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

chemat ca o vedetă la o mulțime de manifestări şi chiar de cele de interes național, iar în ultimul timp, chiar m-am bucurat de invitația scriitorilor români din Franța unde, prin Fundația „Maria Tănase", sper să ajungem şi să delectăm şi pe românii de acolo şi pe francezi.

– Care este crezul dumneavoastră artistic într-o perioadă în care tânăra generație preferă alte genuri muzicale?

– Eu aici v-aş contrazice puțin. Este o perioadă grea, este o perioadă de tranziție, este o perioadă de aşezare a lucrurilor pe făgaşuri vechi ale poporului nostru. Filonul folcloric nu o să piară niciodată şi vreau să vă spun ca cei mai mulți fani ai mei şi ai Grupului „Teleormanul" sunt tinerii. Şi dacă ați observat, în ultimul timp, chiar membrii grupului vocal sunt tineri, chiar trei dintre ei sunt studenți, reuşesc să facă față şi la facultate cu rezultate bune şi să vină cu o jumătate de normă şi la grup. Tineretul din ziua de astăzi nu trebuie educat. El ştie deja şi simte multe. Dar depinde de cum ştim să-l atragem şi ce-i prezentăm. Cred că ce am reuşit eu până acum, fiecare apariție a mea sau a grupului, pot s-o consider, fără modestie, o mică lecție de folclor. Şi nu mică mi-a fost mirarea când am observat că avem mulți fani şi mulți doritori să vină să cânte pe scenă muzică populară.

– Domnilor, vă mulțumesc!

13 noiembrie 1995

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

III

OAMENI POLITICI DE ODINIOARĂ

– Se vorbeşte tot mai des despre necesitatea formării clasei politice în România. Se spune că greutăţile tranziţiei prin care trece ţara se datorează în anumită măsură şi faptului că nu avem încă o clasă politică formată, închegată. Domnule Profesor, se formează greu clasa politică în viaţa unui stat? Noi, românii am avut o clasă politică?

– O clasă politică se formează foarte greu şi se formează în timp. Durează chiar şi 100 de ani. Clasa politică engleză, ca să dau un exemplu tipic şi caracteristic, a început să se formeze în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, iar la mijlocul secolului XVII, deci la 100 de ani, existau în viaţa politică a Regatului Britanic două partide politice care, spre fericirea lor, a englezilor, se menţin şi astăzi: Partidul Conservator şi Partidul Liberal. Într-adevăr, pe parcurs, mai precis la începutul secolului XX, a apărut şi al treilea partid politic în viaţa Marii Britanii, Partidul Laburist, iar acum, un deceniu sau două, a apărut şi al patrulea partid, Partidul Social Democrat Britanic. Dând exemplul englezilor, am vrut să demonstrez că un partid nu se formează într-un an, doi, cinci sau zece şi chiar aceste partide tradiţionale şi cunoscute în toată lumea au la bază 100 de ani până când s-au solidificat şi s-au impus în viaţa celui mai democratic parlamentar şi constituţional stat din istoria modernă universală.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Noi, românii, am avut o clasă politică care a început să se formeze, să se închege, în timpul Revoluției de la 1848 şi care a jucat, ulterior, un rol deosebit, eu îmi permit să spun, un rol fundamental, în toate marile evenimente, în evenimentele istorice ale poporului român de până la cel de-Al Doilea Război Mondial. Inițial, grupările politice, transformate ulterior în partide, în sensul modern al cuvântului, partide de sine stătătoare, au jucat un rol important în realizarea Unirii de la 1859 care, practic, este opera unui grup de revoluționari români de concepție liberală în frunte cu Mihail Kogălniceanu, Alexandru Ioan Cuza, C.A. Rosetti, I.C. Brătianu. Repet, oameni de gândire şi de factură ideologică şi doctrinară liberală care au realizat, peste 11 ani, adică în 1859, unul din dezideratele Revoluției de la 1948: Unirea. Totodată, oamenii aceştia care au înfăptuit Unirea, nu numai actul în sine, au înfăptuit un şir de reforme instituționale care au pus bazele Statului Național Român Modern. Toate instituțiile care lipseau românilor, în 7 ani de domnie, o galerie de oameni politici au reuşit să le realizeze printr-un şir întreg de reforme. Să nu uităm că ei au făcut reformele fundamentale. Mă refer la Reforma Agrară din 1864, Legea Rurală cum îi spuneau ei, la secularizarea averilor mănăstireşti în 1863 şi la introducerea învățământului primar de 4 clase obligatoriu, „de la vlădică până la opincă", cum se spunea în presa vremii. Ori, toate aceste reforme, inclusiv introducerea sistemului telegrafic, introducerea primei linii de cale ferată Giurgiu - Bucureşti, chiar dacă s-a dat în circulație în 1869, s-au fundamentat în vremea domniei lui Cuza şi a lui Kogălniceanu ca Prim Ministru. Unificarea Armatei Naționale, înființarea Jandarmeriei Române, Codurile Legislative, Codul Civil luat după Codul napoleonian din Franța, toate aceste lucruri s-au realizat de către o grupare politică de orientare

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

liberală între 1859-1866. Ce înseamnă 7 ani în istorie? Mai nimic. Iată că oamenii aceştia au reuşit să se ţină de cuvânt. Tot ce au promis, tot ce au scris în programul lor, a fost realizat. De aceea, la distanţă, şi astăzi eu mă înclin şi mă înclin în faţa acestor oameni care au reuşit să facă atâtea lucruri în ţara noastră în decurs de 7 ani.

Despre partide politice în România putem vorbi începând cu anul 1876, adică partid declarat la Tribunal ca existent, cu platformă şi cu doctrină, cu număr de membrii şi cu o ierarhie în partid, cu organ de conducere.

În 1876, s-a constituit Partidul Naţional Liberal din România condus în acel moment şi multă vreme după de Ion C. Brătianu. De altfel, familia Brătianu avea să conducă foarte multă vreme, practic până în 1947, când Partidul Naţional Liberal s-a autodizolvat, n-a mai aşteptat să dea decret organele comuniste de stat şi s-a autodizolvat dânsul. Am putea spune că a jucat un rol timp de un secol, 100 de ani, dacă luăm Revoluţia de la 1848 ca punct de reper şi cronologie totodată.

Al doilea partid care a apărut în viaţa politică românească după cel liberal a fost Partidul Conservator. Înfiinţat în 1880, a fost condus de o serie de personalităţi ilustre care au creat o epocă în viaţa politică românească. Mă refer la familia Cantacuzino, la Lascăr Catargiu, la Petre Carp, mă refer la Titu Maiorescu, la Tache Ionescu, Alexandru Marghiloman şi parcă numai simpla pronunţare a acestor nume de oameni politici iluştri demonstrează că România a avut partide politice puternice şi a avut o viaţă politică ce s-a desfăşurat la cele mai înalte cote de tensiune, ca să spun aşa.

Partidul Naţional Liberal este legat direct, organic aş spune, de obţinerea Independenţei de Stat a României în 1877. Prim Ministru al

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

României era Ion C. Brătianu, un timp a fost şi Ministru de Război şi în timpul lui România şi-a proclamat Independența. Începând de la 1876, liberalii au stat la guvernare 12 ani neîntrerupți, până în 1888. Practic, analizând perioada pe bază de documente şi prin comparație, am constatat că Partidul Liberal a avut cea mai lungă perioadă de guvernare. Eu aş spune şi altceva: că cea mai lungă guvernare a unui partid politic din istoria țării noastre, din istoria modernă, revine liberalilor. Am făcut calcul. Liberalii au condus țara 45 de ani, dar cu intermitență, dar intermitențele surveneau cu ocazia alegerilor. Nu le câştigau întotdeauna. Au fost şi în opoziție. Dar din cei 100 de ani aproape de viață politică, în sensul modern al cuvântului, liberalii au aproape jumătate: 45 de ani.

– Domnule Profesor, poate ar fi bine să vorbim puțin şi despre cei care au reprezentat viața politică românească.

– Eu îmi permit să spun că viața politică românească a fost reprezentată de o galerie de oameni iluştri care au făcut servicii patriei. O să repet numele unora: Ion C. Brătianu, Ionel Brătianu, fiul lui, Vintilă Brătianu, fiul lui I.C. Brătianu, Dinu Brătianu, fiul lui Ion C. Brătianu, Dimitrie Brătianu, fratele lui I.C. Brătianu. Practic a fost o adevărată dinastie de oameni politici. Am avut o dinastie regală de Hohenzollern, Carol I, Ferdinand al II-lea şi Mihai şi, iată, că alături de dinastia regală, o dinastie de oameni politici. Acesta-i jocul soartei, jocul destinului politic. Familia ilustră a Brătienilor era originară din Argeş, de la Piteşti, mai precis de la Florica.

Partidul Conservator, un partid care reprezenta interesele marii boierimi româneşti, ale aristocrației româneşti, ale latifundiarilor români, era reprezentat, cum am spus, în special de Cantacuzini, de Petre Carp, de Titu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Maiorescu, de Tache Ionescu, de Marghiloman şi de mulţi alţii. Au fost conservatori, dar nu în sensul strict al cuvântului, ci au fost oameni care au făcut Reforme şi prin Reformele întreprinse de dânşii, cât au fost la guvernare sau chiar în opoziţie, ca parlamentari, deputaţi sau senatori, au contribuit la progresul României.

Vreau să pomenesc cu această ocazie, deşi văd că în ultimii ani se evită să se pronunţa cuvântul de Partidul Socialist. Păi nu-i voie să facem aşa ceva. E o eroare condamnabilă. Un alt partid politic care a apărut la sfârşitul secolului trecut a fost Partidul Social Democrat al Muncitorilor din România, PSDMR - ul înfiinţat în 1893. Aş spune, culmea, că acest partid a fost foarte puternic în judeţul Teleorman, deşi era un judeţ agrar, un judeţ unde majoritatea populaţiei o constituiau ţăranii şi se ocupau cu lucratul pământului. Vreau să vă spun, dintr-o analiză pe care am făcut-o chiar acum 10-15 ani şi am reînnoit-o după 1990, că cele mai multe Cluburi Socialiste în mediul sătesc în perioada 1898-1899 şi mai devreme chiar, au fost întemeiate în Teleorman. Din cele 300 de Cluburi Socialiste aflate în documente şi în arhivele istorice naţionale, mai mult de jumătate erau în Teleorman la Suhaia, la Fântânele, la Piatra, la Brânceni, la Poroschia, la Ştorobăneasa. Dau numai câteva exemple. Aici, în Teleorman, a candidat din partea Mişcării Socialiste din România şi a reuşit să obţină numărul de voturi necesar unul din cei mai cunoscuţi, mai culţi, inteligenţi şi capabili oameni politici de stânga, celebrul ziarist şi avocat Constantin Mile. A candidat la Teleorman şi a ieşit victorios în 1901. Nu pot să dau nici un răspuns precis pentru că nu dispunem de documente suficiente, clare şi categorice, că şi comuniştii în perioada interbelică au avut oameni sau personalităţi reprezentative în Teleorman. Nu. Au fost câţiva comunişti, dar

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

nu de calibru mare şi nu erau teleormăneni. Ei au venit aici ca un fel de urmăriți de Siguranță, să-şi găsească sălaş în câteva localități din Teleorman, la Roşiorii de Vede, la Turnu Măgurele, pe la Slobozia Mândra, dar nu sunt exemple edificatoare. Cluburile Socialiste şi Partidul Social Democrat al Muncitorilor din România au fost puternic reprezentate în județul nostru.

După Primul Război Mondial, deci în perioada interbelică, 1918-1938, în viața politică a României au apărut partide noi. Acesta este adevărul. Şi apărând partide noi, au apărut oameni politici noi. Partidul Național Țărănesc a apărut în 1926 şi era condus de Iuliu Maniu şi Ion Mihalache. Partidul Poporului a apărut în 1918 şi era condus de Mareşalul Averescu. Partidul Național Creştin, apărut în 1935, a fost condus de Octavian Goga. Chiar Mişcarea Legionară din România a avut reprezentare şi în județul Teleorman.

Observ că sunt o serie de oameni, chiar ziarişti şi oameni politici, parlamentari care câteodată susțin ideea că nu trebuia după 1990 să se înființeze partide etnice în România. Formal le dau dreptate. Dar, din discuțiile pe care le-am avut cu dânşii, că au existat şi înainte şi după război asemenea partide, n-au vrut să mă creadă. Eu i-am trimis la sursă pe oamenii respectivi. Nu ştiu dacă s-au dus. E greu să umbli la sursă pentru că îți trebuie timp, cheltuială… Dar vreau să spun că în vechea Românie, în România interbelică au existat partide etnice. Cine a greşit? Cei de după 1990 sau de după 1918? Cei de după 1990 au vrut să reia o tradiție pentru că a existat în România interbelică Partidul Maghiar, cu reprezentanți în Camera Deputaților, în Senat, a existat Partidul Evreiesc, a existat Partidul German şi toate acestea s-au menținut până în 1938, în februarie, când Regele Carol al II-lea a dat o noua Constituție, după chipul şi asemănarea

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

lui, şi a dizolvat toate partidele politice. Ba mai mult, vreau să reamintesc că în România s-a mers mult mai departe sub Carol al II-lea care şi-a înfiinţat propriul partid. Le-a desfiinţat pe celelalte dar, culmea, l-a înfiinţat pe al lui, cu statut legal, absolut. În 1938, vara, în iunie, s-a înfiinţat Frontul Renaşterii Naţionale care a obligat toţi funcţionarii publici să se înscrie în acest partid, ceea ce nu s-a întâmplat până atunci niciodată, să-şi cumpere uniformă - cămaşă albastră, centiron şi pantaloni negri - să defileze în uniformă la 10 mai sau la 8 iunie când era ziua Restaurației. Doi ani mai târziu, tot în iunie, în 1940, şi-a înfiinţat alt partid. A terminat cu Frontul Renaşterii Naţionale şi a înfiinţat Partidul Naţiunii. Cine era şeful acestor două partide? Regele Carol al II-lea. Vă rog să căutaţi în istoria politică a Europei din deceniul patru şi nu o să găsiţi aşa ceva, Rege de partid.

– Domnule Profesor, ce criterii politice trebuie să îndeplinească un om politic?

– Un om politic trebuie să îndeplinească foarte multe criterii politice şi toate obligatorii. Dacă nu îndeplineşte unul, se cunoaşte în activitatea pe care o desfăşoară şi în reputaţia de care trebuie să se bucure.

În primul rând, trebuie să aibă spirit politic. Alţii, înainte, îi spuneau fler politic. Sunt de acord şi cu cuvântul „fler”. Trebuie să miroasă, să vadă care este situaţia politică în judeţul pe care îl reprezintă în Camera Deputaţilor, în Senat sau în Guvern; ca Prim Ministru să cunoască politica externă şi internă a ţării şi contextul politicii internaţionale.

În al doilea rând, să aibă o cultură politică. Ştiu de ce insist asupra acestui lucru. În campania electorală, nu dau nici un nume, nu spun nimic, dar în campania electorală din 1996 puţini lideri politici au demonstrat

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

cultură politică. Asta se formează în timp, prin lectură serioasă, prin studiu serios şi analiză a vieţii politice naţionale, continentale, mondiale.

Trebuie să aibă spirit de reformă. Nu se poate fără spirit de reformă, este exclus. Societatea pe care o reprezinţi şi statul pe care îl reprezinţi, niciodată nu vor fi perfecte. Şi atunci, tu, ca om politic, indiferent că eşti deputat, senator, ministru, prim ministru, trebuie să ai în tine şi în activitatea pe care o desfăşori acest spirit de reformă. Avându-l, previi eventuale agitaţii politice şi sociale. Trebuie să întrevadă viitorul, pentru că a guverna înseamnă a prevedea.

Să ştie, să aibă talent oratoric. Dumneavoastră ştiţi că înainte de cel de-Al Doilea Război Mondial, bucureştenii şi nu numai bucureştenii, veneau oameni din fundul Transilvaniei şi al Moldovei, care aveau stare materială bună, plăteau trenul, stăteau la hotel ca să poată să asiste în Camera Deputaţilor pentru că a doua zi trebuia să vorbească Virgil Madgearu, Istrate Micescu, Tache Ionescu şi aşa mai departe. Aceştia erau marii oratori ai vremii. Veneau de dragul lor. Ei… la foarte mulţi oameni politici, nu-i nici o supărare cred, le lipseşte talentul oratoric. Îşi bagă nasul în nişte texte şi nu şi-l scot de acolo decât în momentul în care au terminat. Ori, pe vremuri, în Parlamentul românesc, fie că era vorba de Camera Deputaţilor, fie că era vorba de Senat, oamenii de pe stradă, ziarişţii, diplomaţi străini veneau pentru că ascultau expuneri, cuvântări, discursuri cu caracter politic de la mari oratori ai vremii. Şi mai este încă un criteriu sau o condiţie: să nu fii demagog. Mai degrabă să nu promiţi pentru că te discreditezi, decât să nu reuşeşti să asiguri promisiunile pe care le-ai făcut în campania electorală.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Iată, deci, suma de criterii sau de trăsături pe care trebuie să le îndeplinească un om atunci când intră în viața politică şi să şi le păstreze până la sfârşitul carierei politice.

– Județul Teleorman a dat țării oameni politici? Domnule Profesor, ne puteți spune cine sunt aceştia?

– Județul Teleorman a dat țării o galerie întreagă de oameni politici care au fost miniştri, cu o frumoasă activitate ministerială sau parlamentari, cu o bogată activitate, fie în Camera Deputaților, fie în Senatul României. Vreau să vă spun dumneavoastră că județul Teleorman a dat un Prim Ministru în persoana Generalului George Manu, care avea moşii la Scrioaştea, la Papa, la Măldăieni şi care, în perioada Războiului de Independență, 1877-1878, a fost Comandantul Diviziei 4 pe front şi a câştigat merite deosebite. Ca general, după aceea, a ieşit din viața militară şi s-a consacrat vieții politice cu un succes deosebit încât a ajuns lider al Partidului Conservator, al doilea mare partid al României de până la Primul Război Mondial. Între anii 1889-1891, a fost Prim Ministru al României.

În al doilea rând, Teleormanul a dat şase miniştri şi s-ar putea ca studiile mele, pe care urmează să le aprofundez, să mai scoată la iveală şi alte nume. Până acum, din cercetările de arhive, a rezultat că a dat şase miniştri. Am să-i prezint cu această ocazie. În primul rând, pe Victor Antonescu care a fost om politic liberal de la început până la sfârşit, adică până în ceasul morții. El a fost profesor universitar la Facultatea de Drept din Bucureşti. Preda Drept Civil şi Drept Constituțional. A fost Ministru de Justiție, a fost Ministru de Finanțe şi Ministru de Externe. Practic, într-o carieră politică care a durat cam patruzeci şi ceva de ani, el a deținut cele mai înalte funcții ministeriale pe care le poate ocupa un om politic, Să fii la

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Justiție, la Finanțe şi la Externe este ceva! A fost şi deputat şi senator de Teleorman în Parlament. A fost diplomat, Ambasador la Paris într-un moment extraordinar de greu, momentul Primului Război Mondial. Practic, din 1916 până în 1920, cam 4 ani, s-a menținut în postul de Ambasador al României la Paris şi a făcut parte, alături de Ionel Brătianu, care era Prim Ministru şi şeful Partidului Liberal, din delegația română la Conferința de Pace de la Versailles din 1919. El a fost de altfel, foarte multă vreme, timp de câteva decenii, şeful Organizației Liberale pe întreg județul Teleorman.

Aş pomeni numele lui Dumitru Berindei, publicist şi arhitect, născut la Roşiorii de Vede. El a fost Ministrul Lucrărilor Publice în Guvernul condus de Ion Ghica între 1870-1871.

Aş putea să pomenesc aici numele lui Stan Ghițescu, avocat, ziarist şi om politic, născut în 1882 într-un sat din județul nostru, de la Gărăgău, la Necşeşti. A fost avocat la Roşiorii de Vede, a fost primarul oraşului Roşiorii de Vede şi a fost deputat începând cu 1926, în numele partidului averescan, în Parlament. Între anii 1938-1940, a fost şi ministru. În Guvernul Octavian Goga, decembrie 1937 - februarie 1938, a fost Ministrul Cooperației, iar din iulie 1940 până în septembrie 1940, în Guvernul condus de I. Gigurtu până la venirea Mareşalului Antonescu la conducerea Statului, în 6 septembrie 1940, Stan Ghițescu a fost Ministrul Muncii, un post deosebit de important. A deținut, de altfel, şi funcții parlamentare. A fost vicepreşedinte al Camerei Deputaților. Păcat însă că a murit în închisoare, la Sighet, în 1952. Ca fost demnitar de stat în perioada interbelică, împreună cu alte sute de oameni politici, cu toții au fost arestați, duşi la închisoarea de la Sighet şi cei mai mulți au murit acolo în temniță. Printre ei se afla şi acest fruntaş politic teleormănean, roşiorean la origine, Stan Ghițescu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Dați-mi voie să pomenesc numele lui Eduard Mirto, avocat din Turnu Măgurele şi care a lucrat ca avocat la Baroul din Turnu Măgurele. El a fost inițial deputat din partea Partidului Național Țărănesc. După aceea, a fost Subsecretar de Stat la Ministerul de Interne în timpul guvernării țărăniste, 1928-1930 şi tot sub țărăniști, a fost Ministru al Industriei şi Comerțului, 1930-1932 şi Ministrul Lucrărilor Publice şi Comunicațiilor, între 1932-1933.

Vasile Rădulescu, care era din Blejeşti, a fost un jurist remarcabil, deputat averescan inițial, ca şi Stan Ghițescu şi ulterior a devenit gogist, adică adept al Partidului Național Creştin condus de Octavian Goga. În anii 1937-1938 a fost Ministru de Justiție în Guvernul Goga, iar după 1938 a fost Ambasadorul României la Bruxelles şi la Luxemburg, până în 1940.

Aş vrea să pomenesc numele unui om care se numeşte Grigore Păucescu şi care este mai mult cunoscut în istoria literaturii şi a ziaristicii româneşti decât în istoria politică. Cercetând cu atenție Fondul Păucescu la Biblioteca Academiei Române, am găsit acolo câteva piese interesante din care rezultă că el a fost un om politic conservator şi membru al Partidului Conservator. Avea doctoratul în Drept la Paris. Era prieten intim cu Mihai Eminescu şi au lucrat amândoi la acelaşi ziar care se numea „Timpul", oficiosul Partidului Conservator. A fost deputat în perioada 1871-1897, a fost Vicepreşedinte al Camerei Deputaților şi a fost Ministrul Agriculturii şi Domeniilor în vremea Guvernului conservator Lascăr Catargiu, între 1889-1890.

Şi ca să închei această întrebare, vreau să spun că Teleormanul a dat şi patru subsecretari de stat, cum ar fi miniştri adjuncți care oricând puteau

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

deveni miniştri pentru că erau oameni deosebit de capabili. Numele lor s-au cam uitat. Nu ştiu de ce. Eu îmi fac datoria şi conştiința să-i pomenesc.

Victor Bădulescu era nepotul lui Victor Antonescu şi făcea tot politică liberală. A fost profesor universitar la Facultatea de Drept şi preda Drept Financiar şi Economie Politică.

Aş pomeni numele lui Alexandru Popescu Necşeşti care are urmaşi până în ziua de astăzi. Nu ştiu exact dacă în Parlamentul actual mai este deputat Popescu Necşeşti, dar ştiu că în Parlamentul 1992-1996, unul din familia Necşeşti a fost deputat tot liberal. Popescu Necşeşti, de care vorbesc eu, a trăit mult; era născut în 1889 şi a murit în 1982, cu 5-6 ani înainte de Revoluție. Vă dați seama că atingea suta de ani. A fost nu numai deputat liberal, ci şi Subsecretar de Stat la Instrucția Publică, la Ministerul Învățământului cum ar veni azi. A fost şi director al ziarului „Universul" al lui Stelian Popescu şi îmi permit să spun că nu lăsa Stelian Popescu pe un om care nu era capabil şi onest să conducă ziarul „Universul", ziarul cu cel mai mare tiraj pe care l-a avut vreodată presa românească. Şi el a fost directorul acestui ziar.

Aş vrea să pomenesc tot în capitolul acesta de subsecretari de stat teleormăneni pe doctorul Simionescu, un nume cunoscut de oamenii mai în vârstă. Doctorul Simionescu nu era teleormănean, era ieşean, dar a trăit aici şi a făcut carieră medicală în Teleorman. Era un chirurg ilustru, un om de un curaj, de o probitate morală şi de o profunzime în ceea ce priveşte pregătirea profesională cum rar se poate întâlni. El a fost Subsecretar de Stat la Ministerul Sănătății în Guvernul Gigurtu, între 4 iulie şi 4 septembrie 1940. A fost unul din fondatorii Generației Politice Naționaliste, „Generația de la 22". Doctorul Simionescu a avut spital particular la Alexandria în anii 1948-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

1950 până i l-au naționalizat. Şi cred că mulți oameni au fost salvați de la moarte de mâna ilustră, sub raport profesional, a acestui doctor Simionescu care, pentru activitatea lui politică, a fost arestat, dus la Piteşti, apoi la Canal, supus „Fenomenului Piteşti" de către studenții medicinişti care acționau din ordinul Generalului Nicolski, acel agent sovietic care a condus ani şi ani de zile Securitatea românească şi a fost împuşcat la Canal. Nu a mai putut suporta. Singur s-a expus morții. De la moartea doctorului Simionescu, survenită în 1951, a început să fie cunoscut „Fenomenul Piteşti". Posturile de radio străine, inclusiv BBC, Europa Liberă au început să comenteze atrocitățile care s-au comis în România, la indicația consilierilor sovietici şi puse în aplicare de acest nume sinistru Saşa Nicolski, General-Maior.

De ce nu, la întrebarea pe care mi-ați pus-o se încadrează şi numele unor parlamentari teleormăneni. Ion Procopiu de la Roşiorii de Vede, deputat, ce discursuri ținea în Parlament, ce soluții oferea, ce joc de idei avea, plus articolele care îi apăreau în presă!

Nicolae Racotă, boierul de la Ştorobăneasa, era un boier modern, de factură elegantă, interesant sub raportul gândirii. Acest Nicolae Racotă de la Ştorobăneasa era în egală măsură moşier şi inginer specialist în comunicații, doctor în ştiințe tehnice şi comunicații, titlu obținut la Oxford, în Anglia. Nu ştiu câți aveau pe vremea aceea studii universitare făcute la Oxford. Ori Nicolae Racotă, pe care am avut ocazia să-l cunosc în 1945 sau 1946, era un astfel de om. El a fost deputat şi senator liberal începând din 1908, prefect liberal al județului Teleorman, în două rânduri. De numele lui se leagă înființarea celor două Şcoli Normale: Şcoala Normală de la Turnu Măgurele şi Şcoala Normală de la Alexandria.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Mai pot fi pomeniți Tache Slăbescu, Dumitru Iarca, preotul Ion Bâldescu, un mare parlamentar de la Turnu Măgurele şi care a murit şi el tot aşa, sinistru, la Canalul Dunăre - Marea Neagră, Dimitrie Bildirescu, care a fost şi primar la Turnu Măgurele.

Şi ca să definitivez răspunsul la întrebarea pe care mi-ați pus-o, vreau să vă spun că în viața politică a județului nostru în perioada interbelică, cercetând arhiva Tribunalului unde se depuneau dosarele de recunoaştere a activității unui partid politic, au activat până în 1938: Partidul Național Liberal, Partidul Conservator, pe urmă a dispărut din viața politică Partidul Conservator, Partidul Social Democrat al Muncitorilor din România, Partidul Averescu, partidul Național Țărănesc, Partidul Național Creştin, Partidul Național Democrat condus de profesorul Iorga, Partidul Liberal Georgist, condus de profesorul George Brătianu, Partidul Totul Pentru Țară. Iată, deci, că viața politică a județului Teleorman a cunoscut acelaşi mers ca şi restul vieții politice din țară.

– Domnule Profesor, din cele ce mi-ați spus, se pare că ați cunoscut oameni politici din trecut. Pe cine ați cunoscut?

– Am avut ocazia să cunosc, copil fiind şi mai târziu adolescent, elev de liceu, câțiva oameni politici de marcă din România de atunci. I-am cunoscut în oraşul natal, la Vaslui, pentru că veneau acolo, aveau anumite legături cu familia noastră, aveam o memorie bună şi eram numai ochi şi urechi. Parcă îmi dădeam seama că o a doua oară în viață nu o să mai am de-a face cu dânşii. Pe unii i-am cunoscut, repet, când eram copil, la şcoala primară, pe unii i-am cunoscut după cel de-Al Doilea Război Mondial sau în timpul Războiului când eram la liceu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

L-am cunoscut pe profesorul universitar Petre Andrei, fruntaş al P.N.Ţ. şi fost Ministru al Învăţământului şi care era Şeful Organizaţiei Ţărăniste a judeţului Vaslui. L-am cunoscut pe avocatul Mihai Negură, fruntaş al P.N.C. şi care a fost Ministrul Cooperaţiei în Guvernul Tătărăscu. Era vasluian stabilit, avea casă şi totdeauna când se întâlnea cu tata îl saluta cu formula care era pe atunci „– Să trăieşti, coane Mişule!", pentru că pe el îl chema Mihai Negură. Era generos, era un om foarte bine educat, un om care a lăsat amintiri frumoase în Vasluiul de altădată.

L-am cunoscut pe doctorul Lupu, celebrul doctor Nicolae Lupu de la Huşi, care a fost deputat, senator ţărănist, Ministru sub ţărănişti şi Vicepreşedinte al P.N.Ţ. Omul acesta avea o viaţă foarte interesantă, dar mai presus de toate te domina cu cultura. Chiar şi profesorul Garabet Ibrăileanu de la Iaşi, care a fost unul din marii profesori ai istoriei literaturii române, întotdeauna spunea: „– Domnule, când vine doctorul Lupu ne domină pe toţi cu verva lui". Şi într-adevăr aşa este!

L-am cunoscut pe Gheorghe Mironescu. A fost Prim Ministru al României. Aveam vreo 16 ani, eram elev de clasa a IV-a de liceu şi am discutat personal, în două sau trei rânduri, în vara anului 1946 şi în 1947, la noi în curte, pentru că venea la un frate de al lui, Virgil Mironescu, moşier din judeţul Teleorman şi venea să se odihnească. Gheorghe Mironescu a fost profesor universitar la Facultatea de Drept din Iaşi şi după aceea la Bucureşti. A fost Prim Ministru sub ţărănişti, Ministru de Externe. După 1947, înfricoşat de valul de arestări, s-a refugiat undeva în Bucureşti, la casa unui prieten şi în momentul în care şi-a dat seama că şi prietenul său este înfricoşat ca nu cumva să fie descoperit Gheorghe Mironescu la el acasă, om fin, sensibil, la o anumită vârstă, s-a dus în parc, în Grădina Icoanei, la

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Bucureşti, s-a spânzurat, dar a lăsat o bucăţică de carton pe care era scris numele lui: Gheorghe Mironescu, născut în anul 1872-1949, fost profesor universitar şi Prim Ministru al României. Şi în felul acesta s-a aflat ulterior despre drama prin care a trecut profesorul. Am avut ocazia să-l cunosc. El mi-a dat o serie de explicaţii asupra lui Stere, asupra lui Maniu şi asupra lui Ion Mihalache şi îi rămân îndatorat până în ziua de astăzi.

– Domule Profesor, aveţi ceva de reproşat oamenilor politici din ziua de astăzi?

– Eu nu pot să reproşez oamenilor politici din ziua de azi pentru că oamenii politici de astăzi nu au intrat încă în istorie. În momentul în care va exista o arhivă istorică privind activitatea politică din România începând cu anul 1990, dar nu cred eu că o să mai trăiesc până atunci ca s-o pot cerceta, să pot formula consideraţii. Deocamdată nu am ce să imput nimănui. Sunt partide cu tradiţie istorică, sunt partide care trebuie să-şi facă o tradiţie. Dar asta nu se poate realiza decât prin opere politice, sociale, economice fundamentale chiar dacă nu reuşesc să fie puse în practică, cel puţin sub formă de propuneri. Un partid ca să poată intra în istorie trebuie să aibă o doctrină, trebuie să aibă o platformă program, trebuie să-şi urmărească aplicarea în practică a platformei. Asta cred eu că va fi treaba istoricilor începând cu anii 2010 - 2015, dacă nu cumva şi mai târziu.

– Domnule Profesor, vă mulţumesc!

14 aprilie 1997

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

IV

DESPRE INSTUȚII MEDICALE ŞI MEDICI TELEORMĂNENI

– Astăzi mi-am propus să evocăm o pagină din istoria Alexandriei, o pagină cu profil distinct. Aş dori să vorbim despre instituțiile medicale şi medicii care, prin profesionalismul lor şi omenia de care au dat dovadă, au apărat sănătatea locuitorilor acestui oraş, pe mulți dintre ei salvându-i de la moarte. Domnule Profesor, când a început viața medicală în Alexandria şi când s-au manifestat primele preocupări de ocrotire a sănătății publice?

– Primele preocupări de ocrotire a sănătății locuitorilor oraşului Alexandria sunt semnalate la 1 ianuarie 1839, când epitropii oraşului Alexandria, consilierii, ca să spunem aşa, să înțeleagă lumea de astăzi, au redactat un „Angajament" între Miloş Andrievici, un cetățean de naționalitate sârbă, oficiant sanitar şi 30 de familii din oraş. Acesta se obliga să le acorde, contra unei sume de bani, ajutor medical la nevoie. Dar, neavând titlul de medic, se obliga să-i ajute aplicându-le ventuze, ceea ce şi babele făceau, lipitori celor care aveau tensiune, să le ia sânge şi să le dea ajutor în caz de luxații şi de fracturi. Sfera aceasta de preocupări, oarecum empirice, a trecut ulterior şi în sarcina, dacă se poate spune aşa, a frizerilor din oraşul nostru şi nu numai din oraşul nostru, ci din toate oraşele provinciale. La sfârşitul secolului XIX, frizerii, bărbierii, se ocupau şi cu astfel de probleme.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

În 1845, Alexandria noastră avea deja medic calificat în persoana lui Emanuel Iancu Leon. Documentele de arhivă arată că primul medic calificat a fost acesta. Nu trebuie să-i uităm numele: Emanuel Iancu Leon.

Câțiva ani mai târziu, în 1856, este angajat ca medic al oraşului Ştefan Soboslai, iar în 1864, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, medicul oraşului se numea Vicin Panovici. În timpul lui, al acestui medic, se deschide în Alexandria, în 1870, în casele cetățeanului Zlatovici, lângă Gară, pe partea dreaptă cum mergi la gară, primul Spital Comunal. Îmi veți spune: cum comunal, când Alexandria era oraş? Localitățile țării noastre, în baza Legii Administrative a lui Cuza, localitățile, repet, erau împărțite în comune urbane şi comune rurale. Deci, i se spunea Spitalul Comunal Alexandria. Medic primar era doctorul Vicin Panovici.

Nu aveam spital cu clădire proprie care să aparțină Primăriei sau Statului român, ci a fost închiriată casa cetățeanului Zlatovici, o casă mai chipeşă, mai arătoasă şi transformată în spital, contra unei chirii pe care o achita Primăria oraşului. Repet, acesta era atât medicul oraşului, cât şi medicul spitalului. A doua persoană calificată în Alexandria, în anul 1879, nu exista.

Cinci ani mai târziu, în 1884, un alt document de arhivă, care între timp a fost publicat, arată că primarul Alexandriei, Pandele Zaharescu solicită pentru spital, de la Prefectură, bineînțeles, suma de 10000 lei. Nu a primit decât 6000 de lei. Spitalul avea atunci 20 de paturi. Problema aceasta cu bugetul pentru sănătate, de care se face caz şi în ziua de astăzi, pentru noi, pentru Alexandria şi pentru alte județe, a fost o problemă critică şi la vremea respectivă şi probabil că vom intra în secolul XXI cu astfel de probleme în domeniul sănătății.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

În timpul Războiului de Independență, 1877-1878, Spitalul din Alexandria a tratat răniții români şi ruşi aduşi de pe front, a tratat bolnavi aduşi de pe front şi a tratat şi prizonieri turci, în tranzit către Bucureşti, care, nemaiputând să meargă în coloană, s-au îmbolnăvit şi au fost trataţi în acest spital. Într-adevăr, numărul de paturi crescuse încât, în 1877, Spitalul ajunsese la 25 de paturi. Acest număr de paturi va rămâne până aproape de anul 1900.

În legătură cu dotarea Spitalului, vreau să vă spun din capul locului că era foarte slabă. Pentru a putea cumpăra instrumentarul necesar la sala de operații, în primul rând, se dădeau periodic spectacole, iar din banii strânşi se cumpărau seringi, bisturie. Îmi veți spune, cum, domnule, din ofrandă şi spectacole? Da. Vă pot da nenumărate exemple. O să vă dau unul pe care îl consider cel mai semnificativ. În 1884 s-a dat un spectacol în Sala Mare a Hotelului Concordia de aici, din Alexandria, unde s-au strâns 80 de lei. Instrumentele de care avea nevoie Spitalul costau 100 de lei. Diferența de 20 de lei a fost plătită de către farmacistul Matei Marinescu. Erau şi pe vremea aceea sponsori, cum spunem noi astăzi.

În 1894, medic primar al oraşului era Mihai Costăchescu. Omul acesta s-a plâns deseori primarului Alexandriei că nu are sală de consultații. Şi aşa era. Închipuiți-vă că pacienții veneau la doctor să fie consultați, iar consultația se făcea în Sala Primăriei, în fața funcționarilor. Cum era să vină o femeie, o bătrână, un bătrân să se dezbrace în fața a cel puțin 5-6 funcționari… Mai ales că unii aveau boli ascunse, boli cronice şi există şi acea jenă pe care o manifestă pacientul în momentul în care la dezbrăcarea lui sau la consultarea lui, asistă şi alte persoane în afară de medic.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– Domnule Profesor, asupra oraşului şi a locuitorilor săi s-au abătut epidemii?

– Da. Recunosc, în cercetările pe care le-am făcut, am găsit destule documente care reflectă îngrijorarea cetăţenilor şi a personalului medical, aşa restrâns cum era el, în diverşi ani, din cauza diferitelor epidemii care s-au abătut asupra oraşului.

În anii 1865, 1873, 1878, 1913, deci, în patru rânduri, asupra Alexandriei s-a abătut holera, producând numeroase victime. În anii 1879, 1881, 1896 s-a abătut variola care a făcut ravagii în special în rândul copiilor. Datele statistice pe care le-am găsit, nu am găsit întreaga statistică, nu ştiu din ce motiv, dar probabil că nu se ținea o evidență atât de strictă în a doua jumătate a veacului trecut, dar datele statistice reconstituite de noi arată că, de exemplu, în intervalul 1920 - 1934, Alexandria a fost bântuită de epidemiile de scarlatină, foarte periculoasă, încât în 1920, numărul morților a întrecut numărul celor născuți. Ceea ce astăzi pe noi nu trebuie să ne surprindă, pentru că în trecut ne-am mai confruntat cu astfel de stări, dar totul este să nu se repete. Dintre bolile sociale se constată că tuberculoza era boala dominantă în această localitate şi sunt multe semnale de alarmă şi în ziua de azi. Dovada cea mai bună că tuberculoza făcea ravagii în perioada la care noi ne referim este faptul că din cei 386 de alexăndreni care au murit în 1939, 79 au decedat din cauza tuberculozei.

Mă puteți întreba, pe bună dreptate, care au fost cauzele care au determinat această recrudescență a tuberculozei în zona Vedea, Alexandria. Cauzele sunt următoarele şi nu trebuie să le uităm: lipsa de apă potabilă, praful, praful endemic care domină atmosfera oraşului, lipsa de canalizare - până în anii 1950-1952 Alexandria nu a avut canalizare publică - lipsa de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

străzi pavate, pietruite, asfaltate şi o alimentaţie foarte slabă, lipsa proteinelor şi a altor alimente absolut necesare. Toate acestea au făcut ca tuberculoza să facă ravagii în rândul locuitorilor Alexandriei.

Există o carte care nu trebuie neglijată. A dispărut din librării şi de peste tot. Nu ştiu de ce. Mă refer la lucrarea fostului medic al Alexandriei din perioada 1920-1927 şi anume, doctorul Ulieru, cu cartea sa oarecum celebră „Însemnările unui medic de plasă".

Tot legat de problema aceasta a flagelului tuberculozei, vreau să spun că filiala Alexandria a Societăţii de Cruce Roşie de atunci, condusă de doamna Ana Vestemeanu cât şi de învăţătoarea Ersilia Mihăileanu, de medicul Glix Manu, un personaj foarte interesant, a început să trimită, în scopuri preventive şi profilactice, grupuri mari de copii în tabere, la munte, la aer curat. Iată deci, că şi atunci personalul medical făcea eforturi deosebite pentru a stăvili acel flagel care a secerat vieţi de oameni tineri, tuberculoza.

Problema presantă a unui spital a figurat pe ordinea de zi a Consiliilor Comunale cât şi a presei locale. Am avut o presă foarte bună şi care trebuie consultată chiar dacă ea s-a consumat în secolul trecut şi în primele decenii ale secolului nostru. Găsim acolo figurând, la loc de frunte, înfiinţarea unui spital, necesitatea înfiinţării unui spital în sensul bun al cuvântului. În 1906, primarul Alexandriei de atunci - se numea Ion Eliade - şi Consiliul Orăşenesc, hotărăsc construirea unei clădiri noi pentru spital pe locul unde este astăzi Unitatea Militară 01462 (în prezent şi aceasta desfiinţată, n.a.). Clădirea, foarte bună pentru spital la vremea de atunci, a fost gata în 1908. Deoarece, cu un an înainte, în 1907, în Teleorman, în special la Alexandria, izbucnise răscoala ţărănească care, la noi, repet, atinsese maxima intensitate,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

autoritățile administrației de stat cât şi cele guvernamentale au transformat spitalul, atât de necesar locuitorilor, în cazarmă, dar nu în orice fel de cazarmă, ci în cazarmă pentru un batalion de jandarmi.

Abia după 30 de ani, după 1944, cetățeanul Andrei Brătescu, cunoscut de toți locuitorii urbei noastre, a construit o altă clădire cu destinația de spital. Este vorba de spitalul pe care noi îl cunoaştem drept „Spitalul Broaşte". Astăzi este secție de boli de piele, dermato şi oncologie.

Alexandria, odată devenită reşedință de județ în 1968, fără discuție că s-a pus în mod categoric, tranşant, problema înființării unor noi instituții sanitare şi în primul rând construcția unor clădiri cu destinație medicală. Iată că, în 1970 s-a înființat Policlinica, în 1971, Centrul de Stomatologie, tot în incinta Policlinicii, iar în 1971, cea mai mare realizare pe planul construcțiilor sanitare medicale în județul şi în oraşul nostru, Spitalul Județean. Iată că în felul acesta am clarificat sub raport cronologic şi instituțiile sanitare, medicale din urbea noastră de până în anii 1970.

– Domnule Profesor, oraşul nostru a dat personalități medicale? Prin ce s-au evidențiat acestea?

– Oraşul nostru a dat mari şi ilustre personalități medicale. Problema aceasta am atins-o într-o discuție acum 2-3 ani chiar cu profesori universitari care lucrau la Institutul de Medicină din Bucureşti şi care nu ştiau că Alexandria este locul de baştină al atâtor mari profesori universitari. Dar culmea, unii din aceşti mari profesori universitari fuseseră chiar la Institut profesorii domnilor cu care au am discutat. Nu ştiau că sunt originari din Alexandria.

Toată galeria aceasta pe care am s-o evoc parțial, că nu pot să-i trec în revistă pe toți, s-a dovedit a fi la un înalt nivel profesional. Unii chiar au

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

uimit prin cunoştinţele, inteligenţa şi cutezanţa lor. Au fost oameni de omenie, în sensul clasic al cuvântului şi au dat dovadă de abnegaţie de-a lungul carierei lor. Prin toate aceste calităţi, îmi permit să spun ca un omagiu pe care îl aduc, toţi aceşti mari medici au intrat în conştiinţa populaţiei şi chiar în istoria medicinei.

Din lungul şir al acestor personalităţi medicale vreau să amintesc pe Zaharia Petrescu. Cine îşi mai aduce aminte de dânsul? Născut într-o căsuţă modestă, cam pe unde este Şcoala 2 astăzi, pe Strada Gării, a ajuns General Medic după Războiul de Independenţă şi Profesor Universitar la Facultatea de Medicină din Bucureşti. Preda terapeutica.

Ilie Antoneiu, General Medic, fost Inspector General Sanitar al Armatei Române, originar din Alexandria. Mihail Capitanovici, General Medic, Şeful Serviciului Sanitar al Armatei Române în anii 1944-1945. Carp Ionescu, General Medic al Armatei Române. Haralamb Casasovici, Colonel Medic, ilustru prin meserie, prin profesionalism, prin calităţile umane pe care le avea. Florian Sărăţeanu din Alexandria, profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti. Ştefan Văleanu din Alexandria, profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti. Emil Lezeanu din Alexandria, profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti. Marcu Botez din Alexandria, profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti. Gheorghe Robin din Alexandria, profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti. Mă opresc aici la şirul de personalităţi medicale care au ajuns la vremea de atunci în vârful ierarhiei ştiinţei medicale româneşti. Şi toţi sunt alexăndreni!

– Domnule Profesor, aţi cunoscut personal medici care au lucrat în Alexandria şi care au lăsat urme luminoase în conştiinţa locuitorilor?

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– Am cunoscut. Eu sunt cetățean al Alexandriei de 35 de ani împliniți, dar am mai fost pe aici în timpul războiului şi am rămas cu o impresie puternică. Am fost chiar pacientul unora. Dar le-am studiat şi viața şi activitatea, pentru că se impunea. Erau oameni care, prin felul lor de a fi şi prin ceea ce auzisem de la cetățenii oraşului, m-au obligat moral, pe mine, ca profesor de istorie, să-i caut şi să-i găsesc, atât în arhivele vremii, cât şi în discuțiile pe care le-am avut cu oameni în vârstă şi care au făcut parte din anturajul lor.

Dați-mi voie să încep cu doctorul Levi. Doctorul Levi a fost medic de spital atât la Alexandria, cât şi la Poroschia. L-am cunoscut personal. A murit în 1963. Era remarcabil prin profesionalism, dar mai ales prin omenia de care dădea dovadă. Era medic pediatru şi tatăl farmacistului Paul Levi, Paul Cociu, pe care îl cunoaşte toată suflarea din Alexandria.

Un alt medic pe care l-am cunoscut a fost Ştefan Noica. Şi nu numai eu l-am cunoscut, l-a cunoscut tot oraşul şi tot județul. A murit în 1982, era născut în 1904, a fost intern al Spitalului Eforie, a fost medic secundar la Spitalul din Turnu Măgurele, la Roşiorii de Vede şi la Alexandria. Aici, la Alexandria, l-am cunoscut foarte bine, am discutat cu dânsul de nenumărate ori, i-am fost pacient şi ştiu o întâmplare cu dânsul pe care am s-o spun. În timpul războiului era concentrat cu gradul de maior la Spitalul Militar din Roşiorii de Vede. Mareşalul Antonescu, conducătorul statului, a venit în inspecție şi a rămas mai mult decât surprins de ordinea, de curățenia şi de modul în care erau tratați răniții. Când să părăsească spitalul, Antonescu i se adresează: „– Doctore Noica, mi-a făcut o plăcere deosebită felul în care conduci spitalul de răniți. Dă-mi voie să te felicit şi te am în vedere la avansare. La revedere şi îți doresc succes!”. Ori Antonescu, care era un om

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

zgârcit în aprecieri, nu făcea aprecieri cu una cu două şi nu oricând şi nu oricum. Spunând aceste cuvinte a recunoscut meritele incontestabile ale medicului Ştefan Noica.

Doctorul Constantin Tilo, medic la Asigurările Sociale. El era omul, cum să spun eu, al meseriaşilor din Alexandria. Toţi meseriaşii, tâmplari, zidari, cojocari, croitori, cizmari apelau la serviciile lui. Şi nu cred să fi fost pacient din breasla meşteşugarilor alexăndreni pe care doctorul Tilo să-l fi refuzat vreodată.

Doctorul Traian Beca, toată lumea îşi aminteşte, mai ales lumea bătrână, lumea matură, despre el. Născut în 1882, mort în 1947. Am avut ocazia să-l cunosc în 1945. A fost în egală măsură şi internist şi chirurg. Unde este astăzi sediul Crucii Roşii, a Filialei Crucii Roşii din Alexandria, unde a fost şi sediul Băncii Naţionale, acolo era casa doctorului Traian Beca. El era originar, din câte ştiu eu, de la Dracea, de la Crângu. Acesta era un om extraordinar de autoritar şi pe cât era de autoritar, pe atât era de pregătit în diverse domenii. A fost medic la Călmăţuiu şi nu s-a descurajat, a fost medic la Mavrodin şi nu s-a descurajat, a fost medic la Buzescu şi nu s-a descurajat, a fost foarte mulţi ani medic la Alexandria. Până la moarte a fost medic la Alexandria. Eu cred că sute de locuitori ai acestui oraş au trecut prin mâinile acestui Traian Beca, om care a fost la înălţime nu numai ca medic, ci şi ca primar al Alexandriei în anii 1920-1921, când a făcut politică averescană, politica Mareşalului Averescu. În 1928 a fost din nou primar, de data aceasta reprezentând Partidul Naţional Ţărănesc.

Mai sunt şi alţi medici şi nu vreau să trec peste dânşii, să nu le evoc numele. Ar fi păcat! Mă refer în primul rând la doctorul Ion Simionescu, medic chirurg, născut în 1927 şi mort în 1951 în nişte condiţii extraordinar

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

de grele, aş spune, cumplite chiar. El a făcut studii serioase la Iaşi şi la Bucureşti, dar a făcut şi stagii de specializare în Franța, în Germania, în Austria şi mulți ani de zile a fost Directorul Spitalului. A fost atât medic, cât şi cercetător ştiințific. Are lucrări apărute şi recunoscute. În vara anului 1940, când la conducerea României era Guvernul Ion Gigurtu, doctorul Simionescu a fost Ministru Subsecretar de Stat la Ministerul Sănătății şi Ocrotirii Sociale. După ce s-a terminat războiul, în anii 1945-1948, a avut spital particular la Alexandria, unde era înainte Întreprinderea Cinematografică. Acolo era spitalul. El a făcut primele intervenții pe cord. Când se va scrie o istorie a medicinei, cu respect față de adevărul ştiințific, trebuie arătat că doctorul Simionescu are meritul întâietății. Însă, regret şi acum moartea tragică a acestui ilustru medic, eu aş spune savant chiar, avea preocupări multiple, excela şi avea o mână de aur ca chirurg. El a murit la Canal în 1951, victimă a studenților torționari, victimă a ceea ce istoria contemporană a României numeşte „Fenomenul Piteşti". Nemaiputând suporta tratamentul inuman la care a fost supus la Canal, a trecut prin gardul de sârmă ghimpată şi a fost împuşcat de santinelă. El nu avea atunci decât 54 de ani. În anii în care trebuia să trăiască, câtă contribuție putea să aducă doctorul Simionescu… Dar aceasta este forța destinului.

Iată numai câteva aspecte pe care le consider fundamentale privind instituțiile sanitare din oraşul nostru şi personalitățile medicale care au sfințit aceste locuri.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

28 iulie 1997

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

V

AVOCAȚI ŞI MAGISTRAȚI DE ALTĂDATĂ

– Domnule Profesor, vă propun astăzi să vorbim despre avocații şi magistrații de altădată. De când avem semnalată prezența unui avocat în Alexandria şi cine a fost primul avocat din oraşul nostru?

– Apelând la Arhivele Judecătoriei şi Tribunalului, găsim documente din care rezultă că primii avocați au fost „jelbarii" care nu aveau studii universitare în domeniul dreptului, dar scriau foarte frumos, cu tuş negru, ştiau să redacteze o „jalbă", un memoriu, în special în probleme de proprietate asupra pământului şi a imobilelor. Ştiau cui să se adreseze, ştiau să opereze cu termeni de specialitate, cum să pună problema. Vă rog să rețineți că 80% din populația oraşului nostru era atunci analfabetă. Şi pentru că m-ați întrebat cine a fost primul „jelbar"din Alexandria, vă spun că acesta a fost un oarecare Bratu. După Războiul de Independență, după 1877, vin la Alexandria, dar vin şi în celelalte oraşe din județul nostru, avocați cu Şcoala de la Târgovişte, aşa se spunea peste tot. Practic, ce înseamnă avocat cu Şcoala de la Târgovişte? Aveau un curs scurt de pregătire de un an şi jumătate, doi ani cel mult, de pregătire în Oficiul de Apărare. Din documente dispunem şi de numele câtorva dintre ei: Gheorghe Chilo, Dumitru Livezeanu, Gheorghe Ionescu şi alții.

Primul licențiat în drept, avocat cu diplomă şi care avea dreptul să profeseze la bară, venit la Alexandria, a fost Petre Anastasiu, în anul 1899.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

După 1900 şi mai ales după Primul Război Mondial cunoaştem numele multor avocaţi care au făcut carieră strălucită la Alexandria. De exemplu, avocatul Sprânceană, Florea Georgescu, Ilie Brătescu, Alexandru Colfescu, Aurel Macavei, Ion Teodoru, Anghel Teodorescu, Constantin Blăescu, Ion Răducanu, Ion Popescu, Marin Simion, Aurel Ştefănescu, Mihai Panaitescu şi alţii.

– Domnule Profesor, cred că ar fi interesant de ştiut dacă avocaţii făceau politică.

– Trebuie să vă răspund afirmativ. Toţi avocaţii sau aproape toţi au făcut politică. Până la Primul Război Mondial, avocaţii din Alexandria, ca de altfel din întreg judeţul, erau liberali sau conservatori. Pentru că acestea erau cele două partide care alcătuiau rotativa guvernamentală în România. În perioada interbelică, apărând mai multe partide, avem avocaţi care făceau politică averescană, adică politica Partidului Poporului sau Ligii Poporului condusă de Generalul, mai târziu Mareşalul, Averescu, avem avocaţi liberali, ţărănişti, gogişti, adică membrii ai partidului lui Octavian Goga, adică ai Partidului Naţional Creştin. Şi aş putea da o serie de exemple: Alexandru Colfescu, avocat de Alexandria şi fost primar al acestui oraş, făcea politică liberală, Constantin Blăescu, şi dânsul fost primar al Alexandriei şi fost prefect de Teleorman, era gogist, făcea politica lui Octavian Goga, Ionel Popescu, avocat, era ţărănist, Marin Simion era liberal. Şi exemplele ar putea continua.

Unii dintre avocaţii pomeniţi de mine au ocupat în timp şi funcţii administrative. Şi ca să fiu bine înţeles, aş da câteva exemple. Florea Georgescu, avocat de Alexandria, a fost primar. Marin Simion, aş spune că a

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

fost ultimul primar liberal din perioada imediat după 1944, mai precis în anii 1945-1946.

– Domnule Profesor, ați cunoscut avocați din cei enumerați de dumneavoastră?

– Am cunoscut, personal, pe o parte din avocații de altădată ai Baroului de Alexandria. Pe Florian Georgescu l-am cunoscut când era la o vârstă înaintată. Dânsul mi-a povestit o serie întreagă de lucruri inedite, interesante - pentru că a fost primar în toamna anului 1918 - în legătură cu intrarea trupelor franceze, în noiembrie 1918, în Alexandria, cu primirea pe care le-a făcut-o militarilor francezi şi recepția pe care a oferit-o ofițerilor, subofițerilor şi ostaşilor francezi în saloanele Primăriei Alexandria.

Pe Alexandru Colfescu l-am cunoscut târziu, prin anii ’70. Recent s-a dezvelit o statuie în curtea Catedralei. Şi pe merit această statuie. A contribuit în calitate de primar al Alexandriei la modernizarea oraşului nostru, a fost ctitor de viață culturală şi artistică în Alexandria.

L-am cunoscut pe Ionel Popescu, la fel, avocat, țărănist. Mi-a povestit lucruri la fel de interesante şi de cutremurătoare chiar despre suferințele pe care le-a îndurat ca deținut politic la Canal, despre pasiunea sa pentru Ion Mihalache şi Virgil Madgearu, doi fruntaşi ai P.N.Ț.

Marin Simion, cu care am stat de vorbă de nenumărate ori. De altfel, dacă nu mă înşel, el a murit în anul 1996. Mi-a relatat, tot la fel, o serie de aspecte nu atât din cariera de avocat, cât din cea de Primar al Alexandriei şi mai ales greutățile de care s-a lovit ca primar în anii aceia grei de după război, din perioada secetei şi a prezenței sovietice din România în anii 1946-1947.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– Domnule Profesor, ne puteți spune dacă România a avut avocați celebri? Puteți evoca numele câtorva dintre ei?

– România, îmi permit să spun că a avut avocați celebri. Aş începe cu Istrate Micescu, cu Grigore Iulian, cu Nicolae Titulescu, Tache Ionescu, Aurelian Bentoiu, Ionel Teodoreanu, Cincinat Pavelescu, Radu Rosetti şi mulți alții. A existat o adevărată şcoală a avocaturii româneşti care putea rivaliza, referindu-ne la perioada de atunci, atât înainte de Primul Război Mondial, dar mai ales în perioada interbelică, cu celebrele Barouri pariziene dar şi cu cele de la Bruxelles, de la Haga, unde o parte din aceşti avocați pe care i-am citat au pledat în procese celebre.

Aş da aici un caz, cazul cu Istrate Micescu, ca avocat legat de județul nostru. Doi flăcăi dintr-un sat din Teleorman au împuşcat patru țărani. Asta după Primul Război Mondial. I-au împuşcat pentru că țăranii din satul respectiv au trecut cu carele cu grâne spre Zimnicea prin pământul lor. Au tras cu armele de vânătoare şi au rănit doi, iar doi au fost ucişi pe loc. Au fost arestați, duşi la Turnu Măgurele, acolo unde era Parchetul de Teleorman, acolo era capitala județului, şi de la Turnu Măgurele procesul s-a transferat la Curtea de Jurați la Bucureşti. Cetățeanul respectiv şi-a dat seama că cei doi flăcăi ai lui sunt pasibili de pedeapsă gravă. Era un om bogat, avea 50-60 de pogoane de pământ, avea galbeni acasă şi a umplut o dublă cu galbeni, a pus caii la căruță şi într-o dimineață a ajuns la casa lui Istrate Micescu. L-a primit, ca orice avocat. Omul i-a spus despre ce este vorba, iar ca să aibă încredere că Istrate Micescu, ca avocat, îi va apăra şi scăpa în proces pe cei doi băieți ai lui, i-a lăsat pe masă dubla de aur, o dublă cu aproximativ 400 de galbeni, de napoleoni. Micescu, care era un avocat versat, nu văzuse totuşi aşa ceva. Şi i-a spus: „– Măi, cetățene, eu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

până nu studiez dosarul nu pot să-ți iau dubla asta şi în cariera mea de avocat nu s-a întâmplat ca cineva să-mi ofere o asemenea sumă, o dublă de aur". L-a rugat să-şi ia aurul şi a luat procesul, dar nu a putut să-i scape pentru că era vorba de oameni morți, de răniți. Istrate Micescu însă a ținut în cazul celor doi flăcăi din Teleorman o pledoarie extraordinar de interesantă plecând de la ideea şi de la patima țăranului român pentru pământ şi pentru proprietate.

Din păcate, soarta unor avocați celebri pe care i-am menționat aici a fost ingrată. Nicolae Titulescu, un mare patriot, un mare avocat, mare Ministru de Externe, el putea fi foarte bine, aşa cum i-a spus Aristide Briand, Ministru de Externe al Europei, nu numai al României. Titulescu a murit departe de țară, în sudul Franței, la Cannes, şi a lăsat cu limbă de moarte ca osemintele lui să fie aduse şi îngropate în pământul țării. Mai târziu, mai precis după Revoluția din 1989, într-adevăr rămăşițele pământeşti ale lui Nicolae Titulescu au fost aduse şi înmormântate în Transilvania, la Braşov, unde i s-a ridicat cu această ocazie şi un monument impunător.

Aurelian Bentoiu, un alt mare avocat al țării, a murit ca deținut politic în temnița de la Aiud. Istrate Micescu, pe care l-am pomenit aici, a murit şi el tot ca deținut politic în închisoare la Aiud.

Am cunoscut, într-adevăr şi avocați de talie mare. Mai precis, pe Ionel Teodoreanu pe care l-am întâlnit la Iaşi în casa unui alt avocat, Nicolae Țațomir. L-am cunoscut şi pe Nicolae Țațomir care a fost Decanul Baroului de Iaşi şi profesor universitar la Facultatea de Drept din Iaşi. L-am cunoscut pe Păstorel Teodoreanu, fratele lui Ionel Teodoreanu. Păstorel Teodoreanu era tot avocat, începuse cariera ca magistrat la Turnu Severin, dar a sfârşit-o

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

ca avocat, şi care a fost, cum spun eu, penalizat, dacă se poate spune aşa, cu 5 ani de închisoare nu pentru pledoariile lui în faţa completelor de judecată de la Bucureşti sau de la Iaşi, ci pentru epigramele lui usturătoare şi persiflante la adresa trupelor sovietice din România, la adresa Partidului Comunist Român şi a liderilor comunişti din perioada 1945-1950. L-au costat 5 ani de închisoare. Şi, fiind vorba de Păstorel Teodoreanu, ca avocat şi ca epigramist, îmi permit să spun că şi în faţa Tribunalului, când Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti i-a dat 5 ani de închisoare şi când i s-a dat ultimul cuvânt ca acuzat, reproşându-i-se că el face bancuri şi că aşteaptă un război între sovietici şi americani şi că este convins că americanii îi vor bate pe ruşi - optica vremii - el a răspuns tot printr-o epigramă: „De-o trece anii cum trecură/ Fără nici un incident/ Am să-mi pun lacăt la gură/ Şi ceva pe Occident”.

– Vorbind despre avocaţii de altădată, consideraţi că este oportun să discutăm şi despre magistraţii de altădată din Alexandria? De când avem Judecătorie în oraşul nostru, Domnule Profesor?

– Dacă avocat avem din anul 1899, judecători şi instituţie judecătorească avem din 29 aprilie 1868, prima judecătorie în oraşul nostru. La 9 martie 1879 se înfiinţează Judecătoriile Comunale şi Judecătoriile de Ocoale. Atunci s-a înfiinţat şi la noi o judecătorie de tip urban. Nu avea însă sediu propriu. A stat în imobile închiriate. Judecătoria a stat cu chirie în casele lui Sprânceană, în casele cetăţeanului Brânză, în casele Olteanu şi în alte clădiri particulare. Din 1913, a avut local propriu lângă piaţă. Vreau să reamintesc cetăţenilor în vârstă din oraş, dar şi celor tineri, că sediul Judecătoriei, ulterior al Tribunalului Raional Alexandria, după 1950 şi chiar al Tribunalului Judeţean, după 1968, când s-a făcut clădirea de vis-a-vis de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Catedrală, exista într-o clădire modestă, între Şcoala Ajutătoare şi Piața actuală. Clădirea a fost demolată în jurul anilor 1970.

– V-aş ruga, Domnule Profesor, să evocați numele unor magistrați de altădată care au lucrat la Judecătoria din Alexandria.

– Dacă primul avocat a fost Petre Anastasiu, atunci primul magistrat din Alexandria - îl avem menționat în documente, în 1868 - a fost Ion Băjescu. În 1869, vedem în arhivă al doilea nume de magistrat şi anume, Dimitrie Brădulescu, iar în 1870 apare al treilea anume de magistrat şi anume, Grigore Ralea, iar mai târziu, în perioada interbelică, îi avem într-o ordine perfectă. Eu nu o să pot să dau acum numele tuturor magistraților, dar menționez numele lui Nicolae T. Ionescu, venit ca judecător la Alexandria în 1920, Nicolae Mândru, Lucian Rizescu, Alexandru Colfescu, fostul primar şi avocat care a debutat inițial ca magistrat în 1923, când avea frageda vârstă de 24 de ani, Constantin Blăescu, apare ca magistrat la Alexandria în 1926, Dumitru Anagnoste, Titus Bragadireanu, Aurel Balaban, Petre Mirea şi mulți alții. Pe unii i-am cunoscut. Şi pentru că a venit vorba de magistrați, de judecători, eu aş pomeni şi numele a doi grefieri, pentru că într-o judecătorie, într-un tribunal, grefierii au un rol deosebit. Dacă ei cumva încurcă borcanele, atunci întreaga activitate a judecătoriei sau a tribunalului este dată peste cap. Aş pomeni numele grefierului Alexandru Condilescu, care a făcut carieră la Judecătoria din Alexandria, numele grefierului Niță Paraschiv şi mulți alții.

Întâmplarea a făcut, fiind în Alexandria de 35 de ani, cetățean al acestui oraş, să cunosc o parte din magistrați, să stau de vorbă cu ei şi să aflu lucruri interesante. L-am cunoscut pe domnul judecător Lucian Rizescu. Îmi permit să spun, la nu ştiu câți ani după moartea dânsului, că mi-a lăsat

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

imaginea şi cred că nu greşesc, a unui om tobă de carte şi nu numai de carte, ci şi de o anumită logică, eu aş spune o logică impecabilă. Trebuia însă, eu l-am cunoscut la bătrâneţe, să urmăreşti expunerile şi expozeul său în materie de Drept Civil, Drept Penal, pentru că în totdeauna îţi oferea exemple foarte interesante. L-am cunoscut pe magistratul, pe judecătorul Dumitru Anagnoste, care a lucrat şi la Alexandria şi la Turnu Măgurele, pentru că acolo era capitala judeţului şi care mi-a dat exemple foarte frumoase şi îi sunt recunoscător postum, în legătură nu numai cu activitatea judecătorească, dar şi cu activitatea de ordin istoric şi anume: lupta tineretului teleormănean şi a elevilor de la Liceul din Turnu Măgurele pentru desăvârşirea unităţii naţionale. El a avut acolo o serie de profesori mari, şi de germană, şi de istorie, şi de constituţie, printre care şi pe celebrul Secăşeanu, unul din fondatorii Ligii Culturale Române, ardelean stabilit la Turnu Măgurele şi care şi-a dedicat viaţa unităţii noastre naţionale.

L-am cunoscut şi pe magistratul Petre Mirea, care avea casă unde este Liceul nr. 4 (în prezent Colegiul „Constantin Noica”, n.a.). Imobilul lui ar fi trebui să devină - l-au demolat autorităţile prin anii ’70 şi ceva - sediul unui muzeu de artă pentru că acolo pictase chiar Ştefan Luchian, stând în gazdă la Alexandria în timp ce luase în antrepriză picturile Catedralei noastre „Sfântul Alexandru”. Petre Mirea mi-a dat tot o serie de exemple interesante din viaţa juridică şi din lumea avocaţilor din Alexandria, anii 1920-1940 şi din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Iată, deci, o trecere în revistă a lumii avocăţeşti şi a magistraţilor din Alexandria noastră de odinioară.

– Domnule Profesor, vă mulţumesc!

22 septembrie 1997

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

VI

LIBRARI ŞI LIBRĂRII DE ALTĂDATĂ

– Astăzi, când era informaticii începe să prindă teren, când oamenii aleg să ajungă la informație pe căile cele mai rapide şi la îndemână, astăzi, când tot mai puțini sunt cei care păşesc pagul unei librării sau al unei biblioteci sau simt plăcerea de a ține în mână o carte, astăzi mi-am propus să vorbim despre librarii şi librăriile de altădată, despre tipografii şi bibliotecarii pe care județul nostru i-a dat. Domnule Profesor, de când avem o tipografie şi o librărie în Teleorman?

– Prima tipografie şi totodată prima librărie au fost înființate în anul 1889 ca o sucursală, bineînțeles, a tipografului şi librarului Ion C. Bănescu din Turnu Măgurele, care l-a trimis la Alexandria în acest scop pe Anghel Vasilescu, maistru tipograf, care era originar din Alexandria. Librăria şi tipografia înființate la Alexandria au funcționat sub forma „Asociații", pentru că erau doi, Bănescu şi cu Vasilescu, până în anul 1893, când Anghel Vasilescu înființează propria lui tipografie şi librărie cu firma „Alecsandri" - purta numele distinsului nostru poet Vasile Alecsandri.

În tipografia şi în librăria lui Anghel Vasilescu se strângea, seară de seară, majoritatea intelectualilor din Alexandria citind, discutând şi pregătind apariția unei reviste sau a unei noi gazete.

În 1908, Anghel Vasilescu îşi ia ca asociat în conducerea tipografiei pe colaboratorul şi nepotul său Teodor Niculescu Dodu, personaj cunoscut,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

de altfel, de locuitorii în vârstă ai urbei noastre. Asociația aceasta a continuat până în anul 1928, deci a avut o viață lungă, când Anghel Vasilescu a decedat în urma unei boli infecțioase. De la această dată, deci din 1928, din luna ianuarie, conducerea librăriei şi a tipografiei din Alexandria a revenit lui Vasile Vasilescu, fiul cel mai mare al lui Anghel Vasilescu.

Tipografia „Alecsandri" dispunea de o instalație modernă, chiar pentru vremurile acelea, în stare să satisfacă orice pretenții. Cine nu crede în afirmația mea, nu are decât să cerceteze la Biblioteca Academiei Române ziare şi reviste apărute sub teascul acestei tipografii şi îşi dă seama imediat de calitatea literei, de calitatea hârtiei. Aici au fost tipărite nu numai ziare, ci şi cărți, lucrări de lux, toate executate în mod ireproşabil.

În Alexandria a mai funcționat, în perioada 1912-1948, deci peste 30 de ani, tipografia şi librăria „Speranța" aparținând lui Nicolae Ionescu. În iunie 1948, cele două tipografii au fost naționalizate, după aceea, unificate. În 1951, utilajul fiind considerat învechit a fost predat la D.C.A., deşi pentru noi avea valoare istorică, tipăriturile necesare Alexandriei executându-se în tipografiile din capitală.

Din 1948, de la naționalizare, până în 1971, nu am mai avut tipografii. În 1971 s-a înființat tipografia pe care o ştim cu toții astăzi.

Vreau să vă spun că, în 1898, s-a deschis la Alexandria şi o a treia tipografie care purta numele, cel puțin aşa scria pe firmă, „Carmen Silva". Era pseudonimul literar al fostei Regine a României, Elisabeta. Proprietarul şi conducătorul aceste tipografii, numai din inițiale am înțeles, nici o explicație în documente, nimic, era M.T. Scif. Fără discuție, trebuie să fi

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

fost un personaj străin de Alexandria care a deschis aici o unitate de librărie şi de tipografie.

Fără să găsesc documente, dar din discuțiile pe care le-am avut cu oamenii în vârstă din Alexandria, ei mi-au relatat că au mai existat o tipografie şi o librărie, proprietatea unui profesor de istorie şi de geografie din oraşul nostru şi anume, Nicolae Mustață. În arhivele locale şi în registrele Camerei de Comerț, din păcate, nu am găsit documentul care să îmi confirme. Dar, din moment ce mi-au spus 10-15 oameni despre acesta librărie, înseamnă că ea a existat într-adevăr. Foşti elevi ai Liceului „Ghica" din Alexandria, astăzi oameni trecuți de 70 de ani, cumpărau rechizite şcolare de la această librărie a profesorului lor de geografie, domnul Mustață.

– Domnule Profesor, ce ziare şi ce reviste au apărut atunci, la tipografiile din Alexandria?

– În Alexandria, în perioada 1889, când apăreau prima librărie şi tipografie şi până în 1939, până la începutul războiului, deci în 50 de ani, a apărut un număr însemnat de publicații, de ziare şi reviste. Din calculul pe care l-am făcut, cercetând în special fişierul Bibliotecii Academiei Române, la Sala numărul 1, eu spun că au apărut 40 de ziare şi reviste, unele efemere - o lună, două, trei, un an şi au dispărut, au reapărut mai târziu - altele au fost săptămânale social-culturale, iar unele au fost strict literare.

Aş putea să dau câteva exemple, mai ales pentru cei tineri. Cel dintâi ziar apărut la Alexandria s-a numit „Steagul liberal". Nu-i nevoie să mai spun ce fel de ziar era. Era un ziar politic şi a apărut în 1889, în paginile căruia este inserat, aici prezintă importanță, discursul lui Calistrat Hogaş - scriitorul român din veacul trecut şi de la începutul secolului nostru - care

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

era pe atunci director al Gimnaziului din Alexandria. Şi în discursul său de la sfârşitul anului şcolar a criticat foarte dur administrația locală că nu s-a îngrijit de sprijinul material al şcolilor din oraş. Deci, o problemă care figurează de atunci şi până acum pe ordinea de zi a vieții şcolare şi didactice din Alexandria şi nu numai.

După „Steagul liberal" din 1889, la Alexandria a mai apărut „Vedea"- purta numele apei care trece pe la marginea oraşului nostru - cu o durată de 4 ani (1894-1898), „Alexandria"- apărut în 1891, „Toporul"- vă daţi seama ce denumire tăioasă avea ziarul - cu o durată scurtă (1894-1895), „Vocea Alexandriei" - cam în acelaşi timp. Un alt ziar de nuanță conservatoare, „Timpul", a apărut între 1903-1906, „Şcolarul"- o revistă destinată copiilor de vârstă şcolară, care a apărut în 1906, „Şoapte vesele"- o revistă de satiră, 1906-1907, „Voința Teleormanului"- parcă ceva din Caragiale când spunem - 1909-1914, „Vocea democrației" - termenul este într-adevăr din Caragiale, „Rândunica" - o revistă de format mic, foarte interesantă, care a apărut între 1925-1928, scrisă de doctorul George Ulieru. Aş mai pomeni revista „Speranța" - o revistă de calitate care a apărut între 1932-1939, editată de către librarul şi tipograful Nicolae T. Tomescu, revista „Citeşte-mă", în 1933, „Vitrina", în 1934, „Gazeta Alexandriei" - 1922-1924, „Crai nou" şi multe altele.

Cei care au colaborat la aceste gazete şi reviste sunt oameni care au scris cu numele lor adevărat, dar care au scris şi cu pseudonime, cum să vă spun eu, foarte curioase, eu aş spune chiar caraghioase, dacă îmi este permis. Dintre cei care au semnat cu numele lor, amintesc pe Florin Sărățeanu, care avea condei, avea pană de ziarist, Ion Ionescu, doctorul Victor Banu, Chiru Nanov, scriitorul Nicolae Furcă, un remarcabil poet

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

alexăndrean, Alexandru Ionescu, care la aproape toate publicațiile astea era Secretar General de Redacție şi a fost şi Secretarul Primăriei un timp, Bică Mazilu, Ilarie Carpen şi alții.

Vă spuneam că alții semnau cu pseudonime caraghioase. Care erau acestea? Îmi vine şi mie să zâmbesc. Roate Moi, Joacă Lesne, Împuşcă Drac, Spală Varză şi aşa mai departe. Mă veți întreba de ce semnau oamenii ăştia cu asemenea pseudonime. De multe ori, articolele lor erau tăioase, erau corosive şi, ca să nu se certe cu cei cu care intrau în vârful peniței, atunci scriau cu asemenea pseudonime şi nu aveau cui să se plângă. Nu era ca acum să se dea dezmințiri, să scrie la redacție „am primit, publicăm". Şi înghițeai găluşca şi te gândeai la acest Varză Moale, Joacă Lesne şi aşa mai departe.

– Dacă librari am avut, tipografi am avut, ziare şi reviste s-au editat, Domnule Profesor, se pune întrebarea: biblioteci am avut?

– Am avut. Dar să vedeți un caz foarte interesant. Eu aş spune că este unic. N-aş fi vrut să-l dau ca exemplu, dar pentru respectarea adevărului, hai să-l dăm. Pentru prima dată s-a pus problema înființării unei biblioteci la Alexandria, în 1840. Deci, la 6 ani după înființarea oraşului. Ei, închipuiți-vă că epitropii oraşului Alexandria, azi li se spune consilieri, pe atunci se numeau epitropi, s-au opus, cu document scris şi au apelat la autoritățile domneşti şi judecătoreşti să nu se înființeze la Alexandria o bibliotecă publică. Şi atunci se poate pune întrebarea: păi de când avem totuşi în Alexandria o bibliotecă publică? Vă răspund, tot pe bază de documente, că abia în 1900, deci la o distanță de 60 de ani față de protestul lor, cadrele didactice din Alexandria, sub conducerea institutorului, un învățător foarte bine pregătit, despre care am multe informații şi anume Anghel Bogdănescu,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

foarte bine intenționat, au pus bazele primei biblioteci publice din localitate la Școala nr. 1, astăzi Școala nr. 2, cea de pe strada Gării şi care avea la început 300 de volume şi abonamente la cele mai bune ziare şi reviste care apăreau atunci în țară. De la Școala nr. 1, Biblioteca a fost mutată şi trecută în sediul şi în proprietatea Primăriei oraşului. A fost bine, nu a fost bine, nu ne dăm seama după aproape 100 de ani cum au stat lucrurile. Dar ştim în mod precis că a fost mutată la sediul Primăriei. Primăria nu era aici, ci era în parc şi a fost demolată (vis-á-vis de monumentul lui Al.I. Cuza, n.a.).

La 8 aprilie 1916, secția locală a Ligii Culturale primeşte aprobarea Consiliului Orăşenesc Alexandria pentru construirea unei biblioteci cu regulament propriu. Era un salt, era o realizare. Sediul bibliotecii a rămas tot localul Primăriei, iar fondul de carte provenea din donații, sume din subvenții, de la Liga Culturală şi chiar din micul şi austerul buget din totdeauna al Primăriei oraşului. Pentru a împiedica risipirea cărților, fiecare cititor, ar fi bine să fie şi astăzi aşa, trebuia să depună o garanție bănească şi o taxă de 10 bani săptămânal pentru fiecare carte ridicată de la bibliotecă. La începutul anului 1916, când România a intrat în vâltoarea Primului Război Mondial, la biblioteca din Alexandria existau 3500 de cărți. Raportându-ne la starea socială şi culturală de atunci a oraşului şi la anul 1916, 3500 de cărți într-o bibliotecă a unui oraş care nu avea nici 20000 de locuitori, încă, reprezenta ceva. După război însă, în 1918, mai existau doar câteva sute. Dar, spre binele şi fericirea şcolarilor şi a intelectualilor din Alexandria şi ale oamenilor din popor care aveau pasiunea cărții şi a cititului, în 1919 s-a refăcut fondul de carte, ajungând la 3000, din venituri extrabugetare sau cum spunem astăzi, din sponsorizări. Au fost câțiva mici negustori care au

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

dat sume de bani şi s-a reconstituit fondul de carte al bibliotecii oraşului nostru.

– Domnule Profesor, pentru că tot vorbim de librării, de biblioteci, aş vrea să vă întreb ceva despre scriitorii alexăndreni. Am avut scriitori originari din Alexandria, născuţi din părinţi alexăndreni sau din partea locului?

– Am avut scriitori şi am avut scriitori de talie. Aş putea da câteva exemple şi aş începe cu Anghel Demetrescu, născut în 1847 în Alexandria, din părinţi alexăndreni, şi mort în 1903. A murit în floarea vârstei. El a fost profesor de limba şi literatura română. Era un om de o cultură deosebită, un excelent cunoscător al limbilor clasice, al limbii şi literaturii greceşti, al limbii şi literaturii latine. El cunoştea, de altfel mi-am dat seama din fondul mic de arhivă, literatura germană, literatura engleză, era un bun traducător şi critic literar. Acest Anghel Demetrescu obţine în 1869, prin concurs, catedra de geografie şi de istorie la celebrul liceu bucureştean „Sfântul Sava" iar în 1890, obţine transferul la Liceul „Gheorghe Lazăr", după care devine director al liceului particular „Titu Gheorghe" din Bucureşti.

Printre elevii profesorului Demetrescu din Alexandria s-au numărat Delavrancea, care a rămas cu o impresie excelentă pentru tot restul vieţii, Matei Caragiale şi alţi reprezentanţi de frunte ai literaturii româneşti.

Că Anghel Demetrescu a fost o personalitate proeminentă, face ca Tudor Vianu, în volumul „Arta prozatorilor români", lucrare fundamentală, lucrare de referinţă, să-l aşeze în categoria scriitorilor savanţi alături de Haşdeu, de Odobescu, alături de Iorga. Ori un om care făcea aprecieri profunde asupra personalităţii şi operei, cum a fost Tudor Vianu când îl aşeza pe Anghel Demetrescu alături de Haşdeu, de Odobescu, de Iorga,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

înseamnă că într-adevăr a fost o valoare. Din păcate, însă, a publicat foarte puțin şi de aceea a rămas aproape necunoscut pentru posteritate. Dacă nu apelezi la arhive şi la unele lucrări, nu ai de unde să cunoşti substanța acestei personalități şi a operei pe care, de bine, de rău, a făcut-o.

L-aş pomeni pe Nicolae I. Apostolescu, născut în 1876 la Alexandria, ca fiu al comerciantului Iancu Apostolescu, şi mort în 1918. Nicolae Apostolescu a studiat la Bucureşti la Liceul „Gheorghe Lazăr", unde şi-a luat bacalaureatul în 1895 cu cea mai mare medie din sesiunea şcolilor de atunci. În 1899, Apostolescu îşi ia licența în filologie cu „Magna cum laude", la Bucureşti. Din 1905 până în 1909, patru ani şi mai bine, studiază, în baza unei burse, la Strasbourg, la Paris, iar în 1908-1909 predă cursul de limbă şi literatură română la Instituția Franceză de Limbi Orientale Vii. El a fost doctor al Facultății de Literatură din cadrul Universității din Paris. Colaborează la „Convorbiri literare", la „Literatura şi arta română", la „Țara nouă", la „Tinerimea română", într-un cuvânt, la marile reviste ale vremii. Participă şi câştigă postul de profesor universitar la catedra de istorie literară şi de estetică de la Universitatea din Iaşi.

Avea operă... Spre deosebire de Anghel Demetrescu, Apostolescu avea operă. Aş da câteva exemple: „Istoria literaturii române moderne", două volume, care tratează perioada de la 1821 până la 1900. Un volum de „Studii" publicat în 1904, studii literare şi de istorie literară, carte prefațată de Haşdeu. Nu făcea Haşdeu gesturi de astea decât atunci când îşi dădea seama că are în față o lucrare şi o personalitate de marcă. Teza lui de doctorat, „Influența romanticilor francezi asupra poeziei române", o lucrare de referință. Din păcate, ca şi Demetrescu, Nicolae Apostolescu moare la o

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

vârstă tânără, în 1918. Avea 42 de ani. Deci, Alexandria pierdea pe unul din autenticii săi scriitori şi cu contribuţie la dezvoltarea literaturii române.

L-aş pomeni pe Nicolae Furcă, care a murit şi mai tânăr. Născut în 1900, a murit în 1932, de plămâni. Era boala zonei în care trăim. A lăsat în urmă poezii de certă valoare. Am avut ocazia să le citesc pentru că mi le-a oferit sora dânsului care era tot profesoară de română, doamna Cociu. A lucrat la şcolile generale din Alexandria, la Liceul Agricol. Şi poeziile lui Nicolae Furcă au atras atenţia lui Tudor Arghezi. Ori când Arghezi se sesiza de un talent, însemna că într-adevăr era talent. Şi i-a publicat o primă parte din poezii în celebra lui revistă „Bilete de papagal". De altfel, Nicolae Furcă a publicat şi la revista „Ramuri" de la Craiova. El era născut într-o familie de negustori şi am înţeles că erau macedoneni stabiliţi la Alexandria cine ştie de când, în secolul XVIII sau la începutul secolului XIX. Gimnaziul l-a făcut aici, la „Alexandru Ghica", în oraşul nostru, iar liceul la „Ion Moisescu" din Giurgiu, după care a urmat cursurile Facultăţii de Drept din Bucureşti. Trebuia să-i apară volumul şi tocmai atunci a murit. Titlul volumului era foarte sugestiv: „Porţile nopţii".

În sfârşit, mai pomenesc un nume. Pe Toma Florescu, născut în 1872, mort în 1924. Parcă a fost o fatalitate. Toţi oamenii aceştia iluştrii au murit la vârste tinere, la 30, 35, 40 de ani. El era alexăndrean, fiul unui funcţionar din acest oraş. După absolvirea gimnaziului „Alexandru Ghica" şi a liceului, urmează cursurile Facultăţii de Drept din Bucureşti. A fost avocat în Alexandria, la Barou şi la Turnu Măgurele.

Toma Florescu l-a cunoscut pe Caragiale. Lui Caragiale i-a plăcut de felul cum se manifesta Toma Florescu în scris şi verbal şi a acceptat să-i publice epigrame în paginile „Moftului român", vă daţi seama. După aceea a

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

publicat la „Revista Nouă” a lui Haşdeu - ăsta era un spirit savant dar îi plăcea ironia - în „Floare albastră” şi în „Flacăra” alături de nume celebre: Delavrancea, Vlahuță, Șt.O. Iosif, Panait Cernea, Bogdan Duică, dar şi de teleormănenii: Gala Galaction, Dumitru Teleor, Ion Chivu Nanov şi alții.

În „Antologia epigramei româneşti”, apărută în 1935 sub semnătura lui Calotescu şi a lui Nicolae Crevedia, aceşti doi oameni care au redactat „Antologia epigramei” îl consideră pe alexăndreanul Toma Florescu unul din fondatorii epigramei româneşti. Şi aşa şi este. În fața Universității din Bucureşti ştiți că sunt statuile lui Eliade Rădulescu, Mihai Viteazul, Spiru Haret. Iar Eliade Rădulescu nu ştiu cum stă cu mâna întinsă aşa, parcă ar cerşi. Şi atunci, Toma Florescu i-a făcut o epigramă, postumă, lui Eliade Rădulescu, dar cu referire ironică la adresa studenților şi a profesorilor. Suna cam aşa: „De ce, Bătrâne, de atâta vreme/ Cu mâna întinsă tu stai şi acum?/ Cerşesc la lume un gram de minte/ Pentru înțelepții de peste drum”.

Iată deci, am încercat o trecere în revistă a personalităților marcante ale scrisului, ale literaturii, librari, tipografi de altădată, în speranța că vom depăşi, vom ieşi la capătul tunelului şi din criza aceasta culturală, sufletească, prin care trecem acum.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

13 octombrie 1997

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

VII

PREFECȚI DE ALTĂDATĂ

– Domnule Profesor, aş dori să continuăm astăzi incursiunea noastră în viața oraşului şi a județului nostru şi aş vrea să evocăm o categorie de demnitari: prefecții. Dar, pentru început cred că ar fi bine să ştim de când a apărut Prefectura ca instituție şi prefectul ca reprezentant sau conducător al instituției respective în viața publică românească.

– Prefectura ca instituție şi prefectul ca reprezentant sau conducător al instituției respective au apărut în viața publică românească în a doua jumătate a secolului trecut. Mai precis, şi aici apelăm la istorie, la cronologie, în anul 1862. Deci, în al treilea an de domnie a lui Alexandru Ioan Cuza, când României i s-a dat o nouă împărțire administrativ-teritorială, adică țara a fost împărțită în județe şi fiecare județ era condus de un prefect. Ori, o bună parte a legislației româneşti din vremea lui Cuza era de inspirație franceză. Toată pleiada de unioniști avea studiile făcute în Franța. Cei mai mulți unioniști aveau dreptul şi s-au inspirat, fără discuții, din legislația franceză. Şi prefectul, în lumina Dreptului Administrativ din vremea lui Cuza şi după A.I. Cuza, era capul sau conducătorul administrației județene şi reprezentantul Guvernului în întreg județul. El era controlat de Ministerul de Interne şi de Consiliul Superior Administrativ. Vreau să fac precizarea, cei mai în vârstă ştiu lucrul acesta, că Prefectura depindea de Ministerul de Interne şi asta nu numai în vremea lui Cuza sau a urmaşilor

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

săi, ci până în anii 1947, 1948, 1949. Începând cu anul 1949, Prefectura ca instituție dispare, iar prefectul, ca şi conducător, nu mai apare în nici o publicație. Dispare prin lege. Începând cu 3 decembrie 1950, țara noastră capătă o nouă împărțire administrativ-teritorială şi anume în raioane şi regiuni, pe care noi nu le-am avut niciodată, dar era după model sovietic. Revenind în legătură cu Prefectura ca instituție şi cu prefectul, vreau să vă spun că prefectul îşi exercita atribuțiile sale fixate de lege direct sau prin intermediul subprefectului, a pretorilor de plasă, a polițailor (polițai însemna Şeful Poliției, nu polițist de rând) şi a notarilor comunali care erau datori să dea tot concursul prefectului ajutându-l la executarea hotărârilor Consiliilor Comunale şi Județene precum şi ale Delegațiilor Permanente.

Prefectul era numit direct, prin Decret Regal. Am avut ocazia, cercetând Arhivele Centrale sau Arhivele Naționale, cum se numesc acum, să văd zeci de Decrete Regale semnate de Carol I, de Ferdinand, de Carol al II-lea şi chiar de Regele Mihai cu privire la numirea de prefecți, iar a doua semnătură era cea a Ministrului de Interne căruia îi era direct subordonat. Prefectura exista deci, din 1862 în nomenclatura administrativă, în terminologia administrativ - teritorială.

Prefectul era totodată Şeful Poliției în județ, peste polițai el răspundea, Preşedintele Consiliului de Prefectură şi al Delegației Permanente Județene. Prefectul avea dreptul să participe la şedințele Comisiilor Județene de Specialitate pe care le putea chiar convoca. Avea această putere. Prefectul primea, în numele Guvernului, jurământul de credință față de Lege şi față de Constituție depus de consilierii județeni şi de funcționarii din aparatul Prefecturii. Reşedința prefectului era în capitala județului. Pentru noi, pentru Teleorman, reşedința Prefecturii şi a prefectului era în oraşul Turnu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Măgurele. Iată, deci, o întoarcere în timp în domeniul Dreptului Administrativ dar şi al istoriei cu privire la instituția Prefecturii şi la persoana prefectului.

– Câți prefecți a avut județul nostru, Domnule Profesor? V-aş ruga să ne menționați şi numele şi faptele, măcar ale unora dintre ei.

– Am cercetat cazul. Mi-a luat destul timp. Am cerut şi concursul altora din Arhivele Naționale dar şi din arhiva proprie a Ministerului de Interne. A fost o treabă foarte grea şi am reuşit. În „Monografia județului Teleorman", care o să apară probabil în decembrie anul viitor, pentru că ea este terminată, am dat lista tuturor prefecților. Vreau să vă spun că de la A.I. Cuza, din 1859 şi până în 1949, adică în 90 de ani, județul nostru a fost condus, succesiv, de 53 de prefecți. Repet, în 90 de ani, în aproape un secol, am avut 53 de prefecți. Am făcut eu un calcul. Câte un an, un an şi jumătate ar fi media mandatului pentru fiecare prefect. Bine, dar au fost oameni care au dus mandatul până la capăt şi au fost oameni care au avut mandatul de prefect de o săptămână sau două. Au demisionat, n-au putut să reziste, au fost schimbați.

Primul prefect al județului Teleorman a fost Dimitrie Ştefanopol (1853-1859). Adică, în momentul în care A.I. Cuza a fost ales ca domnitor, prefect de Teleorman era Dimitrie Ştefanopol. În acelaşi an se schimbă Ştefanopol şi devine prefect de Teleorman, Costache Şoimescu (1859-1861), funcționar administrativ de rang superior, ceea ce înseamnă că omul avea studii înalte. După el vine Hariton Racotă, din ilustra familie de boieri teleormăneni Racotă de la Ştorobăneasa, care a fost prefect al Teleormanului 5 ani de zile. Hariton Racotă a fost prefect între 1861-1866. Deci, practic, legea de împărțire teritorială a României din 1862 l-a găsit

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

prefect la Turnu Măgurele pe Hariton Racotă. Apoi vin: Radu Costacopol (1866-1868), Mihai Râmniceanu (1868-1871), Constantin Chiriţescu (1871-1876), Constantin Ciocârlan (1876-1877), Gheorghe Chiriţescu (1877-1888) - este prefectul cu cel mai lung mandat din toată istoria Prefecturii de Teleorman, 11 ani de zile - iar ultimul, ca să nu-i mai trec în revistă pe toţi, a fost profesorul de limba română de la Turnu Măgurele, Florin Creţeanu (1945-1949). Pe urmă, repet, a venit Legea cu împărţirea teritoriului ţării în raioane şi regiuni, funcţia de prefect a dispărut şi a apărut cea de Preşedinte al Sfatului Popular, al Raionului sau al regiunii respective. Nu era de inspiraţie românească, repet, era de inspiraţie sovietică.

M-aţi întrebat dacă pot să fac prezentarea câtorva prefecţi. Am s-o fac. Şi primul pe care o să-l menţionez o să fie Gheorghe Chiriţescu. Repet, 11 ani de zile prefect. El a condus Prefectura şi judeţul nostru în timpul Războiului de Independenţă. Am urmărit în Arhivele Statului şi la filiala de aici şi la Bucureşti, corespondenţa lui cu Primăriile din comunele judeţului şi cu Primăriile orăşeneşti, cu Alexandria, cu Roşiorii de Vede, Zimnicea. Mi-am dat seama că era un om meticulos, scrupulos şi foarte gospodar. În 1977, când a izbucnit Războiul de Independenţă, a trebuit să mute de la Turnu Măgurele instituţiile - Serviciul Sanitar, Finanţele Publice - la Alexandria, pentru că era zonă de război la Turnu Măgurele. Se interesa de cel mai mic detaliu, încât treburile administrative ale judeţului, chiar dacă era stare de război, să funcţioneze ca şi în vremuri normale, ca şi în vremuri de pace. Închipuiţi-vă că el, ca prefect de judeţ, a trebuit să asigure cazarea Ţarului Rusiei, a Împăratului Rusiei, Alexandru, a trebuit să-l primească pe Prinţul Carol I, nu era încă Rege, care şi-a stabilit comandamentul la Turnu Măgurele, a trebuit să găsească casă pentru Primul Ministru al României

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

I.C. Brătianu, care un timp şi-a fixat cabinetul de lucru, ca şef al Guvernului român, tot la Turnu Măgurele. A trebuit să găsească spațiu pentru Spitale de Campanie, Spitale Militare, unde au fost internați şi tratați mii de răniți, pentru cazarea medicilor, pentru lagărele de prizonieri, lazarete. Ori acest prefect Gheorghe Chiriţescu a făcut faţă cu succes. Probabil s-a bucurat de încrederea autorităților guvernamentale şi l-au ținut în această funcție 11 ani. Spun că l-au ținut, pentru că prefectul nu era ales. Prefectul era numit prin Înalt Decret Regal semnat de Rege dar şi de Ministrul de Interne.

Aş menționa numele prefectului Nicolae Racotă. Un om deosebit. În primul rând deosebit prin studii. El era doctor în ştiințe tehnice la Oxford, în Anglia. Nu ştiu câți din România şi din Europa, la vremea aceea, aveau doctoratul în ştiințe tehnice obținut la cea mai mare universitate britanică - Oxford. El a fost prefect în anii 1914 -1916, 1922 şi este ctitorul a două Şcoli Normale. Ca să faci în timpul mandatului două Şcoli Normale, una la Alexandria şi alta la Turnu Măgurele, în decurs de 2 ani, este un lucru deosebit de important. Şi a rămas în istoria învățământului teleormănean: ctitor Nicolae Racotă. De altfel şi Şcoala din Ştorobăneasa este tot opera lui. A fost şi deputat şi senator. A fost omul care a introdus Teleormanul în lumea mare a României de atunci, el fiind căsătorit cu nepoata lui Titu Maiorescu şi proprietarul casei lui Titu Maiorescu, lăsată testamentar, celebra casă din strada Mercur unde se întâlneau toți junimiştii.

L-aş pomeni, de ce nu, pe Tuliu Panait, fost prefect de Teleorman în anii 1928-1933, care s-a remarcat prin faptul că a reuşit să dezvolte viața economică a județului, s-o impulsioneze, s-o stimuleze, în special în comerțul cu cereale, cu vite, numărul mare de prăvălii care s-au deschis în acei ani în oraşele şi comunele județului.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Teleormanul este acel județ din România, caz unic, care a avut cei mai mulți prefecți militari. Din cei 53 pe care i-am pomenit, 7 au fost militari. Militari de carieră. Colonei şi generali. Dar asta în momente deosebit de grele. Lucrurile acestea s-au uitat sau au trecut neobservate. Majoritatea din ei au fost în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial, când situația cerea la conducerea Prefecturii să fie un militar de carieră.

Colonelul Ştefănescu a fost prefect de Teleorman între 1938-1940. Generalul Petroianu a fost prefect de Teleorman în 1941, într-un moment deosebit de greu, în timpul rebeliunii legionare. Colonelul Laurențiu Nicolae a fost prefect de Teleorman între ianuarie 1941- noiembrie 1942.

Dar, a venit şi un prefect civil între aceşti generali şi colonei şi anume avocatul Alexandru Colfescu, numit de Antonescu prefect de Teleorman pentru că i s-a părut şi nu a greşit Mareşalul Antonescu, fiind o fire autoritară, perspicace, inteligentă şi cu priză la public, la locuitori.

Printre prefecții militari l-aş menționa şi pe Colonelul Matei Delcescu, din iunie 1944 până în 2 septembrie 1944, când l-au dat sovietici jos. I-aş menționa şi pe Colonelul Talpeş, care a fost numai 7 zile prefect, din 2 în 9 septembrie 1944, pe Colonelul Constantin Ionescu, din septembrie până în octombrie şi în sfârşit, pe Locotenent-colonelul Nicolae Nedelescu, din octombrie 1944, până în 16 februarie 1945, un om de o mare bunătate, foarte capabil, teleormănean la origine, de la Socetu şi care a avut de îndurat multe în viață pentru că a fost prefect în timpul guvernărilor Sănătescu şi Rădescu şi nu a vrut să predea puterea comuniştilor la 6 martie 1945. Iată deci, că din acest punct de vedere Teleormanul are şi anumite trăsături proprii, caracteristice. Un grup de ofițeri superiori la conducerea Prefecturii de Teleorman, dar, repet, în momente grele.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– Domule Profesor, ce partide reprezentau prefecții de odinioară?

– Domnişoară, fiecare partid, cum venea la putere, îşi numea propriul prefect. Până la Primul Război Mondial, chiar până în 1918, România a fost condusă practic de două partide, aşa numita rotativă guvernamentală. Pleacă liberalii, vin conservatorii, pleacă conservatorii, vin liberalii. Şi atunci, cât timp la conducerea României s-a aflat un guvern liberal, era normal ca prefectul de Teleorman de la Turnu Măgurele să fie un membru al Partidului Liberal din zonă. Veneau conservatorii, se schimba calimera. Această rotativă guvernamentală este, cum să spun eu, o operă destul de inteligentă şi aparține, aproape în exclusivitate, Regelui Carol I. De aceea, în cei 48 de ani de domnie, Carol a avut linişte. Când se supărau liberalii, îi dădea jos pe liberali şi îi aducea pe conservatori şi invers.

După Primul Război Mondial, şi aici e totul, a apărut pe scena vieții politice româneşti o serie de partide care au trebuit să imite, la scară mult mai largă de data aceasta, opera predecesorilor. Şi a apărut partidul averescan sau Partidul Poporului condus de Generalul, mai târziu Mareşalul Averescu. A avut prefecți în Teleorman din acest partid. Pot să dau şi exemple cum este cazul avocatului Dumitru Cioc, prefect de Teleorman între 1920-1921, adică atât timp cât la Bucureşti, la conducerea Guvernului a fost partidul averescan. Au venit liberalii în 1922-1926, prefecți de Teleorman au fost doi liberali. În primul rând, Alexandru Popescu Voievoda. Au căzut liberali şi au venit țărăniştii în 1928 şi au stat la conducere până în 1933, prefect de Teleorman a fost Tuliu Panait. A venit Goga la putere, în 1937, cu Partidul Național Creştin sau Național Agrar, cum i-a mai spus, prefect de Teleorman a fost avocatul Constantin Blăescu care aparținea partidului gogist. Au căzut toți şi au venit legionarii la putere,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

în septembrie 1940, prefect de Teleorman a fost şeful Organizației Legionare de județ, profesorul Nicolae Zaharia, de la 20 septembrie 1940 până la rebeliune, la 21 ianuarie 1941.

O precizare care se impune: din cei 53 de prefecți pe care i-a avut județul nostru 90 de ani de când există instituția, 16 au fost liberali. Adică, o treime aproape din numărul prefecților a aparținut Partidului Național Liberal pentru că acest partid a condus România, cu intermitență, vreme de 45 de ani. A avut cel mai lung mandat sau cel mai lung stagiu de guvernare.

– Domnule Profesor, credeți că instituția prefecturii de azi este o continuare a Prefecturii de altădată?

– Cred! Studiind Dreptul Administrativ şi istoria politică a poporului nostru, am observat că şi după 1990, când s-a lucrat la Constituție, şi profesorul Gionea, şi profesorul Antonie Iorgovan au avut ca model de inspirație Constituția şi, în special, legislația franceză. Şi am văzut că atribuțiile şi prerogativele prefectului din ziua de azi, ale prefectului de după 1990, sunt identice aproape cu cele ale prefectului de altădată. Numai că prefectul de astăzi nu mai este subordonat Ministrului de Interne, dar există un organism la Bucureşti în cadrul Guvernului, Departamentul Administrației Publice, care conduce toată treaba cu prefecții şi primarii din întreaga țară. Deci, într-o anumită măsură, există şi unele diferențe. Eu consider aceste diferențe formale. În fond, după 1990, Prefectura continuă filonul tradițional al instituției pe care Partidul Comunist a suprimat-o prin anii 1948-1949.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

25 noiembrie 1997

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

VIII

GENERALI TELEORMĂNENI

– Ştim că teleormănenii nu sunt oameni milităroşi şi războinici. Totuşi, alături de mari scriitori, mari artişti, medici şi oameni politici, județul nostru a dat şi generali. Domnule Profesor, v-aş ruga ca astăzi să vorbim despre această categorie de oameni, despre faptele lor şi despre contribuția lor în istoria județului nostru.

– În sfera mea de preocupări, de-a lungul unei cariere didactice de 30 şi ceva de ani, m-am ocupat, hai să spun aşa, nu de generali, ci de istoria militară a acestui județ, pentru că am avut un regiment destoinic de garnizoană, Regimentul 20 Dorobanți Teleorman, cu cazarma la Turnu Măgurele şi atunci am fost implicat, fără discuție şi în dosarele generalilor. A trebuit să caut. Am căutat şi la Bucureşti în Arhiva Ministerului Apărării, am căutat şi la Piteşti, unde se duce toată lumea şi unde se găsesc dosarele generalilor. Cu ocazia acestei cercetări am constatat că Teleormanul a dat țării 18 generali. Suntem depăşiți însă cu mult de către județele din Oltenia, în special de către Gorj, Dolj, Mehedinți, Vâlcea care au dat cei mai mulți generali. Precizez, însă, că cercetarea mea pe această linie, a generalilor teleormăneni, se referă la perioada cuprinsă între Războiul de Independență (1877-1878) şi sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial - mai 1945. Județul nostru a dat Armatei Române, în aceşti 68 de ani, un număr de 18 generali. Din aceştia, 8 au fost generali de artilerie, 3 de cavalerie, 2 generali

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

medici, un general de aviație, un general de geniu şi 3 generali de infanterie. Din cei 18 generali pe care i-am cercetat sub raport ştiinţific, fără discuție, 3 din ei au făcut Războiul de Independență, 15 au făcut cele două Războaie Mondiale, adică 1916-1918, 1941-1945. Majoritatea sunt din Alexandria, din Turnu Măgurele şi Roşiorii de Vede. Într-adevăr, sunt şi câțiva din localitățile rurale ale județului nostru.

– Aş vrea să ne precizați, Domnule Profesor, care sunt aceşti generali? Cine sunt ei?

– Să-i luăm pe rând. O să încep cu Generalul de Divizie George Manu, care era fiul marelui vornic al Țării Româneşti din prima jumătatea a secolului al XIX-lea, Ion Manu, proprietarul moşiilor de la Scrioaştea şi Papa.

Generalul George Manu s-a născut în 1833 şi a murit în 1911. O carieră militară strălucită, un om deosebit de dotat de la natură. A făcut Şcoala Militară de la Berlin între 1850-1853. Culmea, a fost Ofițer de Artilerie în Armata Prusiei, în Armata Germană, înainte de a fi Ofițer în Armata Română şi a servit în Regimentul 1 de Artilerie al Armatei Prusace. A fost General şi Comandant al Diviziei a IV-a Infanterie Română în timpul Războiului de Independență (1877-1878), comandând inclusiv unitățile teleormănene care au participat în operațiunea de la sud de Dunăre. Generalul Manu a părăsit armata, s-a retras la pensie în 1884 şi a intrat în viața politică. Se obişnuia. El a intrat ca lider, să spun aşa, sau unul din liderii Partidului Conservator, partid care înregimenta în rândurile sale marea boierime românească. A fost vicepreşedintele Partidului Conservator. Dar, Generalul Manu a fost şi Prim Ministru între 1889-1891, a fost Ministru de Război în anii 1888-1889 şi a fost şi Ministru al Agriculturii şi

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Domeniilor. Iată că, din general, participant la Războiul de Independență, devine unul din marii oameni politici având, practic, cea mai mare funcție politică, aceea de Prim Ministru al Guvernului României.

Menționez, fără să respect cronologia, pe Generalul de Cavalerie David Praporgescu din Turnu Măgurele, născut în 1865 la Turnu Măgurele, mort la 30 septembrie 1916 la Făgăraş, pe Generalul Corp de Armată Florea Țenescu, despre care o să dau nişte detalii. Era tot din Turnu Măgurele, un om cu studii foarte serioase şi foarte interesante, poate că unicul caz din cei 18 care avea studii desăvârşite. Aş menționa pe Generalul Puică Nicolae, care era de la Botoroaga, sat Târnava, pe Generalul de Brigadă Toma Zoter, care era din Alexandria, pe Generalul de Divizie Dumitru Popescu - nu are nici o legătură cu fostul secretar al Comitetului Central al P.C.R., o coincidență de nume - şi care era din Turnu Măgurele, pe Generalul Medic Nicolae Oprescu, care era din Roşiorii de Vede, pe Generalii Berindei, pentru că este vorba de tată şi fiu, amândoi generali. Anton Berindei era de la Roşiorii de Vede, practic de la Beuca, unde avea o moşie. Generalul Grigore Berindei era fiul lui Anton Berindei. Acesta a avut merite deosebite mai ales în ceea ce priveşte întemeierea Asociației Cercetaşilor Români în perioada Primului Război Mondial. De asemenea, aş mai aminti aici pe Generalul Medic Mihail Capitanovici din Alexandria, pe Generalul Medic Ilie Antoniu, tot din Alexandria, pe Generalul de Geniu Vasile Bădulescu, pe Generalul de Divizie, dar General de Artilerie, Ion Stănculescu de la Trivalea Moşteni, pe Generalul de Brigadă Nicolae, tot artilerist şi el, din Turnu Măgurele şi aşa mai departe.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Iată deci, înşirându-i pe cei 18 generali pe care i-a avut armata teleormăneană sau mai bine zis contribuția Teleormanului la crearea Corpului de Generali al vechii Armate Române.

– Domnule Profesor, aş vrea să vorbim acum câte ceva despre faptele lor de arme.

– Avem ce să spunem despre faptele de arme pentru că, trebuie să recunoaştem, nimeni în vechea Armată Regală Română nu putea să ajungă general, indiferent de studiile pe care le avea, fie în țară, fie în străinătate, dacă nu avea în spate un război. Deci, toți aceşti 18 generali au făcut războiul. Unii au făcut Războiul de Independență, alții au făcut al Doilea Război Balcanic (1913), alții au făcut Războiul pentru Întregirea Patriei (1916-1918), iar alții au făcut cel de-Al Doilea Război Mondial. Oricum, cei care au făcut Al Doilea Război Mondial au făcut şi Primul Război Mondial. De ce? Pentru că în anii Primului Război Mondial sau cum îi spunem noi, Războiul pentru Întregirea Patriei, erau tineri ofițeri, erau oameni la 25, 30, 35 de ani sau maxim 40 de ani. În Al Doilea Război Mondial erau oameni la 50 sau 60 de ani şi au comandat brigăzi, divizii sau corpuri de armată.

De exemplu, în legătură cu Generalul Manu, care a ajuns General de Divizie în Armata Română, vreau să vă spun că el, repet ceea ce am spus de altfel, a fost Comandantul Diviziei a IV-a. Din cele 5 Divizi române, care totalizau la un loc 58700 de soldați şi 12000 de cai, el a comandat Divizia 4, din care au făcut parte şi teleormănenii noştri, în cele mai grele lupte: la Grivița, la Plevna, mai târziu la Smârdan. Şi nu degeaba Generalul Manu, care v-am mai spus era şi mare proprietar funciar, mare moşier la Scrioaştea şi la Papa, a deținut şi funcția de „Ministru de Rezbel”, cum spune documentul, adică ceea ce se numeşte astăzi Ministerul Apărării Naționale.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Avea în spate un trecut. Şi-a comandat Divizia cu o capacitate şi cu un sânge rece demn de a fi remarcat de către istorie. Şi pentru că suntem la rubrica General George Manu, vreau să vă spun că atunci când el a fost Prim Ministru al României, adică în anii 1889-1891, a fost primul demnitar de stat care a introdus în România telefonul public. Până atunci, la noi în țară - de altfel nici în Occident nu era ca acum - dar uite că George Manu s-a străduit şi a introdus în România primele telefoane publice şi chiar primele cabine. Veneau străinii şi erau uimiți de faptul că în România cineva s-a gândit să introducă telefon public şi este meritul în exclusivitate al lui George Manu.

Generalul David Praporgescu, m-ați întrebat ce fapte de arme… Aş da unul singur. El a fost învățător la Lița, lângă Turnu Măgurele. A renunțat la cariera didactică. S-a dus şi a urmat Şcoala Militară de Ofițeri de Infanterie şi Cavalerie. A plecat în Franța şi Austria la studii de specialitate, a ieşit şef de promoție. S-a impus în viața didactică militară, la Înalta Şcoală de Război. A primit comanda Diviziei 20 Infanterie în 1916, când noi am intrat în război şi la distanță de câteva săptămâni, a primit comanda Corpului 1 Armată cu care a luptat în Defileul Oltului, la Făgăraş, la Coți, unde, în ziua de 30 septembrie 1916, un proiectil inamic l-a ucis. Ultimele lui cuvinte, când soldații l-au pus pe foaia de cort să-l ducă, au fost: „– Nu vă lăsați, băieți! Izbânda va fi a noastră!”. El este practic primul general român căzut pe câmpul de luptă în Războiul pentru Reîntregirea Patriei. Iată de ce i s-au făcut onoruri naționale şi noi îl sărbătorim la fiecare cifră rotundă.

Generalul de Corp de Armată Cavalerist Florea Țenescu din Turnu Măgurele. Este fostul coleg de clasă al Mareşalului Ion Antonescu. Au făcut studiile împreună: Liceul Militar la Craiova, Şcoala Militară la Bucureşti,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Şcoala Militară de Cavalerie de la Târgovişte, după aceea Înalta Şcoală de Război de la Bucureşti. A făcut studii în Franța şi în Germania, a fost şef de promoție, Academia Militară din Berlin şi Şcoala Militară Germană de la Danzing, azi Danzing-ul este în Polonia (Gdansk, n.a.). Încă doi frați de-ai lui au ajuns tot generali. Şi avea origine socială modestă. În 1930, odată cu Antonescu, a fost avansat la gradul de General de către Regele Carol al II-lea, iar în 1939-1940 avea gradul de General de Corp de Armată. A avut cea mai mare funcție militară pe care poate să o aibă un General, nu de ministru, ci Şef al Marelui Stat Major al Armatei Române. Şi cu toate acestea, în septembrie 1940, când a venit Antonescu la conducerea țării, Florea Țenescu a fost destituit din armată. S-a petrecut atunci un lucru care l-a şocat şi pe Antonescu, chiar dacă era ordinul lui, dar l-a marcat complet pe Generalul Țenescu care, la câteva luni a şi murit. În ianuarie 1941 a murit. Nu a putut suporta şocul. Există documente. „– Ascultă, Florea! Noi am fost 8 ani de zile colegi la Liceul Militar din Craiova, colegi de clasă. Am fost după aceea amândoi în Şcoala Militară de Ofițeri, după aceea la Înalta Şcoală de Război, în Franța la studii. Tu te-ai dus în Germania, Florea. Ai deținut funcția de Şef al Marelui Stat Major. Cum ai putut tu să dai ordin Armatei Române să se retragă de la Nistru, din Basarabia, să se retragă din Bucovina şi din Ardealul de Nord şi să nu tragi un foc de armă? Tu, Florea, că noi ştim câte sute de nopți am petrecut în tranşee, cu mâncare de la gamelă şi care erau idealurile noastre…”. Generalul Țenescu i-a răspuns că ăsta era ordinul lui Carol al II-lea care, conform Constituției, era capul oştirii, Comandantul Suprem al Armatei. „– El nu era ofițer de carieră - i-a răspuns Antonescu . Tu erai şi tu aveai, Florea, cea mai înaltă funcție, Şeful Statului Major al Armatei Române. Frate dacă mi-ai fi - i-a spus lui

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Țenescu - tot te-aș da afară din armată. Și te dau". L-a destituit. „– Îmi pare rău, dar nu am ce-ți face". Iată un episod dramatic care s-a petrecut în lumea generalilor. Există o altă atmosferă și un alt mod de gândire, alte relații de altă natură între generali. Dar s-au petrecut și asemenea fapte.

Generalul de Divizie Uică Nicolae de la Târnava, de la Botoroaga. A fost Ministrul Apărării Naționale în perioada 1933-1934. Om cu studii foarte serioase și care a făcut cinste la vremea respectivă armatei noastre. El nu a mai participat la Al Doilea Război Mondial deoarece, în toamna anului 1940, Generalul Uică a murit.

Generalul de Brigadă Zoter Tomas din Alexandria, născut în 1899. Era tot ofițer de artilerie. A făcut și Primul Război și Al Doilea Război Mondial. La 23 august 1944, Generalul Tomas Zoter era Șeful de Stat Major al Corpului 5 Armată Teritorial de pe Valea Prahovei. Și în salvarea instalațiilor petroliere și a zonei strategice Valea Prahovei, Tomas Zoter a avut un merit extraordinar de mare.

Generalul Dumitru Popescu, născut în 1893, la Turnu Măgurele, era tot cavalerist. A făcut Primul Război Mondial într-o unitate celebră, Divizia 5 Roșiori. În 1943, toamna, când noi eram în război încă împotriva Uniunii Sovietice, el a primit comanda Diviziei a 9-a Cavalerie de la Timișoara. La începutul lui septembrie 1944, a dat dovadă de mare capacitate pentru că a salvat Timișoara de la un atac combinat al Diviziilor hortiste și hitleriste. Și el nu comanda decât partea sedentară a Diviziei 9 Cavalerie... În 6 zile și 6 nopți, cât au durat luptele de la Timișoara, în septembrie 1944, Generalul Dumitru Popescu s-a remarcat. Pe urmă a plecat cu unitatea lui în adâncul Transilvaniei, ulterior în Ungaria și la sfârșitul campaniei în Cehoslovacia. S-a întors de pe front cu gradul de General de Divizie. A mai stat câteva luni

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

şi onor Partidul Comunist Român a catadicsit să-l scoată în cadru disponibil pe acest distins general român care avea ordinul „Mihai Viteazul”, Clasa a III-a.

Generalul Medic Oprescu Nicolae din Roşiorii de Vede a deținut funcția de Director al Direcției Sanitare a Armatei Române. El asigura baza materială, sub raport sanitar, a armatei noastre în momentul în care a intrat în cel de-Al Doilea Război Mondial în 1941.

Generalul Negulescu Anastasie, care era din comuna Tufeni, se remarcase la Primul Război Mondial ca ofițer de artilerie. Eu aş spune că Generalul Negulescu Anastasie era nu numai un om descurcăreț, contează şi asta în timp de război, dar era un om foarte lucid şi care în momente de cumpănă găsea pentru artileriştii lui soluții rezonabile, în sensul să salveze de la moarte câți mai mulți soldați şi câți mai mulți cai. Pentru că artileria noastră nu era motorizată atunci. Era trasă numai de cai, 4 sau 6 cai la tun. Şi dacă nu aveai caii respectivi, riscai ca piesa de artilerie să cadă în mâna inamicului şi să nu te poți servi de ea. Şi meritul deosebit al Generalului Negulescu Anastasie este acesta că era un om foarte dezgheţat şi găsea soluțiile cele mai bune.

Generalul de Aviație Mincu Constantin era din Alexandria, născut în 1894. A trăit până încoace, ca civil, bineînțeles. A murit în 1974 la Bucureşti. Era pilot, inginer aeronaut şi a făcut ambele războaie. Le-a făcut şi ca pilot şi comandant de escadrilă şi comandant de flotilă. S-a remarcat şi în Primul Război Mondial ca pionier al aviației militare, pionier în sensul de începător, de tânăr, iar în Al Doilea Război Mondial a avut o experiență deosebită şi a contribuit cu ideile lui inovatoare şi ingenioase alături de savantul Ilie Carapoli, academicianul, la construcția de avioane româneşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

IAR 74, 84, considerate printre cele mai bune avioane de vânătoare din cel de-Al Doilea Război Mondial. Mă refer şi la cele americane şi la cele germane şi la cele italiene, sovietice. Uite că acest general din Teleorman, Mincu Constantin a avut o contribuţie deosebită.

Generalul de Corp de Armată artileristul Ionescu Teodor din Alexandria, născut în 1884. A făcut şi el cele două războaie, dar nu numai atât. A fost şi profesor desăvârşit la Şcoala Superioară de Război.

Generalul Medic Ionescu Carp, tot din Alexandria, frate cu Teodor, invalid de război. Şi-a pierdut mâna în luptele din Primul Război Mondial, deşi era ofiţer medic. Nu a fost scos la pensie, ci şi-a continuat viaţa pe front. A fost un fel de „grănicerul Muşat", caporalul Muşat, ăla care, neavând o mână, arunca grenada. Scotea cuiul de la grenadă cu dinţii şi o arunca cu singura mână. Ei ... aşa a făcut şi Generalul Carp Ionescu, a lucrat în continuare în medicina militară şi în Primul Război Mondial, deşi era invalid şi până în perioada interbelică, către sfârşitul anilor 1931-1939, fiind medicul şef al Corpului de Armată de la Craiova.

Fără discuţie că numărul generalilor nu impresionează, ci calitatea activităţii lor. De aceea şi insist. Generalul Anton Berindei era General de Artilerie dar şi de Geniu. Adică şi pionier şi pontonier şi constructor de fortificaţii militare. Era născut la Roşiorii de Vede în 1838. Provenea din vechea familie a boierilor teleormăneni, familia Berindei. A fost ministru de război ca şi Generalul Manu - vecinul lui de moşie şi de sat - în guvernele conservatoare din anii 1890-1898. Şi, pentru prima dată, am găsit o informaţie inedită în legătură cu el, că este autorul podului de la Siliştioara - Corabia pe unde a trecut Armata Română sub comanda Regelui Carol I. Doi constructori au lucrat acolo: teleormăneanul nostru, Generalul Anton

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Berindei împreună cu Colonelul inginer Enache Arion. Ori ca să faci un război, ca să faci un pod peste Dunăre şi să-ți treacă 60000 de ostaşi şi ofițeri, înseamnă că a demonstrat stăpânirea meseriei, a tehnicii şi ingeniozitate.

Generalul Grigore Berindei, fiul său, avea moşie tot la Beuca şi repet, a fost aghiotantul Regelui Ferdinand. Regele Ferdinand nu lua pe oricine aghiotant. Trebuia să ai două calități. În primul rând să fii fin şi în al doilea rând să fii cult. Pentru că şi Ferdinand a fost un om fin, foarte educat, foarte distins. I-a întrecut pe toți ceilalți regi pe care i-au avut românii, dar eu, care am făcut anumite cercetări în privința monarhiilor europene de la sfârşitul secolului XIX şi secolului XX, am constatat că Regele Ferdinand al României era net superior, sub raportul pregătirii intelectuale, tuturor Caselor Regale. Era şi istoric, era şi botanist şi teolog. Tot ce vreți.

Generalul Capitanovici Mihail era General Medic din Alexandria. A fost Şeful Direcției Sanitare a Armatei Române în anii 1944-1945, dat şi el afară în cadrul marii epurări care s-a făcut în Armată după cel de-Al Doilea Război Mondial.

Generalul Medic Ilie Antoniu, tot din Alexandria - vedeți că Teleormanul şi în special Alexandria, are o tradiție în ce priveşte corpul medical militar - a fost Inspector General al Serviciului Sanitar al Armatei Române în preajma Primului Război Mondial.

Generalul Bădulescu de la Turnu Măgurele a participat la Războiul de Independență, a fost Comandantul Regimentului 20 Teleorman de la Turnu Măgurele. S-a retras pe urmă din cadrele active ale armatei şi a devenit senator de Teleorman.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Generalul Stănculescu, General de Artilerie, care s-a născut în 1890 la Trivalea Moşteni şi a murit încoace, în 1956. Brigada de Artilerie de la marginea oraşului, Brigada 29 Artilerie Antitanc Alexandria, poartă numele acestui general teleormănean, Ion Stănculescu. A făcut ambele războaie, iar în timpul Campaniei din Vest, 23 august 1944 - 9 mai 1945, a fost Comandantul celebrei Divizii Române 9 Infanterie şi s-a distins în luptele din Transilvania, Ungaria, Cehoslovacia. A fost decorat la sfârşitul războiului cu Ordinul Mihai Viteazul Clasa a III-a.

Şi, în sfârşit, Generalul de Brigadă Nicolau din Turnu Măgurele. Era cel mai tânăr general dintre toți aceşti 18 când s-a sfârşit Al Doilea Război Mondial. El a participat ca Şef al Secției Operații al Armatei Române pe frontul din Cehoslovacia împreună cu Generalul Atanasiu.

Iată deci, o serie de fapte care vin să confirme că cei 18 teleormăneni ajunşi la cel mai înalt grad, gradul de general, indiferent că au fost de Brigadă, Divizie sau Corp de Armată, s-au bazat tocmai pe activitatea lor nu numai militară, ci şi spirituală, de pregătire sufletească a trupelor pe care le-au comandat.

– Domnule Profesor, ne-ați prezentat o serie de informații biografice despre toți aceşti generali. Există o bibliografie consacrată generalilor teleormăneni?

– O bibliografie consacrată în exclusivitate grupului de generali teleormăneni nu există. Când mi-am început activitatea în acest sector, adică să văd în ce constă istoria militară a județului, am constatat că ei au dosare şi că eu trebuie să culeg datele din aceste dosare. Problema dosarelor generalilor Armatei Române este o problemă foarte grea şi complicată pentru că nu găseşti numai într-o singură arhivă militară. Şi am început-o cu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Arhiva Militară de la Bucureşti şi am sfârşit-o dincolo, la Depozitul 2 de la Piteşti, unde vine majoritatea lumii. Spun majoritatea lumii, ca să-şi caute actele de veteran, participant la Al Doilea Război Mondial... Şi din dosarul fiecărui general eu mi-am scos datele pe care am crezut eu că sunt fundamentale în vederea unei lucrări consacrate în exclusivitate Corpului de Generali teleormăneni. Nu am reuşit, pentru că a început scumpetea asta cu hârtia şi cu tipăriturile, dar am publicat de-a lungul anilor fragmente din biografia şi activitatea acestor generali. Din cei 16 pe care i-am găsit eu în arhive, am scris articole şi nu studii, despre 14. Mai am obligația morală față de mine, dar şi față de istorie şi față de concetățenii mei teleormăneni să scriu şi despre ceilalți 2. Şi dacă va fi posibil, până în anul 2000 sau imediat după 2000, să scoatem o broşură sau o carte, 100-150 de pagini, dedicate în exclusivitate acestui subiect.

– Domule Profesor, vă mulțumesc pentru toate informațiile pe care mi le-ați dat şi sper din tot sufletul ca această carte să vadă lumina tiparului.

20 ianuarie 1998

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

IX

CĂLĂTORI STRĂINI PRIN TELEORMAN

– Domnule Profesor, există în istoriografia românească date şi informaţii în legătură cu problema călătorilor străini în Teleorman în Evul Mediu şi în Epoca Modernă? S-au scris cărţi în acest sens?

– Lucrări consacrate în exclusivitate judeţului Teleorman, mai precis prezenţei călătorilor străini care au trecut în Evul Mediu sau în Epoca Modernă prin judeţul nostru, nu există. Repet şi insist că lucrări consacrate în exclusivitate acestei probleme nu există! De aceea, cercetarea trebuie făcută în timp şi foarte serios ca să găseşti informaţii în legătură cu această problemă în diverse surse istorice occidentale şi central europene. Există în schimb cărţi scrise de mari istorici români, cât şi relatări ale ziariştilor străini occidentali asupra unor localităţi din Teleorman. Zimnicea figurează, Turnu Măgurele figurează, Roşiorii de Vede figurează. Mă veţi întreba: dar Alexandria? Nu exista Alexandria. Ea există ca localitate urbană şi ca aşezare umană abia din anul 1834.

Acum, la întrebarea dumneavoastră, eu trebuie să dau un răspuns complet şi edificator. Care sunt aceste lucrări? Nicolae Iorga cu trei lucrări şi anume, lucrări de referinţă, ca tot ce iese ca întotdeauna de pe mâna lui Iorga. Eu mă refer la „Istoria românilor prin călători”, volumul III, apărut la Bucureşti în 1929, „Istoria comerţului românesc”, volumul I, apărut tot la Bucureşti în 1925 şi „Acte şi fragmente cu privire la istoria românilor”,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

volumul III, o lucrare din tinerețe a lui Iorga, apărută în 1897. Dinu Giurescu, istoric în viață, care predă la Facultatea de Istorie din Bucureşti, este autorul lucrării „Țara Românească în secolele XIV-XV", apărută la Editura Ştiințifică în 1973, unde face o serie de referiri la localități teleormănene din Evul Mediu. Şi ca lista bibliografică să fie completă, mă refer şi la lucrarea care este opera unui grup de istorici români: „Călători străini despre Țările Române", apărută în 1967 la Editura Ştiințifică.

Iată, deci, că în istoriografia românească există o bibliografie, dar nu în exclusivitate, despre Teleorman. Nu până în prezent.

– Domnule Profesor, nu credeți că este cazul să precizăm când apare județul Teleorman menționat în istoria noastră?

– Este cazul şi vă răspund că prima mențiune documentară a județului Teleorman o constituie actul din 14 mai 1441, prin care Domnitorul Țării Româneşti de atunci, Vlad Dracul, întăreşte Mănăstirii Glavacioc „o ocină", o moşie pe apa Neajlovului şi alte ocine în Teleorman. Iată, deci, că acest în act domnesc se vorbeşte în 1441 despre existența Teleormanului. Este practic prima atestare documentară a județului nostru. Începând cu secolul al XVI-lea, județul Teleorman este des amintit în documentele româneşti pentru ca apoi să fie menționat pe harta Stolnicului Constantin Cantacuzino - unul din marii învățați ai neamului nostru - apărută la Padova în 1700 precum şi pe harta austriacă din 1790. Domnul profesor Popa, directorul filialei județene a Arhivelor Statului, a scos acum 2-3 ani primul volum de documente în legătură cu Teleormanul care ajunge până la 1700. Volumul al doilea nu a apărut încă. Sper să apară. Şi dânsul include acolo, în cadrul lucrării, primele mențiuni despre județul nostru.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– Domnule Profesor, v-aş întreba acum dacă există oameni străini care, trecând pe teritoriul județului nostru, au făcut însemnări sau citează în scrierile lor numele de Teleorman sau localități teleormănene?

– Există, domnişoară! Au fost oameni de bun simț, oameni de ştiință, fără discuție, chiar dacă ne referim la Evul Mediu, care au menționat localități, locuri pe unde au trecut. Există oameni străini care, trecând pe teritoriul județului nostru, au făcut însemnări, sau mai bine zis citează numele de Teleorman sau de localități teleormănene.

– Cine sunt aceşti oameni, Domnule Profesor?

– Primii călători străini care au trecut prin părțile Teleormanului au fost doi pelerini germani, adică doi prelați catolici creştini care au fost în pelerinaj, au fost să se închine la locurile sfinte la Ierusalim. Era o obligație religioasă creştină ca odată în viață să ajungi la locuri sfinte unde s-a născut Mântuitorul Iisus Hristos, unde a propovăduit creştinismul şi unde a suferit răstignirea pe cruce. Ei... Aceşti doi călători germani, unul se numea Peter Sparnau iar celălalt se numea Ulrich Von Tennstadt, la întoarcerea lor de la locurile sfinte, în anul 1385, au ajuns la Târnovo, în Bulgaria, iar de aici în Țara Românească. Menționează în însemnările lor de călătorie Şiştovul românesc, numit Podul Şiştovului, Zimnicea de astăzi. Tot acum e menționată localitatea Russenart - Roşiorii de Vede. Nişte roşioreni, sprinteni la minte, au înființat o societate comercială, cel puțin aşa am văzut în ziar, care poartă prima denumire a oraşului lor şi anume Russenart, prima denumire apărută într-o limbă străină, într-o cronică străină.

Un alt călător din această perioadă, Anton Verancsics, cred că un ceh, un slovac sau un maghiar după nume, menționează lupta de la Nicopole din 1396. Şi el vorbeşte despre Nicopolea Mică sau Turnu, unde Regele

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Ungariei, Sigismund, învinge pe turci şi cucereşte oraşul, avându-l aliat pe Mircea cel Bătrân. Iată deci, că intrăm în istoria Evului Mediu nu numai la un loc de cinste, dar într-o perioadă istorică de maximă importanță, o cruciadă a Occidentului European împotriva Imperiului Otoman.

Tot despre Turnu - dar care nu se numea Măgurele, ci aşa i se spunea, Turnu sau Cetatea Turnu, dar mai purta în însemnări şi o altă denumire: Nicopolea Mică sau Nicopolis Minor, în latina medievală - vorbeşte şi cavalerul burgund, vă dați seama tocmai din Burgundia, din adâncul Franței, Wallerand de Wavrin, eroul principal al cronicarului Ierhan, după unii Jehan, eu l-am găsit Ierhan de Wavrin, care a luat parte, în calitate de comandant al flotei burgunde a cruciaților, la cererea împăratului bizantin Ioan al VIII-lea Paleologul (1425-1448), în sprijinul marii Cruciade proiectate de Papa Eugeniu al IV-lea de la Roma pentru eliberarea Peninsulei Balcanice şi alungarea turcilor din Europa. El a luat parte la asediul Cetății Turnu şi menționează existența acestei cetăți. Pentru noi este o informație de mare importanță.

Din povestirea unui călător german rămas anonim, ne-a rămas o descriere a regiunii teleormănene de mai târziu, de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, mai precis din 1790. Acesta spune că, coborând la Dunăre şi urmându-i cursul, în Zimnicea a găsit o schelă de negustori turci. Eu am găsit şi alte surse unde sunt consemnate aceste schele, adică debarcader unde se descărcau şi se încărcau cereale şi vite de către negustorii turci în timpul regimului fanariot. Spune acolo, despre Pietroşani, că este un sat mare, cu oameni gospodari. Şi călătorul anonim arată că în satele situate de-a lungul Dunării, de la Zimnicea până la Giurgiu, sunt toți oameni înstăriți - pentru noi este de bine - oameni care au în curte boi, bivoli, oi,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

găini, gâşte, raţe. Deci, arată şi sfera noastră de preocupări şi de meserii. Cu ce ne ocupam? Cu creşterea vitelor, cu agricultura, aveam păsări pe lângă curte. Şi iată că tot inventarul ăsta agricol pentru noi este o posibilitate de edificare a problematicii economice şi sociale din secolul al XVIII-lea.

– În afară de aceste surse de informare şi documentare străine, mai cunoaşteţi şi altele de natură politică, militară, care să menţioneze numele de Teleorman?

– Da. În războiul ruso-turc care s-a încheiat prin Pacea de la Iaşi din 1793 precum şi cel din 1806-1812, când ruşii ne-au răpit Basarabia prin Pacea de la Bucureşti, un rol important l-a jucat şi Generalul Langeron, un francez stabilit la Curtea Ţarului Rusiei şi care participă, în calitate de general al armatei ruse, la război şi care prin ştirile lăsate de el spune şi despre Zimnicea. Şi spune lucruri interesante. Că vama de la Zimnicea dădea în fiecare lună Statului, respectiv Ţara Românească, 5000 până la 6000 de galbeni, taxă. Asta înseamnă că era o sursă de venit deosebit de importantă şi că Zimnicea juca un rol activ sub raport economic aici, pe malul Dunării. Cu ocazia Războiului de Independenţă din 1877-1878, diferiţi corespondenţi militari străini care au însoţit trupele au venit aici şi amintesc în ştirile şi reportajele transmise redacţiilor centrale şi din alte părţi nume de localităţi din Teleorman. Corespondentul Ziarului Imperial, şi care nu era oricine, pentru că semna corespondenţa, reportajul, în felul următor: Marchizul de Van de Tohe, ceea ce însemna că era fie portughez, fie spaniol, menţionează Zimnicea şi Alexandria prin care a trecut el personal ca să ajungă la Giurgiu în ziua de 26 august 1877. Tot acest marchiz, în postura lui de corespondent de presă, arată şi despre Turnu Măgurele câte ceva. Şi anume, la 23 septembrie 1877, el participă, asistă la discursul ţinut

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

de Colonelul Sergiu Candriano la înmormântarea unor militari români căzuți în război.

Un alt corespondent, de data aceasta un ziarist francez, care scrie în 1879 o lucrare de memorialistică, relatează despre trecerea Dunării la Zimnicea, caracterizând localitatea ca fiind „plină de sucursalele marilor magazine". Avea Zimnicea sucursale de mari magazine în timpul Războiului de Independență! Vorbeşte de restaurante unde petreceau ofițerii veniți în convalescență, răniți pe front şi trimişi în refacere în spate. Vorbeşte şi de aventurieri, la Zimnicea, care nu erau români de-ai noştri. Veniseră cu ocazia războiului. Şi de falsificatori de bani vorbeşte. Asta-i foarte trist. Aici sosesc, spune el, veştile de pe frontul de la Plevna. Ei... La Turnu Măgurele, acelaşi corespondent francez îl cunoaşte şi îl întâlneşte pe I.C. Brătianu care era primul ministru al Guvernului român şi liderul Partidului Național Liberal. Spune că stătea în Prefectură, acolo avea biroul la Turnu Măgurele, şi cerceta mersul războiului - ai noştri erau cu trupele dincolo, pe teritoriul Bulgariei, împotriva Imperiului Otoman - fără însă, menționează el, să înceteze a conduce politica Principatului. Deci, practic, în informația ziaristului francez noi aflăm că primul ministru dirija treburile publice, treburile țării, din Turnu Măgurele. Pentru noi, este o flatare, dacă sediul provizoriu al Guvernului României, o perioadă, în 1877, a fost în Teleorman, la noi.

– Poziția geografică a Teleormanului a jucat vreun rol în cunoaşterea sa de către Europa Centrală sau chiar Apuseană în Evul Mediu?

– Da. Teleormanul sau mai precis localități din Teleorman erau cunoscute negustorilor din centrul Europei pentru că pe aici treceau marile drumuri comerciale către Peninsula Balcanică şi către Orientul apropiat. Fac

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

o mică paranteză. De ce se discută acum, în 1998, problema construirii unui nou pod care să lege Europa Centrală cu Orientul Mijlociu, cu Grecia şi aşa mai departe? Pentru că urmează o axă rutieră de o importanţă deosebită în probleme economice. Şi lumea încă de atunci îşi pusese problema legăturilor economice între Europa Centrală, de Apus şi Orientul Apropiat. Drumul venea din Europa Centrală, repet, de la Viena şi Praga, trecea pe la Oradea, Cluj, Alba Iulia şi Sibiu de unde, prin pasul Turnul Roşu, cobora în Ţara Românească pentru a ajunge la Turnu Măgurele şi la Zimnicea, continuând apoi către Peninsula Balcanică. Erau sute de care cu coviltir care cărau mărfuri, aduceau de la Leipzig şi le plasau în Peninsula Balcanică. Îmi veţi spune: plăteau dări la vamă? Cum să nu! Plăteau la Turnu Măgurele, plăteau la Zimnicea, la Pietroşani, plăteau la Islaz. În funcţie de vama prin care treceau. Deci noi, pe teritoriul judeţului Teleorman, aveam atunci patru vămi. Sau plăteau la târgurile de la Roşiorii de Vede şi de la Mavrodin. Ce vindeau localnicii, teleormănenii noştri, dacă aveau relaţii cu negustori din Centrul Europei? Am găsit lista. E practic ceea ce au vândut zeci şi sute de ani şi anume: cereale, vite mari, oi, pastramă, peşte, unt, miere de albine, ceară, cherestea, vin. Ar fi bine ca şi în ziua de astăzi să reuşim să vindem o gamă atât de variată de produse. Cumpărau, totodată, de la negustorii străini, îmbrăcăminte, postavuri, covoare, mirodenii, articole de podoabă. Ei... Aceste legături economice au făcut ca Teleormanul şi localităţi teleormănene să figureze în scrierile Europei Centrale şi ale Europei de Apus.

– Domnule Profesor, vă mulţumesc!

2 martie 1998

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

X

OCUPAȚI ŞI OCUPANȚI

– Domnule Profesor, de când putem vorbi despre ocuparea şi jefuirea județului nostru? Care a fost prima ocupație?

– La o asemenea întrebare s-ar putea da un răspuns care ar dura o oră. Şi ăla ar fi în rezumat! Totuşi, trebuie să formulăm un răspuns concis. Prima stăpânire străină, fie ea şi de scurtă durată, în comparație cu altele mă refer, a fost stăpânirea romană. Nu mă refer la cea rezultată în urma războaielor daco-romane din anii 101-102, 105-106, pentru că aceasta, sincer vorbind, a afectat mai puțin teritoriul Teleormanului decât alte stăpâniri ulterioare. Eu mă refer la expediția din anii 11-12 era noastră a generalului roman Sextus Aelius Catus care a distrus trei cetăți din Câmpia Munteană - Zimnicea, Popeşti şi Piscul Crăsanilor - şi a strămutat, dincolo de Dunăre, 50000 de geți din Câmpia Munteniei, pentru a crea o zonă de siguranță la granița Imperiului Roman. Deci, prima stăpânire ar fi aceasta, anii 11-12 şi prima invazie recunoscută în documente scrise. Restul este arheologie mai mult. După retragerea aureliană din Dacia, 271-272 era noastră, locuitorii din Lunca Dunării, de pe Valea Călmățuiului, de pe Valea Glavaciocului, au suportat, au suferit de pe urma valurilor succesive ale populației migratoare: vizigoți, huni, slavi, pecenegi, tătari. Vorba lui Alecsandri: „Vin şi hunii, vin şi goții/ Vin potop, potop cu toții”. Acestea au fost invazii distrugătoare, iar populația de aici a trebuit să le suporte. Marea ei majoritate s-a retras în

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

pădure, că doar teritoriul ăsta, „Deliorman” se numea atunci - mai târziu a suferit fenomenul ăsta de metateză şi „D” s-a transformat în „T”- şi care însemna „codri fără de sfârşit”. Totuşi, populaţia autohtonă a rămas pe loc, a muncit şi a produs. „Dovada”, mă puteţi întreba, „cum a produs, domnule?” Păi dovada cea mai bună mi-o dau descoperirile arheologice de la Socetu, Dulceanca, Olteni, Sfinţeşti, Zimnicea şi aşa mai departe. Au scos la iveală urme de viaţă materială, inclusiv produse meşteşugăreşti, grâne, ceea ce înseamnă că lumea a stat sub jug străin, dar a muncit şi a rămas în continuare pe aceste meleaguri. Avem în acest sens şi mărturii documentare din secolul XIII. Diploma Ioaniţilor, din 2 iunie 1247, aminteşte existenţa în stânga Oltului - şi noi în stânga Oltului suntem - a voievodatului lui Seneslau care, fără discuţie, se prelungea până la Dunăre, zona de câmpie Vlaşca şi Teleormanul. Iată urme documentare foarte elocvente pe linia răspunsului la întrebarea pe care mi-aţi pus-o.

Vreau să completez şi anume: la sfârşitul secolului XIV, turcii, în expansiunea lor, au ajuns la Dunăre, la malul drept al Dunării, ameninţând direct teritoriul judeţului nostru. Numeroase expediţii militare turceşti, în Evul Mediu, întreprinse asupra Ţării Româneşti s-au făcut prin teritoriul judeţului Teleorman. Mircea cel Bătrân îşi dă seama de importanţa strategică a Teleormanului şi reface vechea cetate Turris de la Turnu Măgurele şi totodată fortifică cetatea de pământ de la Frumoasa. În octombrie 1394, oastea de 40000 de oameni a lui Baiazid Fulgerul trece Dunărea pe la Nicopole, Turnu Măgurele, până la Rovine. Noi nu ştim precis nici în ziua de astăzi unde a fost Rovine. Dar, oricum, a fost între Teleorman şi Argeş pentru că „rovine” înseamnă „loc mlăştinos” în limba slavă. Vă daţi seama la ce jafuri s-au dedat spahii şi ienicerii turci asupra

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

populației din Teleorman. În 1417, deci în penultimul an al domniei lui Mircea cel Bătrân, Cetatea Turnu, ca şi Cetatea Giurgiu, este transformată în raia turcească şi va sta cu acest statut până la Tratatul de la Adrianopole din 1829, ceea ce înseamnă mai mult de 400 de ani. Garnizoana turcească din Raiaua Turnu, în mod periodic, făcea incursiuni de pradă în satele din împrejurimi, la Ologi, la Dracea, la Segercea şi în alte localități rurale unde pur şi simplu pârjoleau satele, gospodăriile şi pe locuitori.

Iată, deci, aspecte fundamentale bazate pe mențiuni documentare cu privire la ocuparea teritoriului nostru de către diverse popoare şi la jefuirea populației noastre vreme de secole.

– Domnule Profesor, în epoca modernă, în secolul XVIII, această situație s-a menținut, ținând cont de marile schimbări care au intervenit în lume?

– Din păcate, pentru noi românii, s-a menținut, inclusiv pentru județul Teleorman. Şi în epoca modernă, mai precis în secolul al XIX-lea, acțiunile de jaf şi cotropire a teritoriului Teleormanului au continuat dar, îmi permit să spun, că la o scară mai redusă în comparație cu ce se întâmplase ulterior.

În 1829, Raiaua Turnu revine la sânul Țării Româneşti. Nu i s-a spus de la început Turnu Măgurele, ci Turnu. Mai târziu, când satul de alături, Măgurele, se va uni cu Turnu, de atunci, sub raport administrativ, se va numi Turnu Măgurele.

Ei… Din moment ce turcii nu mai aveau o raia în zona județului nostru, însemna că jefuirea teritoriului nostru a scăzut în intensitate şi în amploare. Totuşi, în 1828, în timpul Revoluției lui Tudor Vladimirescu, cete răzlețe de turci, de „bazbuzuci”, cum le spuneau documentele şi nu în mod greşit, atacă pe 10 aprilie oraşul Roşiorii de Vede şi omoară 170 de locuitori

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

şi jefuiesc pur şi simplu oraşul. În noiembrie 1848, la o lună doar după ce Revoluția fusese înăbuşită prin intervenția forțelor străine, în Teleorman are loc o recrudescență, o reizbucnire a Revoluției din vara lui ’48. Căimăcamia, acest organ provizoriu de conducere a Țării Româneşti imediat de după Revoluție, trimite aici detaşamente turceşti şi căzăceşti. Ei… Atât turcii, cât şi cazacii s-au întrecut în jafuri, în violuri, în furturi, în incendii, la Piatra, la Vânători, la Lisa, Scrioaştea, Măldăieni, la care se adaugă bătăliile crunte aplicate locuitorilor care se răzvrătiseră. Aşa că, în secolul XIX, în plină epocă modernă, teleormănenii au trebuit să suporte, ca nimeni alții, jafuri şi cotropiri străine.

– Dar în secolul nostru, în secolul XX, Domnule Profesor, au mai fost teleormănenii cotropiți, ocupați?

– Apelând la istorie, dar şi la istoria vie, pentru că sunt oameni care trăiesc, şi cel puțin în cariera mea didactică şi de cercetare a trecutului acestui județ am stat de vorbă cu sute şi sute de oameni care suferiseră ororile ocupației germane din Primul Război Mondial, trebuie să recunoaştem că am fost cotropiți, am fost ocupați.

Astfel, pentru perioada 4 noiembrie 1916 - noiembrie 1918, când trupele germane ale Kaizerului Wilhelm II şi-au făcut prezența pe teritoriul nostru venind din două direcții, direcția Zimnicea şi direcția Olt - Roşiorii de Vede, teritoriul nostru a fost ocupat vreme de doi ani. Localitățile județului, atât oraşele cât şi satele, au fost supuse unui jaf sistematic, o exploatare economică sistematică, metodică, aşa cum numai comandamentul german ştia să facă. Au luat totul. De la stuful din bălțile județului, până la clopotele bisericilor. Nu a rămas nimic nejefuit, metodic vorbesc, de comandamentul de ocupație german. Toate documentele pe care

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

le-am văzut, şi din arhiva judeţului, şi din arhiva naţională, au antetul sus „Comandementul Etapelor din Teleorman”.

Toţi cetăţenii judeţului au fost obligaţi să livreze Comandamentului de Etapă German carne de porc, un porc la două familii, furaje, grâne, paie, iar atunci când nu achitau la timp aceste produse, localităţile erau amendate în totalitatea lor cu mari sume de bani. Am făcut totalul eu. Totalizând toate aceste amenzi pe judeţ, de exemplu, în 1917, ele se ridică la 14597303 lei. Păi ce însemna 14 milioane şi jumătate acum 80 de ani… Era o sumă enormă şi locuitorii au trebuit s-o suporte fără să crâcnească.

Au ridicat şi au trimis în Germania, de aici, din Teleorman, numai 100 de maşini de cosit, 200 de maşini de secerat, 500 de pluguri, 50 tobe de fier, 16 clopote de biserici, inclusiv clopotul Catedralei din Alexandria. Trupele de ocupaţie germane au distrus, au avariat şi au devastat în oraşele judeţului nostru două şcoli, una la Zimnicea şi una la Alexandria, Uzina Electrică din Roşiori, o cazarmă, mă refer la Cazarma Regimentului 20 Dorobanţi de la Turnu Măgurele. Peste 400 de case ale ţăranilor noştri au fost pur şi simplu distruse. Peste toate acestea, autorităţile de ocupaţie au asasinat 32 de locuitori şi au schingiuit 23. Printre cei schingiuiţi s-a aflat şi preotul Alexandru Delican de la Catedrala „Sfântul Alexandru”. 690 de teleormăneni au fost arestaţi pentru că s-au opus autorităţilor de ocupaţie.

A fost o adevărată dramă ce s-a întâmplat cu preotul acesta. Şase luni de zile a fost anchetat, bătut la tălpi de către poliţişti germani din Poliţia Militară ca să răspundă la întrebarea dacă, atunci când un subofiţer german a intrat în Catedrală şi a cerut să-i fie date icoanele amintite, suflate în aur, a fost ucis de către preot. Ei… 6 luni de anchetă, bătut zi şi noapte, n-au putut să scoată acel „– Da, recunosc, eu l-am tăiat cu securea pe subofiţerul

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

german care a venit să jefuiască odoarele sfintei noastre biserici". După 6 luni s-au plictisit, au obosit anchetatorii şi l-au lăsat în pace. Dar nu este singurul caz. Au mai fost şi alte cazuri.

Ilustra familie Noica, Andrei Noica şi Paraschiv Noica, care erau moşieri, nu s-au supus ordinelor Comandamentului Etapelor Germane de a preda grâne şi vite. Ştiți cât timp au stat închişi? Doi ani! Fără să fie condamnați. Ținuți preventiv şi cu anchete, nu s-au lăsat supuşi autorităților de ocupație germană. Aşa că lumea a avut enorm de suferit în acele vremuri.

Şi pentru că suntem la o evocare a jafului exercitat de străini asupra Teleormanului, ca județ, şi a locuitorilor săi, aş mai vrea să dau un exemplu mai aproape de zilele noastre şi anume: jefuirea Teleormanului de către trupele sovietice şi de către autoritățile militare sovietice.

Ei… Pe unde au trecut trupele sovietice luat tot ce se putea lua. Trupele sovietice au apărut pe teritoriul Teleormanului odată cu ziua de 1 septembrie 1944 pentru că la 30-31 august au intrat în Bucureşti iar, în aceeaşi zi, unități de avangardă s-au îndreptat către Alexandria, Roşiori, Turnu Măgurele. Peste teritoriul nostru, peste localitățile noastre, peste locuitorii noştri s-au abătut trupe sovietice venind din două fronturi de luptă. O adevărată nenorocire. Au venit şi unitățile Frontului 2 Ucrainian, comandat de Mareşalul Rodion Malinovski, dar au venit şi trupele sovietice de pe teritoriul Bulgariei, de pe Frontul 3 Ucrainian, comandat de Mareşalul Tolbuhin. Ce rămânea de la unii cumva, luau ceilalți.

Aş mai vrea să dau un exemplu. Cei mai în vârstă îşi mai aduc aminte. În zilele de 7, 8 şi 9 septembrie 1944, trei zile, au luat din Teleorman 483 de cai. Să plătească cineva? Nimic! Dacă insistai, riscai să te împuşte. Au mai luat 161 boi, 205 porci, 683 kg cereale, 261 căruțe şi mă opresc aici cu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

cifrele pentru că ele continuă şi demonstrează ce jaf s-a putut întâmpla în Teleorman în numai 3 zile, odată cu trecerea trupelor sovietice.

Dar, când s-a terminat războiul, unele trupe sovietice, care se întorceau de pe front, au primit ordin pe traseu să se stabilească pe teritoriul județului Teleorman. Şi nu pentru o zi, o săptămână, o lună. Pentru câțiva ani! Şi au ocupat aproape în întregime oraşul Turnu Măgurele, cât şi Alexandria. Au luat cele două cazărmi, jefuind populația. Şi întreținerea acestor mii de militari sovietici o făceau Primăria de Alexandria, Prefectura de Teleorman de la bugetul la care subscriau cu taxe şi impozite locuitorii noştri. Închipuiți-vă că numai întreținerea trupelor sovietice staționate în Teleorman în primul trimestru al anului 1946 a costat Prefectura 13260667 lei. Un trimestru! Militarii sovietici s-au dedat la jefuirea populației. Într-un Raport al Poliției din Turnu Măgurele adresat Inspectoratului General de Poliție, din 15 iulie 1945, se arată că, citez: „Ostaşii sovietici cantonați în oraş au bătut gărzile cetățeneşti, l-au bătut pe cetățeanul Ion Bărbulescu, l-au jefuit pe stradă pe gardianul public Gheorghe Măndica luându-i suma de 70000 lei, iar în cartierul Măgurele au pătruns în casele locuitorilor pe care le-au jefuit”. În afară de toate acestea, autoritățile sovietice ridicau o serie de bunuri materiale, hai să spunem cu acte în regulă, dar fără despăgubirea cetățenilor. Îți dădea o simplă chitanță, şi asta ținea loc de nimic, prin Comisia de Alianță şi Control. Ce au luat? Au luat vite, au luat grâne, au luat tractoare de la Țigăneşti şi din alte comune bogate pentru vremea aceea, sub pretextul că trupele române care au luptat pe teritoriul sovietic au jefuit şi acum trebuie compensată pierderea prin ceea ce luau ei de la țărani.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

În România a fost Comisie de Armistițiu şi în Bulgaria şi în Ungaria şi în Finlanda, adică, în acele țări care au fost aliate cu Germania şi au făcut parte din Axa Berlin - Roma - Tokio. S-au desființat. Dar la noi a mers. Nu ştiu din ce motive. Parcă a fost un blestem. Comisia de Armistițiu şi-a lichidat activitatea târziu, după 1947, mai precis după ce s-a semnat Tratatul de Pace de la Paris. Comisia de Control avea sediul la Alexandria, unde este Liceul Agricol şi zonă de control, de asta îi şi spunea Comisia de Control. Ar fi trebuit să fie şi americani şi englezi. Cum nu i-ai văzut mata, nu i-a văzut nimeni pe anglo-americani, ci numai pe sovietici care erau omniprezenți şi luau, v-am spus, caii din bătătura oamenilor, boii de la jug, vaci, oi, grâne, tractoare - aveau o boală şi la astea. Au fost câțiva moşieri pe aici, care aveau automobile. „– Davai, davai!", le-au trimis în URSS ca bunuri de război pentru despăgubire. Şi la tot chinul acesta, s-a mai adăugat ceva: Sovrom-urile, despre care s-a amintit, după Revoluție, câte ceva, au fost cel mai sinistru exemplu de jefuire şi de cotropire a bogățiilor naționale ale României. SovRom Petrol lua tot petrolul, SovRom Cărbune, SovRom Metal, SovRom Transport, SovRom Lemn şi aşa mai departe. Bunuri valorând zeci şi sute de milioane, mă refer la valoarea monedei româneşti de atunci, au fost încărcate în trenuri şi au mers direct către URSS.

Iată deci, că şi în secolul XX, chiar la jumătatea secolului XX - Sovrom-urile au rezistat până prin anii '55 - populația țării noastre, inclusiv populația teleormăneană, a fost jefuită metodic de către puteri străine. De aici poate şi un anumit resentiment, dar nu vreau să fac acum teoretizarea acestui resentiment la români, față de ceea ce a însemnat ocupația străină.

– Domnule profesor, vă mulțumesc!

31 martie 1998

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XI

PREOȚI TELEORMĂNENI DE ALTĂDATĂ

– Întrucât ne aflăm în această lună în care cu toții ne pregătim să trăim bucuria Învierii Domnului prin slujbele ținute de preoții noştri în biserici, m-am gândit că o evocare a păstorilor vieții creştine a Alexandriei de odinioară este binevenită. Domnule Profesor, vă rog să faceți o prezentare a preoților din Alexandria de până la sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial.

– Nu e o treabă uşoară să faci un pomelnic, ca să mă exprim în limbaj de specialitate, al preoților care au slujit din 1834, când s-a înființat urbea noastră, şi până la sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial. M-am încumetat, şi din Hrisoave, din monografii, din fond de arhivă, am reuşit să reconstitui şi îmi permit să vă răspund la întrebare. De la începutul şi până la sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial, populația oraşului Alexandria a fost păstorită de 75 de preoți, începând cu preotul Tudorache care a fost în egală măsură, pentru acei ani, şi preotul oraşului şi învățătorul oraşului. Pe urmă a apărut al doilea preot, al doilea învățător ş.a.m.d. Şi din acest lung şir de preoți o să amintesc, o să-i iau pe biserici ca să puteți înțelege mai clar.

Începem cu Biserica „Sf. Alexandru", Catedrala Episcopală de astăzi. Inițial a fost ridicată din lemn, în primăvara anului 1836. La această sfântă biserică au slujit următorii preoți: Enache (1835), preotul Iacob (1836), Tudor (1836), Hrisan şi Dragne (1837), Ioan (1839), Barbu Petrea şi

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

protopopul Hristea (1842), Ioan şi Tudor (1850), Stoica şi Dobre (1851), Ivan Căprescu (1852), Neagu Miceanu (1854), Radu Iliescu (1856), Tudor (1868), Alexandru Popescu (1879), Nicolae Teodorescu (1882), Ilie Bădulescu (1894), pe care cei bătrâni din Alexandria de astăzi şi-l aduc aminte, Alexandru Popescu Necşeşti şi mulţi alţii. Eu mă refer la perioada de până cel de-Al Doilea Război Mondial.

Biserica „Sfinţii Apostoli", a fost construită între 1842-1846. Preoţii care au servit la această biserică, în ordine cronologică, au fost următorii: Iacob şi Tudor, Barbu Duhovnicul (1846), Florea (1848), Ioniţă şi Stoica (1851), Costea Duhovnicul (1860), Ion Văleanu, Dumitru Stănescu, Constantin Marinescu, Alexandru Popescu, Ghiţă Georgescu, Ion Ionescu, Nicolae Teodorescu, Ştefan D. Popescu. Sunt preoţii care au slujit la Biserica „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" până în preajma şi chiar în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Biserica „Sfântul Nicolae", a fost zidită între 1848-1850. Primul preot care a slujit la această biserică a fost preotul Rizea, mort în 1888. Nu ştiu anul său de naştere. Apoi a urmat fiul său, preotul Dobre Rizea, mort în 1895. După Dobre Rizea vine fiul acestuia, preotul Petre D. Rizea, decedat în 1903. Deci, din familia acestuia, trei din ei au slujit ca preoţi la Biserica „Sfântul Nicolae". Bunicul, fiul şi nepotul. După care urmează preoţii Anghel Ionescu, preotul Demetrian, preotul Nedelea Georgescu, care a slujit cel mai mult în acest sfânt lăcaş, el fiind şi profesor de religie la Liceul „A.I. Ghica" din Alexandria de atunci.

La Biserica „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena", ridicată în 1852, găsim în Hrisov numele unor preoţi şi anume: Ioan Erein (1852-1853), Manoilă Drăgănescu (1853-1870), Albu Bănărescu (1872), Radu Iliescu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

(1872-1895), Tache Sfetcu, Marin Albulescu, Stan Micescu, Nicolae Teodorescu, Ioan Ionescu, părintele Gheorghe Tuinea, cunoscut de absolut toată obştea Alexandriei, părintele Ilie Ciobănete, pe care l-am cunoscut şi eu pentru că a trăit şi după 1960 când am venit în Alexandria ca profesor.

Biserica „Cuvioasa Paraschiva", a fost construită între 1859-1861. Cunoaştem şi de aici pomelnicul preoților: Bogdan Bobe, Vasile Duhovnicul, Alexandru Derihan, acesta desfăşurând o intensă activitate bisericească şi în egală măsură aş spune, socială şi culturală. El a fost, de altfel, şi inițiatorul şi conducătorul Mişcării Cooperatiste de la Alexandria, activând mult timp la Banca Populară „Alexandru Ghica". Urmează apoi preoții Ioan Ionescu, Teofilact Ionescu, Pantelimon Ionescu pe care, la fel, am avut ocazia să-l cunosc pentru că a trăit mult, peste 90 şi ceva de ani.

În sfârşit, Biserica „Sfânta Adormire a Maicii Domnului", zidită între 1858-1860, unde au slujit preoții: Vlase Duhovnicul, Teodor Vlădescu, Alexandru C. Popescu, Ion Moisescu, Badea Demetrian, Gheorghe I. Voivozeanu, Ştefan Popescu, părintele Gheorghe Stăiculescu, acesta desfăşurase o bogată activitate cultural - religioasă atât în Alexandria, cât şi în județ.

Îmi dau seama că nu i-am pomenit pe toți cei 75 de preoți. Calculul pe care l-am făcut nu este estimativ, dar nu vreau să fac un pomelnic, ci să menționez principalii preoți care au slujit în cele şase lăcaşuri creştin ortodoxe din Alexandria noastră de până la cel de-Al Doilea Război Mondial.

– Din discuțiile purtate cu dumneavoastră, am înțeles că județul nostru a dat țării şi Bisericii Ortodoxe o serie de prelați cu o înaltă pregătire teologică, filozofică, istorică, preoți care au contribuit la dezvoltarea culturii

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

româneşti. Domnule Profesor, v-aş ruga să ne menționați câteva personalități.

– Într-adevăr, a dat şi ce a dat a creat epocă în cultura teologică românească. Din lungul şir al prelaților teleormăneni cu înaltă pregătire teologică şi culturală, îmi permit să citez câțiva dintre ei. Şi anume, pe Gala Galaction, pe Negoiță Atanasie, pe Stănescu Vartolomeu, pe Şerbănescu Nicolae, pe Mircea Ioan şi mulți alții.

Dați-mi voie să le fac câte o caracterizare la fiecare din aceşti 5-6 prelați de mare cultură teologică şi de cultură națională şi universală.

Părintele Gala Galaction, născut la Dideşti, lângă Roşiorii de Vede, în 1879, mort în 1961, a fost şi rămâne în istoria literaturii române ca unul din cei mai mari prozatori pe care i-a dat poporul român, în special în schițe, nuvele şi romane. El a fost totodată unul din marii publicişti pentru că în presa vremii, până prin anii ’40, ’45, ’48 - pe urmă s-a îmbolnăvit, paralizie progresivă - el are cel puțin 1500 de articole. Lăsăm la o parte cărțile pe care le-a scris. El a fost un memorialist. Chiar la sfârşitul anului 1997 i-au apărut din nou, într-o versiune nouă, „Memoriile”. A fost un mare teolog şi ca activitate practică desfăşurată, dar şi sub raportul culturii teologice pe care şi-o dobândise. A fost un traducător şi nu un traducător de mâna a doua. El traducea din greaca veche, traducea din ebraică şi traducători din greaca veche şi ebraică îi numeri pe degete. Nu ştiu dacă astăzi mai avem 2-3 în țară care să poată executa o traducere şi să facă şi stilizare pe măsura traducerii. Părintele Gala a fost profesor universitar la Institutul Teologic din Bucureşti şi a fost defensor ecleziastic al Bisericii Ortodoxe Române. Defensorul ecleziastic al Bisericii Ortodoxe Române însemna un fel de procuror şef. De aceea, o bună parte din subiectele pe care dânsul le tratează

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

în proza sa, în romane în special, sunt inspirate din cazuri reale pe care le-a cunoscut, le-a anchetat de-a lungul activității sale ca defensor ecleziastic. Încoronarea supremă a activității sale: membru al Academiei Române. Mai sus de Academia Română nu există. De altfel, în fiecare țară, să știți, că Academia este forul cultural suprem care îi încoronează pe cei care merită prin activitatea pe care o desfăşoară de-a lungul vieții. Eu vorbeam despre opera de traducător al lui Gala Galaction şi vreau să vă spun că el a tradus Noul Testament şi a participat şi la concursuri internaționale. Mi se pare că la cel organizat de Societatea Biblică Britanică. Împreună cu un alt preot erudit, cu Vasile Radu, el a tradus Biblia. Ori cine se obligă sau se angajează să traducă Biblia vă dați seama ce nivel de pregătire intelectuală poate să aibă. Ori Gala Galaction, pe numele lui adevărat Grigore Pişculescu, a avut un asemenea grad înalt de pregătire intelectuală.

Părintele Negoiță Atanasie, teolog de mare clasă, orientalist şi traducător, născut în 1903, la Seaca, şi mort la venerabila vârstă de 92 de ani, adică în 1925, la Bucureşti. Era licențiat în Teologie din 1930. Luase licența cu maximum, adică cu „Magna cum laude”. În acelaşi timp era licențiat şi al Facultății de Litere, Secția Limbi Clasice (greaca, latina), de la Universitatea Bucureşti. Îşi desăvârşeşte studiile la cele două mari cetăți ale creştinismului: la Atena şi la Ierusalim. Între anii 1932-1938 era conferențiar universitar pentru studii biblice la Facultatea de Teologie a Universității din Bucureşti şi are un studiu fundamental apărut mai târziu, există şi acum în biblioteci, extrem de interesant şi original, aş spune, despre „Manuscrisele de la Marea Moartă”. Prin acest studiu privind Manuscrisele de la Marea Moartă, părintele Atanasie Negoiță a devenit o personalitate de talie universală. Cine studiază această operă observă că, în bibliografia cu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

privire la Manuscrisele de la Marea Moartă, preotul Negoiță de la Teleorman este cam pe locul trei. Originale şi interesante puncte de vedere noi. La toate acestea vreau să adaug că părintele Atanasie Negoiță a publicat peste 100 de articole şi studii, atât în țară cât şi în străinătate, în special în Franța, Grecia, Germania şi în Israel.

Bartolomeu Stănescu, teolog, sociolog şi publicist, născut în 1875, la Ciuperceni şi mort în 1954, la Mănăstirea Bistrița din județul Vâlcea, unde dânsul s-a retras de bună voie. Avea nevoie de linişte, avea nevoie de singurătate ca să poată să-şi scrie partea finală a operei sale. Părintele Bartolomeu Stănescu era absolvent al Facultății de Teologie din Bucureşti şi a fost mulți ani preot al Capelei Române din Paris. Şi nu trimitea acolo orice preot... A urmat aici, cât timp a fost la Paris, sociologia cu unul dintre cei mai mari sociologi şi profesori universitari pe care i-a avut Europa, Emile Durkheim, luându-şi, în capitala Franței, doctoratul în sociologie. Venit în țară, a fost, ca să spun aşa, promovat în munci de mare responsabilitate morală şi profesională. A fost Inspectorul General al Seminariilor Teologice din țară, a fost profesor universitar de Exegeză a Noului Testament, asta înseamnă că stăpânea absolut Noul Testament din moment ce făcea exegeză, el interpreta şi ideile şi termenii de specialitate. A fost Episcop de Râmnic şi de Turnu Severin. Pentru erudiția sa a fost delegat la Conferința Ecumenică de la Stockholm din 1925, preşedinte al Conferinței Regionale Balcanice a Alianței Mondiale pentru Înfrățirea Popoarelor prin Biserică. Iată, deci, că preotul Bartolomeu Stănescu a făcut față cu cinste, cu devotament, cu abnegație, nu numai în țară, ci şi în străinătate, ducând celor din afara hotarelor, ca să spun aşa, şi făcându-le cunoscut geniul preoțimii româneşti şi al poporului român.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Părintele Nicolae Şerbănescu a fost teolog şi istoric. Era mai tânăr decât ceilalți, născut în 1914, la Negreni, în comuna Tătărăşti de Jos, doctor al Facultății de Teologie din Bucureşti. O operă vastă, serioasă, de înalt nivel calitativ. Aş menționa, pentru că eu fiind profesor de istorie, m-a atras mai mult latura istorică a operei preotului Nicolae Şerbănescu, „Monografia istorică a Mănăstirii Snagov", o operă foarte interesantă. Se cunoaşte imediat că ai de-a face cu un erudit în problemă. Aş menționa „Istoria Mănăstirii Curtea de Argeş", la fel, inclusiv partea legendară, „Istoria Mănăstirii Dealu", o lucrare monografică foarte interesantă despre Mircea cel Bătrân, domnitorul Țării Româneşti între 1386-1418.

Mircea Ioan, născut în 1903, în comuna Măgura, licențiat al Facultății de Teologie din Bucureşti, încă din 1930 obține, datorită inteligenței, culturii şi seriozității de care a dat dovadă, o bursă de studiu la Colegiul „Saint Basil" din Strasbourg. A fost doctor în teologie cu o teză, care şi astăzi are valabilitate şi este consultată, intitulată „Epistola I a Sfântului Apostol Petru. Introducere şi comentarii".

Iată deci, numai 5-6 prelați ortodocşi din Teleorman care fac cinste şi astăzi, după moartea lor, Bisericii noastre naționale, prin cultură, prin cinste, prin probitate morală, prin erudiție, prin tot ce vreți, prin operă în special.

– Domnule profesor, au fost preoți în județul nostru care au apărat cu prețul libertății personale şi chiar al vieții Biserica şi religia noastră?

– Au fost! Au fost destui care s-au expus, şi-au asumat riscul. Dar timpul nu ne permite să-i trecem pe toți în revistă. Aş da totuşi câteva exemple.

Pe preotul Alexandru Delican din Alexandria care, în 1917, a fost acuzat de autoritățile germane de ocupație, mai precis de Poliția Militară

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Germană, că a ucis un subofițer german care a vrut să ia din Catedrală toate odoarele bisericeşti suflate în aur sau argint, după ce nemții luaseră din Alexandria clopotul Catedralei şi nu numai al Catedralei. Mai luaseră clopote şi de la alte biserici din Alexandria şi din județul Teleorman ca să le topească, să facă din ele gloanțe şi să tragă în ostaşii noştri. Ori preotul a fost arestat, anchetat şi maltratat timp de 6 luni de zile. Există în arhivă documente din care rezultă şi relatări ale cetățenilor din Alexandria de acum 70-80 de ani, care spun că a fost pus cu picioarele pe o tablă înroşită în foc ca să recunoască. El s-a opus autorităților germane şi chiar a ucis un subofițer german apărând averea bisericii noastre. Şase luni nu au putut să scoată nimic de la dânsul şi i-au dat drumul. După ce s-a terminat războiul şi trupele de ocupație germană au plecat de aici, fiind învinse, părintele Alexandru Delican a recunoscut în fața noastră, a românilor, că şi-a făcut datoria apărând Biserica strămoşească de jaful la care era expusă de către străini.

Aş pomeni numele preotului Metodie Popescu din Turnu Măgurele care, în vremuri grele, în perioada regimului comunist a apărat prin viu grai, prin predici rostite în fața altarului, ideea creştină. Şi a fost arestat la 15 august 1952 şi nu s-a mai întors. A decedat în închisoare.

Aş pomeni pe preotul Bogdan Băldescu de la Turnu Măgurele. La fel, a murit în 1952, în acel loc sinistru din Dobrogea care s-a numit Canalul Dunăre - Marea Neagră. Pe preotul Constantin Marinescu de la Măldăieni care a murit în 1951 în temnița de la Galați. Şirul preoților care au plătit cu libertatea şi cu viața, atitudinea lor şi poziția lor morală şi patriotică, ar putea continua. Dar eu mă opresc aici, la câteva exemple.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– Domnule Profesor, aş dori să vorbim puţin şi despre rolul Bisericii Ortodoxe Române în istoria poporului nostru.

– Edificiul naţional al românilor are la bază trei piloni de susţinere: şcoala, biserica şi armata.

În ceea ce priveşte rolul Bisericii, al Bisericii Creştin Ortodoxe ca pilon de susţinere morală, în primul rând, al poporului nostru şi al Statului Român Naţional Unitar, este imens. Şi, dacă facem apel la izvoarele istorice, în majoritatea cazurilor publicate, în special de Iorga, şi la cele care încă nu au fost publicate, dar vor fi, constatăm că în marile evenimente istorice prin care au trecut poporul nostru şi ţara noastră, Biserica a fost omniprezentă.

Îmi vine acum în minte exemplul din primăvara anului 1457, din aprilie. Pe Câmpia de la Direptate, cum spune cronicarul, când Ştefan cel Mare a fost încoronat ca domn al Moldovei, cine l-a încoronat, cine era lângă el, cine l-a miruit? Mitropolitul Moldovei, Teoctist. Şi nu numai în cazul lui Ştefan cel Mare, dar şi la ceilalţi domnitori, cum ar fi la Mihai Viteazul şi mai târziu, la Cuza Vodă. S-a pus atâta accent pe prezenţa Bisericii în viaţa socială, în viaţa politică şi în special în viaţa spirituală a poporului nostru.

Când s-a realizat România Mare, în 1918, la 1 decembrie, după aceea, la câţiva ani, cine a fost ales Patriarh al României Mari? Un ardelean. Şi nu întâmplător, deşi era un om de o mare erudiţie şi de o mare probitate morală pentru că el venea să consfinţească tocmai şi pe plan religios unirea românilor sub raport spiritual, sub raport creştin. A fost Miron Cristea, născut la Toplița, lângă Târgu Mureş. Fusese şi Episcop de Caransebeş în Banat, Mitropolit, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Instituția preoțească, ca să spun aşa, din rândul armatei, care din nou începe să fie realizată acum în anii ăştia, ’95, ’96, ’97, ’98 şi cred că va continua. La noi nu a existat unitate militară, la nivel de regiment, care să nu aibă preotul ei, confesorul ei. Şi pe front, în Primul Război Mondial - Mărăşti, Mărăşeşti, Oituz - şi în Al Doilea Război Mondial - Basarabia, Bucovina şi în adâncul Rusiei şi pe urmă în pusta ungurească şi în munții Cehoslovaciei - preoții au fost alături de soldați. Îi miruiau, îi blagosloveau, le făceau rugăciunea şi plecau la atac.

Iată, deci, care este rolul Bisericii într-un cuvânt: să mențină, să întărească şi să apere unitatea spiritual - religioasă a națiunii române.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

27 aprilie 1998

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XII

DESPRE HAIDUCI ŞI HAIDUCIE

– Înainte de a clarifica dacă Teleormanul a fost sau nu leagăn de haiducie, Domnule Profesor, cred că ar fi bine să vedem ce înseamnă termenul de „haiduc” şi ce semnificație are cuvântul „haiducie”.

– Haiducia o găsim la toate popoarele din zona Peninsulei Balcanice. Dar, la români, haiducul este considerat ca un viteaz care stă la drumul mare, atacă şi despoaie pe cei bogați care asupresc poporul şi prada o împarte între oamenii săraci şi amărâți. Asta este definiția clară şi corectă a „haiducului” în viziune românească. Poporul român i-a preamărit. Înseamnă că i-a iubit. I-a preamărit în balade şi în doine haiduceşti care se învață şi astăzi în şcoală şi asta este un lucru bun.

Fără discuție că ar trebui să pomenesc acum, la întrebarea pe care mi-ați pus-o, câțiva haiduci. Eu le-aş spune haiduci celebri în literatura populară românească şi de ce nu, în istoria neamului nostru.

O să încep cu Iancu Jianu, care putea să nu fie haiduc deoarece el era un mic moşier din județul Romanați. Avea din ce trăi. Dar şi-a dedicat viața luptei pentru dreptatea socială sau chiar națională.

L-aş pomeni pe Tunsul, care figurează în literatura populară, pe Bujor, celebru şi el, pe Grozea, toți din Țara Românească, din Muntenia. Îmi permit să-l pomenesc pe haiducul Pintea Viteazul, caracteristic pentru

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

întreaga provincie a Transilvaniei şi în special pentru partea de nord, Maramureşul, pe Darie, în Bucovina şi pe mulţi alţii.

În cercetările pe care le-am făcut cu privire la haiduci în secolul XIX, pentru că ăsta a fost secolul de apogeu al haiduciei la români, deşi îi găsim figurând şi mai înainte, lumea cu care am stat de vorbă mi-a pomenit numele lui Terente, numele lui Coroi. Mi-am dat seama că se face o greşeală între haiduci şi bandiţi celebri, cum a fost Terente, care a acţionat în zona Brăila - Galaţi, Coroi - care a acţionat de la Botoşani, de la Goranda, unde şi cântecul spunea: „În pădure la Goranda/ Stă Coroi cu toată banda" - când a fost prins a şi cântat în sala Tribunalului: „Să nu mă condamnaţi la greu/ Că n-am făcut eu nici un rău/ Eu am luat de la bogaţi/ Şi am dat pe la cei săraci, Domnu' Procuror". Şi totuşi, Coroi rămâne un bandit de factură modernă, dar nu un haiduc care să intre în istoria poporului nostru.

Ultimul haiduc intrat în istorie, pe care astăzi poporul îl cântă în balade şi în doine, este Radu Anghel cu celebrul lui cântec „Radu mamii, Radule", care a operat în zona cuprinsă între Argeş şi Teleorman.

Cam aceştia ar fi haiducii mari. Mai sunt şi alţii, dar noi îi dăm pe cei mari, care au făcut fapte deosebite, intraţi în istorie, intraţi în literatura populară şi de care lumea de la sfârşitul secolului XX totuşi îşi mai aduce aminte.

– Domnule Profesor, judeţul nostru a avut haiduci? Şi dacă a avut, cine au fost şi ce au făcut?

– Era normal să aibă. Ştiţi de ce? În primul rând natura oferea un cadru propice pentru haiducie. Pentru că „Teleorman" înseamnă „codrii fără de sfârşit". Ori haiducii fără codru nu au sens, nu au raţiune. Haiduci în zona de câmpie, rar a fost cazul. Dar nu se poate haiduc fără pădure.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

În cercetările pe care le-am întreprins, am constatat că ei sunt semnalați, în Teleormanul nostru, în secolul al XIX-lea, chiar în perioada de început, odată cu Revoluția de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Ştim acest lucru din romanul lui Bucura Dumbravă, o scriitoare uitată în ziua de azi, deşi la vremea aceea a scris lucrări interesante şi frumoase. Mă refer la romanul intitulat „Pandurul" care a apărut şi în nemțește de altfel, dar şi la volumele de documente privind Revoluția de la 1821, editate de către Academia Română în 1951 şi în 1959. Găsim acolo, mă refer la studiile pe care le-a făcut, date şi informații din care rezultă că Teleormanul i-a dat lui Tudor Vladimirescu, în iarna lui 1821, 1000 de bărbați pentru oastea sa de panduri. Aceştia au depus jurământ de credință față de Domnul Tudor şi față de Revoluția de la 1821, în prezența lui Tudor Vladimirescu şi a lui Iancu Jianu, la Măgura Zaverei, pe Valea Călmățuiului, lângă satul Băseşti, în perioada 7-8 martie 1821, adică, după ce Tudor cu mica lui oaste de panduri trecuse Oltul, adică din Oltenia în Muntenia şi înainta către Bucureşti. Oficierea slujbei religioase pentru depunerea jurământului la Măgura Zaverei, pe Valea Călmățuiului, a fost oficiată de un preot haiduc, de popa Florea şi de țârcovnicul Ştefan, amândoi foşti haiduci până atunci, trecuți acum în oastea de panduri a lui Tudor Vladimirescu. Patrafirul folosit atunci de acest preot se afla încă prin 1965 la pensionarul Vasile Minciună din Roşiori. L-am cunoscut pe pensionar, dar nu am avut ocazia să văd patrafirul. Țăranii din aceste locuri, mulți dinte ei haiduci în cete, au fost ridicați la zaveră - că aşa se spunea, nu se spunea revoluție, nici mişcare revoluționară, se spunea zaveră - de acest preot Florea, cât şi de către Petre, un alt personaj haiduc care era şi hangiu şi meseriaş priceput în săparea fântânilor adânci.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Circula prin aceste locuri o baladă care a fost publicată în 1957. Iată numai câteva strofe: „Peste zare/ Valea Mare/ Balta Lungă/ Timpu-n dungă/ E poruncă/ Bâta, furca/ E zavera/ Popii Floarea./ Şi a lui Petre./ Tudor Domnul/ Este omul,/ Zice Petre/ Lat în spete/- Sfaturi drepte/ Ni le dete:/ - Lăsaţi vetre/ De haiduci/ Lăsaţi sate/ Şi departe/ Vă aşteaptă/ Luptă dreaptă". Iată, deci, sensul participării haiducilor din Teleorman la lupta din 1821, la zavera din 1821. Ţăranii din acest document publicat în 1957 sunt numiţi chiar „haiduci", „O mie de haiduci/ Cu plete lungi". Iată deci, o altă confirmare pe plan istoric a participării haiducilor teleormăneni la Revoluţia de la începutul secolului XIX.

Foşti lucrători ai satului Disăgei, de pe Valea Călmăţuiului, care participaseră în masă la Revoluţia din 1821, au fost supuşi ulterior, după înăbuşirea Revoluţiei, la represalii atât din partea stăpânirii domniei Ţării Româneşti, cât şi din partea turcilor care se aflau în Raiaua Turnu.

Am o strofă, am s-o citesc: „Ş-am zis verde de alun/ De alun din cel păgân/ Că nu păziţi pe rumân/ Şi nu-i fuseşi frate bun/ Avuseşi frunza căzută/ Blestemul să nu te ajungă". Ceea ce înseamnă că, la sfârşitul toamnei anului 1821, când frunza codrilor ruginise, căzuse, potera i-a văzut în pădure şi i-a împuşcat.

Mulţi haiduci, panduri din Teleorman, au fost ucişi de turci în 1822, la un an distanţă. Cei care au reuşit să scape s-au stabilit mai târziu în comunele Crângeni, Băseşti, Băcăleşti, Beciu, Văleni. Cei mai mulţi dintre aceşti haiduci s-au stabilit la Crângeni, în cătunul Balta Lungă de care menţiona şi poezia pe care am citat-o. Unora dintre ei li s-a spus pe urmă Pandurul, Bandurul. Cercetând satele, am găsit oameni cu acest nume - Ghiţă Haiducul, Florea Haiducul, Marin Panduru, Nicolae Banduru - ceea ce

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

înseamnă că strămoşii lor participaseră la Revoluția din 1821, fuseseră panduri, iar mai înainte fuseseră haiduci.

– În afară de haiducii teleormăneni implicați în Revoluția de la 1821, mai cunoaştem şi alte cazuri de haiduci în județul nostru?

– Avem documente, avem mărturii în acest sens. Şi vreau să vă spun că, după Revoluția din 1821, asupra Țării Româneşti s-a abătut o foamete cumplită, oamenii ajungând să mănânce coajă de copac, în special în județele Teleorman, Vlaşca şi Olt. În Olt, fostul Romanați, găsim fenomenul menționat în documente. Mulți țărani din Teleorman au luat calea codrilor devenind haiduci în banda lui Nicolae Grozea, celebrul haiduc, care nu era teleormănean. Era din județul Vâlcea, de la Boldeşti, dar a venit şi s-a stabilit în 1834, după ce a evadat din ocna de la Telega, în județ la noi, în pădurea de lângă comuna Tătărăştii de Sus. Iată, deci, leagănul final, ca să spun aşa, al activității de haiducie desfăşurată de Grozea. Aici, el şi banda lui, aşa se spunea, bandă de haiduci sau ceată, s-a angajat într-o luptă deosebită cu potera, adică cu forțele de represiune, care îl urmărea pas cu pas. Nicolae Grozea a fost rănit în timpul unei astfel de acțiuni, iar un alt haiduc a murit împuşcat de către poteră. Totuşi, haiducii lui Grozea resping şapte atacuri ale poterii. Am găsit menționat. După care se retrag spre Comoara, nu departe de Drăgăneşti Vlaşca. Satul există şi astăzi. Era în ziua de 24 februarie 1834, haiducii lui Grozea, obosiți, se culcă lângă şurile de paie ale unui boier din zonă, ignorând, mai fac şi greşeli, o măsură elementară de precauție, aceea de a-şi pune străji. În timp ce ceilalți dormeau, unul trebuia să stea de strajă şi să dea alarma dacă era cazul. Dinu Fronciu, arendaşul moşiei de la Comoara, lovit de haiduci, îl informează pe căpitanul Mihalache Conea, care era cu potera, despre locul în care se

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

găseşte ceata lui Grozea. Acesta ordonă să se tragă prin surprindere, fără somaţie. Doi haiduci au fost omorâţi pe loc, iar un altul rănit. Grozea, şeful cetei de haiduci, şi alţi doi din ceată răspund îndată cu focuri de armă. Ei numeau puştile lor „flinte", pe atunci. Se retrag cu toţii în pădurea de lângă Drăgăneşti de Vlaşca, pădure care există şi astăzi. După o luptă îndârjită care a durat, după cum menţionează documentul, cam 3 ore, Grozea, rănit grav, este prins lângă doi stejari şi ucis. Locul acesta, de atunci, poartă numele de „Tufanii lui Grozea". Am întrebat ţăranii din partea locului. Ei mi-au dat cu aproximaţie locul.

Mulţi săteni din zona Crângeni, Roşiorii de Vede s-au alăturat şi ei cetelor de haiduci. Şi este foarte interesant că noi, prin cercetările pe care le-am întreprins, am găsit numele lor, ale acestor conducători de cete de haiduci. Am găsit pe Badea Hoţul, Tiţă Dudea, Ioniţă Tunsul, Dobra... Şi toţi aceştia atacau conacele boierilor şi ale arendaşilor, iar bunurile rezultate din aceste atacuri de haiducie erau împărţite la ţărani, în special la femei văduve şi cu mulţi copii, la bătrâni necăjiţi sau la tineri care se dovedeau a fi oameni gospodari dar nu aveau o bază materială.

Iată deci, că haiducia pe care unii au considerat-o o formă a luptei de clasă, dându-i sensuri denaturate, a fost prezentă şi în Teleorman în secolul al XIX-lea. În secolul XX nu mai avem de-a face cu haiduci, avem de-a face cu bandiţi de codru, care ieşeau la drumul mare, unii spre Furculeşti, alţii la Conţeşti, până prin 1947 când au fost lichidaţi în întregime.

– Domnule Profesor, vă mulţumesc!

28 septembrie 1998

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XIII

PROCESE DE RĂSUNET DIN TELEORMAN

– Astăzi vă propun să discutăm despre procese de răsunet din Teleorman. Ştim că în analele justiţiei româneşti au fost şi procese în care au fost implicaţi teleormăneni. Aşadar, vă propun să abordăm un anumit gen de procese din secolele XIX şi XX în care au fost implicaţi teleormăneni care au participat la revoluţii, la răscoale şi la alte mişcări social-politice. Ştim că în cursul anului trecut (n.a 1998) s-au împlinit 150 de ani de la Revoluţia de la 1848. Revoluţia a fost înăbuşită de forţe militare străine, otomane şi ţariste. Domnule Profesor, teleormănenii care au participat la Revoluţie au avut de suferit, au fost trimişi în judecată? Avem dovezi, documente în acest sens?

– Avem documente. S-au publicat şi lucrări de sine stătătoare în legătură cu Revoluţia de la 1848, iar pentru judeţul nostru, pentru Teleorman, a apărut în 1980 o lucrare intitulată chiar aşa „Revoluţia de la 1848 în Teleorman. Documente". Opera aparţine a trei istorici locali: profesor Popa Gheorghe, profesor Ion Toader şi profesor Ion Bâlea. Dar eu mă refer şi la colecţia de documente la nivel naţional consacrate în exclusivitate Revoluţiei de la 1848. Au apărut şi înainte de cel de-Al Doilea Război Mondial, au apărut şi după cel de-Al Doilea Război Mondial. Majoritatea acestor volume de documente îşi păstrează valoarea până în ziua de astăzi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Referindu-mă la întrebarea pe care mi-ați pus-o, vreau să vă spun din capul locului că foarte mulți teleormăneni a avut de suferit de pe urma înăbuşirii, a represiunii Revoluției de la 1848. Ştiți de ce? Pentru că în Teleorman asistam, şi încă în două sau trei județe din Câmpia Română, la o recrudescență a Revoluției. Adică, după 13 septembrie, în Teleorman reizbucneşte Revoluția. În octombrie, țăranii din Piatra, Viişoara, Suhaia şi alte localități rurale se ridică din nou la revoluție. Ori această recrudescență a Revoluției, această reizbucnire a determinat autoritățile căimăcămiei, dar şi trupele străine de intervenție, în special pe cele turceşti prezente la noi în județ sub comanda lui Mehmed Paşa şi pe cele ruseşti, țariste, detaşamente de cazaci ale Căpitanului Costi, să fie deosebit de dure în reprimarea Revoluției. Sute de țărani şi de intelectuali, învățători şi preoți au fost arestați, maltratați şi trimişi în judecată la Înalta Curte Criminalicească de la Bucureşti. Arestările şi trimiterea în judecată au fost realizate de o comisie specială condusă de paharnicul Dinu Râmniceanu, ajutat în efectuarea arestărilor de către un Escadron de Dorobanți comandat de Scarlat Arion. Oamenii arestați, un prim lot de 18 țărani, capii mişcării, au fost bătuți la fața locului ca să-i înspăimânte pe ceilalți locuitori ai satelor. În ce consta bătaia? Te dezbrăca în pielea goală şi îți aplica 25 sau 50 de toiege la spate. Documentele spun acest lucru. Ori un om care să suporte un asemenea supliciu, 50 de toiege la spate, date pe pielea goală, era un lucru barbar, suntem totuşi la jumătatea secolului al XIX-lea. Alte surse, alte documente arată că cei 18, sub escorta Dorobanților din Escadronul sau Divizionul Căpitanului Scarlat Arion, au fost duşi la Bucureşti şi au fost puşi la dispoziția Curții Criminaliceşti, un fel de Curte Supremă a Justiției. Dispunem şi de numele lor, al acelor care au fost bătuți în văzul țăranilor

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

îngroziți. Aflăm de numele lui Stanciu Şoldea, de numele lui Gheorghe Şoldea, Ghebălan Datcu, toți din Viişoara, care au primit nu numai câte 50 de toiege, dar comisia lui Dinu Râmniceanu avea împuternicirea să le dea şi 6 luni de închisoare la Mănăstirea Snagovului, una dintre cele mai sinistre temnițe din vremea aceea. În cadrul arestărilor efectuate atunci, printre cei arestați de către comisia specială găsim nume sonore. Găsim numele celor care pur şi simplu au condus efectiv şi afectiv Revoluția de la 1848 în cuprinsul acestui județ. Găsim numele lui Ilie Sin Stoica din Mavrodin care, în timpul Revoluției, a fost reprezentantul țăranilor clăcaşi din Teleorman în Comisia Proprietății de la Bucureşti. Găsim numele lui Tănase Macavei, numele lui Ion Macavei, numele lui Alecu Petrescu, fostul comisar cu propaganda în timpul Revoluției de la 1848 în județul Teleorman şi chiar numele lui Iorgu Constantinescu, fratele lui Alecu Petrescu. Închipuiți-vă că acest Iorgu Constantinescu, arestat şi trimis în fața Curții Criminaliceşti, avea frageda vârstă de 15 ani. Toate acestea demonstrează amploarea fenomenului, dârzenia luptătorilor cât şi modul barbar în care a fost reprimat.

Primul teleormănean judecat a fost Tănase Macavei, condamnat la 6 ani la închisoarea Snagovului. Al doilea a fost Alecu Petrescu, tot la 6 ani, pentru faptul că a fost comisar cu propaganda. Ia să vedem noi ce spune actul de acuzare rostit la adresa lui. Îmi permiteți să citesc o frază: „Lucrările lui de propagandist şi luarea cârmii județului cât şi înrâurirea lui asupra locuitorilor dovedeşte vina ce o are şi împotriva căreia el nu a protestat şi nici nu s-a căit”. Adică, a fost un luptător pentru idee, ceea ce a enervat, probabil la culme, pe membrii Comisiei Criminaliceşti de la Bucureşti. Acest rechizitoriul la adresa lui Alecu Petrescu a fost ținut de un

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

procuror care nu era numai procuror, ci era şi mare boier, dispunea de proprietăți funciare, de moşii în cuprinsul județului Teleorman şi se numea Ion Şuțu.

Un alt revoluționar implicat în proces şi judecat acolo, la instanța supremă, a fost Ionică Andrei Deşu, cel care în iunie 1848, în fața mulțimii adunată în piața centrală a oraşului Roşiorii de Vede, a împuşcat Regulamentul Organic. A fost condamnat la 7 ani de temniță grea şi purtat prin cele mai sinistre, prin cele mai groaznice închisori din Țara Românească de atunci. Documentele arară că a fost la Plumbuita, a fost la Snagov, la Văcăreşti, a fost la Motru, la Berceanca. Deci 5 sau 6 temnițe în numai 7 ani.

Pe listă găsim şi numele lui Alexandru Racotă din Ştorobăneasa care, în timpul Revoluției de la 1848 şi al Adunării de la Islaz din iunie - el era ofițer cu grad de căpitan, comandant de Divizie; fratele lui, Hariton era tot ofițer cu grad de locotenent - a fost arestat la începutul anului 1849. Câteva luni mai târziu a fost degradat, făcut soldat şi trimis în fața Comisiei de Cercetare care îl condamnă, aşa cum spune documentul, „fiind declarat revoluționar cu ştiință", adică el a participat premeditat la Revoluție, nu ca alții, printr-un complex de împrejurări.

În temnița sinistră de la Văcăreşti au fost ținuți timp de 7 luni pentru participare la Revoluție şi următorii țărani clăcaşi din Teleorman, țărani de rând: Ion Opainã, Dragomir Datcu, Stan Opainã, Ion Aliman, toți din Viişoara, Ion Moise, Dumitru Velea, Dragomir Velea, toți din Piatra, Marin Vâjâială de la Suhaia şi mulți alții.

Iată deci, un prim aspect şi pe care îl consider fundamental în legătură cu procesele, cu reprimarea Revoluției, cu procesele în care au fost implicați

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

teleormănenii şi valul de condamnări date acestor participanți la Revoluția de la 1848 de către instituțiile judiciare ale vremii care serveau, fără discuție şi interesele străine.

– Domnule Profesor, un alt moment istoric din Teleorman prin care mulți locuitori din județ au fost arestați şi condamnați este legat de Cluburile Socialiste din anii 1898-1899. Există documente în acest sens?

– Există documente şi au apărut între timp şi lucrări care, într-o foarte mare măsură, reflectă adevărul vremurilor de atunci. Într-adevăr, în anii 1898-1899, în Teleorman, care era un județ eminamente agrar orice s-ar spune, au apărut în câteva luni de zile peste 75 de Cluburi. Ele în istoriografie au fost denumite Cluburi Socialiste. Citind programul lor în general precum şi o serie de documente care au rezistat vremii - le-am apucat şi eu şi le-am citit, unele chiar în original, la anumiți oameni din zona Piatra - Zimnicea, pentru că acolo era focarul - arată că ele erau Cluburi cu orientare social - democrată. După părerea unor specialişti în problemă, ar fi avut cam 9000 de membri. Era o forță la vremea aceea, este o forță şi astăzi când dispui într-o organizație județeană de 9000 de membri. Pentru ce militau Cluburile Socialiste din Teleorman? Ei luptau pentru Reforma Agrară. Aici era problema! Marea problemă era înfăptuirea Reformei Agrare care avea să vină în secolul următor, în secolul XIX, dar mult mai târziu. Luptau pentru ridicarea culturală a satelor teleormănene, pentru că plaga analfabetismului făcea ravagii. Luptau pentru îmbunătățirea stării de sănătate a locuitorilor de la sate, pentru luminarea lor, pentru civilizarea lor. Deci, programe cât se poate de omeneşti, de omenoase, de româneşti, de umanitare. Şi social-democrația pe vremea aceea lupta pentru aşa ceva.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Cele mai active Cluburi Socialiste din anii 1898-1899, până când au fost desființate, erau cele de la Piatra, de la Zimnicea, de la Brânceni, Suhaia, Conțești, Smârdioasa, de la Țigănești. Erau conduse de către militanți foarte activi, deşi nu toți erau oameni cu şcoală, unii nu avea nici cele 4 clasa primare. Îmi permit să pomenesc numele câtorva dintre ei spre aducere aminte: Iordan Cârlivie, Ilie Min, Păun Echițiu, Ion Batalu, Andrei Boalăveche, Gheorghe Marinescu, Ion Georgescu Stoje. Pomenesc şi numele câtorva învățători, aceşti luminători ai satelor, crescuți la şcoala lui Spiru Haret şi în spiritul ideilor lui Haret, cum au fost la noi învățătorul Petre Stroescu de la Peretu, învățătorul Marin Bunescu de la Suhaia şi mulți alții.

Cluburile Socialiste din Teleorman şi activitatea lor erau susținute şi de personalități politice la nivel național. Printre susținătorii Cluburilor de la Teleorman se numără celebrul ziarist Constantin Mile, directorul ziarului „Adevărul", mare avocat, mare gazetar, se numără Vasile Kogălniceanu, profesorului Țiulescu, Ion Bonghelescu şi Teodor Ficinescu. În 1899, Guvernul Conservator aflat atunci la conducerea României, ordonă desființarea, lichidarea Cluburilor Socialiste şi arestarea principalilor militanți. Militanții din Teleorman ai Cluburilor Socialiste, arestați de către Dorobanți şi de către Jandarmerie, proaspăt înființată atunci, au fost depuşi în penitenciarul de la Caracal şi apoi duşi cu toții la Slatina şi judecați. La proces, țăranii teleormăneni şi conducătorii Cluburilor Socialiste au fost apărați de nimeni altul decât de avocatul Constantin Mile care se bucura de o popularitate extraordinară. Dovada cea mai bună că ziaristul, avocatul şi militantul socialist Constantin Mile avea priză în rândurile țărănimii teleormănene este faptul că la alegerile din 1901 a candidat pe listă, ca

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

deputat, la Colegiul 3 şi a câştigat învingându-l pe deputatul P.N.L., care a fost prefect de Teleorman şi era şi o oleacă de moşier, Dumitru Ianca. Ori, când a venit Mile de la Bucureşti şi a candidat şi a obținut un asemenea succes electoral, demonstrează cu prisosință că se bucura de mare popularitate şi că problema aceasta a Cluburilor țărăneşti a fost una din problemele fundamentale.

Au stat un timp la închisoare, dar pe urmă s-au dat decrete şi au fost puşi în libertate. Scăpaseră de un mare obstacol, militantismul acesta destul de radical pentru ideea de reformă agrară, pentru iluminarea culturală a țărănimii noastre.

– Un alt moment de referință îl constituie Răscoala de la 1907. Domnule Profesor, în Teleorman au avut loc arestări şi procese intentate celor care au participat la Răscoală şi în special instigatorilor? Vă întreb şi de data aceasta, dispunem de documente?

– Dispunem de documente în acest sens. Ele au fost publicate într-un volum destul de mare, „1907 în Teleorman. Documente şi mărturii”, acum 20 de ani. Asta nu înseamnă că în depozitele filialei județene ale Arhivelor Statului, cât şi la Arhivele Naționale nu se mai găsesc încă documente care privesc Răscoala de la 1907 sau în cazul dezbătut astăzi, procesele intentate țăranilor. Ştiți câți țărani au fost arestați, câți învățători şi preoți? 700 de oameni! Mă veți întreba de ce atâția oameni arestați în Teleorman şi implicați în procese care au durat ani de zile. Pentru că Teleormanul a fost unul din județele focar de răscoală şi unde răscoala, îmi permit să spun, ca unul care am consultat atâtea documente, a cunoscut maximum de intensitate. Forțele au reprimat răscoala la Piatra, la Bujoru, la Dulceanca, la Țigăneşti, la Smârdioasa, la Pielea, la Bragadiru, la Bivolița, la Spătărei, la

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Siliştea Gumeşti şi în multe alte localităţi. Ei... Răscoala în Teleorman, lucru foarte curios, nu a început la sate iniţial, ci la Alexandria, din oraş şi de aici s-a extins în toate localităţile judeţului. Practic, nu a existat sat sau comună care să nu fie prinsă în vâlvătaia din 1907.

Primele nume de oameni consideraţi instigatori şi care au apărut în documente la Răscoala din 1907 sunt următorii: Vasile Frumosu, veteran de război din 1877, el era bătrân atunci la Răscoala din 1907, este considerat cap de răscoală sau instigator, Petre Roşu, zis „Tololoi", din Nanov, învăţătorul de la Şcoala din Poroschia, Ion Iliescu, fără nici o legătură cu omul politic din zilele noastre şi mulţi alţii.

Pe mine m-a interesat, şi ca profesor şi ca cercetător pe plan local, cine au fost instigatorii Răscoalei din 1907 din Teleorman. Simplii ţărani, au fost învăţători şi culmea, toţi aceşti învăţători erau formaţi la şcoala lui Spiru Haret, la şcoala liberală. Spiru Haret a fost ani şi ani de zile Ministrul Instrucţiei Publice, unul din fondatorii şcolii româneşti moderne şi în care învăţătorii vremii credeau ca în Dumnezeu. Ce le spunea Spiru Haret, aşa rămânea.

Vreau să pomenesc numele câtorva învăţători care au fost arestaţi pentru instigaţie la Răscoală, implicaţi în procese şi care au stat, cum spunea lumea atunci, ani de zile la ocnă: Alexandru Stoescu de la Orbeasca de Jos, Stan Crudu de la Băbăiţa, Ion Iliescu de la Poroschia, Atanasie Bârleanu de la Măgura, Ilie Constantinescu de la Pielea, Ion Gheţu de la Bragadiru, Oprea Oncea de la Roşiorii de Vede şi aşa mai departe. Îmi permit să spun că atunci, în primăvara lui 1907, au rămas şcolile din judeţ fără învăţători. Cifra, o repet, 700 de oameni arestaţi. Prefect de Teleorman era atunci Dumitru Ianca. El cere telegrafic Ministerului de Interne ajutor militar în

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

trupe de jandarmi ca să înăbuşe Răscoala, dar cere şi permisiunea ca cei 700 de arestaţi să fie scoşi din penitenciarul Turnu Măgurele, care era foarte mic, ca să nu izbucnească epidemii de tifos, febră tifoidă, şi să-i ducă pe nişte şlepuri în raza portului Turnu Măgurele, ceea ce Ministerul de Interne i-a aprobat imediat.

Cel mai târât în procese pentru participare la Răscoală şi pentru instigare la Răscoală a fost învăţătorul Ion Iliescu. Ei... Oamenii aceştia, 700 arestaţi în primăvara anului 1907, majoritatea din ei au fost purtaţi prin procese, procese grele, până în 1914. În 1914, din porunca Regelui Carol I au fost amnistiaţi, au fost puşi în libertate şi focarul acesta 1907 s-a încheiat pentru că avea să vină, în 1912, Marea Reformă Agrară care, în linii generale, a rezolvat pentru un timp problema funciară de la noi, problema ţărănească atât de ardentă.

– Domnule Profesor, la jumătatea secolului nostru, mă refer la anii ’50, când colectivizarea agriculturii a fost declanşată, populaţia sătească din Teleorman a avut de suferit, au avut loc procese?

– Domnişoară, problema aceasta cu reprimarea satelor, în cazul nostru de teleormăneni care nu s-au suspus hotărârilor celebrei Plenare a Comitetului Central al P.M.R. din 3-5 martie 1949, care a declanşat colectivizarea în România care avea să dureze 13 ani, până în primăvara anului 1962. Ei... Documentele de care dispunem noi sunt foarte puţine. Ele se află undeva. Mă veţi întreba: unde se află, domnule? Eu cred că se află în arhiva fostului Tribunal Militar al Regiunii Bucureşti pentru că ţăranii teleormăneni care nu vroiau să mai achite cotele, nu aveau de unde, nu puteau plăti impozitele, că nu aveau de unde şi care nu au vrut să se înscrie în Gospodăriile Agricole Colective sau C.A.P.-uri, cum aveau să se

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

numească mai târziu, au fost arestați şi judecați. Dar au avut loc răscoale. Eu spun că lanțul de răscoale cel mai important, cel mai dur, mai violent, cu participarea tuturor locuitorilor satelor respective, de la copii până la barbă albă, au fost în zona Videle, pe la Poeni, pe la Purani. Evenimentele din 1949 şi din 1960, în special luna iunie, au fost publicate şi amintite celor care au participat în revista „Memoria - revista gândirii arestate", condusă de regretatul Banu Rădulescu - am auzit că a încetat din viață în decembrie 1998 - cât şi în cealaltă revistă „Studiul totalitarismului". Acolo am găsit satele respective la care eu aş adăuga şi Dobroteştiul, aş adăuga şi Nanovul şi alte localități din județul nostru.

Țăranii aceştia au fost judecați şi condamnați într-un mod foarte special, unii care nu aveau nici o vină, au fost deportați în Dobrogea cu familie cu tot, au lăsat gospodăriile, au rămas de izbelişte, s-a ales praful de ele. Alții au fost deportați în Bărăgan, alții arestați, condamnați de Tribunalul Militar Bucureşti şi trimişi la Canal, iar alții au fost ținuți în diverse închisori. Dar despre fenomenul de rezistență împotriva colectivizării agriculturii sper să ne întâlnim la o discuție şi să invităm şi pe supraviețuitori. De ce? Pentru că ei erau oameni atunci la 30 de ani. Au trecut de atunci 50 de ani. E o minune că mai trăiesc. Au 80 de ani!

– În speranța că vom continua, Domnule Profesor, eu vă mulțumesc pentru toate informațiile pe care ni le-ați oferit astăzi!

18 ianuarie 1999

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XIV

INVENTATORI ŞI AVIATORI TELEORMĂNENI

– Domnule Profesor, avem noi, teleormănenii, spirit inventiv, spirit de cercetare ştiinţifică, metodică, avem o tradiţie în acest sens?

– Aş putea spune că de la Dumnezeu teleormănenii noştri au această înclinaţie nativă către cercetarea ştiinţifică fundamentală, teoretică şi practică, pentru că avem oameni care au excelat şi într-un domeniu şi în altul. Îmi veţi spune, afirmaţia pe care o faceţi se bazează pe ceva? Absolut! Eu am venit încântat de numărul mare de inventatori şi mai ales de spiritele inventive care au plecat din acest judeţ. Nu au rămas locului şi asta nu-i nici vina celor de atunci, nici vina celor de azi şi nu va fi nici vina celor de mâine. Ei s-au dus către marile centre de cercetare ştiinţifică. Alexandria nu putea şi nu poate fi un centru mare de cercetare, ci poate să fie, în cel mai fericit caz, şi aş vrea să rămână aşa, un centru producător de elemente deosebite în domeniul cercetării.

L-aş da ca exemplu pe Ştefan Veleanu, medic terapeut, alexăndrean get-beget, născut aici în 1841. Nici nu avea oraşul 10 ani de existenţă când Ştefan Veleanu s-a născut pe aceste plaiuri. Ce a ajuns el? Profesor universitar. Îmi veţi spune, dar şi alţii au ajuns profesori universitari. Perfect. Dar el era un pionier în domeniul balneologiei, balneofizioterapiei cum i se mai spune. El a cercetat în România şi în special în Muntenia, efectul apelor minerale în combaterea a o serie de boli. Mai mult, a

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

cumpărat stațiunea balneară Balta Albă. Era şi proprietar. Majoritatea cercetărilor le-a făcut la Băile de la Olăneşti de la Râmnicu Vâlcea, o stațiune boierească în adevăratul sens al cuvântului. Cercetările făcute de dânsul la Balta Albă şi la Olăneşti sunt de o notorietate europeană, dovadă că el a ținut şi cursuri în legătură cu efectul apelor din aceste stațiuni studenților în medicină din Apusul Europei.

L-aş da ca exemplu pe Constantin Georgescu, inventator. Pe fişa lui de evidență aşa scrie. El aşa a trăit. Inventa în fiecare zi sau în fiecare lună câte ceva şi invențiile lui au fost brevetate, retribuite, i s-a dat patent, i s-a dat brevet şi a fost recunoscut. În 1894, când la Bucureşti are loc o Expoziție Internațională de maşini agricole, el câştigă locul I. Pentru ce? Pentru maşina lui de semănat. În doi ani de zile, această maşină din 1894, de la Expoziția Internațională de la Bucureşti, a fost brevetată în Franța, în Anglia, în Germania, în Statele Unite al Americii, în Rusia țaristă. Deci marile puteri ale lumii au brevetat maşina unui alexăndrean de-al nostru.

L-aş da ca exemplu pe George Grigorescu. Cercetările sale în domeniul medicinei au atras atenția lumii universitare din Apusul Europei. El este cel care la noi a introdus pe scară largă tratamentul antirabic. A fost primul român chemat la specializare pentru că era recunoscut ca o autoritate în România şi în Europa în domeniul acesta antirabic.

Şi aş mai da ca exemplu la această generație veche de inventatori în diverse domenii şi pe Zaharia Petrescu, General Medic, Director General al Serviciului Sanitar al Armatei Române, alexăndrean get-beget. Prin cercetările pe care le-a întreprins în domeniul tuberculozei - şi nu întâmplător la Alexandria a lucrat el în acest domeniu deşi era profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti, dar ştia că aici tuberculoza era un

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

fenomen endemic - a contribuit la eradicarea bolii. Nici astăzi, la atâția ani distanță, cercetările lui nu au fost eliminate. Au rămas ca elemente de referință atunci când se face istoricul bolii şi combaterea bolii, terapeutica bolii.

Iată, deci, dintr-un şir întreg de exemple am dat patru care mi se par semnificative.

– Domnule Profesor, ce ați spus dumneavoastră acum reprezintă generația veche de inventatori de la sfârşitul secolului trecut. Avem însă şi o generație de mijloc?

– Ați sesizat bine. Aveți dreptate. Ce să fac eu? Sunt profesor de istorie şi trebuie să le iau într-o anumită ordine şi totdeauna, deformare profesională asta, ordinea la mine e prezentarea cronologică. Începem cu cei vechi şi bătrâni şi ajungem la cei de azi... A existat şi o generație de mijloc şi aş spune că această generație de mijloc a fost mai eficientă, cum se spune astăzi, mai productivă, mai numeroasă prin tot ce a realizat.

Cu cine să încep eu? Eu aş începe cu un cercetător, cu un inventator din Zimnicea care a ajuns şi ministru. Nu a ajuns oricum ministru. Acest mare cercetător şi inventator a ajuns ministru în timpul Guvernului Antonescu, în cel de-Al Doilea Război Mondial, anii 1942-1944, şi care a plătit greu pentru că a fost deştept. A fost un spirit inventiv şi a plătit cu ani şi ani de puşcărie, între 1946-1954. Se numea Stavru Ghiolu. Avea studii la Zimnicea începute la şcoala primară, la gimnaziu şi continuate la Bucureşti la Liceul „Lazăr”, mai departe la Politehnică, după aceea la Paris, 5 ani, unde şi-a dat doctoratul. A venit în țară ca profesor universitar la Politehnică şi apoi ministru. Repet, arestat, deşi era profesor universitar şi cercetător ştiințific, pentru că a fost în Guvernul antonescian. Vreau să vă spun că

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

spiritul acesta de cercetător, de om de raţiune, de fire iscoditoare în enigmele ştiinţei, nici acolo, în celula de la Aiud, nu l-a părăsit. Dovada cea mai bună este că unul dintre cei mai fioroşi directori de temniţă comunistă, cel de la Aiud, spunea celor de la Bucureşti: „– Vezi, mă, că ai un ministru acolo, profesor universitar, o eminenţă în domeniul tehnicii”. Şi la Aiud se puseseră vreo cinci ateliere şi o fabrică în mişcare. L-a scos de acolo şi i-a spus: „– Dirijezi dumneata toată activitatea tehnică şi ai voie să ieşi şi noaptea de aici dacă ţi-ai adus aminte de ceva”. Ireproşabil, funcţiona totul. Ăsta era Stavru Ghiolu. Când i s-a dat drumul din închisoare, s-a dus la Oficiul Braţelor de Muncă şi a spus cine este el şi a cerut un serviciu. I s-a spus: „– Ce, domnule, servicii pentru meserii din astea. Nouă ne trebuie cazangii, frezori... – Le ştiu şi pe astea! – Serios? – Da!”. Şi l-a repartizat la un atelier. Noroc că a fost unul din maiştrii care l-a cunoscut. „– Domnule Ministru, domnule profesor, când noi eram ucenici am asistat la nişte explicaţii date de dumneavoastră la laboratorul Politehnicii şi dumneavoastră aţi venit aici...”. Şi pe urmă s-a auzit şi l-a încadrat ca inginer, pe un post similar cu profesiunea lui de bază.

Desigur, alături de Stavru Ghiolu cu care am început, l-aş menţiona pe Mircea Tănăsescu, un nume uitat, un nume căzut în desuetudine. Şi nu ştiu de ce. El a fost medic biochimist. Din Turnu Măgurele era de loc. O eminenţă. A murit încoace, prin 1976, la Bucureşti. Era tot doctor în ştiinţe medicale şi a predat succesiv întâi la Timişoara, la Institutul de Medicină din Timişoara şi după aceea la Bucureşti. El era autor a peste 70 de lucrări traduse în limbi străine. Şi noi nu ştim mai nimic despre conjudeţeanul nostru... Şi lucrările lui sunt în biochimie analitică, biochimie clinică şi experimentală, în metodologie biochimică medicală.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

L-aş da ca exemplu în continuare pe Paul Militaru, inginer electromecanic, de la Scrioaştea. El era doctor inginer în specialitatea rețele şi sisteme electrice, inginer proiectant, şef de proiect, şeful Secției de Proiectare la Institutul de Studii şi Proiectări Energetice din Bucureşti. 25 de ani de zile să te țină în post, înseamnă că ai fost o valoare, nu!? Acest Paul Militaru, cu care noi teleormănenii ar trebui să ne mândrim de dimineața până seara şi să-i urmăm exemplul, dacă ne pricepem, a condus proiecte de linie electrică şi înaltă tensiune realizate în Liban, în Egipt, în Iordania, în Iran, în Malaiezia. Ăştia ştiu despre el şi noi aproape că nu ştim deloc. Este autor a peste 60 de lucrări prezentate la Congrese şi Simpozioane din țară şi străinătate şi de aceea Academia Română i-a dat Premiul acela de zile mari, ca să spunem aşa, „Traian Vuia", recunoscându-i meritele în domeniu.

Dumitru Vasiliu a fost medic neurolog şi neurochirurg. În general, chiar în cercuri de intelectuali, ați observat probabil şi dumneavoastră că, atunci când se vorbeşte de chirurgie şi neurochirurgie, se fac două referințe la doi medici mari pe care i-am avut şi care au fost profesori universitari în acelaşi timp: Dimitrie Baltazar şi la doctorul Arsenie. Şi atunci când discutăm despre chirurgie, neurochirurgie, neurologie să ne gândim şi la conjudețeanul nostru Dumitru Vasiliu, savant de talie şi de faimă europeană şi aş adăuga chiar mondială. El era de la Roşiorii de Vede, unde a făcut şi şcoala primară şi gimnaziul. Era doctor în medicină. A făcut studii de specializare şi a ținut Conferințe la mai multe clinici din străinătate: Boston, New York, Philadelphia, Oxford, Cambridge şi are contribuții teoretice şi practice deosebite, impresionante, atât în țară cât şi în străinătate. Şi am impresia că de asta nici nu-l prea ştim. El era chemat prea des în străinătate să țină cursuri în fața lumii medicale şi în fața studențimii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Iată deci, că şi din acest punct de vedere generația de mijloc, cum i-am spus, a lăsat o amprentă puternică pe care noi, cei de astăzi, n-am reuşit s-o depăşim nici prin număr, nici prin calitate, deşi avem încă forțe serioase în județ. Nu sunt valorificate.

– Domnule Profesor, dispunem şi astăzi de potențial ştiințific destul de mare?

– Problema mă interesează în cel mai înalt grad pentru că dispunem de un potențial ştiințific în domeniul cercetării, al inventicii, al creativității tehnice. Înseamnă că mai avem speranțe. Dacă vom trăi mai bine, depinde de numărul şi de calitatea acestor oameni care lucrează. Asta nu înseamnă că trebuie să ignorăm meseriaşii, agricultorii şi aşa mai departe. Dar fără ei nu facem nimic. Agricultori sunt în toate punctele cardinale ale globului, dar oameni cărora să le sclipească mintea nu se găsesc chiar în toate punctele cardinale ale globului. Ei... m-am gândit la aşa ceva şi îmi permit să spun că avem, nu trebuie să disperăm. O să dau câteva exemple în acest sens, pentru că sunt câteva zeci de nume care figurează pe firmament.

Georgeta Coşmeleață, un nume tipic teleormănean, din sudul României, de aici, inginer metalurg. E născută în 1949 la Găleteni. Are 6 brevete de invenții recunoscute în țară şi în străinătate. Întrebând unde este doamna Coşmeleață, dacă mai lucrează în sfera asta a inventicii, mi s-a spus că este plecată în străinătate. Nu am mai zis nimic. Mi-am dat seama din ce motive a plecat în străinătate.

Mă gândesc la Constantin Cojocaru. Şi ştiți de ce? El este economistul Constantin Cojocaru care este de la Beciu. Acesta este autorul Reformei din România, a uneia din cele trei variante. A fost Rugină, vă aduceți aminte, imediat după ’89, a fost varianta Cojocaru şi pe urmă varianta aceasta a

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

FMI-ului pe care o suportăm şi o parcurgem la ora actuală. Ori Constantin Cojocaru, doctor în economie, cadru didactic la Academia de Ştiinţe Economice, a fost refugiat politic în Statele Unite, de unde a venit în 1989. El este autorul Propunerilor de Reformă Economică în perioada postdecembristă, „Varianta Cojocaru". Că a fost acceptată sau că a fost respinsă, aste e altceva, dar faptul că reuşeşti să elaborezi o strategie care trebuia să stea la baza operei de reformă economică, cu toate consecinţele trecerii de la socialism, de la o economie de tip centralizat, la economia de piaţă, ştii carte, nu glumă. Şi cine era el în fond? Feciorul unui ţăran, Costică Cojocaru de la Beciu, dincolo de Turnu Măgurele. Iată că ne face cinste. Astăzi este cadru didactic la Academia de Studii Economice.

Spuneam că am speranţe... Sunt familii întregi de inventatori, de oameni de ştiinţă, de cercetători. Poate nu mă credeţi. Uite, am să dau exemple în acest sens.

Familia Baron îşi are locul ei în ştiinţa şi în inventica românească actuală. Cum? Daţi-mi voie să vă citesc de pe fişa de evidenţă: Baron Constantin, economist şi informatician, Baron Petre, economist şi publicist, Baron Tudor, economist şi statistician. Toţi sunt fraţi şi sunt de la Botoroaga, oameni cu înalte studii, expuneri, articole în domeniul economic şi marketing. Ei au dus prestigiul acestui judeţ peste mări şi ţări. Eu nu pot să le aduc omagiu decât pronunţându-le numele. Cinste lor, acestei familii care se numeşte Baron.

Familia Bălănescu de la Lăceni. Marian Bălănescu, inginer mecanic, cu şcoala primară făcută la Lăceni, cu gimnaziul făcut la Alexandria la „Alexandru Ghica", a ajuns profesor universitar la Politehnică, cu sute de lucrări publicate în ţară şi în străinătate. În 1956 ia fiinţă propriul lui

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

laborator de motoare cu ardere internă. Şi vin americanii, germanii, francezii, italienii, israelienii să-l vadă la faţa locului. Un laborator concepţie proprie şi realizare „made în România”. Şi au zis: „– Domnule, e foarte interesant şi costă foarte puţin”. Şi el era Marian Bălănescu. Fratele lui, Petre Bălănescu, era zoolog şi biogeograf, doctor în ştiinţe naturale, membru al Academiei Române. Mai mult nu are cum să ajungă un om. Asta e instituţia supremă la noi şi în fiecare ţară, Academia. A intrat în rândul nemuritorilor, aşa se spune. Petre Bălănescu face parte din multe societăţi ştiinţifice din SUA, Israel, Franţa, Germania, Canada. I s-au recunoscut meritele. Valentin Bălănescu era matematician şi profesor la Universitatea din Bucureşti. O familie întreagă ilustră. Ştie o Europă de ei.

Constantin Miculescu, fizician de renume mondial, specialist în termodinamică. Lucrările lui în domeniul termodinamicii şi acum în 1999, la marile Politehnici ale lumii, inclusiv cele din Elveţia, Statele Unite, Israel, Canada, sunt considerate încă lucrări de referinţă. De unde era Constantin Miculescu? Era de la Crevenicu, din Răduleşti. Iată că şi el contribuie şi contribuie şi acum, după moartea lui, prin cărţile pe care le-a scris în timpul vieţii, la mărirea prestigiului judeţului Teleorman.

– Am vorbit despre inventatori, să vorbim în continuare, Domnule Profesor, şi despre aviatori. Judeţul nostru are vreo contribuţie la dezvoltarea aviaţiei româneşti?

– Am avut şi aviatori buni care s-au remarcat în special în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Am avut pe unii care s-au remarcat şi în timpul Primului Război Mondial. Aş putea spune că judeţul nostru a adus o contribuţie substanţială la dezvoltarea aviaţiei naţionale atât pe plan

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

ştiinţific, industrial, prin inginerii pe care i-a dat, cât şi prin cel al pilotajului. Aş da aici câteva exemple.

Constantin Mincu, pilot şi aeronaut, din Alexandria noastră, a trăit până târziu, până prin 1974 şi îmi pare rău că nu l-am cunoscut personal. Şcoala primară a făcut-o în oraşul natal. Aţi văzut ce a ieşit din şcolile acestea ale noastre, modeste, cu pământ pe jos, cu bănci care scârţâiau... o serie întreagă de eminenţe! A absolvit Şcoala de Zbor în 1915, cu un an înainte de a intra România în Primul Război Mondial. A primit Brevetul de Pilot în 1916. A participat la Primul Război Mondial ca pilot, iar după aceea a fost şeful pilotajului la Şcoala de Aviaţie de la Tecuci până aproape de cel de-Al Doilea Război Mondial. La Tecuci, era cea mai mare instituţie de şcolarizare a piloţilor din ţara noastră. Pentru eroismul său de care a dat dovadă între 1916-1918, Misiunea Militară Franceză, condusă de Generalul Berthelot, i-a dat cea mai mare decoraţie: „Legiunea de Onoare”. Nu o primea oricine. Românii i-au dat cea mai mare decoraţie pe care puteau s-o primească aviatorii: „Virtutea Aeronautică”. Dar nu numai atât. Nu s-a mulţumit cu decoraţiile pe care le-a primit. El a văzut că aviaţia este un domeniu care nu are limite în ceea ce priveşte cercetarea. S-a aruncat în câmpul acesta fără limite al cercetării aerospaţiale şi a fost trimis la cea mai înaltă şcoală aviatică a timpului care se numea Şcoala Superioară de Construcţii Aviatice de la Paris, devenind inginer constructor de avioane. Devine apoi pilot de încercare şi inaugurează linia aeriană civilă Bucureşti-Paris, devine Director al Şcolii Speciale de Ofiţeri în Aviaţie. Pentru toate aceste merite i s-a acordat gradul de General Activ în Aviaţia Română în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Ce s-a întâmplat, după cel de-Al Doilea Război Mondial, cu Corpurile Generalilor Români, ştim cu toţii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Excluşi din armată, epuraţi, puşi în cadru disponibil. A fost şi el. Şi-a găsit serviciu la Societatea de Gaz şi Electricitate din Bucureşti. Directorul General cunoscându-l i-a spus: „– Eu vă creez aici un post şi un laborator pentru dumneavoastră. Lăsaţi gazul, se ocupă alţii de gaz, se ocupă alţii de electricitate. Continuaţi-vă menirea aceasta a dumneavoastră. Dumneavoastră aţi vrut să ajungeţi la cer. Poate ajungeaţi dacă nu veneau ăştia să vă dea afară din armată". Şi el a făcut până a murit, la aproape 80 de ani, cercetări privind rezistenţa materialelor din aviaţie. O parte din aceste cercetări au rămas până prin anii '80 secrete militare. După aceea au intrat în circuitul ştiinţific european şi mondial şi rezultatele obţinute de concetăţeanul nostru au devenit de notorietate.

L-aş da ca exemplu pe Iulian Georgescu Ciupagea, inginer aeronaut şi inventator de la Scrioaştea. El a fost profesor de matematici la Liceul „Anastasescu" din Roşiori, după aceea la Liceul „Sf. Haralambie" din Turnu Măgurele. Profesorii lui îi spuneau: „– Măi, Ciupagea, lasă liceul, lasă catedra, lasă profesoratul şi du-te dincolo la Politehnică. Nu eşti pentru copii de 15, 16, 17, 18 ani. Eşti pentru alţii trecuţi de 20 de ani". A înţeles sfatul şi într-adevăr a ajuns profesor la Politehnica din Bucureşti. Era vocaţia lui. A inventat încălzitorul de motoare de avion pe timpul iernii. Ce îmi spuneau mie oamenii: „– Domnule, indiferent unde va ajunge stadiul cercetărilor în aviaţie, ceea ce a făcut teleormăneanul Geogescu Ciupagea tot mai rezistă 50-100 de ani cu invenţia lui, indiferent de tipurile de avioane care vor fi lansate".

Am să pronunţ şi numele unei femei: Irina Burnaia. Era de la Săceni, este un sat acolo, de la Ciurari. De acolo era dânsa. A trăit până încoace. A murit prin '90 sau '91. Să ştiţi că de meserie, iniţial, nu a fost pilot, nu a fost

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

aviatoare. Era absolventă, licențiată, a Facultății de Drept din Bucureşti şi era avocată la Baroul din Bucureşti. Nu se intra oricum la Baroul de Bucureşti. Şi iată că Irina Burnaia a urmat în mod secret cursuri de zbor. De ce secret? Nu o lăsau părinții. A făcut zbor de performanță, a fost pilot de încercare şi primul acrobat aerian al României. Eu, care am luat datele din Istoria Aviației ca să am o confirmare ştiințifică, am văzut că scria acolo: „1933 - Irina Burnaia, originară din Teleorman, a treia femeie pilot din România". Mi-a crescut inima. Uite, domnule, că şi în acest domeniu avem pe cineva. Aş vrea să mai spun că, în 1934, Irina Burnaia traversează Carpații cu un IAR 22 pe traseul Braşov - Bucureşti, în 1935 execută acrobații aeriene, prima femeie acrobat aerian din România, şi după aceasta întreprinde zboruri aeriene în Asia Mică şi Asia Centrală. Aş putea spune că a fost una din primele pioniere ale Aviației Sportive din România şi din Europa.

Aşa că, domnişoară Corina, am momente când sunt trist şi vreau să vă spun şi dumneavoastră de ce sunt trist. Foarte mulți cercetători ştiințifici pleacă în străinătate, în căutarea unui loc de muncă şi a unui salariu pe măsura capacității lor. Îi înțeleg câteodată, accept câteodată, câteodată nu accept. Dar din 50000 de cercetători ştiințifici în absolut toate domeniile de activitate, am aflat că au plecat în jur de 40000. Au mai rămas 10000. Dacă pleacă şi aceşti 10000 de cercetători ştiințifici din motive economice şi financiare, dați-mi voie să pun sub semnul întrebării posibilitatea de a realiza reforma şi de a beneficia de efectele reformei imediat după anul 2000.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

15 februarie 1999

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XV

TELEORMĂNENCE ILUSTRE

– Domnule Profesor, întrucât astăzi este 8 martie, este Ziua Internațională a Femeii, consider că este un prilej foarte bun pentru a evoca portretele, destinele, unor femei de excepție pe care, eu cred județul nostru că le-a avut. Teleormănencele noastre au excelat, Domnule Profesor?

– Din ceea ce eu am citit, am studiat şi am mai discutat şi cu alții, unii au fost chiar ironici - „– Ce te interesează ce femei savante am avut în județ? – Cum să nu mă intereseze? În cel mai înalt grad!" - am constatat aşa, după părerea mea, că 36 de femei au excelat, teleormănence de ale noastre, în poezie şi în proză şi au intrat chiar în istoria literaturii româneşti, 12 femei s-au remarcat în pictură şi au intrat în istoria picturii româneşti şi cândva se va vorbi despre tot grupul de pictorițe teleormănence, iar în teatru şi operă, 12 femei. Unele sunt celebre, cum este Hariclea Darclée, chiar pe plan mondial. Dar avem personalități feminine deosebite şi în domeniul medicinei, al fizicii, al matematicii şi chiar al inventicii, o ştiință care abia acum se profilează pe plan mondial ca ştiință. Şi româncele noastre au o contribuție.

Eu, care sunt teleormănean prin adopție şi sunt bărbat, mă simt foarte încântat sufleteşte când pot să aduc un omagiu acestor femei.

– Domnule Profesor, v-aş ruga să prezentați din fiecare domeniu de activitate câteva exemple. Eu v-aş propune să începem cu teatrul, cu opera.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– Eu aş începe cu doamna Titulescu, soția marelui nostru diplomat Nicolae Titulescu, care era din județul nostru, din zona Roşiori. Tatăl dânsei era administrator de moşie, un mic arendaş, un mic proprietar funciar. Dar pe doamna Titulescu eu o văd prin caracterizarea pe care i-a făcut-o Argetoianu în „Memoriile" lui, în numeroasele lui volume de „Memorii" care s-au încheiat anul trecut, în 1998. Au fost publicate toate, în şir, în special la Editura Humanitas. Şi Argetoianu îi face o apreciere asupra distincției sufleteşti, dar şi a distincției fizionomiei pe care o avea această doamnă Titulescu. Şi spune că este obligată să trăiască la umbra soțului, pentru că soțul era marele diplomat şi om politic de talie europeană, era profesor la Facultatea de Drept din Bucureşti şi, în ultimă instanță, era Titulescu. Şi a trebuit să-l însoțească aproape la toate Congresele şi Conferințele Internaționale. Cum Titulescu a fost două sesiuni la rând, 1930-1931, preşedintele Ligii Națiunilor, doamna Titulescu a trebuit să stea cu dânsul, să aibă grijă, pentru că revizioniştii, cei care nu erau de acord cu hotărârile luate la Congresele de Pace de după Primul Război Mondial şi vroiau modificarea frontierelor, deci şi ale României, puseseră la cale uciderea lui. Germania lui Hitler era implicată, iar informațiile pe care le-au avut serviciile speciale româneşti din anii aceia conduse de Mihail Moruzov, însemnau că se punea la cale otrăvirea lui Titulescu. Nu trebuia să mănânce de la nimeni, ci numai mâncare făcută de mâinile soției. Doamna Titulescu l-a însoțit ani de zile inclusiv la Ambasada de la Londra, la Geneva, în Elveția şi în alte părți şi a stat cu dânsul până la moarte, adică până în aprilie 1941. A dat dovadă de abnegație, dragoste pentru soț şi pentru cauza națională.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Aş vrea să continui, pentru că mi-aţi spus să începem cu reprezentantele noastre în operă, în artă, cu Hariclea Darclée. Doamna Hariclea Darclée s-a născut în 1860 la Brăila. Şi îmi veţi spune acum că, dacă este născută la Brăila, de ce o fac teleormăneancă? Părinţii ei erau de aici. Erau de la Turnu Măgurele. Şi tatăl, şi bunicul fiind mari negustori, cerealişti, aveau interese comerciale şi la Giurgiu, şi la Călăraşi, şi la Brăila. Mama dânsei fiind însărcinată şi plecând cu corabia, cum spune documentul, până la Brăila, de unde trebuia să cumpere cereale tatăl dânsei şi soţul dânsei, a născut acolo şi a trebuit s-o înregistreze la starea civilă de la Primăria din Brăila. Dar dânsa, repet, era teleormăneancă, era din Turnu Măgurele. Aveau case la Turnu Măgurele, aveau case şi la Zimnicea. În casa lor de la Zimnicea au poposit la 1877 două personaje istorice. Avea casă, nu glumă, şi curată şi arătoasă. A poposit şi a stat Ţarul Rusiei Alexandru al II-lea. Ei… Nu puteai să-l cazezi pe împăratul ruşilor oriunde, dacă nu aveai o casă ca lumea. Şi tot aici a poposit şi generalul prizonier turc, care nu era oricine, chiar dacă era prizonier, Osman Paşa. A trebuit să i se asigure o cazare pe măsura gradului, a funcţiei şi a răsunetului de care se bucura.

Studiile de canto, Hariclea Darclée le-a făcut la Paris, iar concertele sale le va susţine pe scena marilor teatre din lume: Metropolitan, Scala din Milano, Teatrul de la Monte Carlo, Teatrul Imperial Rus de la Petersburg, Opera din Paris şi în alte locuri celebre din lume - unde, Hariclea Darclée, teleormăneanca noastră, a interpretat roluri mari: Margareta din „Faust” de Charles Gounod, Santuzza din „Cavaleria rusticana” de Piedro Mascagni, Carmen din opera „Carmen” de George Bizet, Lucrezia din „Lucrezia

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Borgia" de Gaetano Donizetti. În general, cam 100 de roluri a interpretat într-o carieră, considerată, pe bună dreptate, ilustră.

După doamna Hariclea Darclée, aş evoca aici grupul surorilor Galaction. Părintele Galaction, marele nostru scriitor născut la Dideşti în 1879, după câte ştiu eu, a avut câteva fete şi toate au fost la înălţimea tatălui, toate au fost ilustre. Fetele lui Gala Galaction au avut următoarele profesiuni, ia să vedeţi ce interesant: Magdalena Galaction, artistă lirică, Luchi Galaction, pictoriţă şi prozatoare, Elena Stănculescu Galaction, actriţă de teatru, Mara Ţuculescu Galaction, traducătoare. Toate sunt în Italia, unele au murit, altele sunt în viaţă, dar toate au făcut opere, nu glumă, şi au dus răsunetul culturii româneşti şi geniul artistic al poporului român peste mări şi ţări.

Nu aş vrea să uit un nume, să-l menţionez. O femeie care nu a fost nici pictoriţă, nici traducătoare şi nici scriitoare în sensul beletristic al cuvântului, o femeie cu un nume complet uitat şi asta m-a cam revoltat pe mine, pentru că era de o mare cultură şi de o mare discreţie şi care a suferit pentru ideile ei. A stat între 1949-1953, vreme de 4 sau 5 ani, la închisoare. Doamna de care vreau să vă spun era din Turnu Măgurele, ziaristă şi se numea Nicole Valéry-Grossu. S-a născut în 1919 şi a murit în 1996 în Franţa. Şcoala Primară, Nicole Valéry-Grossu a făcut-o la Turnu Măgurele, iar Liceul şi Conservatorul, secţia de pian a Conservatorului, la Bucureşti. În perioada 1945-1947 a fost redactor la ziarul Partidului Naţional Ţărănesc al lui Maniu, la Bucureşti, la ziarul „Dreptatea". Eu îmi permit să spun că a fost cam un şef de cabinet al lui Iuliu Maniu. După instaurarea comunismului în România şi după interzicerea Partidului Naţional Ţărănesc, Nicole Valéry-Grossu a fost evacuată împreună cu familia sa din locuinţele

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

din Bucureşti, iar în dimineața zilei de 24 august 1949 a fost arestată, fiind deținută, fără condamnare, timp de 4 ani. În decursul detenției sale a cunoscut ororile din închisorile politice ale României comuniste.

În anul 1957, Nicole Valéry-Grossu s-a căsătorit cu scriitorul Sergiu Grosu care a fost arestat în 1959, condamnat la 12 ani de închisoare, dar eliberat în 1962, după un decret de grațiere.

La 5 aprilie 1969, doamnei Nicole Valéry-Grossu i s-a dat voie să plece din țară. S-a stabilit în Franța unde a publicat în revista „Catacombes". Sincer vă spun, am căutat să văd şi eu un număr din revistă. Mi-a fost foarte greu. N-am găsi-o în țară, nici chiar la Biblioteca Academiei.

Am relatat, aici, istoria surorilor Galaction, dar de ce să nu vorbim şi de alte surori, de Cutava. Am şi scris la vremea potrivită, chiar înainte de 1989 şi după, despre Nelly Cutava, actriță de mare calibru şi despre Tanți Barosi Cutava, şi actriță, şi prozatoare. Ambele erau din Turnu Măgurele. Au fost artiste care au jucat la Teatrul Național. E ceva. Şcoala Primară şi Liceul le-au făcut la Turnu Măgurele - vedeți ce a ieşit din oraşele noastre de provincie, au ieşit talente, nu glumă - iar Conservatorul de Artă Dramatică, la Bucureşti. Nelly Cutava a fost soția marelui poet Ion Vinea. A jucat pe scena celor mai mari teatre din România: la Teatrul Armatei, la Teatrul Nottara, la Teatrul de Stat din Ploieşti, la Teatrul Național. A interpretat magistral roluri în piesele: „Avarul" lui Moliere, „Patima roşie" a lui Mihai Sorb, „Azilul de noapte" al lui Maxim Gorki, „Richard al III-lea" al lui Shakespeare şi este autoarea romanului „Domnişoarele". Dacă cumva nu v-a căzut în mână romanul lui Nelly Cutava, „Domnişoarele", citiți-l! Că dacă începeți cu prima pagină nu mai dormiți până dimineața. Nu că-i

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

captivant, nu are nimic senzațional, e plăcut, e reconfortant. Probabil că aşa era şi dânsa. Eu nu am cunoscut-o decât aşa fugitiv pe scena unui teatru.

Tanți Barosi Cutava a făcut Facultatea de Litere şi apoi Conservatorul de Artă Dramatică din Bucureşti. A jucat la Teatrul Mic, la Teatrul Regina Maria, la Teatrul Național, iar după Primul Război Mondial s-a stabilit în Anglia şi a interpretat roluri din dramaturgia engleză. Venea lumea la teatru s-o vadă pe românca Tanți Barosi Cutava de la Teleorman, din Turnu Măgurele, interpretând în limba engleză. Cât de bine trebuia să joace rolul din Shakespeare în „Noaptea Regilor" ca s-o înțeleagă englezul fără să-şi dea seama că este româncă. Iată deci, că şi din acest punct de vedere am dat personalități reprezentative.

Alexăndrenii noştri îşi mai aduc aminte de Mireille Constantinescu? Mireille Constantinescu care era fata doamnei profesoare de limba franceză, Matilda Brăescu, de la Liceul din Alexandria. Mireille Constantinescu, care trăieşte la Bucureşti, e încă în putere, e născută în 1934 la Alexandria, artistă lirică, era fata fostului primar de Alexandria şi a fostului prefect de Teleorman, Brăescu. Şcoala Primară şi Liceul le-a făcut la Alexandria şi a urmat Conservatorul „Ciprian Porumbescu" la Bucureşti. A fost solista Operei de Stat din Cluj şi a Teatrului de Operetă din Bucureşti. A interpretat roluri magistrale în „Văduva veselă", în „Vânt de libertate", în „Calul bălan" şi după aceea la televiziune şi radio, plus turneele artistice din Austria, Italia şi din alte părți.

Şi aş pune şi o întrebare acum. Îşi mai aduce aminte vreunul din Teleorman, din cei 480000 sau câți are județul la ora actuală, de Paula Iliescu? Nici nu-i cunoscută sub numele acesta. Dar de Pola Illéry? A fost una dintre cele mai mari actrițe de cinema ale secolului XX. Era de aici din

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Teleorman, de la Turnu Măgurele, născută în 1909. A rămas fără părinți și a crescut-o un unchi de-al ei, George Boja, care era boiangiu din Turnu Măgurele. A făcut liceul aici. Era frumoasă, distinsă, talentată, cu înclinații către limbi străine. A plecat în Franța. Și acolo a interpretat 20 de roluri în cinematografia franceză. După ce americanii s-au convins că este un talent natural extraordinar, dublat de o forță de muncă așa cum americanilor le place, au luat-o la Hollywood. Și iată că Pola Illéry a jucat roluri deosebit de importante în „Strada fără nume", în „Tigrul din Bengal", în „Scufița Roșie", în „Căpitanul Fracasse", la marile studiouri cinematografice din Franța și din Statele Unite, a interpretat roluri la recomandarea marilor regizori.

Ați văzut că am găsit surorile Galaction, surorile Cutava, de ce să nu vorbim și de neamul de dramaturgi de la Zimnicea, de familia Zimniceanu. Aceasta a ilustrat teatrul românesc până acum în preajma anilor 1990. Și aș pomeni cu această ocazie pe Ecaterina Zimniceanu, actriță la Teatrul Național din București, nu de azi și nu de ieri, ci încă din anii 1905-1906, de la începutul secolului, în roluri de epocă: „Nevestele vesele din Windsor", una din piesele grele ale lui Shakespeare, în „Nepoftitul" de Tristan Bernard și în multe altele. Aceasta era Ecaterina Zimniceanu.

Mărioara Zimniceanu, actriță la Teatrul Național din București și soră cu Ecaterina, a fost eleva lui Nottara. Când ești eleva lui Nottara și apoi interpretezi roluri, înseamnă că ai stofă. A fost și eleva lui Paul Gusti, unul din marii regizori ai vremii. A fost actriță cu roluri grele, cu palmares încărcat și bogat. A jucat în „Comedia inimii" a lui Caton Teodorescu, în „Învinșii" de Alexandru Chirițescu, în „Plicul" lui Liviu Rebreanu, în „Gaițele" lui Chirițescu și în multe alte roluri celebre.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Maria Zimniceanu, poetă şi prozatoare, cea mai tânără dintre cele trei surori, s-a născut tot la Zimnicea dar în 1922. Eu am cunoscut-o aici, în redacţia ziarului „Teleormanul”, pentru că a colaborat şi la ziarul nostru judeţean între anii 1968-1971.

– Domnule Profesor, în domeniul ştiinţei, femeile din judeţul nostru s-au impus cu opere, cu lucrări de ştiinţă?

– Avem femei consacrate şi în acest domeniu. Aş începe cu o doamnă care a excelat în istorie şi anume, cu doamna Venera Teodorescu de la Roşiorii de Vede, cadru didactic la Facultatea de Istorie din Bucureşti şi cercetător ştiinţific la Institutul „Nicolae Iorga”. Ei… Când eşti cercetător ştiinţific la „Nicolae Iorga” nu mai are rost să mai spunem noi cuvinte de elogiu.

Aş pomeni-o pe doamna Elena Busuioc de la Zimnicea, arheolog, cu cercetări ştiinţifice foarte solide făcute la Institutul de Arheologie din Bucureşti. Dânsa s-a consacrat în special Epocii Feudale şi a interesat-o în cel mai înalt grad, dovadă rapoartele pe care le are depuse la Academia Română şi lucrărilor pe care le-a scris.

Aş pomeni cu această ocazie familia Nissim şi aş începe cu Lucreţia Nissim, mama fetelor Nissim, medic ginecolog, născută în 1888 la Turnu Măgurele. Doctoratul în medicină şi chirurgie l-a luat în 1921. A publicat numeroase lucrări în domeniu, fie singură, fie cu marele profesor Marius Nasta, fie cu profesorul Săvulescu şi cu alţii. A avut două fete. Fetele au fost pe măsura mamei. Liana Nissim, publicistă, locuieşte în Italia şi este profesor la Universitatea Catolică din Milano. Spre cinstea noastră, o teleormăneancă a ajuns în inima catolicismului, dar nu oricum, ci profesor universitar la Milano. Silvia Nissim, inginer în telecomunicaţii, a lucrat ani

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

mulți la Centrul de Documentare şi de Publicații Tehnice şi are o serie întreagă de lucrări cum ar fi: „Comutația electronică în centralele telefonice”, „Comutația automată în telefonia urbană şi rurală” şi aşa mai departe. Eu m-aş opri aici.

– Eu nu v-aş opri aici, Domule Profesor. Pentru că am vorbit de teleormănencele care au excelat în domeniul teatrului, al operei, al picturii, al ştiinței, totuşi v-aş întreba, din ceea ce ați cercetat dumneavoastră, ce teleormăneancă a excelat şi în eleganță?

– Eu aş vrea să vă spun că eleganța, ca şi la bărbați, dar în primul rând femeia trebuie să fie elegantă, este o chestiune de bun simț. Adică trebuie să ştii ce ți se potriveşte şi în ce oraş, în ce localitate îți etalezi eleganța vestimentară. Dacă eleganța vestimentară este dublată şi de o eleganță comportamentală sub raport moral, de o atitudine civică, cetățenească, de mare calibru, atunci, într-adevăr eşti o persoană elegantă. Eleganța morală îmbinată cu eleganța vestimentară e tot ce poate fi mai frumos.

Sincer să vă spun, eu aş da două exemple în acest sens. Aş da-o pe Hortensia Papadat Bengescu. Îmi veți spune că nu este teleormăneancă sui-generis. Nu este, dar s-a căsătorit aici. Actul de căsătorie a fost realizat la Oficiul de Stare Civilă al Primăriei Turnu Măgurele. Doamna Hortensia Papadat Bengescu, care atunci când se îmbrăca şi venea la redacție, la Iaşi, la „Viața Românească”, la Ibrăileanu - care era un om de mare finețe, un om pudic, un om decent, dar în sinea lui admira eleganța doamnelor care îl frecventau la Cenaclul de la „Viața Românească” - se îmbrăca cu o rochie de o anumită culoare, pălărie de aceeaşi culoare, pantoful, poşeta, mănuşile. Şi era, într-adevăr, extrem de elegantă, era soția Preşedintelui Tribunalului de Teleorman, căci acesta a fost domnul Papadat. Dânsul era de la Râmnicul

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Sărat, dar a fost repartizat ca Preşedinte al Tribunalului Teleorman. S-a căsătorit aici în 1895 şi a stat mulți ani la Turnu Măgurele. Doamna Hortensia Papadat Bengescu şi-a scris o parte din literatură aici, la Turnu Măgurele.

Al doilea exemplu, după Hortensia Papadat Bengescu - s-ar putea ca oamenii în vârstă care au cunoscut-o să zică: „– Nu ai dreptate sau nu ai gusturi, Morarule!”; nu mă supăr, eu sunt omul documentelor - a fost Alice Gabrielescu de aici, de la Nanov. Avea o moşie. Tatăl a fost prefect de Teleorman. Pe Alice Gabrielescu au susținut-o mulți alexăndreni care au cunoscut-o prin anii 1920. Era tânără, foarte elegantă, venea cu docarul de la Nanov la Alexandria, se plimba în parc, asculta câte un concert de promenadă al Fanfarei Militare şi toată lumea ştia că scrie la ziare şi scria cărți. Şi aşa era. Dar era elegantă şi atrăgea atenția lumii de atunci.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

8 martie 1999

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XVI

TELEORMĂNENI LA ACADEMIA ROMÂNĂ

– Academia reprezintă în orice țară instituția supremă de cultură şi ştiință. În ultimii ani s-a încercat şi s-a reuşit să se înregistreze toți cei care au făcut parte din Academia Română. Dintre sutele de nume ilustre, consemnate în analele Academiei, 13 aparțin unor oameni de cultură, ştiință, artă care s-au ridicat din Teleorman. Aşadar, Domnule Profesor, vă propun să evocăm personalitățile teleormănenilor membrii ai Academiei Române. Însă, în primul rând, cred că ar trebui să precizăm de când există Academie în țara noastră.

– Instituția academică, Academia Română, în viața statului român modern, există, practic, din anul 1866. Abdicase Cuza, dar nu venise Carol I ca principe domnitor şi țara era condusă atunci de locotenență domnească, la presiunea lui C.A. Rosetti, care nu era oricine. Locotenența domnească a dat un întâi decret prin care, în aprilie 1866, se înființa Societatea Literară Română. Acesta este numele sau denumirea cu care a debutat Academia noastră. În anul următor, 1867, şi-a schimbat firma. I s-a spus Societatea Academică Română. Era mai aproape de realitate. Peste 10-12 ani, după ce ne-am câştigat independența de stat, mai precis în 1879, s-a înființat Academia Română şi a rămas până astăzi cu acest nume. Practic, Academia Română, în forma ei actuală, ar avea 120 de ani de existență. E ceva. Să nu credeți că toate Academiile din Occident sunt milenare. Nu. Sunt şi ele

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

seculare, iar unele apar înființate în urma noastră. Avem o viață academică în adevăratul sens al cuvântului de 120 de ani, din 1879, de când pe Calea Victoriei 143-145 se află clădirea Academiei, cu Biblioteca Academiei. Sub raportul construcției, nu impresionează, dar sub raportul activității, contează enorm de mult pentru că, în fond, este instituția supremă a vieții științifice, culturale, artistice dintr-o țară sau alta.

– Să vorbim acum, Domnule Profesor, despre teleormănenii care au fost primiți în Academia Română.

– Avem teleormăneni primiți în Academia Română. Mă servesc şi eu de statistici aşa cum se servesc americanii şi, treptat, treptat, metoda asta a introducerii de statistici în discuții, în dezbateri, câştigă tot mai mult teren. 13 teleormăneni prezenți în Academia Română în 120 de ani! Înseamnă ceva. Să-i luăm pe specialități. Istorici: Dan Berindei şi Dinu Adameşteanu. Prozatori: Gala Galaction, Zaharia Stancu, Marin Preda şi Anghel Demetrescu. Pe aceştia i-am găsit; se poate să mai fie şi să nu fi dat eu peste dânşii. Un filozof, şi ce filozof, Constantin Noica! Un pedagog clasic peste care nu se va putea trece niciodată atunci când vom discuta despre pedagogia românească şi chiar pedagogia europeană: George Antonescu. Un inginer electromecanic: Constantin Dinculescu. Un biolog de talie europeană şi chiar mondială, aş spune: Mihai Bănărescu. Un om de artă: Anastasie Simu. Un economist de mare calibru: Victor Bădulescu. Un medic de reputație națională şi internațională: Zaharia Petrescu.

Iată deci, menționându-le numele şi specialitatea, constatăm că Teleormanul este prezent în Academia Română cu 13 fruntaşi ai științei, culturii şi artei româneşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– Domnule Profesor, v-aş ruga să ne prezentaţi, pentru început, pe cei doi istorici teleormăneni, membrii ai Academiei Române.

– Dan Berindei este teleormănean get-beget. Dar, dacă mă ia şi pe mine cineva la verificat o să-mi spună: dar el este născut la Bucureşti. Asta este altceva. Dar este fiul unui teleormănean, proprietar de moşie la Dobroteşti. Nu toată familia Berindei a fost grefată pe moşia Beuca sau Drăcşănei. Nu. Unii au fost exact pe teritoriul comunei Dobroteşti. Pe Dan Berindei, născut în 1923, la Bucureşti, l-am cunoscut personal. Tatăl său era avocatul Alexandru Berindei, care avea moşie la Dobroteşti. Domnul Dan Berindei este licenţiat al Facultăţii de Litere şi Filozofie cu „Magna cum laude". Este doctor în ştiinţe istorice din 1969, a deţinut funcţii ştiinţifice şi didactice. Pe această linie ştiinţifică şi didactică l-am cunoscut şi eu şi am stat de vorbă de mai multe ori la dânsul acasă, la Bucureşti, la sediul central al Societăţii Istorice din România unde a fost vicepreşedinte şi din rândul căreia am făcut parte şi eu ca membru al Consiliului Naţional. Domnul Dan Berindei este şi ginerele unui mare profesor de istorie şi anume, profesorul Udiţă, care a făcut şi politică, a fost Secretat General adjunct al Partidului Naţional Ţărănesc şi pentru ideile lui a suferit.

Dan Berindei a fost foarte multă vreme secretar al Institutului de Studii şi Cercetări Balcanice din Bucureşti. Imediat după cel de-Al Doilea Război Mondial, până prin anii 1948, a fost cercetător ştiinţific la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga" al Academiei Române. Aici şi-a făcut, ca să spun aşa, ucenicia şi a devenit meseriaş în adevăratul sens al cuvântului. Mai târziu avea să intre în Academie.

Din 1970 este secretar, iar din 1990, imediat după Revoluţie, Secretar General al Comitetului Naţional al Istoricilor Români. A fost principalul

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

organizator şi a deținut funcția de secretar al Comitetului de Organizare al Congresului Internațional de Istorie, cel de-al XV-lea Congres, care s-a ținut la Bucureşti în 1980. O organizare ireproşabilă. Am fost şi eu delegat acolo, dar nu delegat aşa, cum se crede, o delegație şi Moraru un membru al delegației. Nu. Congresul Internațional din 1980 s-a ținut în România, ceea ce însemna că ştiința istorică europeană şi universală recunoştea meritele şcolii istorice româneşti. Acest Congres s-a ținut pe bază de invitații contracost şi nu s-a dus nimeni. Eu am plătit, şi s-a plătit destul de serios, mi-a dat chitanță cu acte în regulă. Dar s-a ținut în perioada în care toate cadrele didactice erau în concediu, vara. Şi am stat la Ateneul Român, acolo era locul central de dezbatere în cadrul Congresului, dar s-a ținut şi la Rectoratul Universității şi în alte părți. Am urmărit timp de câteva zile cum a evoluat, în organizarea domnului Dan Berindei, acest Congres al XV-lea de Ştiințe Istorice. Mi-a plăcut. A fost un Congres de zile mari şi unicul la care am participat eu în viața mea.

Dan Berindei a fost vicepreşedinte al Societății Ştiințifice Istorice din România. Dar toate astea parcă nu ar conta chiar atât de mult. A fost şi este membru în 16 organisme internaționale de profil istoric. Şi în toate acestea 16, Dan Berindei are o activitate susținută şi substanțială. Să dau numai câteva exemple: „Asociația Istoricilor Europeni", „Societatea de Istorie Modernă a Franței", „Societatea de Istorie a Revoluției din 1848 şi a Revoluțiilor din Secolul XIX pe Plan Mondial", profesor universitar de istorie modernă la Facultatea de Istorie din Bucureşti. A susținut 280 de conferințe publice şi peste 170 de comunicări ştiințifice. A publicat peste 600 de articole în presă şi în reviste de cultură. A prezentat comunicări

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

ştiinţifice privind istoria poporului român la diverse reuniuni ştiinţifice internaţionale în peste 20 de ţări din lume.

A avut şi necazuri, cum a avut majoritatea fruntaşilor intelectualităţii româneşti după cel de-Al Doilea Război Mondial. Vreo 3 ani a fost mecanic. A lucrat într-o cooperativă meşteşugărească din Bucureşti. De ce? Era Dan Berindei. Venea dintr-o familie care avusese pământ, membrii familiei deţinuseră funcţii politice. Dan Berindei nu a făcut niciodată politică. Şi pentru asta a fost îndepărtat. În 1955, direct de unde era, de acolo, de la cooperativa meşteşugărească, a fost reprimit în câmpul cercetării ştiinţifice şi după aceea a creat o operă care îi face cinste.

În primul rând are lucrarea „Oraşul Bucureşti - reşedinţa şi capitala Ţării Româneşti între 1459-1862". Şi de atunci s-a spus că soarele de la Bucureşti răsare. Şi aşa este. Alte lucrări: „Din începuturile diplomaţiei româneşti moderne", „Reforma agrară din 1864", apărute la Editura Academiei, „Cucerirea Independenţei. 1807-1878", „Românii şi Europa. Istorie, societate, cultură", volumul I, „Societatea românească în vremea lui Carol I", „Diplomaţia românească modernă de la începuturi până la proclamarea Independenţei de Stat", apărută în 1995.

La 9 martie 1991, pentru toată activitatea sa ştiinţifică desfăşurată şi înainte de 1989 şi după 1989, Dan Berindei a fost primit ca membru al Academiei Române. Iniţial ca membru corespondent, iar din noiembrie 1992 este membru titular al Academiei Române.

Dar să nu credeţi că străinătatea, Occidentul european, a fost indiferentă la activitatea desfăşurată de Dan Berindei. Dovadă că în 1994 a fost ales membru al Academiei Europene de Ştiinţe, cu sediul la Paris.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Iată deci, că Dan Berindei reprezintă Teleormanul la cel mai înalt nivel în domeniul istoriei şi al culturii naționale, în cea mai înaltă instituție ştiințifică şi de cultură românească - Academia Română dar şi în străinătate, la Academia Europeană.

Celălalt, Dinu Adameşteanu, istoric şi arheolog, pe care l-am cunoscut tot atât de bine cum l-am cunoscut şi pe domnul Dan Berindei, este în plină activitate, are o vârstă, are 86 de ani, dar este încă profesor consultant la una dintre cele mai active Universități italiene, nu departe de Roma, Universitatea din Lecca. Domnul Adameşteanu este nu numai istoric, ci şi arheolog sau poate ar fi bine să spunem, în primul rând arheolog şi istoric. Este un om cu dublă licență. Prima a luat-o la Facultatea de Litere a Universității din Bucureşti în 1938, iar a doua licență, la Facultatea de Litere a Universității din Roma, în 1945. Este doctor docent în topografie antică. Cred că sunt câțiva în Europa care s-au ocupat de treaba asta. Doctoratul l-a obținut la Roma în 1971, iar la sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial, stabilindu-se în Italia, a început să lucreze nu numai pentru Italia, ci şi pentru Germania. Dumneavoastră ştiți cât de riguroşi sunt nemții, cât de metodici, cât de exigenți. Ori profesorul Dinu Adameşteanu, teleormăneanul nostru, a fost chemat în Germania unde a stat ani de zile, din 1946 până în 1949, ca să reorganizeze, să sistematizeze, Institutul Arheologic German iar după aceea, Institutul Istoric German. Vreme de 11 ani, între 1950-1961, conduce, în calitate de şef de şantier şi specialist numărul unu, săpăturile arheologice de la Siracuza, de la Lentini, iar după aceea, conduce misiuni de cercetare arheologică în Afganistan. Nu erau talibanii pe atunci. Afganistanul era regat, regele lor, mai târziu, s-a refugiat tot în Italia, la Roma. Probabil că s-a întâlnit cu Dinu Adameşteanu, nu ştiu asta. Din

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Afganistan, Dinu Adameşteanu a condus cercetările arheologice pe şantierele din Israel.

Practic, domnul Adameşteanu a fost profesor de arheologie italică, aşa cum spune documentul şi de etruscologie, precum şi profesor de urbanistică greacă veche la Facultatea de Arhitectură din Roma. Pentru întreaga sa activitate şi pentru prestigiul pe care l-a asigurat ţării şi ştiinţei româneşti, la 10 noiembrie 1992 este ales membru de onoare al Academiei Române, iar la 10 noiembrie 1994 i s-a acordat titlul de Doctor Honoris Causa al Universităţii din Bucureşti.

– Domnule Profesor, după cei doi istorici, v-aş ruga să vorbim acum despre filozofi şi pedagogi. V-aş propune să începem cu filozoful.

– Teleormanul este prezent la Academia Română şi pe plan filozofic prin unul dintre cei mai iluştri filozofi de la Blaga încoace pe care i-a dat poporul român. Mă refer, în mod direct şi deschis, la Constantin Noica, născut la Vităneşti în 1909, în familia asta atât de numeroasă şi stufoasă pe care o ştie toată lumea şi care a dat şi a adus o contribuţie deosebită nu numai la dezvoltarea judeţului, atunci şi acum de altfel, observ eu, dar şi la dezvoltarea culturii naţionale, a literaturii, a ştiinţei, a artei şi aşa mai departe. Filozoful Constantin Noica este fiul lui Grigore Noica, inginer agronom şi proprietar de moşie, cu studii în Germania, senator de Teleorman. Familia Noica în general a făcut politică liberală. S-a mai schimbat acum, după 1990, spectrul politic.

Constantin Noica a făcut şcoala primară în judeţ la noi, la Videle, iar în timpul Primului Război Mondial a urmat Liceul „Dimitrie Cantemir” din Bucureşti şi Liceul „Spiru Haret” tot din Bucureşti. Ei… Când urmezi două licee, dintre care unul este „Spiru Haret”, înseamnă că e ceva. Nu oricine

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

intra la „Spiru Haret” şi nu ieşea aşa, oricum, de pe băncile Liceului „Spiru Haret”. A făcut Facultatea de Litere şi Filozofie din Bucureşti, apoi specializarea la Universități din Franța şi din Germania. Se pare că el a fost mai adaptabil la spiritul universitar german, la corectitudinea, precizia, metoda, dar şi la jocul de idei care caracterizează în general spiritul universitar german. Şi-a dat doctoratul în filozofie, în 1940, la Universitatea Bucureşti, cu o teză care a suscitat mari discuții, intitulată „Schiță pentru istoria lui Cum e cu putință ceva nou”. Se pare că a avut şi necazuri, mai târziu, de tras de pe urma acestei teze de doctorat. În anii 1949-1958, aproape 10 ani de zile, a stat cu domiciliu forțat, dar şi-a continuat cercetările, studiile. Şi nu a stat în Bucureşti, a fost ostracizat tocmai la Câmpulung Muscel. După ce a stat atâția ani cu domiciliul forțat, Constantin Noica a fost condamnat la zeci de ani de închisoare şi, între 1958-1964, a fost deținut politic. Acum un an sau doi, a apărut o lucrare foarte interesantă care îl prezintă pe Noica în postura asta. A fost cu Paleologu, cu Păstorel Teodoreanu, cu Simina Mezincescu, cu Dinu Pilat, un proces al fruntaşilor intelectualității româneşti de după 1945-1948. A scăpat în vara anului 1964. Din 1965 şi până în 1975, 10 ani de zile, a lucrat ca cercetător ştiințific principal la Centrul de Logică al Academiei. Din 1975 a ieşit la pensie, dar el nu a ieşit la pensie şi sub raportul gândirii şi aş putea spune că era stăpân pe minte, o minte extraordinară, creativă, inteligentă. El s-a retras la Păltiniş, lângă Sibiu şi acolo a stat vreme de 12 ani, până în ceasul morții. Dar la Păltiniş nu a stat izolat, ca într-o chilie. La Păltiniş a stat ca un adevărat şef de şcoală în domeniul gândirii, al filozofiei româneşti, al logicii, a tot ce înseamnă gândire creatoare. Şi acolo îl vizitau învățăceii lui: Gabriel Liiceanu, care astăzi este un demnitar politic şi directorul Editurii

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Humanitas, Andrei Pleşu, actualul Ministru de Externe, Sorin Vieru, Andrei Cornea, Victor Bârsan şi regretatul nostru alexăndrean, Mircea Scarlat care îmi mai spunea şi mie cum gândeşte Noica. Acolo era un adevărat pelerinaj, la Păltiniş.

Constantin Noica a fost prezent, din 1930, luăm ca punct de reper cronologic, şi până a murit, în presa românească (în anii de interdicţie politică) în publicistica românească, în logica românească. Dacă răsfoim colecţiile de reviste „Azi", „Axa", „Atheneum", „Vremea", „Convorbiri literare", „Revista Fundaţiilor Regale" este imposibil să fie vreun număr unde numele lui Constantin Noica să nu figureze. A primit Premiul Fundaţiei Regale pentru Literatură şi Artă în 1934 pentru lucrarea „Bucuriile simple". A primit Premiul Academiei doi ani mai târziu, în 1936 - Premiul Academiei şi el nu avea 30 de ani, vă daţi seama! - pentru lucrarea „Concepte deschise în istoria filozofiei lui Descartes, a lui Leibniz şi a lui Kant". Repet, nu avea nici 30 de ani. Şi dacă ar fi să ne referim în exclusivitate la operă, aş cita „Viaţa şi filozofia lui Descartes", „Schiţă pentru istoria lui Cum e cu putinţă ceva nou", apărută în 1940, „Pagini despre sufletul românesc", „Studii şi articole", apărută în 1944, „Rostirea filozofică românească", apărută în 1970, „Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii româneşti", o lucrare care cuprinde o serie întreagă de eseuri, apărută în 1975, la care se adaugă un număr mare de lucrări care au apărut după 1989. Le avea în sertar, nu reuşise să le publice. Au apărut în special la Editura Humanitas, acolo unde a lucrat Liiceanu împreună cu Marin Diaconu, care au fost învăţăceii lui Noica. Şi îmi veţi spune: care sunt aceste lucrări? Dau 2-3 exemple: „Introducere la miracolul eminescian",

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

„Jurnalul de idei” - cât de simplu, dar ce ascunde acest jurnal este extraordinar!

A fost primit în Academie în 1990. Bine că l-au primit în 1990! El a făcut parte dintr-o generație care a dat culturii românești câteva modele, câteva valori, valori de simbol aș spune: Lucian Blaga, Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Emil Cioran. Iată generația de intelectuali români în care se încadrează organic, sufletește, sub raport ideologic, filozofic și teleormăneanul nostru, Constantin Noica.

– Domnule Profesor, ce ne puteți spune despre pedagogul George G. Antonescu?

– Se știe mai puțin despre George G. Antonescu și aș vrea să fac o precizare și anume: era frate cu Victor Antonescu, din acei mulți copii din bătătura unui țăran gospodar român de la Antonești, comuna Călinești. De aici a plecat și Victor Antonescu, profesor universitar de drept, dar și George G. Antonescu, profesor universitar de pedagogie. Dacă Victor Antonescu, fratele lui, politician și unul din liderii Partidului Liberal, avea studii făcute în Franța, pedagogul avea studii făcute în Germania, la Leipzig. În 1910, reușește din primul foc să ocupe catedra de profesor universitar - la început suplinitor, apoi deplin - de filozofie de la Iași, în locul lui Constantin Dimitrescu.

A jucat un rol în pedagogia românească, ca știință și ca instituție. Un rol de prim ordin. A fost Directorul Institutului Pedagogic Român din 1926, a fost Inspectorul General al Școlilor Normale, a fost Directorul Revistei Generale a Învățământului, prima publicație pedagogică oficială apărută în România. A colaborat cu articole și studii la reviste de profil, de pedagogie. Este adeptul Școlii Formativ Organiciste, așa este recunoscut și concepe

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

rezolvarea problemelor fundamentale ale pedagogiei în patru categorii şi oferă soluții pentru toate. În primul rând, pentru George G. Antonescu, problema educației este problema fundamentală a formației intelectuale, alta e problema educației morale, alta problema educației estetice şi, în sfârşit, a patra, problema educației naționale. La fiecare dintre aceste mari probleme, cu care pedagogia se confruntă nu numai în România, ci pe plan continental şi pe plan mondial, George G. Antonescu a venit cu soluții foarte interesante. Au fost şi programe şi proiecte de ale lui Antonescu care priveau modalități de abordare a bacalaureatului. Nu bacalaureatul cum îl vedem noi azi şi cum a fost el ieri, nu, ci într-o viziune nouă. Într-adevăr, el îi spunea „examen de maturitate". Şi noi acum, crezând că trebuie să eliminăm limbajul de lemn, cum se vorbea - „ai dat maturitatea?", adică bacalaureatul - noi credem că acest termen a apărut şi a intrat în circulație în vremea regimului comunist. Nu, el era de multă vreme. George G. Antonescu îl redase în studiile lui. Dar aşa suntem noi din totdeauna, mai catolici decât Papa. Şi a fost primit în Academia Română. Auziți ce lucrări are: „Studii asupra filozofiei germane contemporane", „Principiile pedagogice ale lui Kant şi Schiler", „Pestalozzi. Rolul moral şi social al educației", „Baza pedagogică a reorganizării învățământului românesc". Acestea sunt numai câteva exemple. Dar pentru sutele de articole, studii şi lucrări apărute, George G. Antonescu a fost primit la Academia Română. El a murit acum 55 de ani, mai precis în 1953. Era încă în plină putere creatoare. George G. Antonescu mai putea lăsa lucrări valoroase în domeniul ştiințelor pedagogice.

– Am vorbit de istorici, pedagogi, filozofi. Domule Profesor, vă propun să vorbim şi despre scriitori. Întrucât numărul scriitorilor

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

teleormăneni prezenți în analele Academiei Române se ridică la patru, v-aș ruga să le faceți o prezentare succintă.

– O să încep cu Gala Galaction, adică cu Grigore Pișculescu, pe care am avut ocazia să-l cunosc când eram copil şi mai târziu, când eram student. Gala Galaction era de aici, de la Dideşti, de lângă Roşiorii de Vede. Născut în 1879, a murit la Bucureşti, unde avea un apartament discret şi o casă care nu i se luase pentru că era un demnitar. În 1961 a murit, de ziua femeii, la 8 martie. Nu sunt răutăcios, dar el era, cum să spun eu, un mare iubitor de femei în sensul umanist al cuvântului, un militant pentru drepturile femeilor. Cine urmăreşte publicistica lui Gala Galaction, de câteva zeci de ani, observă că nu a fost an lăsat de la Dumnezeu unde să nu fie un articol, două, trei şi chiar mai multe în direcția aceasta a emancipării femeii. Este unul din marii prozatori ai literaturii române. Nu-i nevoie să vă mai spun eu şi în general celor în vârstă care au fost încântați în copilărie, în adolescență, de acele pagini de antologie ale lui Gala Galaction. El este un memorialist de mare clasă. Dacă nu ar fi fost un mare memorialist, editurile din Bucureşti nu-i publicau în ultimii doi ani volumele sale de „Memorii”. Nu pierde nimeni azi bani în scopuri editoriale de dragul lui cutare. Lucrări de conținut… Vrei să cunoşti secolul XIX, sfârşitul şi primele decade ale secolului XX, fac recomandarea: citiți-l pe Gala Galaction!

A fost un teolog prin operă şi prin funcție. A fost un traducător de talie mondială. Îmi veți spune: domnule, de ce spui dumneata că a fost un teolog prin operă şi prin funcție? A fost profesor universitar la Institutul Teologic de la Chişinău şi la Institutul Teologic din Bucureşti. A predat Patristica, Viețile Sfinților. Ca funcție, a fost defensor ecleziastic, a fost procurorul Bisericii Ortodoxe Române. Cerceta cele mai sensibile probleme, aspecte,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

cazuri care se iveau în sânul Bisericii. De aici şi inspiraţia în scris. El cunoştea lucrurile pe care ceilalţi scriitori nu aveau de unde să le ştie. Era vorba de confesiuni ale unor prelaţi din cadrul Bisericii Ortodoxe făcute lui care era, repet, defensor ecleziastic.

Era teleormănean get beget, şi prin mamă, şi prin tată, şi prin locul naşterii. Locul naşterii, la Dideşti. Tatăl, Nicolae Pişculescu, administrator şi arendaş de moşie, mama, Chiriaca Ostreanu, fata preotului Constantin Ostreanu de la Roşiorii de Vede. Liceul l-a făcut la Bucureşti, Şcoala Primară aici la noi, în Teleorman. A fost coleg de clasă cu Duca, cu Tudor Arghezi, cu N.D. Cocea şi cu alţii, cu care a rămas până la sfârşitul vieţii în foarte bune raporturi. Şi-a dat licenţa în teologie şi, după aceea, doctoratul la Universitatea din Cernăuţi. A obţinut calificativul de excepţie „eminent cu unanimitate”. Teza lui de doctorat a rămas până astăzi ca o lucrare de referinţă. Este legată de minunea din drumul Damascului, atunci când Mântuitorul s-a arătat pe drumul de la Damasc, Siria de astăzi, Apostolului Pavel, care se numea Saul, şi care nu era apărător al creştinismului, era inchizitorul creştinismului. Şi atunci l-a întrebat Dumnezeu: „Saule, Saule, pentru ce mă prigoneşti?”. Şi din inchizitor al religiei creştine, el a devenit apărătorul religiei creştine. Şi aici o dizertaţie de toată frumuseţea. Şi istorie, şi filozofie, şi teologie, şi tot ce vreţi. A fost profesor, am spus, şi la Chişinău şi la Bucureşti. Spuneam eu că a fost şi unul din marii traducători. A tradus Biblia cu un alt mare învăţat, Vasile Radu, şi a tradus singur şi o parte din „Noul Testament”, din ebraică. Păi, ca să ai cunoştinţe şi să traduci cele două lucrări fundamentale ale literaturii universale, înseamnă că eşti cineva. Şi Gala Galaction a demonstrat. Cine se încumetă să traducă Biblia, nu mai ai ce să-i ceri. Ei... Închipuiţi-vă că la noi s-au găsit voci care au spus

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

câte ceva despre Gala Galaction. Şi ăştia au spus-o aşa din ranchiună personală, pe seama unor chestiuni din astea, de ordin politic, că a fost deputat de Teleorman în Parlament în vremea lui Petru Groza în 1946-1948 şi din 1948 până în 1952. Eu nu pot să spun nimic, am citit şi în această direcție câte ceva, dar nu se cuvine să discutăm noi, nişte pământeni de rând ce suntem, de ce dânsul a candidat la locul de deputat în Marea Adunare Națională sub PCR. A tradus Biblia, nu mai avem ce să spunem. Este o operă fără egal.

Despre Zaharia Stancu spun şi aici că l-am cunoscut mai puțin decât pe Gala Galaction care mi-a rămas la suflet. Gala Galaction semăna cu Tolstoi şi a vorbit, împreună cu Pamfil Şeicaru, eram elev la Vaslui, despre superioritatea poeziei religioase. Ei... Câți elevi eram noi în sala Teatrului, 300, pe toți ne-a mângâiat. Conferința nu a ținut-o de la catedră sau de pe scena teatrului, a ținut-o printre noi, printre elevi şi ne mângâia. Ori noi eram în al nouălea cer. Parcă era Tolstoi, cu barbă, cu ținuta lui, îmbrăcat, legat la mijloc cu o centură şi cu o cataramă, în picioare cu nişte cizme de artilerist de pe vremuri. Acesta era Gala Galaction. Pamfil Şeicaru era altă factură, altă natură. Era ziarist de vocație.

Ei... Pe Zaharia Stancu l-am cunoscut. Pe cât era de cald Gala Galaction, pe atât era de rece Zaharia Stancu. Şi sincer să vă spun, şi timbrul vocii, şi felul de a te privi, şi ochii lui erau foarte reci. Căldură, nu. Chiar dacă cineva din Alexandria sau din județ se supără, nu are decât. Aşa l-am văzut. Am fost şi la înmormântarea dânsului în 1974. Când începeai discuția cu dânsul trebuia să fii foarte atent. Fraza era tăioasă, întrebarea pe care ți-o punea, dacă ți-o punea, era tot la fel, scurtă şi tăioasă. Trebuia să fii, repet, atent şi inteligent într-o discuție cu Zaharia Stancu. Era un original în tot ce

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

a făcut, în felul în care vorbea, şi prin literatura pe care a dat-o culturii româneşti. Paginile lui Zaharia Stancu, chiar dacă ai avea numai câteva clase de liceu, îți dai seama imediat că sunt scrise de Zaharia Stancu. Şi despre dânsul s-au spus multe lucruri. Şi ştiți de ce? Tot din motive politice. Că a fost deputat în Adunarea Națională, că a fost Directorul Teatrului Național, că a fost membru al Consiliului de Stat etc. Să ştiți că am cercetat. A fost. A fost un fruntaş al literaturii româneşti. În ultimele numere din „Magazin istoric", şi dacă nu ați citit, îmi permit să vă recomand să citiți ce spune acolo şi să-l vedeți pe Zaharia Stancu privit în alt context, cu alți ochi, din alte unghiuri. Un Zaharia Stancu care a fost şi membru al Partidului Național Țărănesc, un Zaharia Stancu pe care l-a chemat Iuliu Maniu şi a spus: „– Dumneata împreună cu Carandino faci un nou ziar pentru Partidul Național Țărănesc în afară de *Dreptatea* care este oficiosul nostru", un Zaharia Stancu care a stat şi a cântărit să vadă dacă în 19 noiembrie 1946 ies victorioşi în alegeri comuniştii sau țărăniştii, un Zaharia Stancu care s-a străduit să facă o serie întreagă de lucruri pentru breasla scriitorilor şi a făcut, un Zaharia Stancu care a creat o operă începând cu „Desculț" şi terminând cu „Vântul şi ploaia" şi „Şatra" şi care l-a tradus pe Esenin. Iată deci, că Zaharia Stancu, care fusese exclus din PCR, reprimit la intervenția secretariatului, atâta timp cât a ținut stiloul în mână a ştiu ce scrie. Şi dacă la atâția ani după moartea lui se discută, încă, în critica literară şi în istoria literară despre Zaharia Stancu ca persoană şi Zaharia Stancu ca operă, înseamnă că este încă în atenția chiar a tineretului universitar.

Vreau să mai menționez un nume. Pe Anghel Demetrescu. Îmi veți spune: Anghel Demetrescu a fost primit la Academie? Pentru ce? A fost o eroare? Se mai întâmplă şi aşa ceva. Eu îmi permit să răspund într-un singur

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

fel. Nu a fost o eroare. El a fost primit în Academie pentru că era un erudit. Nu avea în spate operă, nici nu vă recomand să citiți opera lui Anghel Demetrescu, dar era un erudit. Un erudit înspăimântător. Ştia de toate. Şi oamenii ăştia care ştiu prea mult şi în toate direcţiile impresionează. Şi este normal. Dar nu se pot stabili într-o direcţie sau alta. Era din Alexandria, născut în 1847. Un tip contradictoriu, ciudat chiar, dar extrem de inteligent şi de cult. A murit în 1903, în timp ce era la o staţiune balneară în Cehoslovacia, la Carlo Vivari. A fost profesor de istorie la diverse licee din Bucureşti. Lumea nu îl agrea. Şi mă veți întreba de ce? Eu nu pot să spun că a făcut două greşeli. Nu. Dar a scris două lucruri împotriva lui Eminescu şi noi pentru Eminescu avem un cult. Toate merg până la Eminescu. Nu ai voie să te atingi de el. E idolul nostru național. Ori el a scris un articol sau un studiu critic „Poeziile domnului Eminescu" şi după aceea, un alt studiu, „Mihai Eminescu". Dar, într-adevăr, dacă le citeşti îți dai seama că muşcă din Eminescu. Ei... Lumea nu vrea să te atingi, nu acceptă aşa ceva, să te atingi de personalitatea şi opera lui Eminescu. Cu toate acestea, a fost ales în 1902 membru corespondent al Academiei Române.

– Domnule Profesor, din lista pe care ați prezenta-o rezultă că avem şi ingineri în Academie, avem şi oameni de artă, medici, biologi. Preferați să-i prezentați într-o anumită ordine a valorii?

– Să vorbim de inginerul mecanic Constantin Dinculescu care este alexăndrean şi a murit după Revoluție. El este născut în 1928 la Alexandria, fecior de învățător din Alexandria. A urmat matematicile la Iaşi şi Politehnica la Bucureşti. A intrat în învățământul politehnic de la Bucureşti ca asistent şi a plecat ca profesor universitar şi membru al Academiei Române.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Are operă scrisă, dar nu numai atât. Nu numai pentru operă a fost primit în Academie, în 1952. Inginerul Dinculescu şi profesorul Dinculescu a fost primit în Academie pentru că a fost autorul planurilor de electrificare a României. Şi nu numai al planului mare general 1950-1960 de electrificare a României, ci şi al complexului de la Porţile de Fier şi al Centralelor de la Comăneşti, de la Borzeşti, al Hidrocentralei de la Bicaz. Şi pentru activitatea lui teoretică şi practică, în 1952, a fost primit în rândul membrilor Academiei Române. Merita! Era un tip tăcut, rezervat, dar stăpân pe meserie.

Omul de artă se numeşte Anastasie Simu. Am mai discutat şi am mai scris de-a lungul anilor despre academicienii aceştia. La Anastasie Simu mi s-a reproşat acum vreo 23 de ani că nu era teleormănean. Nu era născut aici, era la Bucureşti, dar a fost stăpânul unei moşii aici, în Teleorman. Care moşie, că Tufeniul nu mai e la noi? Dar a fost, a fost zeci şi zeci de ani şi trebuie să ni-l asumăm. Anastasie Simu era un om care avea artă în tot ce vrei: în îmbrăcăminte, în gândire şi în profesiune. Dar nu era critic de artă, ci era avocat de profesie. La Baroul de Bucureşti a lucrat pentru că avea licenţă în drept luată la Paris. El a primit o moştenire mare de tot, el şi cu fratele lui. Şi o moştenire urbană şi o moştenire rurală. Dar a fost om de suflet şi anume a vândut şi moşia de la Tufeni, a vândut şi imobilele din Bucureşti şi a cumpărat, nici mai mult nici mai puţin decât 1182 opere de pictură, gravură, sculptură şi grafică. Vă daţi seama ce este aici? Şi nu le-a ţinut pentru el, ci le-a donat Academiei şi Statului român, cu anumite clauze şi s-a format în Bucureşti Muzeul Simu. Am cunoscut Muzeul, am intrat în sălile lui. Eram student. În 1957-1958 a fost demolat. Opera lui Anastasie

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Simu aceasta a fost, nu opera scrisă. Nu avea. A donat 1200 de picturi, de gravuri şi aşa mai departe.

Să nu mai îmi puneţi nici o întrebare că vă spun eu. Vine la rând un economist. Se numeşte Victor Bădulescu. Ce nevoie am avea de el... Era în egală măsură şi economist şi finanţist. Alţii m-au atenţionat: nu, era întâi finanţist şi apoi economist. Aşa o fi. Nu-i rău nici într-un caz nici în altul. Dar a dus gloria acestui judeţ în cele mai înalte foruri ştiinţifice şi româneşti şi străine. A fost unul din reprezentanţii noştri la Liga Naţiunilor.

S-a născut la Găeşti, dar mama lui era de aici, era sora lui Victor Antonescu de la Călineşti. Tatăl lui era comandantul Regimentului 20 Dorobanţi de la Turnu Măgurele. Ştiţi câţi ani a învăţat în străinătate zi de zi? Zece ani! Până în 1923 când s-a întors în ţară cu două licenţe şi cu doctorat. Toate studiile le-a făcut la Paris. A fost profesor universitar în Bucureşti, la Facultatea de Drept şi a fost Secretar General la Ministerul de Finanţe. A fost Subsecretar de Stat la Finanţe şi, totodată, repet, reprezentantul României la Liga Naţiunilor. Când era Victor Antonescu Ministru de Externe în locul lui Titulescu, Victor Bădulescu, nepotul lui, era şi el ministru adjunct sau subsecretar de stat la minister. A lăsat o operă scrisă colosală care e valabilă şi în ziua de astăzi. Ce mi-a plăcut mie este că, în recomandările bibliografice ale unor studenţi de la Drept şi de la ASE, am văzut de câteva ori menţionat numele lui Victor Bădulescu. Deci, actualii profesori universitari nu l-au uitat pe Victor Bădulescu.

Aş vrea să spun 2-3 cuvinte şi despre academicianul Petre Bănărescu. Aş face un sondaj în Alexandria să văd dacă ştie cineva despre dânsul. Şi este la o poştă de aici de noi. Este de la Lăceni. Tatăl lui era inginer. A profesat omul în diverse locuri şi de aceea Petre Bănărescu, mare biolog de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

talie națională şi mondială, s-a născut la Craiova. Şi-a făcut studiile la Cluj, după aceea a fost cercetător ştiințific până acum. Are 77 de ani şi încă studiază. Aş mai da câteva titluri de lucrări care au atras atenția cercurilor din străinătate, din SUA, Franța, Canada, Israel, Germania, Olanda. Peste tot era chemat. Este vorba de „Evoluția viețuitoarelor", lucrare de mare calibru, „Biogeografia României", „Ecosistemele din România", lucrări de extremă actualitate care au fost traduse şi în limbi străine.

Ultimul personaj din cei 13 academicieni pe care i-a dat Teleormanul este Generalul Medic şi Profesorul Universitar Zaharia Petrescu. El este alexăndrean ajuns General Medic în Armata Română. A condus sistemul sanitar al Armatei Române, a participat la Războiul de Independență din 1877-1878. Avea studii şi doctorate făcute la Paris, dar şcoala primară şi gimnaziul le făcuse aici, la noi, la Alexandria. Zaharia Petrescu are în spate o operă scrisă remarcabilă, el fiind considerat în istoria medicinii, aşa cum spune documentul, inițiatorul disciplinei de medicină experimentală şi patologie generală în România.

Iată deci, oameni şi opere, alexăndreni şi teleormăneni, în general, care de-a lungul anilor s-au străduit prin muncă, prin cinste, prin capacitate - trebuie să te mai şi naşti cu aceste lucruri -, oameni care ne onorează pe noi. Acolo, în holul de la intrare în Academie, pe Calea Victoriei 143-145, figurează şi numele a 13 teleormăneni. Cinste lor! Un omagiu postum le aducem noi, acum la sfârşitul veacurilor. Şi să dea Dumnezeu ca şi veacul următor, XXI, să mai aducă încă 13 teleormăneni în Sala de Festivități a Academiei Române.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

15 martie 1999

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XVII

TELEORMĂNENI UITAȚI

– Domnule Profesor, vă propun să evocăm astăzi trei teleormăneni uitați de timp. Este vorba despre un poet, un prefect şi un om politic. Haideți să vedem cine au fost aceştia şi vă propun să începem cu poetul.

– Poetul la care o să mă refer este Nicolae Furcă. Un nume uitat. Dar e bine, din când în când, să mai umblăm pe la arhive şi să-l scoatem la suprafață şi pe Nicolae Furcă, pe care eu nu l-am cunoscut, pentru că în anul în care eu m-am născut acolo, în Moldova, la mine, la Vaslui, el a murit aici, la Alexandria.

Nicolae Furcă era născut în 1900 şi a murit în plină tinerețe, la 32 de ani, răpus de flagelul secolului, tuberculoza. Dar l-am cunoscut imediat ce am venit aici, acum 37 de ani, prin arhiva pe care a lăsat-o familiei Furcă. Pentru că am cunoscut-o personal pe sora dânsului, pe profesoara de limba română, doamna Teodora Cociu şi pe soțul dânsei, farmacistul oraşului, cum îi spunea lumea, Paul Cociu. Doamna Cociu, repet, care era soră cu Nicolae Furcă, mi-a pus la dispoziție o arhivă mică, ce intra într-o valiză mică plină de documente originale privind familia dânsei şi foarte interesante şi cu referire la diverse localități din țară. Pe urmă am fost obligat să mă duc ca să-mi întregesc informația şi imaginea despre Nicolae Furcă. Restul cercetărilor, ca să spun aşa, le-am întreprins la Biblioteca Academiei

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Române, la Colecția de Presă, Periodice, Reviste, unde am găsit o serie de informații foarte interesante privindu-l pe Nicolae Furcă.

Şcoala primară şi Liceul, Nicolae Furcă, le-a făcut aici, la Alexandria, la Liceul „Alexandru Ghica". Cursul superior de liceu l-a făcut la Giurgiu, la Liceul „Ion Maiorescu". Bacalaureatul l-a dat acolo. Şi când era elev la liceu, clasa a VI-a, cum îi spunea pe atunci, a VII-a, a VIII-a, a fost un colaborator asiduu, foarte serios şi cu o tematică foarte interesantă la revista liceului care se numea „Sufletul nostru", o revistă editată de către un comitet de elevi. Are o colaborare destul de substanțială. După ce a terminat liceul, s-a înscris la Facultatea de Drept din Bucureşti. Remarcabil cu studiul, a terminat facultatea, a devenit licențiat, dar nu a găsit loc de muncă. Atunci, Nicu Furcă, ca şi alți universitari, ca şi alți licențiați, a găsit un post de mâna a doua, de simplu funcționar la Ministerul de Finanțe. Nu oriunde. Om sensibil, ca orice poet, un om fin şi prin structura lui nervoasă şi prin educația primită acasă, s-a consumat, a slăbit. Boala a ştiut unde să se depună, dar el a rămas până la moarte credincios poeziei, dovadă că îl găsim colaborând nu numai la „Sufletul nostru", ci şi la Revista „Ramuri" de la Craiova, ba mai mult, colaborator - trei ani de zile a colaborat aproape zilnic - în celebra revistă a lui Tudor Arghezi, „Bilete de papagal". Cine colabora la „Bilete de papagal", însemna că avea talent, nu glumă şi promitea în perspectivă. Aici, la „Bilete de papagal"- apărea zilnic şi costa numai 2 lei - în această revistă, Nicolae Furcă s-a remarcat. Tudor Arghezi a sesizat prezența în paginile revistei sale a unui talent autentic, viguros şi îi scrie următoarele rânduri în 18 martie 1928: „Stimate Domnule Furcă, din miile de manuscrise ce se învârtesc săptămânal în ciocul papagalului, am reținut versurile dumneavoastră cu adevărată plăcere nu atât pentru ceea ce

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

exprimă, cât mai ales pentru ceea ce conțin în miez. Vi se potriveşte nota, jumătate melancolică, jumătate ironică, speculați-o sistematic, scrieți zilnic, faceți-vă un program de lucru şi veți vedea rezultate sigure. Cu stimă şi la dispoziție, Tudor Arghezi". Ori Tudor Arghezi nu scria oricui „cu stimă şi la dispoziție" pentru că era Tudor Arghezi. Iată că lui Nicolae Furcă i-a scris cu această formulă.

Între anii aceştia, 1927-1930, el îşi extinde aria de preocupări şi a intrat în corespondență şi cu George Ivaşcu. De fapt, aş putea spune că a reînnodat firul prieteniei pentru că el îl cunoştea, deşi Ivaşcu era cu câțiva ani mai tânăr. Se cunoscuseră la Bucureşti şi şi-a dat seama şi Ivaşcu, care era de acum un nume în critica şi istoria literară, că are de-a face cu un talent viguros în persoana poetului Nicolae Furcă. Şi iată ce îi scrie în 1931, din Bacău, Ivaşcu lui Nicolae Furcă: „Iubite Domnule Furcă, îți mai trimit câteva rânduri ca să te întreb ce mai faci şi să te rup de viața de birou şi Bucureştiul abrutizant. În încheiere, te rog să-mi trimiți câte ceva când publici şi când îți mai aduci aminte de mine. Să-mi vorbeşti de artă şi farmecele spiritului. Cu drag, George Ivaşcu".

Dacă ne uităm în colecția de reviste „Bilete de papagal", observăm că o bună parte din tematica poeziilor lui este regretul după Alexandria, al alexăndreanului plecat la Bucureşti în căutarea unui loc de muncă, ca să vorbim în termeni de extremă actualitate şi care duce nostalgia târgului natal. Eu cred că dintre toate poeziile pe care le-am citit ale lui Nicu Furcă, cea mai interesantă din acest unghi este poezia „Circul". Vă citesc o strofă: „În oraşul nostru în care toate zilele se scurg la fel/ Şi numai la nunți şi înmormântări sunt altfel/ În piața urbei, ca într-un port/ A ancorat cu pânze de catarguri un cort./ Corabie terestră şi pururi vagabondă, circul/ Ce

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

deznădăjduit izbucni muzica în seară/ Circ, epocă dispărută cu cea dintâi adevărată bucurie/ Cu întâia emoție artistică şi cu întâia copilărie".

În 1932, când el se pregătea să iasă pe piață cu un prim volum de aproximativ 120 de poezii, să devină un poet consacrat, cu operă apărută în librării şi tocmai în ziua în care poştaşul îi aducea acasă scrisoarea din partea Editurii „Ramuri" de la Craiova, adresantul pleca în lumea de dincolo. A dat-o surorii lui, doamna Teodora Cociu. Volumul care trebuia sa-i apară era intitulat „Porțile nopții". Parcă a avut un presentiment în această direcție.

Iată deci, ținând cont de valoarea lui literară, poetică, de faptul că am cunoscut familia din care dânsul venea, am considerat că este bine să ne aducem aminte şi de Nicolae Furcă.

– Domnule Profesor, eu v-aş propune acum să vorbim despre un alt teleormănean uitat. Aş zice să ne ocupăm puțin de prefectul de Teleorman de altădată, de Dimitrie Bildirescu?

– Vreau să vă spun că foarte mulți teleormăneni trebuie răscoliți şi scoşi din nou la suprafață pentru că generațiile tinere nu ştiu că au avut în trecut nişte strămoşi, ca să spun aşa, extraordinar de reprezentativi în cultura românească, în istoria națională, dar mai ales în ceea ce înseamnă spirit teleormănean. Căci există şi acesta.

Dacă vorbesc despre Dimitrie Bildirescu, ar trebui să vorbesc despre familia Bildirescu de la Turnu Măgurele.

Ați observat dumneavoastră că am fost obligat, prin cercetările pe care le-am întreprins, să vorbesc despre familii de oameni de ştiință, de oameni de artă, pentru că aici este un fenomen. Un fenomen asupra căruia trebuie să insistăm, să spunem câte ceva şi să scriem noi, cei de la sfârşitul secolului

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XX, căci merită. Dacă într-o familie erau cinci frați, băieți şi fete, şi unul era înzestrat, şi al cincilea era înzestrat, şi al doilea, şi al treilea, unii către litere, alții către artă, unii către știință, dar toți copiii de la o familie duceau gena aceasta a capacității cerebrale. Este un merit al acestui județ şi trebuie evidențiat.

Aşa este cazul şi la Bildirescu pentru că este vorba nu numai de Dimitrie, ci este vorba şi de George, şi de Lucian. Trei frați iluştri.

Dimitrie Bildirescu era jurist de formație, absolvent al Facultății de Drept, studiile făcute la Paris, vă dați seama, născut în 1847 la Turnu Măgurele. A practicat avocatura la Bucureşti şi a venit la Turnu Măgurele, oraşul natal îl chema şi a devenit Decanul Baroului de Teleorman. A intrat şi în politică. Era şi normal, un om cu pregătirea lui intelectuală, cu studii înalte făcute la Paris, un om cu temperament, cu spirit justițiar, un om corect în societate şi de mare popularitate. A devenit primarul oraşului Turnu Măgurele. Din primar, a devenit deputat. Şi foarte bine că s-a mers pe filiera asta ca în Parlament să ajungă cei care erau primii gospodari ai oraşului şi ai județului. A fost deputat liberal între 1895-1899. Deci acum 100 de ani, Dimitrie Bildirescu era deputat liberal de Teleorman în Parlamentul României. Din deputat a ajuns senator. Observați, din treaptă în treaptă. Între anii 1907-1909 a fost senator liberal. El nu trecea aşa dintr-un partid în altul, era un om de o mare probitate morală. A fost prefect al județului între 1898-1899 şi 1901-1904. În tinerețe a colaborat cu articole pe teme constituționale la ziarul lui C.A. Rosetti. Aş vrea să spun decât atât: nu mergea să colaborezi la C.A. Rosetti, la „Românul", dacă nu erai stăpân pe meserie şi pe condei, nu stăpâneai limba, gramatica, ortografia şi nu aveai jocul de idei pe care ți-l intuia imediat C.A. Rosetti. Nu aveai ce face că te

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

refuza imediat. Prima dată te refuza elegant. Dacă insistai, te refuza altfel, aşa cum ştia C.A. Rosetti.

A murit la 1 ianuarie1923, la Bucureşti şi a fost înmormântat la cimitirul Bellu. Vă daţi seama ce tragedie, pentru familie, să mori în ziua de Anul Nou…

V-am spus că era un fruntaş politic şi sub raport profesional, un exemplar rar. La înmormântarea lui, la Bellu, deşi era Anul Nou, au venit nu numai liberali, a venit lumea de la Turnu Măgurele, din Teleorman, dar a venit şi conducerea politică a ţării. A fost Ionel Brătianu, care era Prim Ministru şi preşedintele Partidului Liberal. Pentru că şi Bildirescu era şeful Organizaţiei Judeţene a Partidului Naţional Liberal, a venit Rică Franasovici, unul din liderii P.N.L., a venit Nae Hagiescu de la Turnu Măgurele, care era primar în locul lui Bildirescu, a venit Nicolae Racotă de la Ştorobăneasa, care era senator şi membru în conducerea Partidului Liberal, a venit Alecu Popescu, Stelian Ivanovici şi mulţi alţii. Dacă ar fi să fac o comparaţie, aş spune că şi la moartea lui au venit fruntaşii ţării pentru că aveau să aducă un omagiu nu numai Teleormanului, dar şi ţării. Iată deci, în linii generale, cine a fost Dimitrie Bildirescu.

– Domnule Profesor, a venit momentul să vorbim şi despre cel de-al treilea teleormănean uitat de timp. Cine este omul politic de la Roşiorii de Vede?

– Omul politic de la Roşiorii de Vede este Ioan Procopie. Un nume care a intrat nu în desuetitudine, a intrat în uitare, pentru că desuetitudinea mai înseamnă şi altceva, deşi în spate avea o operă politică şi practică remarcabilă. Îmi permit să spun, chiar dacă alţii vor contesta, eu îi trimit să cerceteze documentele şi să reflecteze pe marginea lor, că a fost unul din

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

stâlpii Partidului Național Liberal, a fost unul din gânditorii acestui partid, un doctrinar şi un ziarist de mare clasă, pentru că a fost redactor la ziarul „Viitorul”, organul de presă zilnică al P.N.L. şi a fost directorul celebrei publicații „L’Indépendence Roumaine”. Ori acolo, la un ziar care apărea în franceză şi ziariştii scriau direct în franceză, vă dați seama că nu oricine scria. Erau 5 ziarişti în toată România. Şi dacă vroiai să pleci de la un ziar la altul, în căutarea unui loc de muncă bine plătit, şi arătai cartea de vizită şi spuneai că ai lucrat la „L’Indépendence Roumaine”, nici nu se mai punea problema concursului. Însemna că stăpâneşti meseria.

Procopie era născut la Roşiorii de Vede în 1863. A făcut Institutul Politehnic, ingineria, dar a făcut şi Institutul Agronomic, ambele în Franța. Şi nu s-a lăsat. Era ambițios. A făcut şi a treia facultate, cea de Ştiințe Politice. Iată, deci, cine era sub raportul pregătirii jurnalistice, dacă îl considerăm ziarist, Ion Procopie de la Roşiori, teleormăneanul nostru.

Dar când a venit în țară, a venit contaminat cu idei socialiste, contaminat în sensul bun al cuvântului, şi nu numai el, a venit o pleiadă. Ia să vă spun cine a venit împreună cu el: Constantin Mile, alt ziarist care avea să devină director la „Adevărul” şi la „Dimineața”, Ion Nădejde, alt ziarist, Gheorghe Morțun, Constantin Stere Atanasiu. Aceasta era pleiada de socialişti în frunte cu Ion Procopie care venea de la înalte studii făcute în Occident. Repet, toți erau contaminați cu morbul ideilor socialiste şi au ştiut să facă politică socialistă de înaltă clasă. Totuşi, după venirea în țară, a intrat în P.N.L. şi în 1895 este deputat de Teleorman la Colegiul 2, care reprezenta burghezia mică şi mijlocie. Apoi devine redactorul şef al ziarului „Viitorul” al Partidului Național Liberal şi director al publicației „L’Indépendence Roumaine” şi şef al Organizației Județene P.N.L. Teleorman, după

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Bildirescu. Cumula o serie întreagă de funcții, grație capacității sale intelectuale. A fost preşedinte al Sindicatului Ziariştilor. Vechile idei socialiste nu-i ieşiseră din capul lui, dar nimeni nu-i dădea bobârnace, îl lăsa în pace, pentru că era Procopiu, aveau nevoie de el şi era o fală pentru P.N.L. A reprezentat pe ziariştii din România la Congresul Internațional al Presei de la Berlin şi Londra. Vorbea excelent germana, franceza şi chiar engleza.

Ca şi la familia Bildirescu şi la familia Procopie frații săi au fost iluştrii. Unul din frații lui Ion Procopie s-a numit Aurel. Tot jurist, născut în 1866, tot la Roşiorii de Vede. A fost magistrat la Bucureşti, a fost judecător la Curtea de Apel, a fost consilier la Curtea de Casație. În anii 1907-1908, a fost Secretar General la Ministerul de Justiție. A colaborat cu articole la „Revista Română de Drept", la „Revista Judiciară", la „Gazeta Poporului". Iată, deci, cine era unul din frații lui Ion Procopie. Celălalt, Alexandru Procopie, tot jurist, născut în 1869 tot la Roşiorii de Vede, a fost magistrat la Giurgiu şi la Bucureşti şi îl găsim în paginile publicațiilor din presa juridică a vremii.

Iată deci, o altă familie ilustră de teleormăneni care face fală astăzi. Trebuie să-i căutam însă şi să-i aducem din nou şi să-i punem, prin opera lor, la dispoziția generațiilor tinere de astăzi.

Fiind vorba despre Ion Procopie, vreau să vă spun că, în toamna anului 1916, când Guvernul român s-a retras la Iaşi, Ionel Brătianu, în calitatea lui de preşedinte al P.N.L. şi Prim Ministru al României, l-a chemat şi i-a spus: „– Rămâi pe teritoriu ocupat". Ori Ionel Brătianu nu ar fi dat o asemenea misiune, o asemenea sarcină de sacrificiu, care avea să-i coste

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

viața, oricui. I-a dat-o lui Procopie de la Roşiorii de Vede, cu misiunea: „– Rămâi sub nemți, sub ocupație germană şi apără interesele româneşti”.

A murit, deznădăjduit, la 30 iunie 1918. Dacă mai trăia patru luni, avea să vadă visul cu ochii, adică ziua de 1 Decembrie şi Unirea cea Mare. Iată deci, o soartă ingrată, prezervată de natură, eu ştiu, a unui om care s-a achitat în modul cel mai onorabil față de țară, față de județul lui, față de poporul lui şi față de partid: Ion Procopie.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

22 martie 1999

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XVIII

DANII ŞI ACTE DE GENEROZITATE FĂCUTE DE LOCUITORII ALEXANDRIEI DE-A LUNGUL TIMPULUI

– Domnule Profesor, cum sunt consideraţi alexăndrenii sub raport psihologic şi social? Sunt oameni generoşi şi solidari? Există dovezi în acest sens?

– Dovezi există suficiente. Problema este cum le interpretezi şi dacă ele pot intra în sfera de preocupări a istoriei, pentru că, de o bună bucată de vreme şi mai ales în ultimii 10 ani, sarcina istoricilor, mari sau mici, este de a se ocupa nu numai cu istoria în sine, cum au fost învăţaţi, războaie, revoluţii, răscoale, morţi, răniţi, ci şi cu chestiuni privind în exclusivitate psihologia colectivităţilor naţionale, etnice şi chiar a colectivităţilor locale. M-am ciocnit de acest lucru. Şi atunci am căutat, ca om care m-am ocupat cât de cât cu cercetarea judeţului Teleorman şi a istoriei Alexandriei noastre, să văd care sunt trăsăturile psihologice ale alexăndrenilor şi ale teleormănenilor.

Referitor la întrebarea pe care mi-aţi pus-o, vreau să vă spun că alexăndrenii s-au dovedit de la început, chiar din 1834 de când apare oraşul, oameni generoşi şi solidari sub raport uman, ajutând moral şi material bisericile, şcolile, cât şi ţara care a trecut prin diverse situaţii grele. Astfel, dintr-o însemnare din 8 martie 1847, au trecut 150 de ani de atunci, în prima zi de Paşti, un mare incendiu a distrus Parcul din Bucureşti. Era un semn ca

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

în ziua de Paşti mai bine de jumătate din Bucureşti să fie cuprins de flăcări. Pentru ajutorarea celor care au fost păgubiți, obştea alexăndreană trimite 200 de galbeni de aur. Era o sumă şi atunci 200 de galbeni de aur. În anul 1871, după aproape 25 de ani distanță, locuitorul Petru Anghel, „Cocârdel", cum îi spune în document, lasă prin testament 200 de galbeni în folosul următoarelor instituții: 50 de galbeni pentru Şcoala Publică, 50 de galbeni pentru Biserica „Sf. Alexandru" şi 100 de galbeni pentru Biserica „Sfinții Apostoli". Acestea sunt exemple de sponsori, ca să actualizez, şi de sponsorizare, cum se spune astăzi şi avem nevoie de o repetiție în istorie în acest sens. De sponsori în aur.

– Domnule Profesor, bănuiesc că alexăndrenii au ajutat şi în alte situații. Cunoaşteți asemenea exemple?

– Există suficiente exemple. Vreau să spun că în 1909, în secolul nostru, Consiliul Comunal Alexandria aprobă trimiterea unui ajutor de 10 de lei victimelor cutremurului din oraşul Mesina din Italia. Era un exemplu sau un caz de solidaritate umană internațională cu locuitorii unei zone supuse permanent seismelor. E vorba de Mesina. Obştea oraşului le trimite şi lor 100 de lei în semn de ajutor pentru calamitatea care s-a abătut asupra lor.

În timpul Războiului de Independență (1877-1878), Primăria oraşului Alexandria a lansat o chemare a populației în vederea strângerii de fonduri necesare pentru înzestrarea oştirii noastre. La apelul lui Mihail Kogălniceanu, „avem brațe dar n-avem puşti", teleormănenii în general şi alexăndrenii în special, au răspuns toți ca unul şi unul ca toți la chemarea Guvernului Român. În numai câteva zile, casieria Primăriei Alexandria anunță membrii Comisiei Pentru Ofrande - s-a format o comisie la nivel de oraş - că a fost depusă suma de 1104 lei şi 45 de bani. Acesta ar fi egală cu o

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

sumă care în zilele noastre s-ar ridica la peste 100 de milioane de lei. Mulți cetățeni din Alexandria au dăruit, sub formă de ofrandă, tot ce strânseseră prin muncă şi economie într-o viață de om. O doamnă de aici, din Alexandria, era pensionară şi văduvă, doamna Atena Petrescu a oferit, la data de 27 septembrie 1877, suma de 300 de lei, faptă pentru care a primit mulțumirile Ministrului de Război de atunci, adică Generalul Alexandru Cernat.

Printre primii locuitori ai acestui oraş care au subscris la opera națională de ajutorare a armatei române s-a aflat şi profesorul Dimitrie Onțescu, de la Gimnaziul din Alexandria, care a oferit suma de 20 de lei - 20 de lei însemna jumătate din leafa lui - cu începere de la 1 august 1877 şi până la terminarea războiului. Omul acesta şi-a pus la bătaie jumătate din leafa lui.

Aş mai da un exemplu de generozitate, de umanism profund, de solidaritate umană de care avem atâta nevoie în vremurile noastre. Prin Alexandria a trecut, prin iarna lui 1877-1878, o coloană de prizonieri turci, impresionantă, 7000 de prizonieri turci mergând spre Bucureşti şi spre alte localități din țară unde aveau să fie internați în lagăre. Erau prizonieri de război capturați de noi şi escortați de noi. Ce să le dai de mâncare, când populația Alexandriei în 1877 avea ea 7000 de locuitori? Au trecut pe aici 7000 şi au fost cazați. Unde să-i cazezi? Ce, erau pe atunci internate şcolare? Nu, nici pomeneală! Au stat în casele şi curțile oamenilor. Dar puteau aduce după ei holera, tifosul, ciuma şi câte alte boli din Balcani. Trebuia să le dai de mâncare. Locuitorii Alexandriei i-au hrănit pe cei 7000 de turci vreme de o săptămână. Doctorii i-au tratat pe prizonierii bolnavi ca pe soldații noştri. Iată un exemplu, eu aş spune cutremurător, de generozitate

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

şi de solidaritate omenească. Uitaseră românii că turcii erau atunci inamicii lor.

– Locuitorii oraşului nostru au subscris cu bani şi la construirea unor monumente închinate domnitorilor? Mă refer la statuia domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

– Au subscris. Ştiţi de ce? Exista în Alexandria şi în Teleorman, ca de altfel şi în celelalte judeţe ale României, în special Moldova, Muntenia, Oltenia, o dragoste nețărmurită față de personalitatea lui Alexandru Ioan Cuza. Este primul domn al românilor care le-a dat pământ. Şi ţăranul nu poate uita. Din generaţie în generaţie s-a transmis acest cult pentru Cuza, Kogălniceanu şi Elena Doamna. Ei... Cetăţenii oraşului Alexandria, nutrind această simpatie deosebită faţă de personalitatea Domnitorului Cuza Vodă, în memoria lui, au hotărât construirea, la intrarea în parc, unde este şi acum, a unui bust al Domnitorului, dar prin subscripţie publică. În acest sens s-a format un Comitet de Iniţiativă condus de avocatul Florea Georgescu. Am avut fericirea să-l cunosc. El a fost primarul Alexandriei atunci. S-a adunat, după cum îmi spunea el, şi cum spune documentul, leu cu leu, franc cu franc, suma de 15000 de lei, iar la 24 ianuarie 1915, bustul lui A.I. Cuza a fost dezvelit. Era o mare de oameni. Au fost 15000 de oameni veniţi din judeţele limitrofe cu Teleorman. Alexăndrenii cu toţii au venit acolo. Deci, au subscris cu suma de 15000. Nici o alocaţie de la buget. Înţelegeţi ce gândesc. Şi atunci bugetul era tot de austeritate, când era vorba de cultură, de artă, de ştiinţă.

– Cunoaşteţi cazuri mai recente de generozitate făcute de alexăndreni?

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– Cunosc, domnişoară. Pe unele le-am trăit. Le-am văzut cu ochii mei, mi-au dat lacrimi atunci când am văzut omenia aceasta profundă, devotamentul.

Generozitatea alexăndrenilor, aş putea spune ca profesor, ca cetățean al acestui oraş şi ca român, a rămas o trăsătură sufletească constantă. Şi cred că nu greşesc. Acest lucru s-a văzut în anii 1945-1947, în timpul secetei din Moldova, când zeci şi sute de familii, dar mai ales sute de copii au fost primiți cu căldură şi înțelegere în casele şi în familiile alexăndrenilor. Mi-ar trebui talent literar, îmi lipseşte, ca să redau în câteva pagini emoția pe care am trăit-o atunci. Eu nu sunt dintre cei care au venit din Moldova în acel moment, al secetei din anii '45, 46' şi 47'. Se face o greşeală când se spune că aici, în Muntenia, s-au făcut bucatele. Nu s-au făcut. Ei au avut rezerve. În Moldova nu au mai fost rezerve din cauza frontului. Dar ani de secetă au fost şi în Teleorman, şi Vlaşca, şi în Romanați, Dolj, Ialomița, Olt. Dar cu rezervele pe care le aveau teleormănenii şi alexăndrenii au primit zeci de familii. Eu eram în Teleorman în tranzit. Mai târziu, am venit în 1962 şi m-am stabilit aici.

Un gest deosebit din partea cetățenilor Alexandriei de solidaritate, de generozitate a fost în decembrie 1989. Ăsta l-am văzut eu bine de tot, l-am simțit în profunzimea mea şi am rămas de atunci profund impresionat. Când s-au strâns ofrande. Eram preşedintele Consiliului Județean al Frontului Salvării Naționale în vremea Revoluției şi am făcut apel. În 5 minute a răspuns toată populația. Am strâns ofrande: bunuri, produse, mai precis fulare, mănuşi, ciorapi, pulovere, care au fost trimise la Bucureşti pentru revoluționari şi pentru armată.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Aş mai da încă un exemplu şi anume: ajutoarele date de alexăndreni populației localităților lovite de inundații din Transilvania şi Oltenia anul trecut, în ’99, celălalt an, în ’98 şi chiar cele trimise în Bosnia, în Herţegovina, în Kosovo, la fel m-au impresionat. Asta înseamnă că locuitorii acestui oraş sunt demni de toată lauda şi bogăția nu stă nici în vile, nici în apartamente, nici în banii depuşi în bănci, ci bogăția adevărată este de ordin spiritual, sufletesc. Solidaritatea aceasta între oameni. Oameni care trăiesc bine, solidari cu oameni care nu trăiesc bine. Oameni sănătoşi, solidari cu cei care sunt bolnavi şi au nevoie de un cuvânt, de o mână de ajutor, de bunătate.

– Domnule Profesor, faceți vreo urare alexăndrenilor din acest punct de vedere?

– Fac! Scurtă, pe baza acestor exemple pe care le-am dat. Şi anume: să dea Dumnezeu ca această trăsătură a sufletului românesc, bunătatea şi generozitatea, solidaritatea umană, să se mențină şi în mileniul următor şi în secolul XXI şi în mileniul 3 al erei noastre. Aceasta este urarea pe care o fac din toată inima concetățenilor mei alexăndreni.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

27 martie 2000

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XIX

TELEORMĂNENI ÎN DIASPORĂ

– Ştim că, ani de-a rândul, foarte mulţi teleormăneni, în dorinţa de a se instrui mai mult, de a se afirma, au plecat din aceste locuri şi au trecut graniţele ţării. Domnule Profesor, vă propun să vorbim astăzi despre teleormăneni în diaspora. Pentru început, aş vrea să vă întreb dacă în secolele XIX-XX au fost teleormăneni care şi-au dat licenţa sau doctoratul la Universităţile din Europa Occidentală sau în Statele Unite? Există vreo lucrare pe această temă?

– O lucrare axată pe o asemenea temă în exclusivitate nu există până în prezent. Totuşi, au apărut două dicţionare în ultimii ani şi anume: dicţionarul lui Stan Cristea - „Dicţionar biobibliografic", în 1996, la Editura Teleormanul Liber şi dicţionarul lui Ion Stănescu, un dicţionar consacrat oamenilor de ştiinţă şi cultură şi artă, apărut în 1993, la Editura Calende din Piteşti. Dar mai figurează numele teleormănenilor din diasporă din secolul trecut şi din prima jumătate a secolului nostru, într-o serie de enciclopedii româneşti şi străine apărute până în 1989, dar în special după 1989. Citindu-le, mai mult studiindu-le, mi-am extras de acolo şi am văzut că teleormănenii sunt reprezentaţi foarte serios, la înalt nivel, în diaspora, pe planul acesta ştiinţific, cultural, artistic şi care, prin ceea ce fac în diaspora, prin ceea ce au scris despre ţările în care ei s-au stabilit şi despre ţara noastră, despre cultura şi istoria naţională, fac cinste cu succes. Şi atunci

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

mi-am permis şi am hotărât să-i scot pe notă pe fiecare, să mă mai interesez şi prin terțe persoane despre ei.

– Toți aceşti teleormăneni, după obținerea licenței sau a doctoratului, au venit în țară? Ce rol au jucat?

– Aş vrea în primul rând să precizez că 91 de teleormăneni şi-au dat fie licența, fie doctoratul la Universitățile din Paris, Roma, Liege, Bruxelles, Barcelona, Strasbourg, Florența. Înseamnă ceva. Adică marile Universități ale Europei de Apus, într-o anumită măsură, dominate şi de spiritul şi de capacitatea cerebrală a românilor şi în special a teleormănenilor. În ce domenii? În medicină, drept, inginerie, tehnică, litere şi filozofie, istoria artelor, pedagogie. Aş vrea să vă spun că majoritatea dintre ei s-au întors acasă după ce au obținut aceste titluri universitare, academice, ştiințifice şi au ajuns în țara noastră profesori universitari, cu licența sau cu doctoratul date la Universitățile pe care le-am enumerat. Au ajuns membrii ai Academiei Române, miniştrii în diverse guvernări, în special în perioada interbelică. Într-un cuvânt, au ajuns oameni cu înalte responsabilități în cercetarea ştiințifică, în viața artistică, în viața publică românească.

Mi-ați cerut exemple. Victor Antonescu şi-a dat doctoratul în Drept la Paris. Venind în țară, prin muncă tenace, prin inteligență, prin perseverență, a ajuns profesor universitar la Facultatea de Drept din Bucureşti, a ajuns Ministru de Justiție, după aceea Ministru de Finanțe şi în final Ministru de Externe. A fost deputatul sau, hai să spunem cu un termen din ziua de astăzi, parlamentarul cu cel mai lung mandat din întreaga viață politică teleormăneană. Din 1901, până în 1938. De sub Carol I, până către sfârşitul domniei lui Carol al II-lea. Ori să fii deputat, parlamentar liberal de Teleorman 37 de ani, e ceva!

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

M-aş referi la fratele lui, la George Antonescu, membru al Academiei Române, Directorul Institutului de Pedagogie, profesor universitar. M-aş referi la Alexandru Neagu de la Călineşti, fost Ministru de Finanțe în Guvernul Antonescu. M-aş referi la Dinu Adameşteanu de la Adămeşti, născut însă la Toporu, unde tatăl său era preot, unul dintre cei mai mari istorici şi arheologi ai secolului XX. La Nicolae Apostolescu din Alexandria, ajuns profesor universitar de istoria literaturii române, critic literar, cronicar literar. La profesorul I.D. Ştefănescu care a ajuns profesor universitar la Atena, după aceea la Paris, iar în final a venit tot în țara lui cu acel înalt titlu: profesor la Institutul de Istorie a Artelor „Nicolae Grigorescu".

Toți aceşti oameni, repet, şi-au făcut şcoala primară, gimnaziul şi liceul aici, în Teleorman, sau dacă nu, la Bucureşti, dar oricum, şcoala primară şi şcoala gimnazială aici. Unii au urmat Universitatea la Bucureşti şi după aceea, s-au dus în străinătate, şi au dat doctorate.

Iată deci, că şi şcoala teleormăneană şi-a avut contribuția ei în plămădirea acestor mari caractere şi mari capacități intelectuale şi cerebrale.

– Avem, Domnule Profesor, intelectuali teleormăneni în diaspora care, acolo unde au fost sau unde sunt, au desfăşurat activități culturale, ştiințifice, artistice care au dus faima culturii româneşti peste mări şi țări?

– Avem, domnişoară! Şi avem un număr destul de mare. Vă propun ca, în acordarea răspunsului la întrebarea aceasta, să luăm pe țări, că e mai bine aşa. Şi să începem cu Franța.

În Franța, în secolul trecut, s-a stabilit şi a lucrat în serviciul Franței, dar în egală măsură şi în serviciul țării noastre, al Țării Româneşti, Iancu Bălăceanu, născut în 1798, mort în 1878, care descinde din marea familie a

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

boierilor români teleormăneni Bălăcenii de la Balaci. Ori, Iancu Bălăceanu, ale cărui oseminte zac la Nisa, în Franța, unde a murit, a fost unul din cei mai mari reformatori administrativi pe care i-a avut țara noastră până la Unirea din 1859, om de cultură francez, român din familii de boieri români cu o vechime de cel puțin 700 de ani. Eu cred că este cea mai veche familie de boieri români recunoscută şi astăzi. Au avut descendenți. E lucru mare. La alții s-a oprit şirul. La Bălăceni, nu, până în ziua de astăzi. Nu vine la televiziune şi vorbeşte Bălăceanu Stolnici? Este unul din ultimii descendenți ai acestei ilustre familii.

Un alt Bălăceanu, tot în Franța, Ion Bălăceanu care a trăit între 1838-1914. El a fost, ca să spun aşa, în egală măsură, om politic, diplomat născut dar şi de carieră, cu acte în regulă. A fost student la Paris în perioada Revoluției de la 1848 şi i-a avut ca profesori acolo pe doi mari istorici care au făcut la vremea respectivă referiri pozitive şi numeroase la adresa poporului nostru. Mă refer la Jules Michelet şi Edgar Quinet. De altfel, Edgar Quinet s-a şi însurat cu fata lui Gheorghe Asachi şi *volens nolens* a devenit şi el măcar jumătate român. A fost profesorul lui Ion Bălăceanu şi al altor revoluționari români. El a participat efectiv la Revoluția de la 1848 din Țara Românească, din Muntenia. A participat la lupta pentru Unire, unirea celor două Țări Române, în ianuarie 1859 şi alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca principe domnitor al românilor. Cuza, pe care îl cunoştea încă de la Paris, avea atâta încredere în el, în trăsăturile lui de caracter, dar şi în capacitatea lui mentală, cerebrală, încât i-a dat misiuni speciale pe lângă împăratul Franței, Napoleon al III-lea. Ori misiuni din acestea, pe lângă un împărat cum a fost Napoleon al III-lea, nu se încredințau oricui. Ori Cuza i le-a dat lui Ion Bălăceanu pentru că avea încredere în el. Aceste calități

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

înnăscute de diplomat, de om politic, de om de cultură, om de cultură francez - vorbea franceza impecabil, scria direct în franceză - l-au făcut pe Carol I, regele românilor, ca în 1876, în preajma Războiului de Independență, să-l numească Ministru de Externe al României. După aceea, a fost succesiv Ambasador al României la Viena, la Paris şi la Londra. El a murit în 1914 şi este înmormântat, ca şi ruda sa, Iancu Bălăceanu, tot la Nisa, în Franța.

Osemintele multor români iluştri zac în pământul franțuzesc. Şi Brâncuşi, şi Enescu, şi Titulescu - dar a fost adus în țară după 1990 şi îngropat acolo unde a dorit dânsul, la Braşov, centrul românismului, cum îi spunea Titulescu.

Tot în Franța, se află medicul - trăieşte, e în putere încă - M. Dimăncescu, originar de la Peretu, tot dintr-o familie ilustră de intelectuali. El a făcut Facultatea de Medicină în Statele Unite. S-a remarcat, dar a venit în Europa, la Toulouse, în Franța, şi-a dat doctoratul şi a rămas acolo. Dacă a fost şi peste ocean şi a produs impresie cu ştiința şi cu sârguința lui şi a revenit şi în Franța, el a considerat, şi nu este singurul, şi eu îmi dau seama că lucrurile aşa stau, că Franța rămâne țara ideilor mari. Chiar dacă nu dispune de tehnologia americană, totuşi Franța rămâne țara unde se nasc şi se dezvoltă marile idei ale ştiinței, artei, culturii.

Şi pentru că suntem la capitolul Franța, mai pomenesc încă două nume, şi anume: Constantin Noica, filozoful şi Simina Noica, filolog şi traducător, fiica lui Andrei Noica din Alexandria şi descendentă din ilustra familie a boiernaşilor Noica. Ei nu au fost mari boieri latifundiari, dar au fost boieri români de talie mijlocie. Iată că avem acolo un filolog şi un traducător, în persoana Siminei Noica. Şi, de ce nu, pe domnul Sorel Andrei

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

a cărui expoziție ați văzut-o şi dumneavoastră. Sorel Andrei este pictor, cunoscut în Franța. Tablourile lui fac parte din colecțiile unor persoane avute din Franța dar şi din România, inclusiv din Alexandria - colecția domnului şi a doamnei Ionaşcu. Sorel Andrei este originar din comuna Traian de lângă Turnu Măgurele.

Iată deci, că s-a stabilit în Franța, de-a lungul vremurilor, o serie de intelectuali care nu au îngropat talentul, ci l-au fructificat din plin şi pentru ei dar şi pentru gloria țării noastre.

De la Franța să trecem Alpii, dincolo, în Italia şi să vedem: avem teleormăneni mari stabiliți în Italia? Avem. Aş începe cu Dinu Adameşteanu, despre care am mai vorbit. El trăieşte. A fost şi anul trecut, l-am văzut, musafirul Muzeului de Istorie al oraşului nostru şi al județului nostru. Vine în fiecare an. Domnul Dinu Adameşteanu este unul din marii arheologi. Este unul dintre cei mai mari specialişti în etruscologie, în descoperiri despre acel neam îndepărtat care s-a numit „etrusc" din centrul şi nordul Italiei. Domnul Dinu Adameşteanu este fondatorul, aş spune eu, dar şi alții o confirmă, al arheologiei aeriene, adică, fotografii executate din avion care identifică în adâncul pământului o serie de aşezări pe care noi nu le ştim. El şi-a făcut o specializare din Grecia Mare, adică din coloniile greceşti din sudul Italiei.

Aş pomeni, ca teleormănence stabilite în Italia, pe surorile Galaction. Fetele lui Gala Galaction de la Dideşti, din județul nostru. Magdalena Galaction a fost artistă lirică, a murit în Italia, la Roma, în 1980 şi a cântat pe cele mai mari scene muzicale, inclusiv la Scala din Milano. Şi dacă ai cântat la Scala măcar odată în viață, înseamnă că eşti o glorie universală. Teleormăneanca noastră Magdalena Galaction a cântat în aceste mari teatre

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

muzicale ale lumii. Sora ei, Michi Galaction, a fost pictoriță, cu numeroase expoziții în Italia dar şi în alte țări din Europa Occidentală. Am avut ocazia să o cunosc prin anii ’70.

Aş pomeni pe Liana Nissim din Turnu Măgurele, profesor universitar la Universitatea Catolică din Milano. Ei... Nu se ajunge oricum la Milano, la Universitatea Catolică, plătită, subvenționată de către Papalitate, de către Vatican. Uite că teleormăneanca noastră, Liana Nissim, a ajuns profesoară acolo.

Din Italia aş trece Canalul Mânecii în Anglia, o țară mai rezervată, care nu primeşte oricum şi pe oricine, nici pe emigranți în ziua de azi. Ați văzut că nu prea îi tolerează. Şi aş spune că avem acolo, în Anglia, pe Tanți Barosi Cutava, cunoscută actrița dramatică, originară din Turnu Măgurele unde şi-a făcut şi şcoala primară şi liceul, actriță de teatru, stabilită prin căsătorie în Marea Britanie. Tanți Barosi Cutava a jucat pe marile scene londoneze. Deci, la englezi acasă, în limba engleză, a interpretat roluri din Shakespeare, cum ar fi „Noaptea Regilor”. Ori, ca să interpretezi tu, străin, un rol într-o piesă sau în mai multe piese din Shakespeare, la englezi acasă, la Londra şi ei să te aplaude minute în şir şi să întrebe: „– Cine-i dânsa? – Din România, stabilită aici”, e ceva! E o glorie adusă României dincolo de Canalul Mânecii. Şi pentru că l-am pomenit pe Shakespeare, ori doamna Tanți Barosi Cutava de la Turnu Măgurele nu a interpretat numai pe Shakespeare, a trecut şi dincolo, la comedia englezească, care este foarte greu de interpretat. Ştiți ce înseamnă umorul englezesc. Păi, noi, ceilalți europeni, îl înțelegem numai cerebral, când facem nişte eforturi. Ei... Dânsa a jucat în nenumărate piese ale lui George Bernard Shaw şi cu succes.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

L-aş pomeni, ca trăind pe teritoriul britanic, pe fiul filozofului Constantin Noica de la Vităneşti, teleormăneanul nostru şi românul nostru de valoare europeană şi universală şi anume, Rafail Noica. Acesta este monah ortodox, călugăr într-un aşezământ religios ortodox de pe teritoriul Marii Britanii. Şi ca să faci monahism ortodox pe teritoriul şi aşa rece al insularilor, al britanicilor, nu-i un lucru uşor. Mă gândesc că, probabil, dânsul, stând în mănăstire, studiază vechile texte ale lucrărilor fundamentale ale religiei creştine universale şi poate, mă gândesc eu, nu-l cunosc, deşi a fost în Teleorman, merge pe drumul lui Mircea Eliade, să dăm un nou mare profesor universitar, în final, al istoriei creştinătăţii şi al istoriilor religiilor.

Din Anglia, să trecem în Germania. Ei ... În Germania am avut un alt teleormănean şi anume, pe George Bălan, muzicolog şi conferenţiar universitar la Conservatorul din Bucureşti. Acesta, în 1977, în anul cutremurului, s-a stabilit în Germania unde a publicat articole de strictă specialitate în presa occidentală şi a produs, să ştiţi, o minune. S-au pus multe semne de întrebare, pentru că e un om original George Bălan. Dar a lucrat câţiva ani la Postul de Radio Europa Liberă. Făcea cronici de specialitate. Nu numai exclusiv în domeniul muzical. El se amesteca în tot ce însemna domeniu artistic. Cronicile lui de la Europa Liberă, unde era colaborator, stârneau un mare interes, era urmărit cu atenţie pentru că avea de fiecare dată idei originale.

Tot în Germania, am avut un alt ilustru reprezentant, de data aceasta din familia Berindei, de la Beuca, de la Dobroteşti, de acolo. Este vorba de Mihai Berindei, inginer acustician, om de sunet şi teoretician muzical. Unii mi-au spus, pe care i-am întrebat şi eu „– Domnule, ce să-l consider?”, „– Domnule, consideră-l pe Mihai Berindei fondatorul muzicii de jazz din

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

România”. Şi mi-am dat seama că aşa este. El era fiu de inginer, fiul lui Constantin Berindei, rudă cu Dan Berindei, istoricul nostru de la Bucureşti. În 1992, acum după Revoluție, a murit - era încă în putere - la Berna, în Elveția.

– Dar în Statele Unite, avem intelectuali teleormăneni care s-au stabilit acolo şi au desfăşurat şi desfăşoară activități ştiințifice?

– Avem. Spre bucuria noastră, avem şi în America. Şi nu de azi, de ieri stabiliți, avem oameni cu stagiu, unii au şi murit. Intelectuali de mare forță. Aş începe cu Ilie Cristoloveanu, un nume uitat şi îmi pare rău că este uitat numele lui. Ilie Cristoloveanu era pictor şi era din Turnu Măgurele. El a ajuns, grație talentului, culturii şi tenacității sale, profesor de artă plastică la Universitatea Columbia. Nu ajungi profesor la această Universitate, nu numai de prestigiu american, dar şi de prestigiu universal, internațional, dacă nu dovedeai talent, cultură. Profesor de artă plastică a fost aici. Dar Ilie Cristoloveanu este autorul portretelor lui Oliver Cromwell, conducătorul Revoluției din Anglia şi dictatorul Angliei, care au intrat în galeria universală. Este autorul portretului Generalului Eisenhower, fostul preşedinte al Statelor Unite. Aşa că, la zile festive pentru Statele Unite, când se văd pozele tuturor preşedinților americani, tabloul preşedintelui american din anii ’60, Dwight David Eisenhower, este executat de Ilie Cristoloveanu. Tot Ilie Cristoloveanu este autorul portretului doamnei Roosevelt, soția preşedintelui Roosevelt.

Ilie Cristoloveanu nu mai trăieşte, a murit în anul 1964 la New York. Soția lui s-a numit Olga Cristoloveanu, o mare artistă lirică. Nu era teleormăneancă. Ea venea din Bucovina. Era nepoata marelui istoric român Dimitrie Onciu. El pictor, ea artistă lirică, împreună au contribuit foarte mult

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

la cauza românească în America. Au uimit-o, după Primul Război Mondial, pe Regina Maria şi au făcut o propagandă cauzei unității naționale cum numai ei puteau să facă şi cum numai ei ştiau să facă.

Şi pentru că suntem la capitolul Statele Unite, aş menționa aici un nume de doamnă: Pola Illery. Numele adevărat este Paula Iliescu, originară din Turnu Măgurele unde şi-a făcut şcoala primară şi gimnaziul. A plecat în Franța şi a devenit actriță de film. Dar, din Franța, a plecat în Statele Unite, la Hollywood şi a jucat în cel puțin 20 de filme. Pe unele le-am văzut şi eu. Le amintesc celor mai în vârstă, că poate le-au văzut si ei, „Căpitanul Fracasse", „Tigrul din Bengal", „Strada fără nume". Acestea sunt filme de mare succes în care a jucat Paula Iliescu - Pola Illery - şi care a murit în 1994, nu chiar la o vârstă extraordinar de înaintată, la locuința sa din California. O actriță de la Hollywood are voie să aibă o reşedință în California.

Alexandru Gregorian, un nume pe care nu-l mai pronunță nimeni, nu numai în zona județului Teleorman, dar nici intelectualii mari bucureşteni. Mă întreb de ce? Pentru că Gregorian rămâne unul dintre cei mai mari ziarişti pe care i-am avut noi în perioada interbelică. Era doctor în Drept la Bucureşti. Este teleormănean. Tatăl lui era directorul Şcolii numărul 1 de Băieți din Alexandria. Era învățător, institutor. Ori, Alexandru Gregorian, după 1944, a stat un timp în Italia şi a scris articole, de două ori pe săptămână, la două ziare de importanță mare şi atunci şi acum. Aceste două mari ziare, „Observatore Romano" şi „Giornale de Italia", prin articolele pe care le publica Alexandru Gregorian a atras atenția marilor ziarişti din Europa de Apus, inclusiv din Statele Unite. Şi n-o să mă credeți, în 1950 a fost numit Directorul Secției de Română a postului de radio Europa Liberă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Şi nu a stat o lună, două. A stat exact un mandat, patru ani. După 1954, el a cerut să plece în Statele Unite. A emigrat. În Statele Unite a desfăşurat o puternică activitate publicistică, jurnalistică, iar din 1959 a devenit profesor la Universitatea din Pennsylvania. Un teleormănean de-al nostru, cu înalte studii, dar foarte serioase studii, fundamental făcute şi cu un talent ziaristic extraordinar!

Unul din poeţii de limbă engleză stabilit în America e din comuna Liţa. Şi-a făcut şcoala la Liţa, liceul la Turnu Măgurele şi Facultatea de Filologie la Bucureşti şi se numeşte Cornel Armeanu. S-a stabilit în Statele Unite, cu un succes deosebit în materie de poezie.

Există aici, în Alexandria, o familie Mavrodineanu. Mai are urmaşi în putere, viguroşi. Ei… Unul din această familie destul de mărişoară, chimistul Radu Mavrodineanu din Alexandria, stabilit în 1948 în Franţa şi imediat după aceea în Statele Unite, ca doctor în ştiinţe chimice, este unul din marii savanţi. Alexăndrean de-al nostru.

Cine îşi mai aduce aminte, deşi personajul pe care am să-l citez e tânăr, e în putere, e la 50 de ani, de Ghil Eliza Miruna, lingvistă. Dar lingvistă de talie mare, continentală. E din Turnu Măgurele, unde şi-a făcut şcoala primară, gimnaziul şi liceul, facultatea la Bucureşti şi doctoratul în Statele Unite, la Universitatea Columbia. Din 1944 are titlul de Profesor Universitar de Limba şi Literatura Franceză la marea universitate din New Orleans.

Iată deci, toată galeria acesta de intelectuali teleormăneni care şi-au făcut studiile de bază în judeţul nostru, la şcolile astea modeste, aşa cum le avem noi, dar unde s-a învăţat şi se învaţă carte în mod serios. Cine vrea! De când e lumea e aşa! Cine vrea să se înhame la treabă serios şi să ajungă

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

cineva în viață, poate învăța şi la Alexandria. Şi-au desăvârşit studiile în Apus şi au rămas acolo în diaspora, ducând peste mări şi țări faima geniului românesc.

– Totuşi, Domnule Profesor, ce credeți că ar trebui să facem ca să păstrăm intelectualii în țară?

– Trebuie să existe o preocupare constantă din partea cercurilor guvernamentale româneşti de a menține şi dezvolta legăturile cu diaspora românească. Nu numai pe plan politic, ci să menții legăturile pe plan cultural, ştiințific, artistic, pentru că acestea sunt legăturile de suflet. Şi până când Occidentul o să înțeleagă politica românească, dacă va înțelege cândva, pentru că sunt oameni de altă mentalitate, care au trăit în alt context istoric în comparație cu noi, au alte preocupări față de noi, chiar în materie de politică strict. Noi trebuie să demonstrăm Occidentului că drumul nostru în Uniunea Europeană a fost precedat sau, poftim, a fost sfințit cu contribuția adusă în Occident şi de aceşti teleormăneni în multiple activități umane.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

10 aprilie 2000

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XX

TELEORMĂNENI PRIN ADOPȚIE

– Domnule Profesor, vă propun să evocăm astăzi personalitatea unui om de care foarte puțini teleormăneni îşi mai aduc aminte, un teleormănean prin adopție, dar pe care noi îl considerăm teleormănean de-al nostru întrucât a trăit aici 41 de ani. Este vorba de Cornel Octav Vorobchievici.

– Era bucovinean la origine Cornel Octav Vorobchievici, moldovean şi teleormănean prin adopție. De ce spun asta, că teleormănean prin adopție? A locuit la Roşiorii de Vede din 1946 până în 1987. Deci, 41 de ani. E un motiv să-l declarăm teleormănean prin adopție. Soția dânsului, a Colonelului Vorobchievici, era teleormăneancă get-beget. Era din Roşiorii de Vede, fată de negustor, doamna Virginia Gheorghiu. Avea casă în Roşiori. Acolo l-a cunoscut. A locuit împreună cu Colonelul Vorobchievici până la moarte. În al treilea rând, Colonelul Vorobchievici a fost înmormântat în cimitirul oraşului Roşiorii de Vede. Dacă ai fost înmormântat în pământ teleormănean, înseamnă că ai avut o contribuție şi că eşti adoptat chiar de natură, de natura teleormăneană. Şi uite că din aceste motive şi din altele, pe care o să le explic, eu l-am considerat pe Vorobchievici teleormănean prin adopție. El a fost un diplomat, ofițer diplomat cu înalte studii şi a îndeplinit misiuni diplomatice în numele statului român, în străinătate, pe lângă ambasadele noastre.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– Mi-ați spus că l-ați cunoscut pe Colonelul Octav Vorobchievici. Domnule Profesor, v-aş ruga să povestiți în ce împrejurări l-ați cunoscut.

– L-am cunoscut ca nume, inițial. Citeam reviste de istorie militară. Când eram elev în şcoala primară, în clasa a patra, m-am abonat la diverse reviste. L-am citit ca elev de liceu în două reviste despre care nu se mai vorbeşte nimic acum şi care apăreau în timpul războiului. Una se numea „Signal", o revistă militară germană care apărea în România în nişte condiții grafice excepționale. El a semnat în câteva rânduri în această revistă şi i-am reținut numele. Atât! Cealaltă revistă era una italiană care apărea în România, „Tempo", tot o revistă militară. Deci, primele mele cunoştințe despre Octav Vorobchievici au fost din presă, din publicistică. L-am cunoscut personal în jurul anilor '80, între 1978-1980, acasă la dânsul, la Roşiorii de Vede, prin intermediul unui prieten de al meu, învățătorul Costică Dițoiu care lucra la Comitetul de Cultură al județului şi care locuia în Roşiori. M-a dus la Roşiori nea Costică Dițoiu, cum îi spuneam eu, mi-a făcut cunoştință cu Colonelul Vorobchievici acasă la dânsul şi sincer să vă spun am rămas surprins de frumusețea fizică, de seninătatea mentală, sufletească a lui, deşi, avea 80 de ani. Se ținea foarte bine şi era un interlocutor plăcut, distins, era un om cu maniere, se cunoştea că lucrase în anumite sfere. Eu, spunându-i că sunt profesor de istorie şi sunt de locul meu din Moldova, de la Vaslui, dânsul mi-a spus, şi probabil că s-a deschis mai mult la suflet, mi-a spus că este la origine bucovinean de ambii părinți, dar este născut la Bârlad în anul 1896. Liceul l-a făcut la Ploieşti, la celebrul Liceu „Petru şi Pavel", după care a urmat Şcoala Militară de Ofițeri de Infanterie de la Bucureşti. Închipuiți-vă că a ieşit sublocotenent în anul 1916, la vârsta de 20 de ani, când România a intrat în Războiul pentru

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Reîntregirea Patriei. El a ieşit ofiţer într-un climat din ăsta de mare efervescenţă politică şi a participat la un război pe care poporul român de atunci şi până astăzi îl consideră un război sfânt pentru neamul românesc pentru că a dus la reîntregirea patriei. Mi-a spus că mama lui era o femeie distinsă, de o rară frumuseţe, extrem de cultă. Mi-a arătat fotografia. Ducându-se la Paris, mama lui a fost cunoscută de regele Afganistanului şi de regina Afganistanului. Şi regina i-a spus regelui: „– Aş avea nevoie la Kabul, la Curtea Regală, de doamna aceasta pentru că este extrem de cultă, ca doamnă de onoare la Curtea noastră Regală". Regele a acceptat şi închipuiţi-vă că mama acestui colonel român, bucovineanca noastră, doamna Vorobchievici a ajuns la Kabul unde a stat o viaţă ca doamnă de onoare la Curtea Regală. Ei... Nu era în Afganistan ce este astăzi, lupta cu talibanii, dar oricum şi pe atunci erau evenimente în Afganistan, astea le ştiu din istorie, ca profesor. Mama Colonelului Vorobchievici, graţie culturii pe care o avea, manierelor, frumuseţii fizice, a rămas acolo şi a dus onoarea neamului românesc peste mări şi ţări. Afganistanul nu era mare şi nu are ieşire la mare, vorba vine. Afganistanul este o ţară muntoasă din sudul continentului asiatic. Dar ne-a făcut cunoscuţi acolo prin felul ei de a fi.

Colonelul Vorobchievici a participat la Războiul din anii 1916-1918, iniţial ca sublocotenent, apoi a fost avansat locotenent. S-a remarcat, iar după război, din 1926, a fost evidenţiat şi trimis să urmeze cursurile Înaltei Şcoli de Război de la Bucureşti. Printre alţi profesori l-a avut şi pe Iorga, la istorie. Cursurile erau de doi sau de trei ani. El a stat până în 1928, l-a absolvit cu brio, s-a specializat în balistică, în artilerie. După ce a terminat Şcoala Superioară de Război de la Bucureşti a fost trimis în Franţa încă doi ani, din 1928 în 1930, urmând cursurile Şcolii Superioare de Război de la

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Paris. S-a remarcat şi acolo şi pentru succesele obținute în aceste două înalte şcoli militare pe care nu le-a făcut ca elev, le-a făcut ca ofițer deja, el a fost oprit să lucreze în Marele Stat Major al Armatei Române. După aceea, a fost trimis ca profesor la Înalta Şcoală de Război, la Panduri - acolo, când vă duceți în Bucureşti, ați văzut clădirea aceea înaltă, acum e Academia Militară - şi el acolo a fost profesor. S-a remarcat, corpul profesoral era încântat de valoarea cursurilor. Aş da un amănunt. Antonescu era în perioada aceea Comandantul Înaltei Şcoli de Război şi l-a remarcat pe Căpitanul Vorobchievici. Ajunsese căpitan, pentru valoarea cursurilor, pentru metodă, pentru priza pe care o avea la elevii ofițeri de la Şcoala de Război. Antonescu nu era oricine şi nu făcea aprecieri formale. Când intrai în grațiile lui Antonescu însemna că erai într-adevăr cineva.

– Domnule Profesor, v-aş întreba care a fost evoluția carierei de ofițer a Colonelului Vorobchievici în preajma celui de-Al Doilea Război Mondial? V-a povestit ceva în acest sens?

– Da, domnişoară, şi eu l-am întrebat. Pe atunci era cam zgârcit la vorbă, cam reținut. Avea toate motivele. Fusese deținut politic şi nu se dezvăluia oricui. Dar, căpătând încredere şi văzând că am habar de istoria militară a poporului nostru, istoria armatei române, mi-a povestit că în 1936, în timp ce era profesor la Înalta Şcoală de Război, iar locuința lui era la câteva sute de metri distanță de şcoală, în timp ce se întorcea la ora 4 spre casă, venea de la cursuri, a oprit lângă dânsul, la marginea trotuarului, o maşină. S-a deschis portiera şi un domn îmbrăcat civil, cu un păr aşa rebel, mi-a spus el, înalt, i-a spus: „– Domnul Căpitan Vorobchievici?” Şi i-a întins mâna şi l-a întrebat: „– Cu cine am onoarea?”. Aşa era formula vremii. Şi i-a spus: „– Domnule, sunt Mihai Moruzov. Nu ştiu dacă numele

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

meu îți spune ceva. – Cum să nu-mi spună. Dumneavoastră sunteți Moruzov, Directorul Serviciului Secret de Informații al României? – Eu în persoană. Căpitane, ştiu că faceți zilnic drumul ăsta. Sunteți amabil să facem un tur al Bucureştiului şi să luăm o gustare undeva? – Domnule, nu refuz şi nu-mi displace dacă am ocazia să stau de vorbă cu Mihai Moruzov". S-a dus împreună cu el, a făcut un tur al Bucureştiului, i-a pus aşa, din fuga maşinii, o serie de întrebări. Octav Vorobchievici îmi spunea: „– Domnule, maşina nu părea să fie ceea ce este, dar când am intrat în interior ... ehee... ce lux era în interior, ce aparatură la bord. Şi l-am întrebat, nu aveți şofer? „– Am şofer, dar la alte maşini. La asta nu, numai eu o conduc". Mai departe nu l-am mai întrebat pentru că era diferență între mine şi dânsul prin funcțiile noastre. Eu eram căpitan, profesor, dânsul era Moruzov, Directorul Serviciului de Informații". L-a invitat la o gustare şi acolo i-a făcut o propunere şi anume: „– Domnule Căpitan, nu vrei să lucrezi în diplomația militară. Se anunță nori negri la orizont. Nu este exclus să se dezlănțuie un război. Eu aş dori ca în principalele țări europene să am ca ataşați militari oameni de înalt calibru şi mă exprim în termenul ăsta de înalt calibru pentru că ştiu că predai cursuri de balistică la Înalta Şcoală de Război şi aş vrea ca astfel de oameni să am la Ambasade ca ataşați militari". Vorobchievici i-a spus: „– Domnule Director, eu nu pot să fiu de acord, eu sunt căpitan. Ori, ca ataşat militar se numesc numai ofițeri superiori, de la maior în sus, eu mai am până să fiu avansat maior". Moruzov i-a spus că acest lucru nu va fi o problemă întrucât Regele Carol va semna în curând un Decret de Avansare în Grad Excepțional şi pe acest decret va fi inserat şi numele lui Vorobchievici. A acceptat şi i-a spus că scopul final al lui în legătură cu Colonelul Vorobchievici va fi să-l plaseze ca ataşat militar la Berlin.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Ca ataşat militar la Berlin în vremea aceea îl aveam pe Colonelul Titus Gârbea, pe care am avut onoarea să-l cunosc la aniversarea „Şarjei de la Prunaru", când Gârbea avea 100 de ani. A murit la 103 sau 105 ani, încoace, după '90. Moruzov, i-a mai spus că, iniţial, nu-l poate trimite direct la Berlin şi că va trebui să facă mai întâi un itinerariu european. I-a recomandat Colonelului Vorobchievici să plece pe frontul din Spania, în perioada 1936-1938, când în Spania avea loc un Război Civil între forţele fasciste, anarhiste ale Generalului Franco şi forţele republicane, comuniste spaniole, pentru că îl dăduseră jos pe Regele Alfonso şi se formase Spania Republicană. Forţele acestea republicane erau ajutate de către Stalin şi de către Comintern. Asta nu înseamnă că forţele anarhiste ale lui Franco nu erau şi ele ajutate. Erau ajutate de Hitler şi de Mussolini. Aşa că vă daţi seama că Războiul din Spania atrăgea atenţia tuturor, inclusiv a României.

Şi l-a trimis pe Colonelul Vorobchievici în Spania, ca observator militar. De acolo, a trimis reportaje, rapoarte informative la Bucureşti, lui Moruzov, în care arăta ce se întâmplă în Spania. După ce s-a terminat Războiul din Spania, l-a retras pe Vorobchievici ca observator militar şi l-a trimis în Portugalia, la Lisabona, unde conducătorul Portugaliei era celebrul dictator Antonio de Oliveira Salazar care a trăit mult, până prin anii '70 şi a condus Portugalia. Era o ţară neutră şi acolo se încrucişau spadele tuturor serviciilor secrete. Vorobchievici a stat un timp la Lisabona ca şef militar, a primit gradul de locotenent-colonel şi pe urmă de colonel. De la Lisabona, l-a trimis în Germania, Germania condusă de Adolf Hitler. Misiunea era grea şi Moruzov i-a cerut un lucru: „Domnule, misiunea dumitale trebuie să fie precisă, de o precizie matematică, să aduci pe Amiralul Canaris, pe Şeful Serviciului de Spionaj Militar şi Contraspionaj al armatei lui Hitler, să-l

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

aduci la Bucureşti, să discut personal cu dânsul. Am încercat şi prin alţii. Imposibil! Nu iese din bârlogul lui". Ei ... A avut atâta putere de influenţă, repet, Vorobchievici vorbea excelent germana şi scria nemţeşte şi l-a adus pe aeroportul Băneasa, cu cursa regulată aeriană Berlin – Bucureşti. Nu era Otopeniul pe atunci aeroport internaţional, ci Băneasa. Şi a avut o întrevedere de mai multe ore cu Moruzov undeva pe malul râului Ciorogârla din preajma Bucureştiului, la o partidă de pescuit. Ce Dumnezeu s-o fi discutat acolo, nu se ştie că nu există nici un document. Un raport verbal i-a făcut Moruzov lui Carol al II-lea, atât, dar s-au discutat probleme legate de petrolul românesc, asta ştia Vorobchievici, ca nu cumva pe petrolul românesc să pună ruşii mâna sau să arunce în aer, aşa cum s-a întâmplat în Primul Război Mondial când toate sondele noastre de pe Valea Prahovei au fost aruncate în aer de englezi şi de francezi, ca să nu cadă în mâna nemţilor. Ori noi, nu mai vroiam să păţim aşa ceva. Şi uite că s-a realizat acest lucru, graţie lui Vorobchievici, adică o vizită a lui Wilhelm Franz Canaris, Amiralul şi Şeful Abwehrului german în probleme care priveau cele două ţări la momentul respectiv, 1940, un an de mare tensiune.

– Domnule Profesor, ce s-a întâmplat în anul 1940 şi în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial?

– În toamna anului 1940, în septembrie, Carol al II-lea a fost silit să abdice şi în România au venit la putere legionarii. Conducătorul statului, care avea şi calitatea de Prim Ministru, a devenit Generalul Antonescu, ulterior Mareşal. Antonescu a rechemat în ţară tot personalul diplomatic român acreditat în străinătate, inclusiv pe ataşaţii militari. Moruzov a fost lichidat de legionari. A fost împuşcat în temniţă la Jilava de către echipe de legionari. Şi Colonelul Vorobchievici a fost chemat la Cabinetul

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Mareşalului Antonescu. Îl ştia Mareşalul de când era cadru didactic la Înalta Şcoală de Război. I-a spus: „– Treci în comanda operativă!”. Şi i-a dat comanda unui regiment cu un efectiv foarte mare şi o unitate de maxim risc, Regimentul 53 Infanterie Fortificație, cu garnizoana în Moldova. Şi era un Regiment de Infanterişti propriu-zis dar şi de pionieri care trebuiau să arunce în aer linii de cazemate pe front. Vorobchievici şi-a primit un post pe măsura capacității lui. Era de acum Ofițer de Stat Major cu gradul de colonel. În 1941, a plecat pe front cu o întreagă armată română. A luptat în Basarabia, din Basarabia a trecut dincolo, în Transilvania şi în Ucraina. Într-o zi, pe front, în timp ce mărşăluia cu regimentul lui ca să ocupe poziții, s-a pomenit cu Mareşalul Antonescu lângă el care i-a spus: „– Colonele, vreau să iau masa cu tine la bucătăria de campanie.” „– Mareşale, mă simt flatat”. Şi au stat de vorbă acolo multe ore. Şi Antonescu i-a spus: „– Uite, nu am avut ocazia să te întreb ce ai făcut, domnule, în Spania ? Spune-mi şi mie cum arată Franco? L-ai cunoscut? Erai observator militar acreditat. Ce părere ai despre el? Ce-ai făcut la Berlin cât ai fost ataşat militar? Care a fost atitudinea Germaniei față de România? Cum ai simțit-o dumneata raportat la Bucureşti?”. Şi Colonelul Vorobchievici a explicat Mareşalului Antonescu o serie întreagă de aspecte care erau necunoscute pentru ceilalți. Erau cunoscute numai pentru el care fusese în focul problemelor.

A luptat pe front, s-a remarcat şi din 1943, în primăvară, printr-un Ordin al Marelui Stat Major, a fost rechemat în țară de pe front, a predat comanda Regimentului 53 Fortificații şi Octav Vorobchievici a fost numit Comandant de Detaşament Antitanc la Marele Poligon al Artileriei Române de la Mihai Bravu, din județul Giurgiu de astăzi, pentru că fusese profesor de balistică şi era o persoană avizată în pregătirea artileriştilor antitanc.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Nouă ne lipsea, până atunci, categoria aceasta de ofițeri şi iată că Vorobchievici a participat la pregătirea lor profesională. În primăvara lui 1944, tot Marele Stat Major l-a chemat de la Poligonul de la Mihai Bravu şi l-a numit, din dispoziția lui Antonescu, Comandantul Brigăzii 8 Infanterie pe Frontul din Moldova, zona Iaşi-Roman. Şi a luptat până la 23 august 1944. Pe urmă a avut loc o serie de evenimente, evenimente care îl priveau pe dânsul direct şi care i-au luat o bună parte din viață şi din libertate.

– Ce s-a întâmplat după 23 august 1944?

– A trecut prin momente grele. Ceilalți ofițeri au fost trimişi pe front să elibereze Transilvania, Ungaria, Cehoslovacia şi au participat până pe 9 mai 1945 când războiul s-a sfârşit. Ei ... Vorobchievici nu a mai fost trimis pe front. Probabil din lipsa de încredere a noului regim politic din România, de după 23 august 1944, într-un ofițer care fusese acreditat ca ataşat militar la Berlin, care avusese legături cu Mihai Moruzov, Directorul Serviciului de Informații, care vorbea excelent germana, care se bucura de simpatii pe front, în Rusia. Toate aceste cauze au contribuit la ținerea lui în țară şi nu l-au trimis pe front, în Vest. Ba mai mult, în 29 martie 1945, deşi nu se terminase războiul, el a fost deblocat, epurat, dat afară din armată din motive politice şi a rămas ofițer în cadru disponibil. În loc să-şi petreacă bătrânețile liniştit pentru că participase la două Războaie Mondiale, şi asta spune mult, Colonelul Vorobchievici, cu o mică pensioară, stabilit la Roşiori, în casa doamnei Virginia Gheorghiu, este arestat în 1953. Este dus la Jilava, pus la dispoziția Tribunalului Militar Bucureşti şi acuzat de crime de război şi crime împotriva umanității pe care le-ar fi comis pe frontul din Răsărit. Era exclus aşa ceva! El era un om crescut în spiritul umanismului, Şcoala Franceză, Şcoala Românească. A fost condamnat la 20 de ani

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

temniță grea. A făcut recurs şi s-a întâmplat un lucru extraordinar şi anume, fosta lui ordonanță, un țăran, soldat, oltean şi cu fostul lui aghiotant, un învățător, sublocotenent în rezervă, auzind ce i s-a întâmplat Colonelului Vorobchievici, au depus un memoriu la Parchetul Militar Bucureşti. I-a chemat şi i-a întrebat: „– Dumneavoastră ați depus memoriile astea? Şi spuneți că nu a comis crime? – Eram ordonanță. Eu îi aranjam ținuta, eu îl păzeam, eu îi aduceam cafeaua de la popotă, cum era totuşi să se întâmple aşa ceva?”. Aghiotantul: „– Domnule, sunt învățător. Sunt sublocotenent în rezervă. Am fost cu dumnealui pe front. Nu a făcut aşa ceva”. Tribunalul Militar l-a achitat pe baza recursului făcut şi a memoriului. A stat el cât a stat acasă şi iar l-au închis pentru pretinse delicte împotriva clasei muncitoare. Ajungând în fața instanței a spus: „– Domnule, eu nu am avut de-a face cu clasa muncitoare. Am fost ofițer activ, profesor în cea mai înaltă şcoală militară din România”. Şi făcând două memorii succesive, Tribunalul Militar le-a înregistrat şi au făcut nişte verificări la sânge, cum se spune, pe teren şi au constatat că era totalmente nevinovat. Era unul din puținele cazuri care s-au petrecut în anii ’50 când el a fost scos complet de sub urmărire penală şi repus în drepturi. Vorobchievici s-a întors la Roşiorii de Vede unde şi-a continuat viața şi mi-a spus că lucra la „Memoriile” lui din război şi din perioada interbelică. Eu nu i le-am cerut să le citesc pentru că erau lucrări de manuscris, îi aparțineau şi nu vroiam să-l pun într-o situație delicată şi poate mă refuza şi nu vroiam să fiu pus în această poziție. Eu vroiam să stau de vorbă cu dânsul şi eram întotdeauna satisfăcut de jocul de idei pe care îl avea şi care demonstra inteligență la vârsta de 80 de ani.

– Deci, se poate vorbi de o operă scrisă a Colonelului Vorobchievici? A publicat, Domnule Profesor?

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– A publicat. V-am spus că eu l-am cunoscut inițial ca nume din publicistica militară şi anume din „România Militară”, unde scria articole, o revistă foarte interesantă şi unde nu scria oricine şi din revista „Lumea militară ilustrată”, cu nişte poze... Ce n-aş da să mai văd odată o revistă ca asta, cu o asemenea ținută grafică şi cu un conținut de idei extraordinar. Era chiar membru fondator. Colonelul Vorobchievici a fost scriitor militar, membru fondator al Asociației Scriitorilor şi Autorilor Militari, făcea parte din Societatea Scriitorilor Români, cum se numea atunci. Treptat, treptat, am început să-i citesc opera. Dar i-am citit-o, recunosc, după 1990, la Biblioteca Academiei. Mi-au dat voie. Era după Revoluție şi lucrările lui erau în primul rând lucrări de educație sufletească patriotică a ostaşilor armatei noastre. Deci, calitatea asta de profesor, de educator, a fost o trăsătură constantă de caracter şi de pregătire a lui Octav Vorobchievici. A scris şi piese de teatru. Deci era un om talentat. Piesele sale de teatru se jucau de către echipele artistice, aveau trecere, aveau succes. A publicat şi lucrări cu caracter ştiințific militar. Le-am văzut, le-am răsfoit, nu am avut timp să le citesc, mi-am notat titlul acestor lucrări cum ar fi „Arta comandamentului în război”, o lucrare apărută în 1933, o lucrare interesantă, tot în ’33, „O armată pentru Societatea Națiunilor”. Şi aş vrea să mă opresc un pic aici. Vedeți, se vorbeşte acum de trupe ONU, chiar şi România a avut trupe trimise în Bosnia, în Kosovo, are trupe şi acum trimise în Angola. Ei... El a întrezărit treaba asta şi a scris o lucrare foarte interesantă „O armată pentru Societatea Națiunilor”. Societatea Națiunilor este predecesoarea Organizației Națiunilor Unite din ziua de astăzi, ceea ce se numeşte astăzi „Căştile Albastre” - trupele ONU Vorobchievici a întrezărit din 1933 aşa ceva.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Există un domn aici în Alexandria care se numeşte Paul Şerbănescu, alexăndrean, pensionar, care mi-a dat o lucrare prin 1992-1993, „În cantonament în Ucraina”, apărută în 1943. La fel, foarte interesantă. Domnul Şerbănescu este chiar un pic rudă cu fostul Colonel Octav Vorobchievici. Lucrarea era despre Vorobchievici. Am citit şi alte câteva articole despre dânsul. Am scris şi eu câteva.

– Ce au scris alții despre Colonelul Octav Vorobchievici, Domnule Profesor?

– Domnişoară Corina, domnul Schmidt are un articol intitulat „Colonelul Vorobchievici - un simbol al competenței şi demnității”, publicat în „Teleormanul Liber”, cum se numea ziarul nostru județean după Revoluție. În aprilie 1990 a apărut. Este un publicist, Dumitru Popa, care scrie la revistele militare şi are un articol intitulat „Un om al datoriei: Octav Vorobchievici”, publicat în „Revista de istorie militară”, în 1992. Menționez şi un articol al unei domnişoare, Manuela Nicolae Popescu, un articol interesant, inedit, intitulat „Profil Colonelul Vorobchievici”, publicat în „Viața Armatei”, în august 1990.

Iată deci, în concluzie, Colonelul Vorobchievici a fost un publicist militar, a publicat dar s-a şi scris despre el într-o serie întreagă de publicații militare. De altfel, şi Stan Cristea în „Dicționarul biobibliografic” are o serie de referiri corecte şi interesante. Acesta a fost teleormăneanul nostru prin adopție, Colonelul Octav Vorobchievici: un erudit, ofițer de carieră, diplomat militar. A murit la vârsta de 91 de ani, în 1987, la Roşiorii de Vede.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

29 ianuarie 2001

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

XXI

PREOȚI TELEORMĂNENI ERUDIȚI

– Domnule Profesor, o discuție despre erudiție mai are sens astăzi, când revoluția tehnico-ştiințifică este în plină expansiune?

– Să ştiți că întrebarea este întru totul justificată. Ce sens mai are să vorbeşti despre erudiție, despre eruditi când revoluția tehnico-ştiințifică a cuprins totul, mai ales în domeniul informaticii, nici nu mai vorbim. Dar eu cred că totuşi are, pentru că această revoluție tehnico-ştiințifică, din care nu ne mai revenim cu una cu două, exclusă ar fi fost dacă nu erau eruditi şi dacă nu era erudiție. Aceşti oameni, cărora eu le zic de multă vreme „tobă de carte", sunt cei care au pus bazele revoluției tehnico-ştiințifice. Şi atunci, cum să nu vorbesc de dânşii şi să-i las la urmă, acolo în revoluția tehnico-ştiințifică propriu-zisă, şi să nu-i scot în relief ca nume, ca personalități. Ar fi o mare greşeală! Erudiția este specifică Epocii Renaşterii. Ne întoarcem din nou la Renaştere. Ca individ, aşa, dacă mă întrebați, eu aş răspunde: ce n-aş da să mai trăiesc în Epoca Renaşterii. Dar, probabil că aceste evenimente epocale se petrec o dată la nu ştiu câte secole sau la nu ştiu câte milenii. Cum nu trăiesc un secol, nu pot să-mi dau seama corect când va veni, din nou, vremea Renaşterii. Probabil că va veni pentru că este nevoie de o renaştere morală a omenirii şi nu numai tehnologică. Noi nu trăim numai prin tehnologie, noi trăim prin omenia din noi, dacă mai există ceva omenie în noi şi trebuie să existe căci astfel nu avem justificare pe pământul

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

ăsta. Fără omenie, putem să avem noi cele mai perfecte maşini, dar dacă nu suntem noi perfecţi mintal şi sufleteşte nu facem nimic. Iată de ce, m-am hazardat într-o discuţie despre erudiţie în plin secol al revoluţiei tehnico-ştiinţifice.

– Domnule Profesor, ştiu că aţi studiat foarte mult şi aş vrea să vă întreb: noi, teleormănenii am dat ţării şi culturii româneşti eruditi?

– Am dat. Şi eu am discuţii cu oamenii, îi întreb: „– Domnule, la vârsta pe care o aveţi, aţi cunoscut, eraţi copil atunci, dar aţi văzut, l-aţi ascultat, poate, pe cutare, pe cutare?”. Şi atunci vin şi îmi spun: „– Pe popa Drăghici de care mă întrebi? Ăsta era erudit?”. Era. Dar erudiţii sunt de mai multe feluri. Sunt unii care scriu şi lasă în urma lor opere scrise, alţii operă orală. Petre Ţuţea, l-aţi cunoscut de la televizor, a fost unul şi a rămas unul dintre cei mai mari eruditi şi înţelepţi pe care i-a dat acest pământ. Dar nu a lăsat nimic în urmă. Nici o operă scrisă. S-au chinuit oamenii ăia de au strâns câte lucrări a avut şi el acolo, foarte puţine. El şi-a consumat erudiţia vorbind.

Lumea nu-i ştie pe erudiţii noştri teleormăneni. Şi îmi pare foarte rău de treaba asta. Noi nu ştim să ne vindem marfa. Nu ştim să ne facem publicitatea necesară, decentă. Dar s-o facem!

Am să dau câteva nume. Părintele Gala Galaction de la Dideşti, pe care am avut plăcerea, onoarea şi cinstea de a-l cunoaşte pe când eram elev şi chiar de a discuta puţin. Şi nu în orice anturaj l-am cunoscut. Era în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial când el a venit, însoţit de un alt erudit, dar din domeniul ziaristicii, care se numea Pamfil Şeicaru, care a murit recent, acum câţiva ani, în Germania, în exil şi ne-a vorbit despre poezia religioasă. L-am cunoscut pe Gala Galaction nu numai atunci, în

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

1942, dar l-am cunoscut şi prin 1950, aici, în Teleorman. Eu nu eram stabilit aici. Eram venit, aveam nişte treburi. Şi vorbeam. Eram mai mare. Nu mai eram nici adolescent. Ştiți cu cine semăna? Cu Tolstoi. Vă aduceți aminte fotografiile cu Tolstoi? Exact, copie fidelă. Un cap enorm, o frunte puternică, sprâncene stufoase şi doi ochi care te sfredeleau cu inteligența lor. El asculta din gura ta nişte banalități pentru că el le ştia. Dar avea răbdarea de a te asculta. Asta era răbdarea creştinului, pentru că el a fost un mare creştin. El a fost profesor universitar de teologie şi decanul Facultății de Teologie de la Chişinău, de la Bucureşti, de la Iaşi şi de la Cernăuți. Peste tot a fost. A fost defensor ecleziastic, procurorul Bisericii Ortodoxe Române. Şi toate cazurile astea dramatice care se întâmplă în istoria unei instituții, inclusiv a unei instituții bisericeşti, el le cerceta, el le ancheta. De aceea a şi scris, în acest sens, pagini de antologie literară unice, nemuritoare. Şi nu numai atât. Domnişoară, pe globul pământesc, eu nu ştiu dacă la 100 de ani se înscriu doi-trei să traducă Biblia în era respectivă. Nici pomeneală. Ei... Uite că eruditul nostru de la Dideşti, Grigore Pişculescu s-a încumetat şi împreună cu un alt erudit, părintele Vasile Radu, pe care l-am cunoscut, era membru al Academiei Române, au tradus Biblia. Aici sunt condiții foarte grele care se pun în fața traducătorului. Grele de tot. Şi de aceea lumea dă înapoi. Mă refer la erudiți. Dau şi ei înapoi. E greu sau imposibil. Trebuie să traduci Biblia, nu din franceză în română, nici nu se admite, trebuie să traduci Biblia fie din ebraică, fie din greacă, dar în special greaca şi ebraica sunt cele două limbi din care poți să traduci în limba ta Biblia. Şi la concursul „John Gnost" din Marea Britanie, cei doi prelați români, părintele Gala Galaction de la Dideşti şi cu Vasile Radu de la Bucureşti au candidat, au tradus şi erau pe punctul de a câştiga concursul. Ce s-a

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

întâmplat atunci? Nu ştiu eu, dar nu ştiu nici alţii nici până astăzi, chiar dacă a trecut mai bine de 60 de ani de la acel moment. Probabil că s-a comis o nedreptate, bănuiesc. Dovadă că părintele Gala Galaction a paralizat şi a murit paralizat. A avut un şoc, bănuiesc.

I-am cunoscut copiii. Toate fetele lui sunt sculptorițe celebre, traducătoare şi care stau în Italia. Le-am cunoscut aici, la Dideşti. Am fost unul din organizatorii primei festivități aniversare a naşterii lui Gala Galaction. Eu am fost acolo, am organizat împreună cu Uniunea Scriitorilor, cu fostul Comitet de Cultură şi Educație al Teleormanului şi a ieşit aşa cum ar fi dorit părintele. Adică, modest, corect, fără tămbălău, fără afirmații gratuite, cu insistență asupra valorilor morale creştine şi asupra bunătății omului. Asta dorea el. El a fost un om de mare omenie. Am să vă dau şi un exemplu în acest sens. El a fost un mare filosemit, un iubitor al neamului evreiesc şi prin cultură, şi prin atitudine, şi prin tot ce vreți, prin scris. În 1942, la Biserica „Boteanu" din Bucureşti, o bisericuță frecventată de aristocrația românească din acele vremuri - era cel de-Al Doilea Război Mondial, evreii erau persecutați politic - o evreică pe care o cunoştea a născut un copil şi atunci, după ce s-a terminat slujba, el a ieşit în fața altarului şi a spus cam aşa: „– Iubiți creştini, o evreică, nu vă spun numele şi adresa, a născut un copil. Trăieşte greu, e săracă, e amărâtă. Subscrieți, vă rog, fiecare cu cât are şi cât vă lasă inima, la salvarea mamei şi a copilului chiar dacă sunt evrei. Vă roagă părintele Gala Galaction". S-a strâns o sumă frumoasă. Părintele a luat banii, a tăiat chitanță şi a plecat spre casă. Nu a făcut o sută de paşi şi o maşină a oprit în fața lui şi doi agenți din ăia, ştii mata, în haine de piele, i-au zis: „– Părintele Gala? Intrați în maşină. – De ce, drăguță? Ce am făcut? Nu am omorât pe nimeni. Eu vin de la slujbă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

– Ştiu părinte. Dar cereți bani pentru evrei. – Ei, cer bani pentru evrei... Eu am cerut pentru o mamă evreică şi copilul ei care are câteva săptămâni şi cred că am făcut o faptă creştinească în spiritul învățăturii creştin ortodoxe. – Părinte, noi nu am venit aici să facem filozofie. Vă rog să urcați în maşină". A urcat. L-au dus la Ministerul de Interne şi l-au luat la întrebări. Gala Galaction nu era un om pe care să-l supui la o anchetă polițienească la sediul central al Ministerului de Interne. Şi el a spus: „– Vă răspund la toate întrebările. Dați-mi legătura telefonică cu ministrul dumneavoastră, cu Popescu Codiță, fostul meu coleg de liceu din Bucureşti. – Cum, cu domnul ministru să vorbiți? – Da. Şi dacă el îmi spune la telefon să răspund la întrebări, eu m-am supus imediat. Altfel nu vă răspund". Cât, hât, i-au dat legătura telefonică. Şi ăla îl întreabă: „– Cine e la telefon? – Codiță, eu sunt, părintele Gala. – Dar de unde vorbeşti, Gala? – De aici. Sunt arestat, sunt anchetat şi vreau să-mi spui tu dacă eu trebuie să răspund sau nu la ceea ce mă întreabă ei. – Ce cameră e acolo, în ce birou? Stai acolo, nu răspunde. Vin acum". Şi ministrul a coborât din biroul lui şi s-a dus la camera 64. S-au îmbrățişat şi au fost scene de plâns. Ştiți de ce? Pentru că Popescu Codiță era un om fin. Era el ministru de interne, era general. Şi a spus: „– Gala, orice aş fi crezut, dar în perioada în care sunt eu ministru ca tu să fii arestat de pe stradă şi adus şi întrebat, asta nu o credeam". Şi atunci le-a zis: „– Ieşiți afară din birou". I-a dat afară pe cei doi comisari anchetatori şi au stat de vorbă. Apoi a dat dispoziție să-l ducă acasă pe părintele Gala. „– Nici un raport, nici o informație nu-mi trebuie pentru gestul lui. El a făcut gestul ca preot. Nu-l luăm pe el drept duşman al statului român". S-au pupat, Gala Galaction s-a suit în maşină, celălalt s-a întors în biroul ministerului. Iată adevărata față morală a eruditului Gala Galaction care, în setea lui de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

erudiție, de învățătură, în dragostea lui de carte şi-a permis chiar să traducă Biblia. Cinste lui şi mulțumim lui Dumnezeu că ne-a dat şi nouă un om care s-a încumetat, în numele Teleormanului, să ajungă până acolo să traducă Biblia.

Vă spuneam despre preotul Negoiță Atanasie de la Seaca. Un om cu fizic mărunțel, şubred. A predat istoria Vechiului Testament şi a Noului Testament. Dumneavoastră credeți că s-au încumetat şi se încumetă mulți să predea aceste discipline? Trebuie să fii tobă de carte. Trebuie să fii erudit ca să poți să predai, că nu rezişti. Mergi şi ții o lecție, două, trei, dar te împotmoleşti. Iată, deci, că l-am dat exemplu pe părintele Negoiță Atanasie de la Seaca. Şi părintele a lăsat în urmă un fiu care astăzi este unul dintre cei mai mari reprezentanți ai ştiinței americane. Predă în America, în domeniul informaticii. Din eruditi, eruditi ies.

L-am dat exemplu pe părintele Metodie Popescu de la Dracea. Când se va scrie o istorie a publicisticii teleormănene şi am auzit că se lucrează în acest sens şi la Alexandria, atunci părintele Metodie Popescu va ocupa un loc fruntaş. El nu era un erudit în scris, era un erudit oral, dar se cunoaşte şi din scris pana lui măiastră, că într-adevăr era un om tobă de carte.

Alături de Metodie Popescu, de Florea Drăghici de la Tudor Vladimirescu, îl avem şi pe preotul Ion Băndescu de la Turnu Măgurele. Era o figură deosebită a bisericii teleormănene şi a erudiției noastre. A murit greu de tot, în condiții groaznice. A murit la Canal în 1952. Era şi băiatul lui, preotul Emil Băndescu, era şi el la Canal şi s-a dus şi i-a spus comandantului: „– Domnule Comandant, e tatăl meu. Lăsați-mă să-i fac eu groapa. – Nu! La groapa comună! N-o să-i pui cruce la cap”. Vă dați seama

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

ce lovitură morală pentru fiul lui. Şi condiţiile acestea în care a putut să moară...

Nedelea Georgescu de la Alexandria, Popescu Necşeşti, părintele Nicolae Şerbănescu, un istoric remarcabil, încât, citind o parte din operă, eu m-am întrebat ce a fost, un istoric desăvârşit sau un teolog desăvârşit. Unii care îl cunoşteau au spus că a fost un teolog desăvârşit. M-am dus la Institutul Teologic din Bucureşti şi am zis: „– Domnule, eu sunt din Teleorman şi aş vrea o părere de la dumneavoastră despre părintele Nicolae Şerbănescu". A început să râdă. „– Părintele Şerbănescu, nu ştim noi, domnule, unde să-l fixăm. În rândul teologilor e pe primele locuri, în rândul istoricilor, la fel, în rândul pedagogilor, la fel, al sociologilor, la fel, încât nu-i găsim locul. Lasă-l, domnule, fiecare să-l considere cum vrea. Dar pentru că m-ai întrebat de erudiţie, a fost un erudit părintele Şerbănescu".

Părintele Bartolomeu Stănescu de la Ciuperceni, la fel.

– Domnule Profesor, Teleormanul a dat Bisericii Ortodoxe Române mitropoliţi, patriarhi?

– Eu am întrebat mai sus, ca să spun aşa, şi mi s-a spus: nu, Teleormanul nu a dat nici un patriarh. Ştiam şi eu. N-a dat nici un mitropolit. Şi eu am rămas cu convingerea, până în ziua de astăzi, nu mi-o mai poate schimba nimeni acum, sunt înaintat în vârstă, că totuşi Teleormanul a dat. A dat pe Mitropolitul Ţării Bucovinei şi anume pe Tic Simedrea. Când m-am dus eu cu fişele şi am demonstrat treaba asta, mi-au spus „– Nu, nu... Te îndepărtezi de primul punct pe care îl ai, de primul criteriu. Şi anume: nu era din Teleorman, era de alături, din Vlaşca". De ce era din Vlaşca? Pentru că era născut la Naipu. „– Păi, domnule, ce e Naipu? El a fost preot la Prunaru şi la Blejeşti. A fost ani şi ani de zile preot de ţară

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

la Blejeşti şi la Prunaru. Avem dreptul să ni-l asumăm? „– Aveți dreptul şi voi şi giurgiuvenii, vlăşcenii, pentru că el a ajuns, din postul de preot de la Blejeşti, a ajuns Mitropolitul Bucovinei". El a ajuns Mitropolitul Bucovinei în cea mai grea perioadă, 1940-1944. Şi, totuşi, sovieticii nu l-au prins. El a fost Mitropolit la Cernăuți, în Bucovina şi s-a retras după război, şi-a dat seama că nu mai poate face nimic, s-a retras la Cernica unde a scris nici mai mult, nici mai puțin de 30 de cărți. Este ceva. Cărți de mare erudiție: „Viețile Sfinților", „Patristica", „Valorile morale ale Bisericii Creştine Ortodoxe Române" şi multe altele.

Iată deci, numai câțiva din ei şi ar fi multe de spus. Ce n-aş da să vorbesc despre Vasile Savu, Hariton Rizescu, despre părintele Stăinescu de la Zimnicea, despre părintele Gheorghe Stăiculescu de la Alexandria şi despre opera lor. Şi pentru că am ajuns la personalitățile acestea, aş vrea să întreb şi eu: cine discută astăzi sau cine pune vreo întrebare dacă noi, teleormănenii, îl cunoaştem pe Traian Valtman? Nu este un străin. Este un teolog de la Scurtu Mare. Şi iată că, el ne face față cu succes la marele Congres al Bisericii Creştine Universale. Aproape că este permanent reprezentantul nostru acolo.

Dar, despre cei pe care nu i-am pomenit, poate vom vorbi altădată.

– Domnule Profesor, vă mulțumesc!

8 aprilie 2002

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Genericul emisiunii „Oameni, locuri, amintiri…”,
difuzată în perioada 1995-2003.

Profesorul Ion Moraru alături de realizatoarea emisiunii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

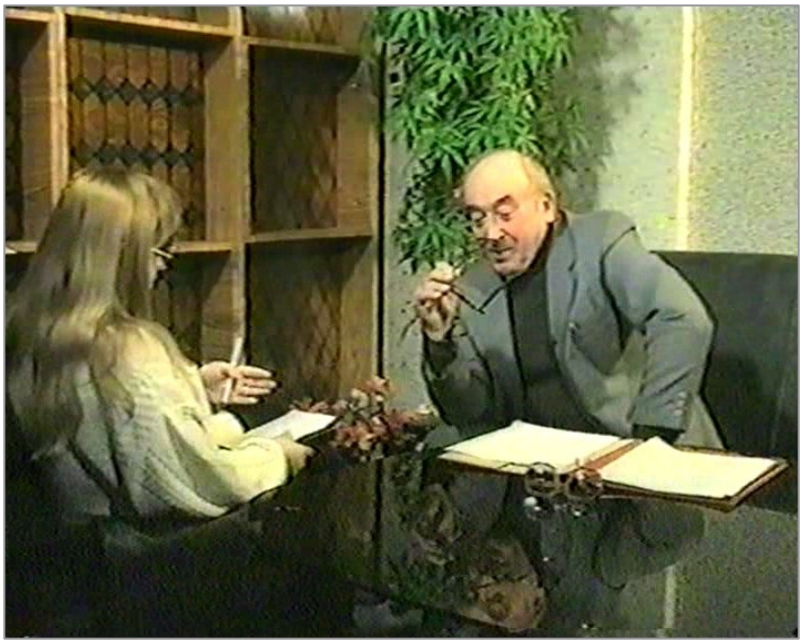

Emisiunea „Generali teleormăneni” (20 ianuarie 1998).

Emisiunea „Călători străini prin Teleorman” (2 martie 1998).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Emisiunea „Despre haiduci şi haiducie” (28 septembrie 1998).

Emisiunea „Inventatori şi aviatori teleormăneni” (15 februarie 1999).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Emisiunea „Teleormăneni uitați” (22 martie 1999).

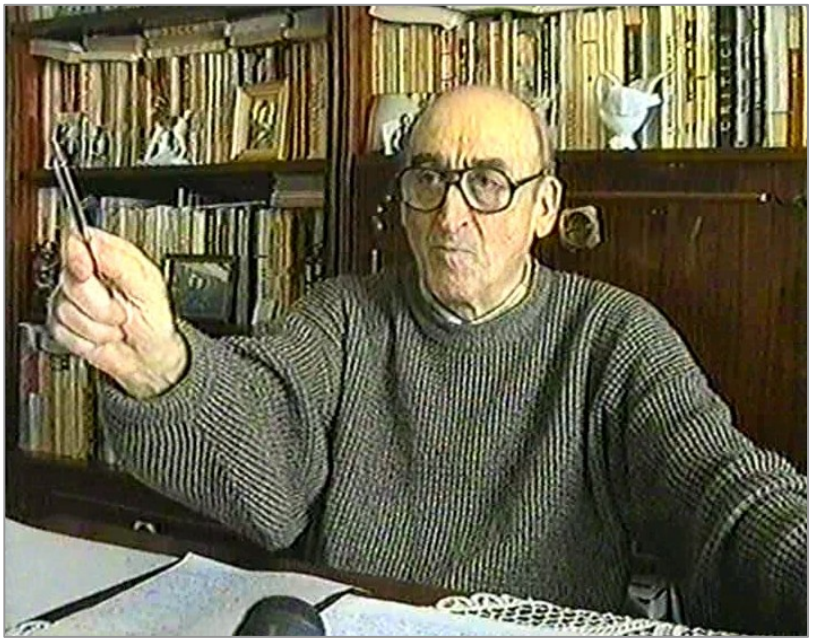

Emisiunea „Preoți teleormăneni eruditi” (8 aprilie 2002).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

Diploma de „Cetățean de onoare al Municipiului Alexandria”.

Distincții primite de către profesorul Ion Moraru.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro

PUBLICAȚIILE MUZEULUI JUDEȚEAN TELEORMAN

R

ISBN 978-606-637-107-0

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.muzeulteleorman.ro